

Avencebrolis (Ibn Gebirol) Fons vitae ex arabico in latinum ...

**Ibn Gabirol,
Joannes
(Hispalensis), ...**

Phil 1504.1.2

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

*Sind
1
No. 4*

BEITRÄGE ZUR GESCHICHTE DER PHILOSOPHIE DES MITTELALTERS.

TEXTE UND UNTERSUCHUNGEN.

HERAUSGEGEBEN

VON

DR. CLEMENS BAEUMKER.

O. Ö. PROFESSOR AN DER UNIVERSITÄT Breslau.

BAND I. HEFT 2—4.

AVENOEBOLOS (IBN GEBIROL) FONS VITAE EX ARABICO IN LATINVM TRANSLATVS AB IOHANNE HISPANO ET DOMINICO GYNDISSALINO. EX CODICIBVS PARISINIS, AMPLONIANO, COLUMBINO PRIMVM EDIDIT CLEMENS BAEUMKER.

MÜNSTER 1895.

DRUCK UND VERLAG DER ASCHENDORFFSCHEN BUCHHANDLUNG.

75-15
429-2

Ibn Gabirol Solomon ben Judah

Phil 1504.1.26 ✓

AVENCEBROLIS

(IBN GEBIROL)

FONS VITAE

EX ARABICO IN LATINVM TRANSLATVS

AB

IOHANNE HISPANO ET DOMINICO GYNDISSALINO.

EX CODICIBVS PARISINIS, AMPLONIANO, COLVMBINO

PRIMUM EDIDIT

CLEMENS BAEUMKER.

MONASTERII 1895.

FORMIS ASCHENDORFFIANIS.

8152
11-2

**Falaqerae apud Munkium numeri cum hac
Auencebrolis editione comparantur.**

Falaqerae apud Munkium numeri		Huius editionis paginae	Falaqerae apud Munkium numeri		Huius editionis paginae
Liber I.	§. 1	p. 4,1—12		§. 19	p. 46,13—47,3
	§. 2	p. 4,14—5,4		§. 20	p. 47,6—13
	§. 3	p. 9,28—10,10		§. 21	p. 47,15—27
	§. 4	p. 10,28—11,18		§. 22	p. 48,1—10
	§. 5	p. 6,12—23		§. 23	p. 48,12—49,2
	§. 6	p. 13,14—14,4		§. 24	p. 49,7—16
	§. 7	p. 15,18—16,5		§. 25	p. 49,17—19; 50,1—12
	§. 8	p. 16,21—24		§. 26	p. 61,3—62,5
	§. 9	p. 20,17—23		§. 27	p. 63,7—24
	§. 10	p. 20,24—21,5		§. 28	p. 67,3—17
Liber II.	§. 1	p. 23,6—24,16		§. 29	p. 69,16—70,6
	§. 2	p. 24,16—22		§. 30	p. 70,9—20
	§. 3	p. 20,19—28		§. 31	p. 70,21—23
	§. 4	p. 27,3—8			
	§. 5	p. 29,1—21			
	§. 6	p. 30,6—10			
	§. 7	p. 31,7—12			
	§. 8	p. 32,25—33,24			
	§. 9	p. 34,3—6			
	§. 10	p. 34,7—18			
	§. 11	p. 35,14—36,21			
	§. 12	p. 36,23—37,26			
	§. 13	p. 38,1—39,22			
	§. 14	p. 40,6—41,21			
	§. 15	p. 42,18—24			
	§. 16	p. 43,15—44,2			
	§. 17	p. 45,19—46,5			
	§. 18	p. 46,5—12			
			Liber III.	§. 1	p. 73,14—74,10
				§. 2	p. 74,20—23; 75,10—20
				§. 3	p. 75,23—26
				§. 4	p. 75,26—76,4; 76,15—20,25 28
				§. 5	p. 77,14—18
				§. 6	p. 77,24—78,4
				§. 7	p. 78,21—79,6
				§. 8	p. 193,26—194,11
				§. 9	p. 195,4—14
				§. 10	p. 196,5—20
				§. 11	p. 199,21—200,13
				§. 12	p. 108,8—12; 15—19

Falaqerae apud Munkium numeri	Huius editionis paginae.	Falaqerae apud Munkium numeri	Huius editionis paginae.
§. 13	p. 110,11—18	§. 5	p. 218,20—24
§. 14	p. 111,12—26	§. 6	p. 220,4—221,2
§. 15	p. 112,12—114,6	§. 7	p. 221,11—23
§. 16	p. 117,17—22	§. 8	p. 222,8—28
§. 17	p. 120,6—23	§. 9	p. 223,10—224,3
§. 18	p. 131,18—22	§. 10	p. 224,10—14
§. 19	p. 132,26—133,6	§. 11	p. 225,23—226,7
§. 20	p. 133,16—23	§. 12	p. 229,2—12
§. 21	p. 143,9—144,19	§. 13	p. 229,12—24
§. 22	p. 144,22—145,2	§. 14	p. 230,18—231,15
§. 23	p. 159,1—16	§. 15	p. 231,18—232,17
§. 24	p. 165,6—12	§. 16	p. 233,7—19
§. 25	p. 170,20—171,8	§. 17	p. 233,22—25; 235,18—26
§. 26	p. 172,3—21	§. 18	p. 236,5—237,18
§. 27	p. 174,7—18; 181,6 —7,10—11,14—16; 184,14—17	§. 19	p. 239,5—17
§. 28	p. 185,11—14; 186,7—8,12—14	§. 20	p. 239,20—240,16
§. 29	p. 186,18—23	§. 21	p. 241,20—24
§. 30	p. 187,10—19	§. 22	p. 242,10—245,3
§. 31	p. 189,24—190,19	§. 23	p. 246,22—247,6
§. 32	p. 200,20—201,4	§. 24	p. 247,17—24
§. 33	p. 201,5-7; 202,1-12	§. 25	p. 248,3—6
§. 34	p. 202,19—24	§. 26	p. 248,9—22
§. 35	p. 203,9—13	§. 27	p. 249,9—13
§. 36	p. 203,16—204,12	§. 28	p. 250,7—19
§. 37	p. 204,13—205,18	§. 29	p. 250,22—251,21
§. 38	p. 205,14—18	§. 30	p. 252,1—9
§. 39	p. 205,23—206,5	§. 31	p. 254,19—255,11
§. 40	p. 206,10—18	§. 32	p. 255,15—256,8
§. 41	p. 206,22—207,2	§. 33	p. 256,11—16
§. 42	p. 207,6—208,2	Liber V. §. 1	p. 257,7—13
§. 43	p. 208,6—13	§. 2	p. 260,22—261,16
§. 44	p. 208,15—209,9; 209,16—16	§. 3	p. 263,6—19
Liber IV. §. 1	p. 211,13—212,8	§. 4	p. 261,22—262,14
§. 2	p. 215,10—20	§. 5	p. 263,21—264,12
§. 3	p. 217,12—24	§. 6	p. 264,16—265,7
§. 4	p. 218,4—14	§. 7	p. 267,6—24
		§. 8	p. 280,13—281,6
		§. 9	p. 281,14—18
		§. 10	p. 281,19—24
			25 *

Falaqerae apud Munkium numeri	Hulus editionis paginae.	Falaqerae apud Munkium numeri	Hulus editionis paginae.
§. 11	p. 282,4--8	§. 42	p. 314,1--6
§. 12	p. 271,9--20	§. 43	p. 314,16--22
§. 13	p. 284,15--285,23	§. 44	p. 315,4--20
§. 14	p. 285,24--286,7	§. 45	p. 315,21--316,2; p. 316,7--15
§. 15	p. 286,10--17		
§. 16	p. 286,18--287,7	§. 46	p. 316,16--317,3
§. 17	p. 287,9--288,21	§. 47	p. 317,4--12
§. 18	p. 288,22--289,7	§. 48	p. 317,15--20
§. 19	p. 289,7--290,3	§. 49	p. 317,21--318,4
§. 20	p. 290,4--8	§. 50	p. 318,5--7
§. 21	p. 290,22--292,17	§. 51	p. 318,15--319,13
§. 22	p. 292,21--293,5	§. 52	p. 319,14--320,24
§. 23	p. 293,5--11	§. 53	p. 320,25--321,17
§. 24	p. 293,18--294,10	§. 54	p. 321,18--322,4
§. 25	p. 294,14--17	§. 55	p. 322,7--17
§. 26	p. 294,20--295,9	§. 56	p. 322,18--323,4
§. 27	p. 295,22--296,6	§. 57	p. 323,13--20
§. 28	p. 296,17--18,22-- 23; 297,8--9	§. 58	p. 323,21--324,9
		§. 59	p. 324,11--325,12
§. 29	p. 298,10--21	§. 60	p. 326,3--7
§. 30	p. 301,1--302,14	§. 61	p. 326,11--20
§. 31	p. 302,16--303,11	§. 62	p. 326,24--328,6
§. 32	p. 304,5--7; 305,7--21	§. 63	p. 328,11--24
		§. 64	p. 329,10--11,14-- 15; 330,17--331,7
§. 33	p. 305,24--306,3		
§. 34	p. 306,7--9; 306,25--307,7	§. 65	p. 331,16--332,16
		§. 66	p. 332,17--23
§. 35	p. 307,8--12,15--16	§. 67	p. 333,3--334,5
§. 36	p. 308,17--20; 309,3--10	§. 68	p. 334,14--23
		§. 69	p. 335,9--19
§. 37	p. 310,3--12	§. 70	p. 335,20--27
§. 38	p. 310,14--23	§. 71	p. 336,1--19; 337,1--2
§. 39	p. 311,2--3; 311,12 --312,12		
		§. 72	p. 337,3--9
§. 40	p. 312,16--313,8	§. 73	p. 337,13--338,21
§. 41	p. 313,9--20	§. 74	p. 338,22--27.

Index auctorum.

I. Auctores ab Auencebrole laudati.

ANONYMI. Ac per hoc dictum est illud, quod compositio mundi non euenit nisi ex lineamento numeri et litterarum II 21, p. 63,22. — Cur dixit qui hoc dixit, quod in scientia diuina non est probatio? III 12, p. 105,13. — Puto quod hac intentione dictum est quod numerus est origo rerum IV 11, p. 236,1. — Et propter hoc dictum est quod unitas communis est omni rei et est in omni re IV 13, p. 240,14. — Et propter hoc descripserunt esse, dicentes quod esse est existentia formae in materia V 10, p. 274,18. — Et propter hoc dictum est quod intelligentia est locus formarum intelligibilium, et hyle est locus formarum naturalium; et etiam fuit dictum quod, sicut hyle est uirtus receptibilis formarum sensibilium, similiter anima est uirtus receptibilis formarum intelligibilium V 18, p. 291,18. — Iam audiui saepe dici quod non inuenitur in substantiis simplicibus quaestio quare sint, sed potius quaestio an sint et quid sint et qualiter sint V 24, p. 300,27. — Et propter hoc dicitur quod totum sit per scientiam dei excelsi et per intuitum eius et praeceptum, et similia V 27, p. 307,15. — D. Vides quod ideo dicatur creator sublimis et sanctus esse in omni? M. Certe propter hoc dictum est, quia etc. V 38, p. 327,12. — Et propter hoc dicitur quod apprehensio substantiarum secundarum et accidentium secundorum non est nisi per scientiam primarum substantiarum et primorum accidentium V 41, p. 332,8 (*sed fortasse hic ad II 6, p. 35,22–36,6 respicitur*). — Et ideo dicitur quod materia est sicut cathedra unius, et uoluntas donatrix formae sedet in ea et quiescit super eam V 42, p. 335,22. — Et secundum hanc similitudinem dicitur quod creator sublimis et sanctus locutus est uerbum V 43, p. 336,6. — Quod dictum est in logicis, scilicet quod superiores dant inferioribus nomen suum et definitionem IV 4, p. 218,7. — Philosophi solent appellare materiam possibilitatem V 42, p. 334,18 (cf. V 24, p. 303,3). — Saepe audiui a sapientibus uocari has substantias spirituales circulos et rotas III 57, p. 206,19. — Vidi sapientes in hoc conuenire quod intelligentia non habet formam quae sit ei

propria. et reddiderunt rationem. dicentes quod, si intelligentia haberet formam propriam. prohiberet ipsa forma apprehensionem omnium aliarum formarum praeter se V 16, p. 286,18. — Sapientes noluerunt appellare aliquam substantiarum formam certissime, nisi intelligentiam primam quae uocatur ab eis intelligentia agens V 19, p. 294,15 (*cf. Add. et Corr.*)

AVENCEBROL*). Non es inemor uerborum et probationem quae induximus in tractatu de esse, scilicet quod ens non est genus generalissimum? V 8, p. 280,23. — Et iam disposui uerba de his omnibus in libro qui tractat de scientia uoluntatis; et hic liber uocatur origo largitatis et causa essendi, et debet legi posthunc; et per illum scies certitudinem creationis de qua interrogasti V 40, p. 330,10.

PLATO. Materia quae induit formam simplex est etiam et spiritua-

lis, sed est alia ab ea quae non induit formam, sicut dixit Plato IV 8, p. 229,10. — Diuisio Platonis de forma, quae est in tres modos: uno eorum est forma quae est in potentia, adhuc non in materia; secundo forma quae est in actu, coniuncta materiae; tertio forma elementorum, scilicet quatuor primae qualitates IV 20, p. 276,4. — M. Et summa horum uerborum est id quod Plato dixit. D. Quid est quod Plato dixit? M. Plato considerauit quod formae sunt in intelligentia ex intuitu uoluntatis, et sunt in anima uniuersali ex intuitu intelligentiae uniuersalis; similiter sunt in natura et in substantia ex intuitu animae uniuersalis in naturam. et posuit regulam in hoc, quomodo sunt formae intelligibiles, id est cogitata et imaginata, in anima particulari ex intuitu intelligentiae in illam V 17, p. 280,17.

*) *Omit locos quibus de suo opere quae sit ipse loquitur; in quo numero maxime praecipui sunt hi:* D. Non uidi hanc sententiam apud aliquem sapientum III 46, p. 183,27. — D. Comple iam, doctor bone, quod promisisti de declaratione huius capituli profundi; et dator bonitatis retribuat tibi III 47, p. 184,12. — M. Ne sermo prolongetur, sed exeat in publicum, abbreviabo dictionem in hoc III 48, p. 187,6. — D. Iam manifestasti mihi in hoc tractatu tertio esse substantiarum intelligibilium, quod nullus praeter te potuit reuelare; et consecutus sum ego scientiam illarum, quam nemo acquisiuit praeter me, secundum posse meum III 58, p. 209,17. — D. Dator bonitatis reddat tibi magnum meritum, quia remouisti magnam ambiguitatem a corde meo per hoc quod dixisti IV 9, p. 230,25. — Iam pateceristi mihi alia secreta V 39, p. 327,12. — D. Quis est fructus quem consequemur ex hoc studio? M. Evasio mortis et applicatio ad originem uitae V 43, p. 338,20.

II. Auctores in adnotatione laudati.

Amos (ed. Vulg.) 314,16.	Guttmann 103,3. 106,18. 181,15. 301,7. 319,5. 326,11.
Aristoteles 299,8. 9. 10.	Iezira (liber) 63,22.
Capari 115.	Ioannes de lanua 67,20.
Correns 62,11. 66,17. 19. 243,9. 20. 274,19.	Isaac Israeli 301,18.
Falageta passim.	Menendez Pelayo 1,5. 267,21. 275,2. 313,16. 330,24.
Gerardus Cremonensis 301,18.	Molinier 339,1.
Guilelmus Aluernus 330,21.	Munk 24,20 46,17. 63,22. 234,2. 231,8. 243,9. 264,20. 291,11. 301,18.
Gundissalinus 62,11. 63,18. 65,17. 19. 213,9. 20. 267,24. 274,19. 275,2. 311,14. 313,16. 330,24.	319,5. 326,11. 328,20. 332,6. 334,3. 16. 335,22.

Index nominum.¹⁾

Abbreuiare III 48, p. 187,7. 8. *†absolare (?) III 46, p. 182,4. accidentalis II 17, p. 53,7. c. 28, p. 66,9. 10. III 86, p. 161,17. V 22, p. 298,24. c. 26, p. 304,24. *†accidentalitas II 17, p. 54,21. 23. accidentaliter II 16, p. 52,28. III 10, p. 99,22. 24. 27. adaptare (<i>imper.</i> adapta) V 43, p. 386,11. adinuenire I 2, p. 4,14. adinuentio III 31, p. 151,24. adinuentor II 7, p. 37,19. III 24, p. 138,6. adunatio II 5, p. 33,20. *†adunire V 26, p. 305,25 (<i>adunare A</i>). *†aequidistantia II 9, p. 89,23. III 56, p. 208,14. V 17, p. 289,12. 290,5. aggregatio III 2, p. 77,7. 10.	anodo I 2, p. 3,26. animalis <i>deriuatum ab anima</i> III 42, p. 173,10. IV 16 p. 247,22. 23. *†animaliter <i>eodem sensu</i> III 42, p. 174,14. approximare III 55, p. 201,19. *†assecutio²⁾ I 1, p. 2,19. *†assecutrix I 8, p. 11,3. attractius III 44, p. 179,1. augmentare II 20, p. 69,9. c. 21, p. 62,12. 13. 20. <i>Causā (ablat.) ante genitium positum</i> II 2, p. 27,19 (<i>cf. Add. et Corrig.</i>). III 50, p. 191,12. c. 53, p. 198,6. certificare I 9, p. 12,13. III 20, p. 126,21. *†circumdator I 8, p. 11,15. clarificare (<i>i. e. perspicuum facere</i>) V 35, p. 322,14. c. 42, p. 332,20. c. 48, p. 337,21.

¹⁾ Index exhibet uocabula, quae aut apud scriptores antiquos — praeter Vulgatam et scriptores ecclesiasticos — rarissime occurrunt (leguntur haec imprimis apud Apuleium Macrobiū Boethium), aut media demum aetate composita sunt. Stellula (*) ea nomina insignita sunt, quae in Lexico totius latinitatis ab Aegidio Forcellini lucubrato et a Vincentio De-Vit emendato (Prati 1879 sqq.) non habentur, signo crucis (†), quae etiam in Glossarii mediae et infimae latinitatis a Domino Du Cange conditi editione Didotiana (Paris. 1840 sqq.) desiderantur. Vocibus a Domino Du Cange praetermissis, sed quae a Laurentio Dieffenbach in Supplemento lexici mediae et infimae aetatis enumerantur, notulam „Dieffenb.“ adieci.

2) Dieffenb.

- coadunare II 21, p. 62,24. III 34, p. 159,9. 10. V 18, p. 291,3.
 coadunatio III 34, p. 159,10.
 *†coaequaeuus *) III 18, p. 118,12. 14. 16.
 *†coangustatio III 32, p. 152,27.
 *†coaptabilis V 9, p. 272,23.
 collectrix *) III 22, p. 131,25. c. 32, p. 155,7. 10.
 *†colligibilis III 38, p. 167,18.
comparatiui insoliti: apprehensibilior II 3, p. 30,7. 8; collector III 32, p. 155,7. 10; colligibilior III 38, p. 167,18; compositor II 20, p. 61,15; continentior III 57, p. 206,24; dispersior III 26, p. 142,21; multiplicior II 20, p. 61,15; III 2, p. 77,14; penetrabilior III 15, p. 109,26. 110,6; perceptibilior II 3, p. 30,7. 8; possibilior III 25, p. 139,10; proximior III 55, p. 202,10; receptibilior III 5, p. 85,18. 19. 23. 25. p. 86,2. 4. 5. 7. 10. 11. p. 87,8. V 16, p. 287,10. 288,3; unitior II 20, p. 61,14. III 2, p. 77,15. c. 24, p. 138,1. c. 26, p. 142,19. c. 32, p. 154,15. 155,7. c. 58, p. 202,21. V 21, p. 297,22. c. 29, p. 310,19. c. 42, p. 333,23. 24. *Abundanter*: quo magis remotior V 32, p. 316,26.
 complector *passive usurpatum* III 26, p. 142,24 (complexae sunt); 143,1 (complectuntur).
 *†compositrix III 44, p. 177,29.
 *†comprehensor *) I 8, p. 11,18.
 *†conferibilis II 7, p. 37,21. c. 22, p. 64,28. 65,4. 6. 7. 10. 12.
 coniectator V 35, p. 321,21.
 *†coniunctor V 39, p. 327,22.
 coniunctrix II 20, p. 62,6. III 44, p. 177,29.
 consolidare I 1, p. 3,13 (consolare *AMN*),
 *†contentrix III 3, p. 81,13. 16. 24. 25.
 continentia (*i.e. facultas complectendi, aliquid in se continendi*) III 52, p. 190,10. c. 57, p. 206,25. 207,19. V 4, p. 262,23.
 *†continuator III 44, p. 177,5.
 contrarietas V 2, p. 260,16.
 corporalitas V 15, p. 284,22. c. 28, p. 309,9. c. 37, p. 324,15.
 * corporeitas I 11, p. 14,18. c. 15, p. 19,7. c. 16, p. 20,9. II 1, p. 23,6. 14. 15. 17. p. 24,10. 15. c. 21, p. 63,9. c. 23, p. 66,19. III 16, p. 112,23. IV 2, p. 218,24. c. 8, p. 228,22. 26. V 15, p. 285,6. c. 20, p. 294,22.
 corpulentare *) II 21, p. 62,24.
 crescibilis II 13, p. 47,1. III 46, p. 183,20. 22.
 Debet ut III 28, p. 145,22. III 42, p. 173,14. 16. 17. IV 1, p. 211,14 *sacpius*; debet quod IV 2, p. 214,16.
 debito (*ablat.*) c. *genit.* III 32, p. 154,20. 22. IV 10, p. 233,19. 25. 234,3. c. 14, p. 241,2.
 defluere, *part. defluxus* III 24, p. 136,4. c. 27, p. 144,18. c. 36, p. 162,3. 7. c. 37, p. 162,25. c. 52, p. 196,6. c. 53, p. 198,19. 199,2. c. 54, p. 199,4. 12. 200,2. c. 55, p. 200,14. IV 1, p. 211,16. c. 4, p. 218,14. c. 5, p. 222,11. c. 10, p. 232,11. c. 16, p. 248. 24. 249,4. c. 17, p. 249, 14. 18. 20. 22. 250,2. c. 19, p. 252,11. 22. c. 20, p. 254,19. V 15, p. 284,4. c. 18, p. 290,13. c. 33, p. 318,9 (*cf. fluere*).
 deitas III 49, p. 190,6. V 43, p. 338,8.
 depictio IV 16, p. 248,12. 18.
 deuiare I 1, p. 3,4.
 dictor III 12, p. 105,15.

*) Dieffenb. *) laudatur ex Plaut. Mil. 3, 1, 99 (v. 603), ubi cum Camerario legendum est *coniectrix* *) Dieffenb. *) Affertur ex Boethio de unit. et uno, qui liber est Gundissalini (p. 8,16 ed. Correns).

digestius III 44, p. 179,2.
 diagregatio II 22, p. 64,12.
 dispersio III 23, p. 133,20.
 diuersificare¹⁾ I 6, p. 8,19. 23. II 23,
 p. 67,9. III 18, p. 119,18. 20. 22.
 24. c. 50, p. 192,9. c. 55, p. 201,24.
 IV 7, p. 227,24. 25. c. 15, p. 245,6.
 246,1. 4. c. 16, p. 248,21. c. 19, p.
 252,8. V 8, p. 263,22. 25. 26. c. 21,
 p. 296, 12. c. 25, p. 305,1. 3. 5. c.
 81, p. 315,22. c. 35, p. 321,4.
 *†diuersificatio IV 19, p. 252,8.
 diuisibilis II 16, p. 52,12. 16. 19. c.
 17, p. 53,9. 15. 22. 23. 24. c. 18.
 p. 56,12. 20. 21. 57,5. 8. 9. 22.
 23. 24. 25. 26 *passim*.
 *†diuisibilitas IV 11, p. 237,5.
 *†diuisibiliter III 52, p. 172,28.
 diuisiuus II 22, p. 64,10.
 duplicitas III 2, p. 77,7. 11. 12.
 *†Eductrix III 22, p. 130,24.
 effluere c. *accus.* III 15, p. 110,17
 (*cf.* influere).
 effluxio III 15, p. 109,29. c. 16, p. 112,8.
 c. 52, p. 195,25. V 43, p. 337,17.
 eleuatio V 43, p. 338,18.
 elongare III 55, p. 201,19. IV 15,
 p. 245,8. c. 19, p. 252,9. c. 20, p.
 253,21.
 elongatio²⁾ II 21, p. 62,18. c. 23, p.
 66,20. III 51, p. 194,22. IV 14,
 p. 243,10. c. 18, p. 251,17. 24. V
 21, p. 296,12. 297,24. c. 26, p. 305,2.
 c. 81, p. 315,19. c. 82, p. 316,25.
 c. 34, p. 319,18. c. 36, p. 324,5.
 c. 41, p. 331,14.
 esse *plerumque tamquam substan-*
tium indeclinabile usurpatur, tum
adiectiuo addito, uelut genit. com-
 paratione esse formalis V 11, p.
 277,8, utriusque esse V 11, p. 277,16,

totius esse V 21, p. 296,23, primi
 esse V 31, p. 316,23. 26; *dat.*: esse
 agenti V 25, p. 303,26; *ablat.*: esse
 composito V 14, p. 283,19, esse
 simplici V 13, p. 281,12. c. 14, p.
 283,19, esse simpliciori III 42, p.
 173,4. IV 16, p. 249,10, esse spiri-
 tuali III 42, p. 173,15. V 13, p.
 281,12, esse subtiliori IV 18, p.
 249,10; *tum adiectiuo non appo-*
sito, uelut genit. II 7, p. 37,18. III
 27, p. 143, 13. c. 41, p. 172,21. c.
 46, p. 184,5. c. 51, p. 194,16. IV 10,
 p. 274,16. V 4, p. 263,10. c. 5, p.
 265,24. c. 8, p. 270,24. 271,3. c. 24,
 p. 302,21; *dat.* V 26, p. 305,16;
accus. III 51, p. 195,13. IV 11, p.
 235, 20. 24. c. 14, p. 241,11. V 8,
 p. 271,2. 5 *saepe*; *ablat.* V 42,
 p. 335,18. 19; *saepe etiam a prae-*
positionibus aptum, uelut ab esso
 V 9, p. 272,17; ad esse V 6, p.
 267,23. c. 10, p. 275,7. 8. 276,2. 3.
 c. 33, p. 319,10. c. 43, p. 337,1;
 contra esse III 27, p. 144,12. 14;
 de esse IV 8, p. 230,7. V 8, p. 269,24;
 c. 12, p. 279,17; de non-esse
 V 33, p. 319,10; ex esse V 11, p.
 277,6. 7. c. 14, p. 283,20. 22. c. 15,
 p. 284,1. c. 21, p. 297, 2. 9; in esse
 (*ablat.*) I 7, p. 9, 28. II 4, p. 33,1. c. 5,
 p. 33,15. 24. V 8, p. 270,2. c. 27, p. 306,23.
 c. 42, p. 335,15; *praeter esse* V 10,
 p. 274,8; *propter esse* IV 11, p.
 237,8. *Aliquotiens tamen genitiuus*
essendi legitur, uelut I 3, p. 5,11.
 III 25, p. 141,11. IV 10, p. 234,2. V 21,
 p. 296,7. c. 29, p. 310,7. c. 42, p. 335,16.
 essentialis III 40, p. 170,11. 171,1. c.
 42, p. 174,9. 10. V 15, p. 286,6. c. 18, p.
 291,22. c. 37, p. 324,26. c. 42, p. 334,15.

¹⁾ Laudatur apud Forc. Boeth. de unit. p. 966 (ed. Basil. 1546), qui locus est potius Gundissalini de unit. p. 7,21 ed. Correns, ubi tamen codices pro *diuersificatas* praebent *diuersas*. ²⁾ Etiam ad hoc uocabulum personatus ille Boeth. de unitate laudatur (p. 7,17).

essentialiter III 10, p. 99,23. 25. 27.
100,7. IV 12, p. 238,14. V 14, p.
282,13. 24. c. 16, p. 280,13. c. 42,
p. 333,8.
eiusio V 43, p. 338,21.
*exemplariter III 42, p. 174,14.
exemplare (*part. exemplatus*) III 3,
p. 80,25. 81,2. 3. 5. V 43, p. 336,25.
*exemplificare V 3, p. 262,9. c. 27,
p. 306,25. 307,8. c. 27, p. 306,27.
c. 41, p. 331,3.
existentia II 15, p. 50,3. 5. 7. c. 16,
p. 50,16. c. 19, p. 59,7. III 28,
p. 144,21. c. 32, p. 153,10 *saepius*.
expulsius III 44, p. 179,2.
extensio IV 18, p. 251,8.
*extraneitas IV 13, p. 239,8.
Falsificare III 40, p. 170,5.
*falsificatio III 50, p. 192,21.
fluere, *part. fluxus* III 54, p. 199,10.
15 (*cf. defluere*).
Generalis, *superl. generalissimus* V 8,
p. 269,25. 270,4. 18. 22.
grossitudo II 21, p. 62,25.
grossus III 48, p. 187,10.
Hyle *indeclinabile; genit.* IV 15, p.
246,6. V 15, p. 284,23; *dat.* V 28,
p. 309,9; *accus.* II 11, p. 43,11. V 4,
p. 263,12. c. 8. p. 271,20. c. 13, p.
281,2. 4. c. 15, p. 284,11. 16. 18.
21. 24. c. 23, p. 300,21. c. 28, p.
308,19; *ablat.* III 24, p. 138,7. IV 3,
p. 216,20. c. 14, p. 243,19. V 19, p.
293,14; c. 23, p. 300,22. *plur. nom.*
V 34, p. 319,21 (*cf. Add. et Corr.*)
*thylearis IV 14, p. 242,14. 18. 20.
Identitas IV 13, p. 239,8.
imaginabiliter III 42, p. 174,15.
imaginare *saepius in codicibus A.C.M.*
ubi N praebet imaginari, quod
tunc in uerborum seriem recepi;
sed haud raro in omnibus codici-

bus imaginare, uelut imaginasti
I 8, p. 11,19, *imaginem* III 26, p.
141,22, *imaginauerim* V 7, p. 268,1.
Etiā passim imaginari adhibetur,
ut imaginatur III 33, p. 155,21. 22.
V 18, p. 292,16. V 30, p. 311,5; *ima-*
ginata (neutr. plur.) V 17, p. 290,2.
imperfectio III 57, p. 205,11.
impossibilitas II 23, p. 66,21.
incomplexus III 37, p. 163,18. 23.
incorporare (i. e. corporeum reddere)
III 28, p. 144,23. c. 29, p. 148,5.
indiuisibilis II 16, p. 52,3. 4. 7. 9.
16. 24. c. 17, p. 53,10. 11. 14. c. 18,
p. 58,4. 10. c. 19, p. 58,24 *passim*.
*inferioritas V 37, p. 324,14.
infinitius a praepositionibus aptus:
ad consistere V 31, p. 314,5; *se-*
cundum posse meum III 58, p.
209,20; *cf. s. r. esse*.
influcro c. accus. V 33, p. 319,11. c.
37, p. 324,24. (*cf. effluere*).
influxio III 13, p. 108,4. 12.
*inhaerentia III 37, p. 164,9.
inseparabilitas IV 8, p. 228. 7. 18.
inspector (in speculum) V 41, p.
330,24. 331,1.
*inuestitura V 28, p. 308,12.
*irradiatio¹⁾ III 16, p. 113,5.
Libratio II 13, p. 46,18.
ligatio III 11, p. 104,0. 10. 22. c. 56.
p. 205,3. V 36, p. 323,19. c. 37,
p. 325,20. c. 48, p. 332,18.
lineatio III 34, p. 158,24.
Mane subst. indeclinabile V 33, p.
318,25 (*in mane*).
*maneria²⁾ II 6, p. 35,8. III 23, p.
157,5. c. 37, p. 163,21.
materialis V 11, p. 276,24. 25. 277,2.
3. 17. 19 *passim*.
*materialitas³⁾ IV 8, p. 230,15. c. 15,
p. 246,14.

¹⁾ Dieffenb. ²⁾ De hac uoce cf. Ioann. Saresberiens. Metalog. II 17
(Migne, T. 199, col. 876 A—B, ubi perperum *materies* pro *maneries*). ³⁾ Dieffenb.

- materialiter III 42, p. 174,16.
 materiare V 28, p. 308,1.
 mediare, *part. mediante (ablat.)*: I 1, p. 8,22. III 6, p. 90,9. 15. 91,6. 29. 92,2. 8. V 15, p. 284,11. 21. 286,4. 20.
 * mensuralor V 42, p. 835,26.
 * metallinus V 84, p. 820,10.
 * minoritas III 56, p. 204,23.
 multiplicabilis IV 11, p. 236,19. c. 14, p. 242,16.
 multiplicator III 83, p. 155,21. 23.
 multiplicitas II 20, p. 61,11. III 2, p. 76,16. 17. 77,16. c. 19, p. 122,23. 123,1. c. 83, p. 155,14. 19. IV 6, p. 226,16. 17. c. 11. p. 237,4. c. 14, p. 243,11. V 21, p. 298,6. c. 31, p. 315,17. c. 42, p. 333,21.
 mundificare III 56, p. 204,16.
 Natiuitas II 6, p. 86,7.
 nigredo IV 14, p. 244,17.
 non *accepit cum nominibus substantiis aut infinitiuis uerborum ad modum Arabum in unum uocabulum contrahitur, uelut non-esse* III 41, p. 172,9. V 9, p. 272,14. c. 10, p. 274,10. c. 11, p. 276,13. c. 23, p. 300,17. c. 81, p. 315,1. c. 33, p. 319,10; non-forma IV 14, p. 241,6. V 81, p. 315,2; non-genus II 18, p. 57,10; non-locus III 23, p. 133,21. c. 48, p. 187,17; non-materia II 19, p. 59,10. 11. 17. IV 10, p. 233,23. c. 14, p. 241,6. V 81, p. 315,2; non-pars II 18, p. 57,18. 58,19; non-substantia I 14, p. 18,20. II 17, p. 54,14; non-sustinentis V 25, p. 304,9; non-tempus III 3, p. 80,1. c. 5, p. 88,28. 31. 89,1. 6. 7. 11. 14. 16. 18. 21. 23. c. 7, p. 93,23. 26. 26. 27. 94,1. 11. c. 9, p. 99,4. 5. c. 13, p. 108,1. c. 15, p. 109,26. c. 48, p. 187,17; non-unum II 23, p. 68,5.
 numeralis III 2, p. 77. 7. 8. 9. 10.
 Obstaculum II 9, p. 41,10. IV 14, p. 243,16. V 8, p. 271,13. c. 16, p. 287,15.
 ordinatrix V 81, p. 315,12.
 ostensio IV 18, p. 248,10. 13.
 Parificare II 23, p. 67,12.
 particularis V 34, p. 319,26 *passim*.
 particularitas II 24, p. 69,9.
 *†penetrabilitas¹⁾ III 15, p. 110,20. 23. 111,13. c. 34, p. 159,3. V 37, p. 324,12.
 penetratio IV 14, p. 244,21. (V 30, p. 313,13 *ex coniectura*).
 perceptibilis II 3, p. 30,7. 8. III 38, p. 166,10. V 40, p. 329,1.
 pluralitas II 22, p. 64,9.
 * ponderositas II 10, p. 41,23. 25.
 possibilitas III 10, p. 100,26. 101,1. 3. 5. c. 25, p. 140,11. V 24, p. 303,3. c. 42, p. 334,19. 20.
 praedicamentum II 6, p. 35,2 *passim*.
 * prioritatis III 27, p. 144,7.
 prolongare I 1, p. 2,15. III 48, p. 187,6.
 propriare V 2, p. 270,15. c. 12, p. 279,7. c. 42, p. 333,6.
 * Rationalitas III 49, p. 189,2.
 receptibilis II 3, p. 30,21. 23. 25. 31,1. 3 *passim*.
 *†receptibilitas V 10, p. 276,4. c. 22, p. 299,12.
 receptio III 17, p. 117,17. c. 55, p. 202,1. 3.
 recompensare III 44, p. 178,10.
 resultatio V 41, p. 330,24.
 *†retentius III 47, p. 185,18.
 retentor V 39, p. 327,22.
 *†retentrix III 44, p. 178,3. V 26, p. 306,2. c. 81, p. 315,21. 24. c. 35, p. 321,17.
 reuolutio III 57, p. 208,13.
 Sempiternitas III 3, p. 78. 25. 26. 79, 1. 2. 3. 5.

¹⁾ Dieffenb.

secunda apprehenduntur per accidentia prima II 6, p. 85,25. 36,5. V 41, p. 332,9. — *b.* Accidentia materiae III 87, p. 164,18. Accidentia corporalia II 14, p. 49,14. III 33, p. 158,5. V 1, p. 258,1. corpus est locus accidentium corporum II 14, p. 49,13. corpus et eius accidentia sunt unum, distinguuntur tamen ab anima V 10, p. 202,6.8. unio accidentis cum corpore III 57, p. 206,14. Separatio corporum et accidentium sensibilium II 5, p. 31,12. Accidentia substantiae compositae III 41, p. 171,12. Accidentia spiritualia in substantiis spiritualibus (in anima) II 24, p. 70,14. V 10, p. 267,12. — IV 3, p. 216,12. V 6, p. 267,12. accidentia spiritualia mutant animam IV 3, p. 216,18. accidentia substantiarum spiritualium V 3, p. 262,8. Accidentia simplicia substantiarum simplicium II 15, p. 50,7. accidentia animae 18, p. 11,2. (cf. IV 3, p. 216,13). unio accidentis cum anima III 57, p. 206,15. applicatio animae cum accidente V 6, p. 257,18. anima est locus accidentibus II 15, p. 50,8. formae accidentium in essentia animae se diuidunt III 87, p. 165,2. — *c.* Infinito non accedit accidens III 6, p. 91,14. accidens non est in essentia factoris primi III 10, p. 100,5. c. 11, p. 103,18. — *8.* Actio accidentis. Accidentia attribuunt suae essentiae III 53, p. 198,7. Accidens quo fuerit fortius, subtilius et luminosius, erit penetrabilius III 15, p. 110,5. Omne cui accedit accidens mutatur III 6, p. 91,16 (cf. IV 3, p. 216,13; 217,1). Accidentia mouentur ad conunctionem V 35, p. 321,11.

ACCIDENTALIS (*opp.* substantialis). Forma accidentalis potest separari a materia sustentante eam II 23, p. 66,10. Quomodo generetur ex substantia spirituali III 30, p. 161,17 sqq. Cur in forma prima multae formae accidentales sint V 26, p. 304,24. — Forma prima est accidentalis respectu suae sustentationis in materia V 22, p. 298,24. — *Para* accidentalis II 17, p. 53,7.

ACCIDENTALITAS, *opp.* substantialitas II 17, p. 54,21. 23.

ACCIDENTALITER. Quicquid est in aliquo accidentaliter, est in suo agente essentialiter III 10, p. 90,22. Forma in substantia praedicamentorum accidentaliter est III 10, p. 99,21. Corpus non resoluitur in punctum nisi accidentaliter II 10, p. 52,28.

ACQVISITIO essendi V 42, p. 334,7.

ACTIO (*cf.* agere). 1) Scientia actionis. Scire quid quales quare sint actio et passio V 36, p. 323,10. actio et passio continentur intra scientiam de uerbo V 36, p. 322, 11. intellectus actionis et passionis uniuersalis sunt finis ultimus sapientiae III 58, p. 209,11. — 2) Actio quomodo fiat *a.* Actiones rerum aliarum in aliis necessario concedendae III 13, p. 106,4. quid quomodo quare sint III 13, p. 106,7. 9. 11. 17. c. 14. p. 109,4. Omnis actio fit ab agente III 17, p. 115,20. c. 44, p. 176,25. esse actionis pendet ab esse uirtutis III 44, p. 179,9. Substantia quo fuerit subtilior, erit eius actio fortius III 15, p. 109,25. esse quo magis accenderit, erit eius actio magis una et durabilior sine tempore V 34, p. 320,21. — Actiones sunt a forma IV 1, p. 212,22. c. 17, p. 249,25. materia non habet actionem IV 1, p. 212,23. V 31, p. 314,13, sed recipit actionem formae III 13, p. 107,5. 8. V 31, p. 314,15. materia quae proximior est fluxui uirtutis est paratior ad recipiendum eius actionem III 55, p. 202,10 (cf. II 9, p. 41, 7). (actio materiae primae et formae primae V 21, p. 296,12). Omnis auctor, excepto primo, indiget subiecto quod sit susceptibile suae actionis II 9, p. 40,22. inira substantiam praedicamentorum non est substantia receptibilis actionis II 9, p. 40,23. — Actio conuenit factori in subiecto, non subiecto I 14, p. 18,15. actio agentis per formam conuenit formae IV 12, p. 238,3. — *b.* Corpus in se non habet actionem III 43, p. 175,25. 176,5. c. 44, p. 179,17, sed actiones quae sunt in corpore agentem habent praeter corpus III 44, p. 177,1, quia omnis actio fit in spirituali III 17, p. 117,17. actio particularis in corporibus particularibus ex substantia particulari, actio uniuersalis in corporibus uniuersalibus ex substantia uniuersali III 44, p. 180,15. — 3) Genera actionis. *a.* Actiones substantiarum intelligibilium (spiritualium, simplicium) II 9, p. 41,7. 9. III 15, p. 110,19. c. 16, p. 112,13. 18. 26. 113,18. c. 17, p. 114,15. c. 20, p. 128,2. 3. c. 44, p. 178, 7. c. 49, p. 189,23. 100,6. c. 66, p. 200,24. IV. 4, p. 218,2. c. 17, p. 249,24. 25. 250,18. V 20, p. 296,5. substantiarum mediarum III 1, p. 103,1. 8. rotarum III 50, p. 190,6. — Actio substantiae simplicis simplex est III 17, p. 114,15. substantia simplex unitur cum subiecto suae actionis, i. e. substantia composita III 20, p. 128,2. 8.

Index rerum.

A.

ABSENTIA esse, *synon.* priuatio esse V 24, p. 302,21. — luminis in ultimo substantiarum IV 20, p. 254,4.

ABSOLVTE dicere III 37, p. 162,18; oportere V 21, p. 296,10; uocare V 22, p. 208,26; apprehendere absolute (uel impossibile absolute? cf. *Add et Corr.* V 1, p. 259, 6; inuenire substantiam mediam absolute III 11, p. 103,8. — Corporalis, spiritualis absolute III 16, p. 112,14. 18. c. 34, p. 158,14. 16. — Materia prima sustinet formam totius absolute IV, 15, p. 247,6. Ilahere esse absolute V 8, p. 271,23. c. 10, p. 274,15; non esse absolute V 10, p. 276,5. 7. Priuatum absolute V 10, p. 275,6; materia non est priuata absolute V 10, p. 274,20. 275,5. Influxio formae in materiam absolute V 43, p. 337,17.

ABSOLVTVS. Corpus uniuersale absol. III 54, p. 203,9. 11; forma V 17, p. 280,7; substantia et accidens IV 14, p. 232, 27.

ABSTRAHERE intellectu V 11, p. 277,18; intellectum a substantia corporali V 30, p. 311,17; formam I 11, p. 14,11. V 11, p. 277,18. 278,16. 20. a substantia sustinente III 42, p. 173,2.

ABSVRDVS. Ad absurdum ducere V 8, p. 271,3.

ABYNDANTIA nigredinis IV 14, p. 244,17.

ACCIDENS. 1) Quid sit accidens I 6, p. 8,9. Accidens non intelligitur existens per se (i. e. non solum non in actu per se existit, sed ne intellecta quidem per se existens cogitari potest) V 23, p. 300,7. Accidens non est accidens propter sustentationem

suam tantum, sed propter destructionem sui post separationem sui a sustinente V 22, p. 299,1. Accidens discurrentia et succedentia III 37, p. 164,2. — 2) Proprium accidens. Quicquid est in suo agente essentialiter, est proprium accidens suo agenti III 10, p. 99,28. — 3) Substantia et accidens non conueniunt in uno genere IV 10, p. 232,27. accidentia sunt debiliora quam substantia III 53, p. 198,8. substantia est dignior esse quam accidens V 42, p. 335,18. non-esse, i. e. differentiae, propriis, accidentia III 41, p. 172,9. — Sustentatio accidentium est quodammodo qualitas substantiae II 13, p. 45,12. — 4) Formae figurae lineamenta accidentium III 37, p. 164,19. 20. formae accidentium compositae sunt III 37, p. 165,1. — 5) Origo accidentis. Accidentia quae sustentantur in materia sunt impressio a sapientia in materiam V 41, p. 331,9. Accidentia quae fluunt a substantiis, fluunt a uiribus et accidentibus substantiarum, non ab essentiis earum III 53, p. 193,15. Accidens corporale quomodo generatum sit a substantia spirituali III 83, p. 158,5 (cf. III 36, p. 161,17 sqq.). — 6) Vtrum forma substantialis sit accidens. Forma non potest absolute dici accidens III 37, p. 162,18. forma (res fluxa ab intelligentia) qua ratione accidens, qua substantia sit III 36, p. 161,20 sqq. c. 54, p. 199,16. forma prima non est accidens V 22, p. 299,4. c. 23. p. 300,7. — 7) Genera accidentium. a. Accidentia prima, — secunda II 6, p. 35,23. 25. 36,1. 3. 5. V 41, p. 332,9. 10. anima priuata est scientia accidentium secundarum ex quo ligata est cum corpore II 6, p. 35,23. accidentia

lumen solis alio modo apparet in aëre subtili clario, quam in spisso non clario IV 2, p. 215,18. lumen solis descendens in aërem non clarum non est eius virtutis, sicut si aer esset clarus IV 14, p. 245,2. forma in materia est sicut lumen in aëre V 11, p. 276,17. Aëri commiscetur parum splendoris in mane, completur splendor cum sol eleuatur V 33, p. 318, 24. — Priuatio materiae est sicut tenebrositas aëris V 11, p. 276, 14. aer tenebrosus habens esse in se ipso et habens esse luminosum in potentia, cum caret lumine, est exemplum materiae V 11, p. 276,15. aer nubilus est exemplum substantiae praedicamentorum quantitati coniunctae II 9, p. 41,4. — 3) Aer subtilis est medium inter uim inuisibilem et corpora III 51, p. 194,7. sentire formas sensibiles mediante aëre V 11, p. 276,17. similitudo aëris ad substantiam sentientem et formas sensibiles V 15, p. 285,21. si aer magis elongatur a visu, incorporatur et uisus impeditur ab intendendo in eum IV 14, p. 243,13. 16. — 4) Comparatio uisus ad aërem V 30, p. 311,15. — 5) Dictum illud, quod compositio mundi non euenit nisi ex lineamento numeri et litterarum in aëre II 21, p. 63,22.

AESTIMARE. Materia aestimata per se, *opp.* cum forma V 9, p. 273,19.

AETERNITAS dei V 24, p. 301,14.

AETERNVS. Essentia aeterna est infinita IV 6, p. 224,3. Vtrum materia et forma aeterna fuerint V 31, p. 314,23. materia habet esse in scientia aeterni V 10, p. 274, 21. Caelum non est aeternum III 51, p. 193,13.

AFFIRMATIO. Ligatio terminorum affirmatione III 11, p. 104,11. propositio theologica et non theologica affirmatione ligari non possunt III 11, p. 104,16.

AFFIRMATIVVS. Propositio affirmativa III 11, p. 104,5.

AGERE (*cf.* actio). 1) Scientia agendi et patiendi V 40, p. 329,11. Agere et pati diffusa sunt in omnibus substantiis ibid. v. 12. Agens est unum ex decem generibus corporalibus III 27, p. 143,11. quid ei in substantiis simplicibus oppositum sit III 27, p. 144,3. Facilia ad agendum V 34, p. 320,4. — 2) Non potest eadem res simul esse agens et patiens III 17, p. 116,22. Superius agit in inferius III 42, p. 173,22. V 19, p. 294, 15. c. 21, p. 296,9; perfectum in minus perfectum

III 47, p. 186,8. agens fortius est quam patiens III 17, p. 117,2. Omne patiens recipit uirtutem agendi III 4, p. 82,21. quod recipit uirtutem agendi, agens est ibid. v. 24. — 3) Omne agens in aliud agit per suam formam quam imprimit in illud IV 12, p. 237,25. V 41, p. 331,6. Quicquid est patiens in aliquo ab aliquo, est in re agente illud III 17, p. 115,14. quicquid est in aliquo accidentaliter, est in suo agente essentialiter III 10, p. 99,22. quicquid est in agente essentialiter, est proprium accidens suo agenti ibid. v. 28. — 4) Esse agens (*opp.* esse patiens) V 25, p. 303,26. — Substantia praedicamentorum non est agens II 9, p. 40, 20. c. 10, p. 42,4. 11. 16. III 4, p. 83,1. c. 17, p. 117,22. quantitas prohibet substantiam praedic. ab agendo II 10, p. 41,11. nisi esset uis spiritualis agens, non esset substantia caelorum et elementorum agens II 10, p. 42,1. — Materia prima spiritualis et forma prima spiritualis sunt agentes in omni V 21, p. 295,10. — Vnitas agens (*cf.* unitas) IV 13, p. 240,9. c. 10, p. 252,3. V 21, p. 298,2. c. 23, p. 300,21. 24. — Voluntas agens totum V 40, p. 329,15. sine tempore V 39, p. 328,12. Verbum agens, i. e. uoluntas V 36, p. 322,23. — Virtus agentis omnia II 10, p. 41,14. Patiens a primo factore agens est III 4, p. 82,25.

AGGREGATIO numeralis duplici-tatis III 2, p. 77,7. 10. 12.

ALIMENTVM. Corpus alimenti III 47, p. 184,25. partes alimenti ibid. v. 21.

ALTITVDO substantiarum spiritalium III 57, p. 206,25.

ALTVS. 1) Deus altus V 6, p. 267,22. Creator altus V 40, p. 329,3. c. 41, n. 330, 17. Scientia alti (altissimi) V 27, p. 307,4. c. 30, p. 313,10. Extremum altius II 9, p. 39,24. III 46, p. 184,5. — 2) Inferius defluxum est ab altiori IV 1, p. 211,13. altiores substantiae dant inferioribus suas essentias III 53, p. 198,22. 25. 26, conferunt nomen suum et definitionem III 53, p. 198, 23. 24. lumen fuit ab altiori ad inferius III 52, p. 197,2 (*cf.* III 45, p. 181,6). impressio altiorum substantiarum in inferiores III 46, p. 181,10. Inferius exemplum altioris II 7, p. 37,4. mundus simplex inferior exemplum altioris IV 16, p. 217,18. Totum quod est in inferiori, est in altiori IV 1, p. 211,13. essentiae substantiarum altiorum non minuuntur propter generatio-

nem substantiarum inferiorum III 54, p. 199,23. Formae quae sunt in substantia altiori unitae sunt et locum non occupant III 26, p. 142,19. Substantia altior sustinet et cognoscit inferiorem III 57, p. 207,21. Inferius non est aequale altiori in intellectu substantialitatis III 52, p. 197,8. Cf. essentia 4a.

AMOENITAS substantiarum intelligibilium III 5, p. 206,9.

AMOR (*syn.* appetitus, desiderium). Intentio amoris est inquisitio applicationis cum amato et unionis cum illo V 32, p. 317,15. Amor formae ibid. v. 14, 18.

AN. Quaestio an sit res, *opp.* quid, quale, quare (*syn.* quod est) IV 4, p. 219,18. V 24, p. 301,2. 18. 19. 302,9. 14. quaestio an est posita est secundum ordinem unius, quia est esse (*genit.*) tantum V 24, p. 302,9. Substantia de qua quaeritur an est tantum (*sc.* deus) est dignissima V 24, p. 301,19.

ANGVLVS animae III 56, p. 204,22.

ANGVSTARE. Intelligentia non angustatur V 18, p. 200,10.

ANHELTVS cum retinetur, fit quies V 37, p. 325, 7.

ANIMA. 1) Scientia de anima I 4, p. 6,11. anima subiecta est scientiae I 8, p. 11,3. eius contemplatio dignissimum et utilissimum speculationis I 8, p. 11,1 (*cf.* I 2, p. 4,3). Anima occultior quam natura V 20, p. 294,24. De anima quaeritur quid et quale est, non quare est V 24, p. 302,3.

2) Quid et qualis sit anima. Essentia et forma animae per quam diacernitur ab aliis I 3, p. 5,28. Anima est substantia non sensibilis II 1, p. 25,15, sed spiritualis III 28, p. 147,10; non diffusa neque extensa III 52, p. 196,16, sed simplex III 15, p. 111,19. c. 23, p. 132,15. c. 26, p. 142,1. 4. 12. c. 28, p. 147,10. c. 37, p. 164,16, subtilis I 8, p. 11,17. III 15, p. 111,19. c. 23, p. 132,15. c. 37, p. 164,16, tenuis III 37, p. 164,16, fortis, penetrans omnia et perceptibilis omnium I 8, p. 11,17 (*cf.* v. 4). — Anima est forma composita III 3, p. 81,13. forma est sicut anima V 23, p. 300,12. anima quomodo debeat esse sicut hyle, quamvis sit forma V 19, p. 294,11.

3) Materia et forma animae. a. Substantia animae non est materia, sed composita ex materia et forma IV 1, p. 212,11. substantia animae secundum effectum est esse a forma separari

non potest; potest tamen exspoliari secundum opinionem III 40, p. 169,24. inter materiam animae et formam eius opinione, non in effectu et esse, diuidi potest ibid. v. 26. Materia animae (*opp.* materia intelligentiae) II 21, p. 62,13. — Materia est extra essentiam (*opp.* substantia IV 1, p. 212,11) animae, forma in eius essentia III 24, p. 134,3. 6. 8. V 26, p. 305,13. — b. Anima habet in se formam propriam III 39, p. 168,22 sqq. (*contra Discipulum affirmantem animam non habere formam propriam in se* III 37, p. 163,1. c. 39, p. 168,18; *cf.* c. 37, p. 164,14). *Contrarium dicere uidetur* III 22, p. 131,19: substantia simplex, sicut anima intelligentia natura materia, receptibilis est multarum formarum; ergo nulla illarum habet in se formam quae sit ei propria; *at hoc loco non quancumque formam, sed specialem unam formam animae propriam esse negat, ut ei uniuersalem unam, quae omnes formas complectatur, attribuat; cf.* III 38, p. 167,9: forma animae sentientis est una simplex forma colligens in se ipsa omnes formas sensibiles (*cf. practica 4 b*).

4) Essentia animae omnes formas unitas et a materia separatas in se continet. a. Essentia animae sustinet (continet) omnia I 8, p. 11,10. 12. anima est quicquid est infra eam V 17, p. 290,14. — b. Omnes formae in essentia animae sunt III 23, p. 132,21. 25. c. 49, p. 190,10; in ea sunt subsistentes III 23, p. 133,2. c. 29, p. 148,1. c. 37, p. 163,26. V 19, p. 293,12 (*cf.* III 23, p. 132,8) siue existentes III 40, p. 170,21. c. 41, p. 171,10. 18. V 18, p. 201,17; cum ea unitae sunt III 23, p. 133,4. 11. c. 42, p. 174,11; animae essentiales sunt III 42, p. 174,10 (*contra* III 37, p. 164,14). Forma animae est collectiua omnis formae III 40, p. 170,16. 171,1; *cf.* IV 15, p. 247,3, magis quam substantia composita III 23, p. 132,12. 14. 16. Omnes formae sunt similes animae III 23, p. 133,5. 13. c. 24, p. 134,12. Anima est receptibilis multarum formarum III 22, p. 131,20. — c. Formae sensibiles sunt in essentia animae III 38, p. 167,5; subsistunt III 24, p. 134,12. c. 25, p. 139,9 siue existunt in substantia eius III 43, p. 174,23. 175,5; collectae sunt in essentia eius III 25, p. 138,26; sustinentur forma animae III 38, p. 167,10; animae similes sunt III 24, p. 134,12. — Forma naturae inuenta est in

forma animae IV 16, p. 248,5. — Suspendit animae ad formas intellectas V 19, p. 294, 7. — d. Omnes formae in forma animae unitae sunt III 23, p. 133,3. c. 40, p. 170,21. in essentia animae formae sunt coniunctae, non diuissae, sed unitae III 41, p. 171,22. omnes formae sensibilis sunt in essentia animae non singillatim III 38, p. 167,7. unio formarum in animabus minor est quam in intelligentia V 16, p. 258,4. — Formae rerum sensibilibus sunt in substantia animae (animae universalis) simpliciter, i. e. exspoliatae a suis materiis III 23, p. 133,15. c. 24, p. 134,14. c. 26, p. 142,13. c. 42, p. 173,2 (cf. n. 9 a γ). formae sensibilibus sigillantur in essentia animae subtilius et simplicius quam in imaginatione II, 6, p. 36,16. formae sensibiles sunt in anima subtilius quam in materia quae sustinet formas sensibiles III 40, p. 170,19. c. 42, p. 173,2. — Formae sustentatae in substantia composita sunt in anima spirituales (uel mediae inter corporales et spirituales) cf. 13 e γ. — Formae quae sunt in substantia composita in effectu, prius fuerunt in substantia animae in potentia III 24, p. 134,21 (cf. 135,1). formae in anima non semper sunt in effectu, sed in potentia, et postea in effectu III 28, p. 146,7 aq. c. 42, p. 174, 11; cf. III 24, p. 134,1. c. 38, p. 167,5. forma animae potens est sustinendi omnes formas sensibiles in effectu, cum coniunctae fuerint ei III 38, p. 167,10. — Formae sunt stabiles in anima III 40, p. 170,9 (contra sententiam, qua dicebatur formas accidentes esse pertranseuntes super essentiam animae, non stabiles in substantia eius III 37, p. 163,4. c. 40, p. 170,4. c. 43, p. 175,6).

6) Unitas subsistens in materia animae est infra ordinem unitatis subsistentis in materia intelligentiae II 21, p. 62, 14, et ideo multiplicata ibid. v. 13.

6) Ortus animae. α. Anima creata V 41, p. 331,19. deus aptauit animae sensus V 41, p. 332,4. — Anima defluxa est (exit) ab intelligentia III 54, p. 159,3. 8. 10. 13, exitu uirtutis a re forti ibid. v. 8. 14. Cf. praeterea V 37, p. 324,24. c. 38, p. 326,16. c. 41, p. 332,4. — β. Animae particulares opus habent animabus universalibus et intelligentia universalis, quia per illas est esse earum et existentia III 45, p. 180,29.

7) Animae uires instrumenta operationes. α. Vires animae III 23, p. 132,5. 6. 7. IV 16, p. 249,12. V 1,

p. 263,18. c. 20, p. 295,23. 24. c. 38, p. 326,17; penetrant omnia I 8, p. 11,4. uires animae occultae et manifestae I 8, p. 6,3. anima latet in corpore cum uiribus suis V 20, p. 295,23. Anima est uirtus receptibilis formarum intelligibilium V 18, p. 291,22. — β. Instrumenta animae III 28, p. 147,2. c. 38, p. 166,5. 15. 18. 19. 21. c. 40, p. 170,8. V 15, p. 285,20. instrumenta animae scientis, i. e. sensus I 3, p. 6,2. — c. Actio animae in omni sine motu et sine tempore V 39, p. 328,15. Actio animae in substantiam compositam et in corpus cf. n. 13 e. impressio animae in animalibus et herbis IV 16, p. 248,11. — Quando uoluntas infunditur in totam materiam animae, fit ipsa materia uiuens, mobilis, apprehendens formas secundum suam uim et secundum suum ordinem ab origine ueritatis et formae V 38, p. 326,16; cf. c. 37, p. 324,25.

8) Vita motusque animae (cf. infra n. 12 α: anima vegetabilis). Voluntas agit in materia animae uitam et motum essentialem V 37, p. 324,25; cf. c. 38, p. 326,16. Anima mobilis est III 22, p. 130,5, per se non in loco III, 4, p. 83,21. anima est primum mobile per se III 4, p. 83,27. animae motus uniformis III 4, p. 83,23. 84,2. 10. 27. 85,8. actio animae in omni sine motu et sine tempore V 39, p. 328,15. Motus est impressio animae III 22, p. 130,4. motus localis, i. e. motus substantiae praedicamentorum, est ex anima III 3, p. 79,15. uoluntas animae mouet corpus V 37, p. 325,6. anima est causa quieti III 22, p. 130,10.

9) Animae cognitio. α. in n. uerisum (cf. cognitio, cognoscere, scientia).

α) Anima est perceptibilis (sciens) omnium rerum I 8, p. 11,17. III 23, p. 132,26; cf. I 8, p. 11,16. 20). Anima priuata aliqua scientia mouetur ad inquirendum eam V 32, p. 316,10. Perfectio animae est scientia ipsius, imperfectio ignorantia I 3, p. 6,13 (cf. praeterea n. 15). — Anima scit intelligentiam I 5, p. 6,25; substantias simplices III 49, p. 190,3; deitatem ibid. v. 6; esse intellectus (i. e. notionis) in anima V 10, p. 275,2. —

β) Anima est prudentior et perfectior propter lumen infusum in materia IV 14, p. 243,9. Quando uoluntas infunditur in totam materiam animae, fit ipsa materia apprehendens formas V 38, p. 326,16. — γ) Anima apprehendit res per suas formas V 8, p. 271,17;

concepit scientiam ex formis rerum III 23, p. 133,7. Anima apprehendit omnes formas III 28, p. 145,7; discernit formas V 20, p. 295,25 aqq.; distinguit partes quasque V 18, p. 292,8. Anima apprehendit formas sine apprehensione materialium (exspoliatas a materia) III 24, p. 134,1. 5. 135,5. 10. 14. c. 34, p. 158,17 (cf. n. 4 d). — d) Anima scit formas rerum unitione suae formae cum formis rerum III 23, p. 133,11. anima apprehendit formas per se ipsam III 28, p. 145,18. 26. 146,5. 147,6. 9, propter simplicitatem et spiritualitatem suam III 28, p. 147,10; cf. IV 15, p. 247,1. Scientia animae exit de potentia ad effectum I 3, p. 6,15. *Practerea cf. b a et c f.*

b. Cognitio sensitiva (cf. sentire, sensus, sensio, sensibilis, forma sensibilis, substantia sensibilis, — memoria, imaginatio et infra n. 12 b: anima sensibilis). a) Deus aptavit animae sensus, quibus apprehendat formas et figuras sensibiles V 41, p. 332,4. anima est perceptibilis et sentiens a principio incrementi corporis III 38, p. 166,10. impressio et perceptio formarum sensibilium in anima III 37, p. 164,11 (cf. III 24, p. 138,6). comparatio formarum sensibilium ad animam talis est, qualis libri ad legentem II 6, p. 36,15. formae sensibiles sunt media obstacula inter formam animae et materiae formarum sensibilium V 8, p. 271,13. — Res sensibiles in anima simpliciter sunt, i. e. sine suis materiis III 23, p. 133,15. c. 24, p. 134,14. — Anima apprehendit essentias formarum sensibilium per se ipsam III 24, p. 137,3. c. 25, p. 139,1. cur anima, quamvis formas per se apprehendat, tamen non omnia sensibilia semper apprehendat III 28, p. 145,15 aqq. formae sensibiles sunt in essentia animae in potentia III 38, p. 167,5. — Anima formas quas sunt in corporibus non sine instrumentis apprehendit III 28, p. 146,27 (quod III 38, p. 166,4 in contrarium videtur dictum esse, ad formas intelligibiles referendum est; cf. c f). anima sentit formas sensibiles mediantibus instrumentis et aëre V 15, p. 285,19. — In animam agunt formae quae sunt in corporibus III 28, p. 146,22. forma animae potens est sustinendi omnes formas sensibiles in effectum, cum coniunctae fuerint ei III 38, p. 167,10. — Vitilias quam anima consequitur ex ligatione cum sensibilibus V 42, p. 332,17. — β) Anima in apprehendendo sen-

sibilia est similis homini videnti multa, et cum discesserit ab eis, non remanet in eo nisi visio imaginationis et memoriae V 41, p. 332,14. — Virtus imaginans est una ex viribus animae IV 16, p. 249,12. formae sensibilia sigillantur in essentia animae subtilius et simplicius quam in imaginatione II 6, p. 36,13. — Anima formas in somnis ab intelligentia in imaginationem immittas post somnum corporaliter sentit et vera visione imaginatur III 42, p. 174,13. V 13, p. 281,22.

c. Cognitio intellectiva. α) Discipuli de ea sententia, quam refutat Magister. Anima non habet propriam scientiam in se III 37, p. 164,14. animae non aduenit scientia, nisi quando est superans materiae et eius accidentibus III 37, p. 164,16. scientia quae est in anima acquisita est ex accidentibus sustentatis in substantia composita III 41, p. 171,12. anima est receptibilis formarum, quando adueniunt ei, propter suam tenuitatem et simplicitatem et subtilitatem III 37, p. 164,15. formae sunt pertranscentes super essentiam animae, sicut formae in speculo et formae luminis super aërem III 37, p. 163,4. c. 40, p. 170,4. c. 43, p. 175,6. animae, cum se inclinat ad sensum, eripitur apprehensio eius quod est in intellectu, cum ad intellectum, apprehensio eius quod est in sensu III 37, p. 165,8. 10. — β) Animae scientia potentia innata est. Anima habet scientiam quae est ei propria V 41, p. 331,20. anima creata est sciens ibid. v. 19. anima est receptibilis descriptionum rerum et formarum earum quae sunt in ea in potentia III 38, p. 166,2; cf. I 3, p. 5,16. formae intelligibiles sunt animae, essentiales III 42, p. 174,10 (cf. v. 13). anima apprehendit formas (intelligibiles; cf. b α) in se ipsa sine instrumento III 38, p. 168,4. anima est sciens per se ipsam III 38, p. 165,21. (cf. III 28, p. 145,18. 26. 146,5. 147,6. 9), quod probatur III 38, p. 168,1 aqq. — Anima praescit ea quae sunt antequam sint III 33, p. 166,9. — γ) Scientia notionum intelligibilium, animae cum corpore coniunctione amissa, apprehensione formarum sensibilium de potentia ad actum reducitur. Postquam anima unita est cum substantia, elongata est a receptione impressionum sapientiae, quia extinctum est lumen eius V 41, p. 331,21. Cur anima

priuata sit ab impressionibus sapientiae et non habeat eas nisi studio multo disciplinae et memoriae V 41, p. 331,16. anima priuata est scientia secundarum substantiarum et secundorum accidentium, ex quo ligata est cum corpore II 6, p. 35,23, sed eam recuperat per scientiam primarum substantiarum et primorum accidentium II 6, p. 35, 23. 25. 36,4. V 42, p. 332,22; cf. V 41, p. 332, 8. Scientia sensibilis non agit in animam nisi memoriam et exitum in effectum V 41, p. 332,13. utilitas quam anima consequitur ex ligatione cum sensibilibus est, quod clarificatur et exercitur in illis, et quod occultum est in ea manifestatur in actu V 42, p. 332,17. 20. quando anima apprehendit formas et figuras sensibiles, apprehendit per has formas et figuras intelligibiles, et in ea prodeunt de potentia ad effectum V 41, p. 332,5. — d) Formae intelligibiles ex intelligentia in animam intelligentiae coniunctam influunt. Forma exit de intelligentia et postea exit ad animam et unitur cum ea V 27, p. 307,3. intelligentia influit formam intelligibilem super animam et subito inspirat ei sine tempore V 37, p. 324,24. Intelligentia apprehendit esse in omnibus rebus, i. e. genera et species, anima non esse, i. e. differentias propria accidentia, quae attinguntur sensibus; propterea anima, cum uoluerit scire esse rei, adiungitur intelligentiae III 41, p. 172,6. 19. Anima cum se erigit ad intelligentiam, apprehendit formas quae sunt in intelligentia apprehensione intelligibili; cum se inclinat ad materiam corporalem, apprehendit formas quae sunt in materia apprehensione corporali in effectu et apprehendit eas in se ipsa apprehensione spiritali in potentia III 42, p. 173,27. 174,2. Formae sunt in anima uniuersali ex intuitu intelligentiae uniuersalis, in anima particulari ex intuitu intelligentiae in illam V 17, p. 289,20. 290,2. Anima particularis est in principio sicut hyle receptrix formae et uocatur intellectus primus; sed cum receperit formam intelligentiae uniuersalis, quae est intellectus tertius, et fuerit facta intelligentia, tunc erit facilis ad agendum et uocabitur intellectus secundus V 34, p. 319,26. Praeterea cf. III 42, p. 174,13. V 13, p. 281, 22 (cf. supra b p).

10) Voluntas animae mouet corpus V 37, p. 325,6. — Animae ha-

bent desiderium formarum V 34, p. 320,5.

11) Anima uniuersalis et anima particularis III 26, p. 142,1. 4. 12. Anima particularis est pars indiuisibilis substantiae simplicis III 26, p. 142, 10. esse animarum particularium est per animas uniuersales III 45, p. 181,1. — Anima uniuersalis sustinet totum mundum corporalem et uidet quicquid est in eo, sicut animae particulares sustinent nostra corpora et uident quicquid est in eis III 57, p. 207,21. scientia animae particularis est ex anima uniuersali et intelligentia uniuersali III 45, p. 181,3. Formae sunt in anima uniuersali et particulari ex intuitu intelligentiae V 17, p. 289,20. 290,2. Animae particulares habent desiderium formarum particularium, uniuersales uniuersalium V 34, p. 320,5. — Anima uniuersalis coniungitur corporibus per medium caeli III 51, p. 194,8. anima uniuersalis habilior est ad sustinendum multas formas quam uis sensibilis III 23, p. 132,8. — Ordo animae particularis sequitur dispositionem mundi uniuersalis III 58, p. 209,8. anima particularis quomodo ex intellectu primo fiat intellectus tertius V 34, p. 319,26 (cf. n. 9 c d).

12) Tres animae III 45, p. 180,21, quae sunt anima uegetabilis, anima sensibilis, anima rationalis V 20, p. 295, 13 etc.

a. Anima uegetabilis (sine anima crescibilis III 46, p. 183,20.22). a) Forma animae uegetabilis est alia a forma naturae et a forma animae sensibilis III 47, p. 216,2. Anima uegetabilis conuenit cum corporibus in crassitudine III 48, p. 186,22; est perfectior et fortior quam natura III 47, p. 185,25. — b) Actiones animae uegetabilis sunt uegetare et generare (crescere, alere, generare) III 47, 184,17. c. 46, p. 181,14. uis retentionis in anima uegetabili III 47, p. 185, 18. Actio naturae est minus perfecta quam actio animae uegetabilis III 47, p. 185,11. — g) Motus animae uegetabilis in loco III 48, p. 186,10. Anima sensibilis mouetur circa corpus in omnibus eius extremis III 47, p. 185,13; mouet partes corporis sine mutatione totius de loco ad locum III 48, p. 186, 15. IV 17, p. 250,13; coniungitur essentiae corporum prope et continue III 48, p. 186,21. — d) Anima uegetabilis agit in naturam III 46, p. 183,22 c. 47, p. 185,25. e. 48, p. 186,27. c. 49, p. 188,22. c. 57, p. 207,9. Actio animae

vegetabilis et similia actioni naturae et actioni animae sensibilis III 46, p. 182, 11. 183, 18. 25. 184, 3. c. 48, p. 186, 1. 9. c. 49, p. 188, 9. 189, 22. IV 17, p. 250, 14. 17. actio naturae est minus perfecta quam actio animae vegetabilis III 47, p. 185, 11.

b. Anima sensibilis (anima sentiens III 38, p. 167, 9; anima animalis II 3, p. 29, 3. III 46, p. 181, 23. c. 48, p. 186, 12. 16. 18. 19. 187, 2. 10. 188, 2. 27. c. 49, p. 189, 1. 3). a) Forma animae sensibilis alia est a forma animae vegetabilis et animae rationalis IV 3, p. 216, 3. Anima sensibilis est perfectior et fortior quam vegetabilis III 48, p. 187, 2, sed inferior anima rationali III 49, p. 188, 19 (cf. V 15, p. 285, 16) et intelligentia II 3, p. 29, 9. — Forma animae sentientis est una simplex forma colligens in se ipsa omnes formas III 38, p. 167, 9. — Anima sensibilis est similis tribus IV 13, p. 239, 9. — β) Actio animae sensibilis in animali est sensus et motus III 48, p. 186, 7, et sentire formas grossorum corporum in tempora et moveri per loca et resonare et modulari sine ordine qui significet intellectus III 48, p. 187, 10. — Vegetatio et generatio sunt etiam in anima animali III 49, p. 188, 27. — γ) Anima sensibilis agit motum immutationis in sensu III 46, p. 181, 23; apprehendit formas sensibiles sine apprehensione materiarum III 24, p. 134, 1; extrahit formas a formis corporalibus III 48, p. 186, 20; apprehendit corpus per colorem figuram motum IV 13, p. 239, 9; recipit formas rerum sensibilibus propter suam earumque subtilitatem IV 16, p. 247, 1; desiderat formas sensibiles V 34, p. 319, 24; coniungitur formis corporum cominus vel eminens III 48, p. 186, 19. — Anima animalis formam veritatis non perfecta cognitione cognoscit, sed existimat II 3, p. 29, 9. — δ) Motus animae sensibilis in loco III 48, p. 186, 10. Anima animalis movet totum corpus de loco ad locum totaliter III 48, p. 186, 12. IV 17, p. 250, 10. — ε) Anima sensibilis agit in animam vegetabilem III 46, p. 183, 23. c. 48, p. 187, 1. c. 49, p. 188, 22. actio animae sensibilis in anima vegetabili est movere partes vegetabiles ad extrema III 48, p. 186, 5. Actio animae sensibilis est similis actioni animae vegetabilis (cf. a δ) et animae rationalis III 49, p. 188, 9. 21. 189, 22. IV 17, p. 250, 12. actio animae animalis est fortior quam animae vegetabilis III 48, p. 186, 15.

Animae sensibiles imprimunt formas in corpore IV 10, p. 232, 2.

c. Anima rationalis (anima rationalis et intellectiva III 46, p. 181, 23; intelligens V 15, p. 285, 11. 12. 13. 17; intelligibilis V 15, p. 285, 16; cf. V 34, p. 319, 26; anima particularis... cum receperit formam intelligentiae universalis... et fuerit facta intelligentia...). a) Forma animae rationalis alia a forma animae sensibilis et intelligentiae IV 3, p. 216, 4; cf. III 48, p. 188, 1. Forma animae intelligentis non est similis formis corporalibus V 15, p. 285, 11, sed spiritualis ib. v. 12. Anima rationalis est perfectior anima sensibili III 49, p. 188, 19, sed inferior quam intelligentia III 49, p. 188, 16. V 15, p. 285, 16. Forma animae rationalis est collectiva omnium formarum intellectarum III 38, p. 167, 10. IV 10, p. 232, 3. Anima rationalis sustinet substantiam et quicquid est formarum in ea IV 15, p. 247, 3. forma animae est sustinens aliquas (i. e. tantum aliquas) formarum III 49, p. 188, 17. — Forma animae rationalis similis est duobus IV 13, p. 239, 6. — β) Actio animae rationalis est sentire formas intelligibiles subtiles et moveri in intelligibilibus in non-tempore et non-loco et resonare et modulari cum ordinatione et comparatione significante intellectus III 48, p. 187, 13. — Sensus et motus sunt etiam in anima rationali III 49, p. 189, 2. — γ) Forma animae rationalis cognoscit formas intelligibiles cum motu et transitu IV 17, p. 250, 8; movetur a propositionibus ad conclusionem, ab identitate ad extraneitatem IV 13, p. 239, 7. Anima rationalis non applicatur omni rei III 49, p. 188, 18; non cognoscit omnem rem ibid.; apprehendit extrinsecum III 48, p. 188, 4. Non coniungitur cum corporibus per se ipsam sine medio V 15, p. 285, 17. — Ostensio figurarum artificialium ex anima rationali IV 16, p. 248, 13. — Anima rationalis desiderat formas intelligibiles V 34, p. 319, 25. Intelligere substantias simplices est requies et suavitatis (stabilitamentum) animae rationalis III 49, p. 190, 3. 4. — δ) Intelligentia agit in animam rationalem III 49, p. 188, 22. anima rationalis in sensibilem III 48, p. 187, 5. c. 49, p. 188, 8. 22. c. 57, p. 207, 11. Actio animae rationalis est similis actioni animae sensibilis et intelligentiae III 46, p. 182, 11. 183, 18. 24. 184, 3. c. 49, p. 188, 9. 20. 189, 22. IV 17, p. 250, 10. — Corpus recipit actionem animae ratio-

nalis per medium spiritus animalis III 51, p. 194,4.

13) Animae locus in ordine eorum quae sunt. *a.* in uniuersum. Anima media est inter utrumque extremorum V 4, p. 263,15; inter intelligentiam et substantiam praedicamentorum III 3, p. 80,8. 10; cf. III 41, p. 171,15. 17; inter substantiam intellectus et sensum III 37, p. 165,7. anima et spiritus sunt media inter intelligentiam et corpus III 2, p. 77,27; cf. V 15, p. 285,16. Formae in substantia animae mediae inter formas corporales quae sustinentur in substantia composita et formas spirituales quae sunt in substantia intelligentia III 41, p. 172,3. c. 42, p. 173,10. — Diuersitas corporis animae intelligentiae V 3, p. 262,5. 11. 12. corpus anima intelligentia unita V 3, p. 262,5. habitudo animae ad corpus et intelligentiae ad animam talis est qualis formae ad materiam V 3, p. 262,13. — Substantia animae ordinatur contra figuram III 56, p. 203,20. — *b.* Animae cum deo et uoluntate necessitudo. Stabilitas animae in scientia deitatis et applicatio ad ipsam III 49, p. 190,6. Ordo animae ab origine unitatis et formae V 38, p. 326,18. De uoluntatis in animam actione (V 37, p. 324,25. c. 38, p. 326,16) cf. n. 7 et 8. Impressiones sapientiae in anima V 41, p. 331,17,22. — *c.* Inter intelligentiam et animam quae sit ratio (cf. n. 9 c. y. d. et 12 c). Anima est similis intelligentiae I 5, p. 71. II 3, p. 26,6. 7. Forma animae defluxa est ab intelligentia III 54, p. 199,3. 10; cf. n. 6 a. Applicatio intelligentiae cum anima III 57, p. 206,11. V 6, p. 267,14. 17. c. 27, p. 307,11. diffusio intelligentiae in anima V 43, p. 337,9. materia et forma est sicut anima, uoluntas sicut intelligentia in anima V 38, p. 326,11. 13. substantia animae contingit substantiam intelligentiae III 3, p. 81,8. Forma animae inuenta est in forma intelligentiae IV 16, p. 248,6. Vnitio formarum in animabus minor quam in intelligentia V 16, p. 288,4. Materia intelligentiae magis unita et maioris simplicitatis quam materia animae V 42, p. 333,18. 16. Anima uniuersalis et particularis opus habent intelligentia III 45, p. 180,29. V 17, p. 280,20. 290,2. 24, p. 319,26 (cf. n. 9 c. d. et n. 11). — *d.* Anima et natura (cf. n. 12 a). Anima occultior quam natura V 20, p. 294,21. Materia animae magis est unita et maioris simplici-

citatis quam materia naturae V 42, p. 333,20. Forma naturae inuenta est in forma animae IV 16, p. 248,5. — *e.* Anima et substantia composita (subst. praedicamentorum, subst. corporea, corpus i. e. corpus uniuersale). *a)* Anima continet substantiam praedicamentorum (corpus) III 3, p. 81,25. V 19, p. 293,7 (cf. II 24, p. 70,2). substantia praedicamentorum contingitur ab anima III 8, p. 81,9. Coniunctio animae et substantiae compositae (corporum) III 20, p. 126,21. III 51, p. 194,8 (cf. etiam n. 14 c). — *β)* Substantia animae subtilior simplicior altior quam subst. composita III 23, p. 132,15. c. 24, p. 134,16. — *γ)* Anima comprehendit substantiam corpoream et omnem eius formam III 26, p. 142,2. 5. 11. Substantia animae magis colligit formas quam substantia composita III 23, p. 132,12. 14. 16. Formae quae in subst. composita in effectu sunt, prius fuerunt in subst. animae in potentia III 24, p. 134,21. formae sustentatae in substantia composita sunt in essentia animae esse spiritali III 42, p. 178,15. forma spiritalis est in anima; deinde unitur cum materia V 27, p. 307,2. formae quae sunt in subst. animae in potentia, spirituales sunt quantum ad formas quae sustinentur in subst. composita III 24, p. 135,1. 138,8, uel mediae inter formas corporales quae sustinentur in substantia composita et formas spirituales quae sunt in substantia intelligentia III 41, p. 172,3. c. 42, p. 173,10. — *d)* Anima est causa substantiae compositae et formae subsistentis in ea III 22, p. 130,13. impressiones animae in substantiam compositam III 20, p. 126,20. c. 22, p. 130,5. motus substantiae praedicamentorum est ex anima III 3, p. 79,17. — Scientia quae est in anima acquisita est ex accidentibus sustentatis in substantia composita III 41, p. 171,12 (Discip.). — *e)* Postquam anima unita est cum substantia (i. e. mundo; cf. V 41, p. 332,2), elongata est a receptione sapientiae, quia extinxit tenebrositas lumen eius et spissata est eius substantia V 41, p. 331,21. — *f.* Animae (uniuersalis) cum mundo coniunctio. Substantia animae (anima uniuersalis) sustinet totum mundum corporealem in se III 15, p. 111,19. III 56, p. 204,22. substantia animae diffusa est per totum mundum III 15, p. 111,18. Anima uniuersalis coniungitur corporibus per medium caeli III 51, p. 194,8. — Ordo animae

particularis sequitur dispositionem mundi III 58, p. 209,8. — Mundus corporalis quomodo sit in anima a sensibilibus purgata III 56, p. 204,22.

14) Animae (particulari) et corpori (particulari) quae intercedat ratio. *a.* Anima discreta est per se a corpore II 24, p. 70,3. diuersitas corporis et animae V 3, p. 262,5. 11. — *b.* Remota anima destruit corpus V 9, p. 273,2. Habitudo animae ad corpus talis est qualis formae ad materiam V 3, p. 262,13. Materia et forma est sicut corpus, uoluntas sicut anima in corpore V 38, p. 326,11. 12. Anima (nostra anima particularis) continet et sustinet nostrum corpus sicut substantia spiritalis uniuersalis (anima uniuersalis) corpus uniuersale mundi II 24, p. 70,1. III 57, p. 207,23 (cf. V 19, p. 293,7). — *c.* Vnitio (applicatio) animae cum corpore III 57, p. 206,15. — III 57, p. 206,10. V 6, p. 267,14. 18. c. 27, p. 307,11 (cf. V 3, p. 262,5). anima cum corpore ligata II 6, p. 35,24. V 6, p. 267,18. c. 36, p. 323,19. c. 37, p. 325,20; corpori iuncta, non cohaerens II 24, p. 70,4. — *d.* Spiritus est medius inter animam et corpus III 2, p. 75,24. 77,27. corpus recipit actionem animae rationalis per medium spiritus animalis III 51, p. 194,4. — *e.* Diffusio animae (et particularem et uniuersalem significare uidetur) in corpore V 38, p. 326,6. c. 43, p. 337,9. anima latet in corpore cum uiribus suis V 20, p. 295,23. uis animae penetrat omnes partes corporis III 52, p. 196,15. uoluntas animae mouet corpus V 37, p. 325,6. — *f.* Anima ana cum corpore coniunctione scientia sibi impressa priuata est cf. n. 9 c y.

15) Quid sit animae in hac uita officium. *a.* Causa finalis generationis hominis est ut exeat scientia animae de potentia ad effectum I 3, p. 5,22. Perfectio animae est scientia ipsius, imperfectio autem est ignorantia I 3, p. 5,13. Cur anima cum sensibilibus ligata sit cf. n. 9 c y. Intentio propter quam est anima humana est studium substantiarum simplicium III 57, p. 206,17. intelligere substantias simplices est requies et suauitas animae rationalis III 49, p. 190,1. stabilimentum animae in scientia substantiarum simplicium III 49, p. 190,3 et deitatis ib. v. 6. — *b.* Scientia et opus liberant animam a captiuitate naturae I 2, p. 5,2. opus separat ani-

mam a suis contrariis et reducit eam ad eam naturam I 2, p. 4,29.

16) Accidentia animae cf. accidens 7. Angulus animae III 56, p. 204,22. Essentia animae cf. essentia 4 b. — Animam clarificare V 43, p. 337,21: exercitare ib.; extenuare V 1, p. 257,17. c. 43, p. 337,21; subtiliare V 35, p. 322,13.

ANIMAL. *a.* Animalia constant ex materia et forma I 14, p. 17,10. hyle animalium mouetur in generando ad recipiendam formam animalium V 34, p. 319,21. Animalia resoluntur in quatuor elementa I 14, p. 18,5. 24. compositio et retentio elementorum in animalibus III 44, p. 178,5. Humores in animalibus I 14, p. 17,28. — *b.* Substantia componens partes ugetabilium et animalium una est II 44, p. 179,12. actio substantiae simplicis in animalibus III 44, p. 178,6. 18. colores et figurae in animalibus sunt ex impressione animae et naturae, non ex coniunctione elementorum secundum aliquam proportionem IV 16, p. 248,10. 15. 18. — *c.* Animal opus habet materia ad recompensandum quod resolutum est, ut coagulante, uirtute assimilante, uirtute asperflum expellente III 44, p. 178,10. 12. 15. 16. Animalibus sensus et motus proprie conueniunt III 46, p. 182,5 (cf. III 48, p. 186,8).

ANIMALIS I. *A uerbo* animal. Anima animalis i.e. sensibilis cf. anima 12 *b.* spiritus animalis III 51, p. 194,5. uis animalis III 52, p. 196,14.

II. *A uerbo* anima. Forma animalis III 42, p. 173,10. IV 16, p. 247,22. 23.

ANIMALITER (*i.e.* in modum animae) *opp.* corporaliter et materialiter III 42, p. 174,14. 15.

ANTIQUVS. Scientia antiqui V 27, p. 307,4.

APERTVS liber V 35, p. 321,22.

APPARERE. Lumen et color quomodo appareant III 35, p. 160,17. 18. Non est in natura materiae aut formae ut appareat per se V 9, p. 273,25. 26. cf. III 21, p. 128,22. Qualiter sit forma a uoluntate antequam et posteaquam appareat V 40, p. 330,8.

APPARITIO formarum corporalium in materia corporali III 34, p. 159,14: apparitio colorum III 34, p. 159,16 (cf. III 35, p. 160,18). apparitio omnium, cum coniungitur materia uniuersalis formae uniuersali V 9, p. 274,5. apparitio et occultatio uoluntatis V 40, p. 330,7.

APPETERE. Omnia appetant uniri

(unitatem, esse unum) IV 10, p. 232,14. 16. V 32, p. 317,11. nihil appetit esse multa V 32, p. 317,10. materia et forma appetunt uniri V 35, p. 321,1. in inferiori omnia appetunt commisceri V 35, p. 321,8. Substantia simplex appetit quod habet in potentia educere in effectum III 20, p. 127,26. Omne quod est appetit moueri, ut assequatur aliquid bonitatis primi esse V 32, p. 316,22.

APPETITVS (*syn.* amor, desiderium, inquisitio). Intentio appetitus et amoris est inquisitio applicationis ad amatum et unionis cum illo V 32, p. 317,15. Motus materiae et ceterarum substantiarum est appetitus et amor V 32, p. 317,14. appetitus materiae ad recipiendum bonitatem V 32, p. 316,18.

APPLICATIO (*syn.* adiunctio). *a.* Remotione similitudinis remouetur applicatio siue conuenientia III 1, p. 74,9. applicatio non est nisi similitum V 32, p. 317,24 (Discip.). — *b.* Applicatio formae ad materiam IV 20, p. 254,10. 255,23. V 6, p. 267,6. 10. c. 7, p. 268,1. 3; materiae ad formam V 5, p. 265,23; formae cum materia prima V 6, p. 267,16; formarum ad substantiam corpoream III 28, p. 144,23. Exempla applicationis materiae et formae (*a.* animae cum corpore, coloris cum subiecto, intellectus cum intellectu, intelligentiae cum anima, luminis cum aëre, sensus cum sensato) V 27, p. 307,8. c. 32, p. 316,10. — *c.* Applicatio accidentium spiritualium cum substantiis spiritualibus II 24, p. 70,14. animae cum accidente V 6, p. 267,18; cum corpore III 57, p. 206,11. V 6, p. 267,14. 18. c. 27, p. 307,11; cum mundo altiore I 2, p. 42,3; ad scientiam deitatis III 49, p. 190,7. coloris cum quantitate II 24, p. 70,13. III 57, p. 206,13; cum subiecto V 27, p. 307,11. essentiae cum essentia V 7, p. 268,4. figurae cum quantitate II 24, p. 70,13. 19. III 57, p. 206,13. ignis cum aëre II 24, p. 70,13. imprimentia ad impressum III 31, p. 152,1; intellectus cum intellectu V 6, p. 267,20. c. 27, p. 307,12. intelligentiae cum anima III 57, p. 206,11. V 6, p. 267,14. 17. c. 27, p. 307,11. formae intelligentiae cum forma intellecti V 2, p. 260,22. c. 5, p. 265,16. c. 16, p. 284,25. c. 26, p. 306,9. luminis cum aëre II 24, p. 70,12. III 57, p. 206,10. V 6, p. 267,7. c. 27, p. 307,10. partium corporis aliarum cum aliis II 24, p. 70,18. III 57,

p. 206,12. formae perceptae ad substantiam percipientem III 31, p. 152,3. sensus cum sensato V 6, p. 267,20. c. 27, p. 307,12. substantiae spiritualis cum corporali II 24, p. 70,7. 9. III 57, p. 206,6. V 6, p. 267,12. substantiarum spiritualium aliarum cum aliis II 24, p. 70,11. III 57, p. 206,9. V 6, p. 267,11. toni cum uoce V 6, p. 267,7. — Applicatio ad amatum V 32, p. 317,16. ad originem uitae V 43, p. 338,21.

APPREHENDERE (*syn.* comprehendere). Sensu aut intellectu non apprehenditur nisi forma perficiens essentiam IV 3, p. 217,3. Materia acquirit ab unitate uirtutem apprehendendi V 33, p. 318,21. materia animae infusione voluntatis fit apprehendens formas V 38, p. 326,17. Anima sensibus apprehendit formas et figuras sensibiles V 41, p. 332, 5. 14, et per has formas et figuras intelligibiles ib. v. 6. quomodo apprehendat anima rationalis, sensibilibus, uegetabilis IV 17, p. 250,8. 11.13. *Practerea cf.* anima 12 *b* *γ*. Intelligentia indiget sensibus ad apprehendendum formam sensibilem V 15, p. 284,9. 10. 13. 20. 23. 285,4. forma intelligentiae apprehendit per se omnes formas V 16, p. 287,6; *cf.* intelligentia.

APPREHENSIBILIS. Intelligentia eis quae sub ea sunt apprehensibilior est omnium rerum II 3, p. 30,8.

APPREHENSIO fit similitudine III 23, p. 132,23. Apprehensio intelligentiae fit applicatione formae eius cum forma intellecti V 5, p. 245,25. c. 15, p. 284,24. — Apprehensio corporalis, spiritualis, intelligibilis III 42, p. 174,4. 5. 6. Apprehensio eius quod est in intellectu, — in sensu III 37, p. 165,9. 10. — Apprehensio animae III 38, p. 165, 25; causae a causato, causati a causa II 3, p. 29,18; generis et differentiae IV 6, p. 223,18; omnium formarum V 16, p. 286,21. 287,2; formarum sensibilem III 38, p. 166,14; formarum intelligibilem III 48, p. 187,16; intelligentiae et animae III 28, p. 145,2; luminis III 35, p. 160,13; materiarum III 24, p. 134,1; scientiae III 50, p. 190,20; substantiarum ad formas V 16, p. 287,4; substantiae simplicis III 25, p. 139,5. c. 49, p. 190,4; substantiarum secundarum et accidentium secundarum V 41, p. 332,8 (*cf.* V 42, p. 332,22).

APPROXINARE. Vtrum aliquid approximare possit rei infinitae III 56, p. 201,19.

AQVA est corpus simplex III 43, p. 176,27. Pars aquae non est praeter naturam aquae II 16, p. 63,6. partes aquae diuersae et separatae II 21, p. 63,17. — Aqua decurrens et praecipua exemplum simplicitatis substantiae usque ad naturam et corporeitatis eius inde a natura II 21, p. 63,10. c. 23, p. 66,23. exitus formae a voluntate (creatio) assimilatur emanationi aquae ab origine V 41, p. 830,20. c. 43, p. 336,1.

ARGUMENTATIO necessaria IV 11, p. 235,29.

ARMILLA aurea I 12, p. 15,26.

ARS dialectica I 1, p. 3,23; logicae ib. v. 11; probationis ib. 5.

ARTIFICIALIS. Artificialia constant ex materia et forma I 14, p. 17,13. In artificialibus multae et diuersae formae vicissim adueniunt in una materia IV 7, p. 228,2. Figurae artificiales IV 16, p. 248,13.

ASCENDERE. Quo amplius aliquid ascenderit, erit subtilius et tenuius II 14, p. 49,2. substantia quo magis ascenderit, fit unitior III 2, p. 77,15; item spirituale V 29, p. 810,19. esse quo magis ascenderit, sicut motus eius pauciores, magis unae et durabiliores sine tempore V 84, p. 820,18.20. Extremum ascendens materiae V 29, p. 810,15. Via ascendendi ad scientiam V 86, p. 822,4.

ASCENSIO ad essentiam primam V 86, p. 822,5.

ASSEQUI (*syn.* consequi). Assequi bonitatem primi esse V 82, p. 816,22. 26, 27.

ASSIMILARE. Virtus assimilans partes materiae in vegetabilibus et animalibus III 44, p. 178,15. assimilare corpus alimenti formae eius quod alitur III 47, p. 186,1.

ATTENVARE formas sensibiles III 87, p. 164,12.

ATTRACTIO partium III 44, p. 177,9. IV 17, p. 260,16; formarum sensibilibus ad unum imaginantem III 87, p. 164,10.

ATTRACTIVA (*sc.* vis) eiusdem generis est cum expulsiua et diglutiua III 44, p. 179,2.

ATTRAHERE est actio naturae III 47, p. 184,15. attrahere et pulsare est mouere partes alimenti in loco motu opposito III 47, p. 184,21. Vegetare est sub uno genere cum actionibus attrahendi et pulsandi III 47, p. 184,22.

ATTRIBVERE. Quicquid attribuit aliquid alicui alii, dignius est ad habendam rem tributam eo quod accipit III 7, p. 92,27.

ATTRIBVTIO aliarum substantiarum aliis III 46, p. 182,9.

AVCTOR (*syn.* factor). Omnis auctor praeter primum in suo opere indiget subiecto II 9, p. 40,21. Patiens ab auctore perfectio nullo mediante perfectum est III 6, p. 90,9.

AVDITOR. Auditus et intellectus auditoris V 43, p. 336,6.

AVDITVS. Forma et intellectus uerbi imprimatur in auditu auditoris V 43, p. 336,6.

AVGMENTARE. Vnitates augmentatae II 20, p. 62,8. c. 21. p. 62,12. 15. 20.

AVGMENTVM *opp.* decrementum III 65, p. 201,24. augmentum unitonis III 67, p. 206,17.

AVICVLA. Mundus corporalis natus in substantiis intelligibilibus, sicut auicula in aëre III 67, p. 206,12.

AVIS. Substantia corporalis talem habet comparisonem ad spirituales qualis est comparatio auis ad aërem V 80, p. 811,13.

AVRVM exspoliatum forma sigilli, sed paratum recipere eam, vocatur materia; sed quando receperit, vocatur substantia II 11, p. 43,6.

AVXILIVM dei III 35, p. 160,20. IV 20, p. 256,23. V 43, p. 839,4. Auxilium ad imaginandum V 3, p. 262,9; ad erigendum se V 40, p. 820,5; consequendi spem nobilem V 43, p. 838,22.

B.

BENIGNITAS domini II 5, p. 94,19.

BINARIVS (*cf.* duo). Binarius fit uno multiplicato II 22, p. 65,2.

BONITAS. Vnus est bonitas V 32, p. 817,8. c. 33, p. 818,16. bonitas quae est esse V 34, p. 820,15. dator bonitatis III 47, p. 184,13. IV 9, p. 200,25. V 43, p. 838,25. — Bonitas est mouens omnia III 46, p. 184,10. appetitus (inquisitio) materiae ad recipiendum bonitatem V 32, p. 816,19. c. 33, p. 818,16. omne quod est mouetur ut assequatur aliquid bonitatis primi esse V 32, p. 816,23. 817,8. substantiae prioris facilius erit assequi bonitatem V 82, p. 816,26.

C.

CAELVM. 1) Caelum cum elementis conuenit in corporeitate I 16, p. 20,8. c. 17, p. 20,29. cael. et elementa unum corpus sunt I 17, p. 20,27. 28. 21,5. 9. in caelo proprietates et differentiae corporis manifestae I 17, p. 21,13. materia caelorum et materia naturae in essentia eadem IV 8, p. 228,16. Caelum non est corpus qualia haec corpora I 17, p. 21,14. corpus caeli unitus et simplicius quam corpora elementorum V 42, p. 333,23. — Caelum est substantia praedicamentorum III 51, p. 193,17. — 2) Forma quae astringitur in corpore caeli est quemadmodum formae universales subsistentes in corporibus elementorum I 17, p. 20,21. De formis caeli quae primum occurrit color est, deinde figura, post corporeitas, deinde substantialitas, deinde intellectus spiritualitatis, usque ad intellectum rei creatae, unius, per se existentia, sustentantis has omnes formas I 11, p. 14,17. — 3) Caelum et elementa in quantitate conueniunt I 17, p. 20,29. caelum quantitate extenditur II 16, p. 50,13. — Caelum non recipit qualitates elementorum I 17, p. 21,2. — 4) Corpus caeli non recipit generationem aut corruptionem I 17, p. 21,6. in materia caelorum non succedunt sibi diuersae formae in actu IV 8, p. 228,5. superficies caeli continentioris est initium generationis II 24, p. 69,1. — Caelum coepit esse et non aeternum est III 51, p. 193,13. — 5) Esse omnium corporum constituitur in corpore caeli III 57, p. 208,10. super caelum non est substantia recipiens quantitatem II 24, p. 68,23. 27. superficies primi caeli est finis mundi II 16, p. 51,3. c. 24, p. 68,14. Caelum cum omni quod in eo est subsistens est in substantia spirituali II 2, p. 26,26. supra caelum est substantia simplex II 24, p. 68,22. materia, intelligentia, anima continent caelum, sicut caelum elementa V 30, p. 311,10. Quod de materia est supra caelum, est spiritualis formae, quod descendens a summo caeli, formae corporalis V 29, p. 310,17.20. cael. est medium inter corporalia et spiritualia III 51, p. 194,9. anima universalis coningitur corporibus per medium caeli III 51, p. 194,9. — Stabilitas terrae in medio caeli V 30, p. 313,10; cf. 312,3. 11. nisio terrae de medio caeli V 30, p. 312,6. — 6) Motus caeli. Recursus caeli circa se ip-

sum est cum mutatione et resolutione III 57, p. 208,12. — Caelum non est mobile per se III 51, p. 193,4. non mouetur sine medio a primo motore III 51, p. 193,18. magis mouetur quam terra propter propinquitatem ad primum esse V 32, p. 317,2.

CALOR non fluit ab essentia, sed a viribus et accidentibus substantiae III 53, p. 198,16. — Calor ignis non minuitur, licet generet calorem in aëre III 54, p. 200,3. Calor qui est in igne non est calor in aëre III 54, p. 200,4. 6; est ille qui est in aëre, quamuis dissimiliter, ergo impressus ab eo III 46, p. 183,4. 7.

CANDOR occultatur IV 14, p. 244,17.

CAPAX omnis rei V 18, p. 291,10.

CAPTIVITAS naturae I 2, p. 5,3. III 56, p. 204,17.

CATHEDRA. Materia est cathedra unius V 42, p. 335,23.

CAVSA. 1) Omne quod debet fieri debito alterius et remouetur ad remotionem eius, ipsum est causa eius ut sit III 32, p. 154,21. — 2) Causae ad causatum ratio. a) Causa efficiens est extra essentiam causati V 24, p. 301,11. — Substantiae simplices terminatae sunt unaquaeque a sua causa et omnes a prima causa V 28, p. 308,25. — b) Perfectior et fortior substantia est causa debiliori et imperfectiori III 49, p. 188,21. IV 18, p. 250,23. operatio perfectior est causa minus perfectae III 46, p. 183,14. — Causa est dignior intellectu substantialitatis causato III 52, p. 195,27. Omne causatum comparatione causae compositum III 18, p. 118,24. — γ) Omne causatum inuenitur in sua causa III 30, p. 151,3. omne causatum in se est in effectu et in causa in potentia III 18, p. 118,24. Causatum est in sua causa secundum formam causae IV 20, p. 256,3. Comprehensio causae ad causatum III 57, p. 207,2. Substantia simplex stat in sua causa II 14, p. 47,19. — Causatum signum causae III 56, p. 202,23. — δ) Causa imprimit figuram et formas suas in causato III 22, p. 129,25. quicquid fuerit alii causa agens, imprimit in eo quod est in sua essentia III 22, p. 129,25. formae quae in causato apparent impressae sunt a causa III 22, p. 129,12. forma omnis causati est in sua causa III 22, p. 129,21. IV 20, p. 250,12. formae fiunt in causatis ex intuitu causa-

rum in causata et aequidistantia ad illas V 17, p. 289,12. — Causa est plurimum figurarum et formarum quam causatum III 22, p. 181,1. 6. 10. formae in causa perfectius et plenius sunt quam in causatis V 17, p. 289,10. — 3) Causa efficiens III 10, p. 41,24. V 24, p. 301,11. causa finalis I 2, p. 4,7. 10. 23. c. 4, p. 6,5. V 24, p. 303,6. causa prohibens IV 2, p. 214,9. V 15, p. 284,23. causa prima V 28, p. 300,1. — 4) Causa actionis III 46, p. 182,14. 184,8; compositionis instrumentorum animae III 40, p. 170,7; diversitatis quae cecidit in formam IV 18, p. 251,22; diversitatis actionis voluntatis V 37, p. 324,15; divisionis IV 11, p. 236,20; elongationis formae ab origine IV 20, p. 253,21; essendi V 40, p. 330,13. causa finalis essentiae materiae et formae V 24, p. 303,6. causa finalis essentiae hominis I 2, p. 4,10, generationis hominis I 2, p. 4, 23 (cf. v. 7); c. 4, p. 6,5. causa motus III 50, p. 192,18; cf. V 32, p. 316,18; multitudinis IV 11, p. 236,20; occultationis et manifestationis figurarum V 20, p. 295,1; passionis III 46, p. 182,14. 19. 184,8; ponderositatis III 46, p. 183,14; substantiarum simplicium V 28, p. 308,25. — Unitas est causa V 9, p. 273,3. 6. — Causa per quam exit unumquodque generum specierum individuum de potentia ad effectum II 18, p. 48,3. Causa propter quam est quicquid est V 43, p. 338,5.

CAVSATVM cf. causa n. 2.

CENTRVM. Substantia praedicatorum est quasi centrum ad ceteras substantias intelligibiles II 9, p. 40,25. Corporeitas substantiae a natura usque ad ultimum centrum II 21, p. 61,9. Caeli et elementa usque ad finem centri quantitate extenduntur II 16, p. 51, 1. c. 24, p. 68,14. Motus partium vegetabilium a centro ad extrema III 47, p. 184,23.

CEREBRVM est sedes vis animalis III 52, p. 196,14.

CERTITVDO dictionis V 16, p. 287,4; inquisitionis I 1, p. 3,24; probationis III 11, p. 103,20. c. 12, p. 105,9; propositionis III 20, p. 125,20. 126,18; quaectionis I 1, p. 8,10. certitudo intellecta V 8, p. 268,2. certitudinem conficere V 18, p. 290,20. — Certitudo essentiae animae I 8, p. 11,19; creationis V 40, p. 330,14; formarum III 87, p. 164,22; de separatione formae et materiae I 17, 20,17; substantiae intelligibiles III 56, p. 204,19.

CHARTA. Materia est sicut charta V 38, p. 326,25.

CIRCVLVS (syn. rota, sphaera). Substantiae spirituales car circuli vocentur III 57, p. 206,19. 23.

CIRCVMDATOR totius saeculi I 8, p. 11,15.

CIRCVMSCRIBERE (syn. describere). Circumscriptum habet determinationem V 25, p. 304,2. Esse patiens est circumscriptum, esse agens non circumscriptum V 25, p. 303,27.

CIRCVMScriptio quantitatis III 53, p. 198,13.

CLARIFICARE intelligentiam V 35, p. 322,14; intellectum V 43, p. 337,21. Anima ligatione cum sensibilibus clarificatur V 42, p. 332,20.

CLARITAS formae et materiae III 18, p. 119,18. 20. Permutare a claritate IV 14, p. 244,7.

CLARVS. Substantiae intelligibiles quo fuerint clariores, erunt formarum receptibiliores V 16, p. 288,2. Clarus aer IV 2, p. 215,18; pannus III 28, p. 144,24. speculum clarum V 41, p. 331,25.

CLAVDERE. Porta clausa V 35, p. 322,9.

CLAVIS speculandi II 6, p. 35,15.

COADVNARE. Cum essentia rei coadunatur, ipsa res corporatur III 34, p. 159,11. Substantia huius mundi coadunata II 21, p. 62,24. Forma coadunata in materia obtusa III 34, p. 159,9. formae coadunatae in materia intelligentiae V 18, p. 291,3.

COADVNATIO. Forma apparet sensui propter coadunationem III 34, p. 159,10.

COAEQVAEVVS. Specie coaequanae ad suscipiendum nomen generis et definitionem III 18, p. 118,12.

COAGVLARE. Vis coagulans partes materiae cum partibus corporis III 44, p. 178,12.

COANGVSTATIO. Substantia simplex est sine coangustatione III 32, p. 152,27.

COAPTABILIS. Materia non coaptabilis proprietati unitatis et formae nisi propter unitatem et formam V 9, p. 272,23.

COGITARE. Motus cogitandi III 46, p. 181,21.

COGITATIO homini propria est III

46, p. 182,5. *Cogitatio animae* V 13, p. 281,22.

COGNITIO non est in anima animali III 49, p. 189,3; homini propria est III 46, p. 182,6. *Cognitio ex forma* est IV 14, p. 243,5; non est nisi propter unionem formarum cognoscentis et cogniti sine medio V 16, p. 285,8. *Cognitio materiae et formae uniuersalis* V 1, p. 258,6. *cognitio intelligentiae* ducit ad cognitionem totius V 4, p. 264,7.

COGNOSCERE. *Motus cognoscendi* III 46, p. 181,21. *Forma cognoscentis*, — *cogniti* V 15, p. 285,9.

COHAERENTIA substantiarum II 24, p. 69,24.

COHAERERE. *Anima iuncta est corpori, sed non cohaerens* II 24, p. 70,4; *item substantia spiritalis corpori mundi ib. v. 5.*

COLLATIO omnium rerum ad unum IV 10, p. 232,18.

COLLECTIO formarum III 23, p. 133,20 c. 32, p. 153,3. 154,19. 26. c. 33, p. 157,17. V 13, p. 280, 23.

COLLECTIVVS. *Substantiae quanto superiores, tanto magis collectivae omnium formarum* III 49, p. 189,6. IV 15, p. 246,24. *Origo collectiua* III 24, p. 136,18. *Vnitus collectiua omnis unitatis* IV 12, p. 238,19. 21; *cf.* V 13, p. 280,25. *Collectivus omnium formarum* III 38, p. 167, 15. IV 12, p. 237,22 *passim*; *collectivus omnis rei* IV 13, p. 239,17.

COLLECTRIX. *Substantia corporalis et figura corporalis collectrices multarum formarum* III 22, p. 131,25. *Forma unitor est collector multarum formarum* III 32, p. 155,7. *formae substantiarum simplicium collectiores formarum multarum quam formae substantiae compositae ib. v. 10.*

COLLIGERE. *Quomodo formae multae colligantur in uno* V 18, p. 290,18. *Locus impedit, ne formae multae colligantur in uno* V 18, p. 291,1.

COLLIGIBILIS. *Forma intelligentiae est colligibilior formarum quam forma animae* III 38, p. 167,18.

COLOR. 1) *Color est qualitas* IV, 8, p. 229,14. — 2) *Applicatio coloris cum subiecto* V 27, p. 307,11. — *Color est in substantia composita* III 33, p. 157,8; *cf.* III 16, p. 112,17; c. 19, p. 122,13. — *Colores sustentur in*

corpore II 1, p. 23,12. c. 16, p. 53,2. *corpus est locus colori* II 14, p. 49,14. *color est forma corpori* IV 8, p. 229,14. *color est ultima pars corporis* III 56, p. 203,22. *color accidentaliter pars corporis est* II 16, p. 52, 28; *cf.* III 57, p. 206,13. *color penetrat totalitatem essentiae corporis et quantitatis* IV 14, p. 241,21. — *Color non est de natura corporis* II 16, p. 53,3. *color diuersus a corpore et a figura, licet unitus in esse* II 5, p. 33,4. *Color a corpore non simpliciter separatur* II 1, p. 25,3. *color comitatur corpus uniuersaliter* V 19, p. 293,20. *color proprius separari potest a substantia* II, 1, p. 25,4. c. 8, p. 39,17. *corpora diuersa in coloribus* III 25, p. 141,19. — *Color in corpore in potentia est* III 35, p. 161,6. — *Color est medium ad apprehendendum corpus* IV 13, p. 239,11. — 3) *Color sustentatur in quantitate* II 5, p. 34,6. 9. IV 8, p. 229,13. c. 15, p. 246,27. V 19, p. 294,9. *applicatio coloris cum quantitate* II 24, p. 70,13. III 57, p. 206,13. *color infusus est in totalitate essentiae quantitatis* II 17, p. 55,24. IV 14, p. 241,23. — *Subsistentia colorum in superficie* II 14, p. 48,20. c. 15, p. 50,5. III 35, p. 160,9,17. — *Quantitas uidetur mediante colore* II 7, p. 58,2. 5; *cf.* III 56, p. 203,24. 204,1. — 4) *Colores in substantia composita acti simpliciter* III 16, p. 112,17. c. 19, p. 122,14. *omnis color fit per naturam* III 56, p. 203,23. *colores in animalibus herbis lapidibus non ex coniunctione elementorum secundum aliquam proportionem, sed ex impressione animae et naturae* IV 16, p. 248,11. 15. 18. — 5) *Colores nec corporales absolute, nec spirituales absolute* III 16, p. 112,14. 16. 18. *In colori corporali est color spiritalis* III 24, p. 135,24. *color spiritalis subsistit in substantia spiritali* III 24, p. 136,1. *color in substantia simplici modo subtiliori et simpliciori quam in substantia composita* III 25, p. 140,26. 141,2. — 6) *Color qui in corpore in potentia est apparet sensui, quando adiungitur ei lumen infusum corpori a lumine solis* III 35, p. 16,6; *cf.* III 34, p. 159,16. c. 35, p. 159,18. 160,5. 12. *lumen solis et lumen visus coniunguntur colori* III 35, p. 160,15. *lumen et color sunt unum* III 35, p. 161,12. *Color est manifestior et propinquior sensui* V 20, p. 204,21. *uisus si penetrat colorem, pertingit ad figuram et quantitatem et substantiam* III 56, p. 203,24 (*cf.* 204,1). — 7) *Color est exemplum*

formae V 8, p. 261, 24. — Substantia naturae ordinatur contra colorem III 56, p. 203,22.

COLORARE. Corpus est essentia colorata II 1, p. 23,9.

COMES unus figurae V 16, p. 287,23. 288,1.

COMINVS coniungi, *opp.* eminus III 48, p. 186,20.

COMITARI. Color et figura comitantur corpus universaliter V 19, p. 293,20.

COMMISCERE. In inferiori omnia appetunt commisci V 35, p. 321,8. Anima commiscuit se substantiae V 41, p. 331,21.

COMMIXTIO est in extremo inferiori V 35, p. 321,8.

COMMVNIO in motu et in essentia III 50, p. 101,25. 27.

COMMVNIS regula I 10, p. 13,6; modus V 12, p. 277,26.

COMMVNITAS omnium rerum IV 10, p. 232,17; substantiarum III 49, p. 189,19. IV 1, p. 212,15,16.

COMMVTARE (*syn.* mutare). Possibilitas commutatur in necessitatem III 10, p. 101,3.

COMMVTATIO parium IV 17, p. 250,16.

COMPARABILIS (*syn.* conferibilis, consimilis, similis). Existentia formarum in intelligentia comparabilis est existentiae earum in anima et existentiae nouem praedicamentorum in substantia V 18, p. 291,17 (*cf.* V 19, p. 293,12. 294,6).

COMPARATIO corporum sensibilium cum substantiis intelligibilibus III 57, p. 205,10. deus continet uoluntatem sine comparatione V 19, p. 293,10. quicquid est infra saeculum deitatis, comparatione eius ualde paruum est V 43, p. 338,7. comparatio formae materialis ad formam voluntariam IV 20, p. 255,6. comparatio formarum sensibilium ad animam talis est qualis libri ad legentem II 6, p. 36,15. comparatio luminis infusi et irradiantis IV 20, p. 254, 4; luminis ad materiam IV 16, p. 246,24; luminis quod materia acquisiuit ex uoluntate et luminis quod in uoluntate est V 17, p. 289,6. materia est corporalis comparatione formae IV 14, p. 244,26; est priuata comparatione esse formalis V 11, p. 277,3 *uel* rei compositae ib. v. 8. comparatio sustentationis materiae primae ad om-

nes formas V 19, p. 294,5. comp. subiecti ad corpus I 15, p. 19,12; inter subiecta et praedicata ib. v. 18. comparatio altiorum substantiarum ad factorem primum est qualis inferiorum ad altiores III 23, p. 108,5. comparatio substantiae corporalis ad spiritusalem est qualis comp. auis ad serem V 30, p. 311,13. paritas substantiae corporalis comparatione magnitudinis substantiae spiritualis V 30, p. 311,22. comparatio substantiae corporalis in spiritali cum existentia corporis in anima II 24, p. 70,1. comp. substantiae corporalis et spiritualis ad uoluntatem sic est ut comparatio terrae ad caelum V 39, p. 312,10. comp. substantiarum simplicium est qualis comp. materiae et formae simplicium IV 2, p. 214,2. 4. comp. substantiae spiritualis creatae cum uoluntate V 30, p. 312,1. comp. uoluntatis ad materiam est talis qualis intelligentiae ad animam et materiae et formae ad intelligentiam II 13, p. 47,9.

COMPLEXIO subtilis II 9, p. 41,6; terminorum III 1, p. 75,7.

COMPONERE (*cf.* compositum). Nulla simplex substantia composita est ex alia V 15, p. 285,26. Quicquid resoluitur in aliud sensu uel intellectu, compositum est V 7, p. 269,8. Compositum signum simplicis III 50, p. 202,22. Si quid compositum est ex duobus, unumquodque eorum potest esse per se III 17, p. 117,8. Esse compositum ex materia et forma V 40, p. 329,4. Intelligentia composita ex materia et forma uniuersali V 7, p. 268,8. 14. 15. c. 35, p. 322,12. non est totum compositum ex intelligentia V 15, p. 285,20. Anima composita est IV 1, p. 212,12. Corpus compositum II 14, p. 49,4. ex materia et forma III 17, p. 117,9. IV 6, p. 226,1. V 12, p. 279,10, non ex punctis II 16, p. 52,14. Materia ubi magis composita sit II 20, p. 61,15. Substantia composita *cf.* substantias.

COMPOSITIO. 1) Compositio non est nisi motione, attractione et retentione partium III 44, p. 177,8. Quod compositum est ex alio, compositio eius est in actu V 15, p. 286,2. Compositio compositi prohibet illud a formis penetrari V 16, p. 287,14. Regula compositionis III 43, p. 175,21. intellectus compositionis III 43, p. 180,6. modus compositionis *opp.* modus resolutionis III 25, p. 138,16. c. 43, p. 175,10. maneriae compositionum ex differentiis,

propriis et accidentibus III 37, p. 163,21. Mutatio ex simplicitate in compositionem II 23, p. 66,18. — 2) Compositio corporis II 22, p. 64,28. III 56, p. 203,11; partium corporis III 46, p. 181,17 (cf. III 45, p. 180,1); elementorum in lapidibus herbis animalibus III 44, p. 178,4; instrumentorum animae III 40, p. 170,7; materiae et formae V 9, p. 274,1. c. 12, p. 278,13. c. 27, p. 306,14 (cf. v. 8); mundi ex lineamento numeri et litterarum in aëre II 21, p. 63, 22; numeri II 22, p. 64,28. 65,14; quantitatis continuæ II 22, p. 65,14.

COMPOSITOR. Corpus compositorum suarum partium habet III 44, p. 177,5.

COMPOSITRIX. Substantia compositrix partium corporis III 44, p. 177,29.

COMPOSITIVUM (cf. componere).

1) Quicquid compositorum intelligentia diuidit et resoluit in aliud, est compositum ex illo in quod resoluitur II 16, p. 51,18. — 2) Omne compositum est posterius simplicibus ex quibus est compositum III 2, p. 76,11. simplex est causa compositi III 2, p. 70,7. simplex continet compositum V 30, p. 311,8. compositum simplex est ad id quod est inferius eo, simplex compositum ad id quod est superius eo IV 4, p. 218,22. compositum et simplex sunt unius generis V 14, p. 283,21. simplicia omnis compositi inueniuntur per se V 27, p. 306,4. — 3) Compositio compositi prohibet illud a foris penetrari V 16, p. 287,15. Depictiones colores figurae in compositis unde sint IV 16, p. 248,15. 18. — 4) Compositum ex materia et forma I 8, p. 11,21; diuiditur in substantiam corpoream et spirituales I 9, p. 12,3. Compositum diuiditur in creescibile et non creescibile, in uiuum et non uiuum et in omnes oppositiones differentiarum quoad diuidunt materiam II 13, p. 47,1. — 5) Formae subsistentes in compositis ex elementis I 17, p. 20,23. Corpus est compositum continuum ex partibus III 44, p. 177,4.

COMPREHENDERE (syn. apprehendere). Quantitas comprehendit substantiam praedicamentorum II 9, p. 41,2. Materia intelligentiae comprehendit formas omnium rerum V 38, p. 326,15. Voluntas comprehendit materiam et formam V 38, p. 327,7. c. 43, p. 338,13. Forma est comprehendens rem V 23, p. 300,20.

COMPREHENSIO animae circa omnia I 8, p. 11,20; causae ad causatum

III 57, p. 207,2; scientia ad scitum ib.; substantiae corporalis III 57, p. 208,5; substantiae spiritualis III 57, p. 208,4. 7; sustentantis ad sustentatum III 57, p. 207,1.

COMPREHENSOR totius saeculi I 8, p. 11,16.

CONCESSIO necessaria III 13, p. 106,4.

CONCLUSIO. Anima rationalis mouetur a propositionibus ad conclusionem IV 13, p. 230,7.

CONDITIO hominis III 58, p. 208,17.

CONFERIBILIS (syn. comparabilis, consimilis, similis). Materia praedicamentorum conferibilis est materiae uniuersali II 7, p. 37,21. Corpus conferibile est numero II 22, p. 64,28. Punctum conferibile unitati, linea duobus, superficies quatuor, corpus octo II 22, p. 65,4. 7. 10. 12.

CONFIGVRARE. Substantia simplex configuratur omni figurae V 16, p. 287,20.

CONGREGATIO unitatum III 19, p. 123,5.

CONIECTOR materiae et formae V 35, p. 321,21.

CONIUNCTIO. 1) Ex coniunctione quorumlibet diuersorum fit forma quae non erat in aliquo eorum V 9, p. 274,3 (cf. III 20, p. 125,23. 126,3. 15. 128,8. c. 25, p. 145,15. 18). — Diuersa et diuisa tam in superioribus quam in inferioribus mouentur ad coniunctionem V 35, p. 321,12. — 2) Coniunctio actionis (syn. in loco) I 14, p. 18,13; animae cum substantia composita III 20, p. 125,21; elementorum secundum aliquam proportionem IV 16, p. 248,18; formarum sensibilium cum substantia corporea III 25, p. 141,12; formae simplicis cum substantia opposita III 25, p. 141,10; intellectuum duorum V 8, p. 270,21; luminis cum corporibus III 52, p. 195,25; luminis cum materia IV 15, p. 245,26; luminis ad uoluntatem IV 19, p. 253,14. 16; materiae et formae (materialium et formarum) IV 7, p. 227,19. c. 10, p. 234,12. V 8, p. 270,23. 271,2. c. 10, p. 273,23. 274,2. c. 11, p. 276,19. 26; naturae cum substantia composita III 20, p. 125,21; partium III 44, p. 177,28. IV 17, p. 250,15; unitatum II 21, p. 63,20. c. 22. F. 65,23.

CONIUNCTOR. Voluntas coniunctor materiae et formae V 39, p. 327,22.

CONIVNCTRIX. Forma intelligentiae coniunctrix est omnium formarum II 20, p. 62,6. Substantia coniunctrix partium corporis simplicis III 44, p. 177,29.

CONIVNGERE. 1) Quicquid coniungitur alii, non coniungitur nisi extremitate sua III 9, p. 97,9. substantiae coniunctae finitae, ubi coniunctae ib. v. 17. finito coniunctum ipsum finitum est ib. v. 12. — Coniungi coniunctus uel eminus III 48, p. 186,19; prope et continue ib. v. 23. — 2) Coniungi propter similitudinem et convenientiam in uno genere V 8, p. 271,18. formae non coniunguntur nisi formis ib. v. 15. 17. — Quomodo in materia esse et non esse simul coniungi possit V 11, p. 276,12. — 3) Substantia praedicamentorum non est coniuncta (*i. e. loco coniuncta*) factori primo III 2, p. 79,6. *Contra:* Si substantia (praedicamentorum) non coniungeretur factori primo (*i. e. non ab eo apta esset*), non existeret uno lotu oculi III 2, p. 76,4.

CONSCENDERE (*syn. ascendere*) ad scientiam deitatis V 43, p. 338,3.

CONSECVTIO creaturae V 43, p. 334,2.

CONSEQUI (*syn. assequi*) bonitatem V 33, p. 318,16.

CONSIDERATIO, *opp.* euidencia rei III 13, p. 106,7. Consideratio diuersitatis materiae et formae V 5, p. 264,16.

CONSIMILIS (*syn. conferibilis, comparabilis, similis*) utriusque extremis V 16, p. 285,5.

CONSISTERE. Materia et forma indigent voluntate ad consistere V 31, p. 314,5.

CONSTITVTIO omnium est ex uoluntate V 39, p. 327,17. Constitutio formarum in essentia animae III 37, p. 165,5. constitutio intelligentiae per aliquid quod supra eam est V 1, p. 259,12.

CONSTRUCTIO multarum partium III 44, p. 177,26; unitatum II 22, p. 65,23.

CONSTRINGERE. Aer constringitur IV 14, p. 243,15.

CONTACTVS animae cum formis sensibilium III 37, p. 164,21.

CONTEMPLATIO animae I 8, p. 11,1.

CONTENTRIX. Anima et intelligentia contentrices sunt substantiae praedicamentorum III 3, p. 81,25. Omnis forma contentrix est formati ib. v. 18. substantia simplex contentrix

substantiae praedicamentorum (substantiae compositae) ib. v. 16. 24.

CONTINENTIA universalis V 4, p. 262,23. Continentia animae ad corpus III 57, p. 207,19; intelligentiae ad animam ib.; substantiarum simplicium sub primo fluxu III 52, p. 196,10; substantiarum spiritualium aliarum in aliis III 57, p. 206,25.

CONTINERE. Continens superius est contento III 3, p. 81,26, eique unitum III 20, p. 127, 12. — Anima continet corpus, intelligentia animam, forma materiam, uoluntas formam, deus uoluntatem et quicquid materiae et formae est in ea V 19, p. 293,6. (*cf.* V 30, p. 311,10). Anima continet substantiam praedicamentorum III 3, p. 81,25, caelum elementa V 30, p. 311,11, materia totum ib. v. 4, simplex compositum ib. v. 8, sphaerae spirituales sphaeras corporales ib. v. 9.

CONTINGERE. Substantia animae contingit substantiam intelligentiae, et substantia praedicamentorum contingitur ab ea III 3, p. 81, 8.

CONTINVTIO, *opp.* disgregatio II 22, p. 64,12. Intellectus continuationis in continuo non est nisi continuatio disgregatorum in disgregatis ib. v. 16. — Continuatio partium II 19, p. 60,11; substantiae ib. v. 13; totalitatis substantiae cum totalitate quantitatis ib. v. 14.

CONTINVTOR partium corporis III 44, p. 177,5.

CONTINVE coniungi III 48, p. 186,23.

CONTINVS. Continuum est ex disgregato II 22, p. 64,15. Intellectus continuationis in continuo II 22, p. 64,16. — Corpus est compositum continuum ex partibus III 44, p. 177,4. Essentia substantiae est una continua II 19, p. 59,30. 60,12. forma (materia et forma) extensa est a supremo usque, ad infimum extensione continua IV 18, p. 251,8. II 30, p. 313, 7. totum quod est, est continuum ab extremo superiori usque ad extremum infimum IV 6, p. 226,4. — Quantitas continua II 22, p. 64,10. 18. 17. 20. 24. 65,14. III 33, p. 156,17 (*cf.* quantitas).

CONTRARIETAS. Differentia uerae contrarietatis, *opp.* differentia convenientium V 2, p. 260,16.

CONTRARIVS. Contraria non faciunt unum quid II 23, p. 67,24. omnis res quae facit aliquam rem con-

traria agentis, facit contrariam factae rei II 23, p. 67,10. in contrariis si quid uni eorum conuenit, contrarium eius conuenit alteri III 32, p. 153,25. duae uires contrariae non conueniunt in eodem V 10, p. 275,21. — Contraria mouentur ad coniunctionem V 35, p. 321,12. — Materia contraria unitati II 23, p. 67,20; item separatio ib. v. 22.

CONVENIENTIA non fit nisi ex similitudine III 1, p. 74,9. remotione similitudinis remouetur conuenientia ib. v. 8. — Omne quod fit ab alio, necesse est ut sit inter illa aliqua conuenientia II 12, p. 43,27. inter quae non est conuenientia, non uniuntur III 38, p. 168,13. — Ratio conuenientiae inter duas formas III 38, p. 168,14. conuenientia in uno genere V 8, p. 271,18; in ramis IV 10, p. 232,22; inter substantiam et naturam II 12, p. 44,1. 16. 21. — Desiderare conuenientiam V 85, p. 321,13.

CONVENIRE. Res nec omnino sunt diuersae nec omnino conuenientes IV 6, p. 223,11. V 12, p. 279,5. Si res non participarent aliquid commune, non conuenirent in aliquo IV 10, p. 232,20. res prohibentur conuenire in uno, cum non sint conuenientes in una materia IV 10, p. 232,30. si duo in aliquo conueniunt, illud est in unoquoque illorum IV 12, p. 238,8. Contrariis conueniunt contraria III 32, p. 153,25 (cf. V 10, p. 275,21). — Res non unitur nisi cum suo conuenienti V 32, p. 316,4. — Quomodo formae multae in uno conueniant V 18, p. 290,19. Conuenire in eodem V 10, p. 275,21; in uno genere IV 10, p. 232,28.

CONVERSIO I. Conuersio propositionis III 5, p. 85,21. 24. 86,22. 24. 88,29. — II. Conuersio elementorum I 3, p. 6,28; generationum I 3, p. 6,1.

CONVERTERE corpus alimenti a sua forma III 47, p. 184,25. Virtus conuertens partes materiae in uegetabiles et animalibus III 44, p. 178,14.

COPVLATIO intellectuum simplicium III 87, p. 163,20.

CORPORALIS (syn. corporeus). Omnis receptio fit in corporali III 17, p. 117,17. — Differentia corporalis opp. intelligibilis V 27, p. 308,23. Forma corporalis cf. forma n. 33. Formae sustentatae in corporibus sunt corporales in effectu III 28, p. 147,1. formae spirituales quomodo factae sint corporales III 34, p. 158,4 sqq (cf. forma n. 18).

formae sensibiles corporales sunt V 15, p. 285,13. c. 26. p. 305,12. formae in substantia animae mediae sunt inter corporales, quae sunt in substantia praedicamentorum, et spirituales, quae sunt in intelligentia III 41, p. 172,3. c. 42. p. 173,10. Locus corporalis opp. spiritualis II 14, p. 42,17. III 32, p. 153,28. 29. V 31, p. 314,8. Lumen est corporeale V 39, p. 328,17. Materia corporalis cf. s. r. materia. materia est in se corporalis III 33, p. 158,25; est corporalis comparatione formae IV 14, p. 244,24. Mundus corporalis III 50, p. 204,21. c. 57. p. 205,12. p. 207,22. IV 16, p. 247,17. Proximitas corporalis IV 19, p. 253,14. Rotae corporales IV 1, p. 211,15. 18. Sensibilia corporalia V 15, p. 284,18. Sphaerae corporales IV 15, p. 247,13. 248,2. IV 16, p. 249,4. V 30, p. 311,9. Substantia corporalis cf. s. r. substantia.

CORPORALITAS hyle (gen.) V 15, p. 284,22. c. 28. p. 309,9. Diuersitas substantiarum in spiritualitate et corporalitate V 87, p. 324,15.

CORPORARE. Cum essentia rei coadunatur, ipsa res corporatur III 34, p. 159,11. Aer corporatur IV 14, p. 243,16.

CORPOREITAS. Intellectus spiritualitatis est praeter intellectum corporeitatis IV 2, p. 213,23. Corporeitas occultior quam figura V 20, p. 204,22 (cf. I 11, p. 14,18). — Corporeitas est forma egens materiae sustinente eam IV 8, p. 228,20. substantia quae sustinet corporeitatem mundi est materia corporalis II 1, p. 23,7. 14. corporeitas mundi, quae materia est formae sensibiles, est forma materiae occultae II 1, p. 24,10. — Corporeitas substantiae a natura usque ad ultimum centrum II 21, p. 63,9. Materia substantiae compositae proxima corporeitati III 16, p. 112,23. Corporeitas formarum sensibilibus V 15, p. 285,6. Elementa similia sunt in corporeitate I 15, p. 19,6. Caelum cum elementis conuenit in corporeitate I 10, p. 20,8. corporeitas est forma caeli I 11, p. 14,18. — Mutatio ex spiritualitate in corporeitatem II 23, p. 66,19.

CORPOREVS (syn. corporalis). Magis corporeum est forma simpliciori IV 8, p. 223,23. Quanto forma fuerit magis corporea, erit sensui manifestior V 20, p. 204,20. Locus corporeus III 33, p. 156,2. 157,3. Materia corporea III 34,

p. 158,22. Substantia corporea III 2, p. 78,20. a. 15, p. 111,2. 16. c. 17, p. 116,26. 118,1. c. 21, p. 128,24. 129,1. 3. 7,9. c. 22, p. 130,15. c. 25, p. 141,18. c. 28, p. 144,24.

CORPVLENTARE. Substantia huius mundi corpulentata II 21, p. 62,24.

CORPVLENTVS. Quo inferius aliquid descenderit, erit corpulentius V 29, p. 310,22. Forma in substantiis corporalibus est materia ei quod est corpulentius IV 8, p. 230,6. Substantia quo fuerit corpulentior, erit pauciorum figurarum III 32, p. 154,17.

CORPV8. 1) Quid sit corpus et ex quibus constat. a. Corpus est substantia habens tres dimensiones IV 6, p. 226,2. Corpus est compositum continuum ex partibus III 44, p. 177,4. 15 sqq.; est existens per se II 1, p. 26,1. Corpus in sua compositione conferri potest numero in sua compositione II 22, p. 64,24; est ex octo punctis II 22, p. 65,12; octonario conferri potest ib. Corporis proprietates et differentiae I 17, p. 21,18; eius proprietates et quantitates I 15, p. 19,20. — Essentiae corporum sunt una III 50, p. 191,23. — Corpus exemplum materiae, color formae V 2, p. 261,23. — b. Corpus est compositum ex materia et forma IV 6, p. 226,1. V 12, p. 279,10, *sine* ex substantia et forma III 17, p. 117,9. in corpore est forma et formatum II 1, p. 24,18. — Substantia corporis est receptibilis unius formae tantum V 16, p. 248,11 (*Non contra dicitur* IV 10, p. 232,1: corpus est substantia sustinens formas multas diversas; cf. n. 2 b. *De illa forma una corporis, quae est corporeitas, cf. s. v. corporalitas et corporeitas*). — c. Corporis subiectum est substantia I 15, p. 19,11. Substantia in se non est corpus II 14, p. 47,20. 27. *Contrarium non est, sed videtur tantum, quod dicitur* III 7, p. 93,9: substantia praedicamentorum est corpus et III 16, p. 112,12: substantia composita est corpus sensibile compositum.

2) Corporis cum quantitate ceterisque formis necessitudo. a. Proprietates corporis est quantitas I 15, p. 19,10. quantitas est pars corporis III 57, p. 203,12. partes corporis quo magis fuerint coniunctae, ipsum corpus eo spissius et magis quantitas erit, et e contrario II 22, p. 65,18. *Practerea* cf. n. 2 b. — b. Corpus est sustinens formas multas diversas IV 10, p. 232,1.

Corpus est materia formarum quae sustinentur in eo II 1, p. 23,11. formae sustentatae in corporibus sunt corporales in effectu III 28, p. 147,1. Corpus est subiectum formis quatuor universalibus (i. e. quatuor qualitatibus elementorum) I 16, p. 19,24. 26. 20,2. Intellectus discernit formas a corporalibus IV 4, p. 218,10. Corpus et eius accidentia sunt unum, sed anima ea distinguit V 18, p. 292,6. — Corpus solum denudatum est materia sustinens qualitatem IV 8, p. 229,18; est simplicius corpore qualitatibus ib. v. 17. — c. Corpus est diversum a colore et figura, licet coniunctum in esse II 5, p. 33,14. corpus est essentia figurata et colorata et omnino formata suis formis II 1, p. 23,9. forma est finis corporis IV 20, p. 253,28. figura est extremitas corporis V 29, p. 309,21. corpus coniungitur corpori per figuram II 8, p. 30,3. Voluntas acquirit materiae corpus, figuram et formam V 35, p. 326,19. De coloribus et figuris corporum cf. *praeterea* s. v. color 2 et figura I 2. — d. Corpora composita sunt in loco II 14, p. 49,4. Corpus est locus ei quod non est corpus, ut coloribus figurae lineae superficiei et ceteris accidentibus corporalibus II 14, p. 49,13.

3) Corporis dimensiones, partes, continuitas. a. Corpus habet tres dimensiones IV 6, p. 226,2. Diuisio corporis in septem partes (i. e. ante, post, ad dextram, ad sinistram, supra, infra, in medio posita) III 44, p. 177,19. Corporis longitudo II 18, p. 57,7. 9; profunditas III 44, p. 177,21. — b. Partes corporis sunt figura, color, quantitas, substantia III 57, p. 206,12. diuisio corporis in substantia, mensura, figura III 44, p. 177,20 (diuisio in septem partes cf. a). Vtrum punctum sit pars corporis cf. c. Vtrum partes corporis sint separatae cf. d. — c. Corpus non est compositum ex punctis II 16, p. 52,14. 16 sqq. (*contra Discipuli sententiam* ib. v. 6: terminus simplex in quem resoluitur corpus est punctum). Punctum non est pars corporis II 16, p. 52,13, nisi accidentaliter ib. v. 28 (*non huc pertinet* II 22, p. 65,12: corpus est ex octo punctis). Punctum accidens est subsistens in corpore II 10, p. 52,29. — Longitudines corporis sunt diuisibiles in infinitam II 18, p. 57,7. 9. — d. Corpus est compositum continuum ex partibus III 44, p. 177,4. 15 sqq. Partes corporis non sunt separatae in effectu

ll 19, p. 60,5. Non est uacuitas siue inanitas inter partes corporis ib. 7. 9. — Partes corporis quo fuerint magis coniunctae, ipsum corpus eo erit spissius ll 22, p. 65,18. — e. Partes corporis ab alia substantia coniunctae ll 44, p. 177,5. 14. 28. Est substantia una componens et retinens partes corporis simplicis et compositi ll 45, p. 179,23.

4) Elementorum caelique ad corpus ratio. a. Corpus est subiectum elementorum ll 5, p. 19,5. 21. c. 16, p. 19,25. 20,2 (cf. p. 19,24. 26). elementa conueniunt in eo quod corpus sunt I 17, p. 22,10. corpus se habet ad formas uniuersales ut elementa ad formas particulares I 16, p. 20,2. — b. Caelum et elementa sunt unum corpus I 17, p. 20,29 (cf. I 16, p. 20,0). Corpus caeli non recipit qualitates elementorum nec generationem aut corruptionem I 17, p. 21,2. 6. Esse omnium corporum continetur in esse caeli ll 57, p. 208,10. Corpus caeli unitus et simplicis est quam corpora elementorum V 42, p. 333,22.

5) Corporis actio, motus, quies. a. Corpus non habet actionem in se ll 44, p. 179,17, sed actiones eius sunt ab agente praeter corpus ll 44, p. 177,1. actio substantiarum (formarum) spiritualium (simplicium) in corpore ll 9, p. 41,9. ll 16, p. 112,13. c. 45, p. 180,10. V 21, p. 297,13. Cf. actio 2 b. — Corpus est patiens a uirtute naturali et uestitur ea ll 57, p. 207,7. Partes corporis coniunguntur et retinentur ab alia substantia ll 44, p. 177,5. 14. 28. c. 45, p. 179,23 (cf. n. 3 e). — b. Motus corporis uniuersalis ll 50, p. 191,8. 12. 192,3. 12. 19. corpus uniuersale mouetur motu primo ll 50, p. 191,11. corpus uniuersale non mouetur propter se ipsum ll 50, p. 191,12 sqq. 192,6 sqq. 192,19 sqq. 193,5 sqq. 193,11 sqq. — c. Motus corporum a ui spiritali ll 10, p. 42,1. Voluntas (dei) agit in materia corporis motum localem et ceteros motus V 47, p. 325,1; cf. V 38, p. 326,19. — Corpus unum non mouetur diuersis motibus ll 43, p. 176,13. — Corpus habet profunditatem in ea parte quae est opposita suo motui naturali ll 44, p. 177,21. — Cf. etiam n. 9 b. — d. Corpus quietum (quiescens) est in se ll 7, p. 93,10. c. 43, p. 175,24. 178,4. c. 44, p. 179,16. Corpus peruenit ad finem quietis V 29, p. 310,13. — e. Si quantitas esset causa prohibens substantiam a motu et ab agendo, nullum

corpus inueniretur mobile ll 10, p. 41, 27. Quantitas est causa propter quam non fluunt corpora a corporibus ll 53, p. 196,10. Vires et radii qui effluunt de corpore sunt spirituales ll 15, p. 110,9.

6) Corporis perceptio. Corpus est sensibile ll 1, p. 25,14. 25. ll 16, p. 112,12. c. 51, p. 195,4. c. 57, p. 206,10. Anima sensibilis apprehendit corpus per medium trium: coloris figurae motus IV 13, p. 239,9. Formae corporum sunt in uirtute imaginante esse simpliciori et subtiliori IV 16, p. 249,11.

7) Corporis multiplicitas et utilitas. a. In corpore est multiplicitas et diuersitas maxima V 42, p. 333,21. Corpus subtilius inagis unitum ll 57, p. 206,17. aliquid corporum est simplicius alio IV 2, p. 214,16. — b. Corpora subtilia comparatione substantiarum intelligibilibus in ultima utilitate et imperfectione ll 57, p. 205,10. Aliqua corporum sensibilibus sunt nobiliora aliis ll 51, p. 195,4. — c. Corpus positum est in extremo inferiori IV 6, p. 225,24. V 12, p. 279,10. substantiae propinquiores corpori V 10, p. 288,14.

8) Corpus uniuersale et corpus particulare ll 45, p. 180,4. 11. 25. Corpus uniuersale est simile corpori particulari (corpori hominis) ll 45, p. 180,4. c. 48, p. 208,18. essentia corporis uniuersalis non est extra essentiam corporum quae sunt intra ipsum ll 50, p. 191,20. corpus particulare opus habet uniuersali ll 45, p. 180,25. — Materia uniuersalis in sensibilibus est corpus uniuersale I 17, p. 22,16. 22. Corpus uniuersale continetur substantiis spiritualibus ll 24, p. 70,3. ll 58, p. 208,18. corpus uniuersale absolutum exemplum substantiarum simplicium ll 50, p. 203,9. substantia uniuersalis agit in corpus uniuersale, particularis in particulare ll 45, p. 180,10. substantia uniuersalis componit et retinet partes corporis uniuersalis ll 45, p. 180,1. — Termini aequidistantiae inter substantias simplices et partes corporis uniuersalis ll 56, p. 203,14 sqq. — Motus corporis uniuersalis cf. n. 5 b.

9) Corporis cum anima necessitudo. a. Diuersitas corporis et animae V 8, p. 262,5. 11. Corpus animae contentum, corpus animae ligatum cf. anima 14 b. c. Diffusio animae per omnes partes corporis ll 52, p. 196,15. V 38,

p. 326,6. c. 43, p. 337,9. Habitudo animae ad corpus talis qualis formae ad materiam V 3, p. 262,12 (cf. V 23, p. 800,12. c. 38, p. 326,11). Remota anima destruitur corpus V 9, p. 273,3. — *b.* Anima uegetabilis mouet partes corporis in loco IV 17, p. 250,14 (cf. III 47, p. 185,18). anima sensibilis mouet totalitatem corporis locis ib. v. 12. uoluntas animae mouet corpus aut quiescere facit aliquod membrorum eius V 37, p. 325,6. — *c.* Spiritus est medius inter animam et corpus III 2, p. 75,24. c. 51, p. 194,4. Anima sensibilis et natura sunt mediae inter animam intelligibilem et corpus V 15, p. 286,16.

10) Corporum genera. *a.* Corpora diuersa in substantia et coloribus III 25, p. 141,19, in subtilitate III 57, p. 206,17, simplicitate IV 2, p. 214,16, nobilitate III 51, p. 195,4. — *b.* Ordines corporis: 1. corpus caeli. 2. corpora elementorum V 42, p. 333,22. — Corpus caeli I 17, p. 21,2. 6. III 57, p. 208,10. V 42, p. 333,23; cf. n. 4 *b*; elementorum V 42, p. 333,23; cf. n. 4; mundi II 16, p. 51,7. 9. c. 17, p. 54,7. c. 24, p. 70,5; totius mundi II 18, p. 58,3; corpus uniuersale mundi II 24, p. 70,3; substantia corporis mundi II 17, p. 53,20; corpus qualitatum (*opp.* solum, denudatum) IV 8, p. 229,18; rotarum III 50, p. 191,4. — *c.* Corpus compositum (*opp.* simplex) III 16, p. 112,12. c. 45, p. 179,23; conglobatum (*opp.* sparsum) III 44, p. 177,24; denudatum (*opp.* corpus qualitatum) IV 8, p. 229,17; particulare (*opp.* uniuersale) cf. n. 8; politum III 37, p. 163,11; sensibile cf. n. 6; simplex (*opp.* compositum) III 43, p. 175,26. c. 45, p. 179,23. IV 2, p. 214,16; solidum sicut terra III 16, p. 113,2. c. 35, p. 101,3; solum (*opp.* corpus qualitatum) IV 8, p. 229,17; sparsum (*opp.* conglobatum) III 44, p. 177,23; spissum (*opp.* subtile, tenue) II 22, p. 65,19. III 44, p. 177,24. IV 4, p. 217,19; subtile (*opp.* spissum) III 57, p. 206,17; IV 4, p. 217,19; tenue (*opp.* spissum) III 44, p. 177,23; uniuersale (*opp.* particulare) cf. n. 8.

CORRUPTIO. Corpus elementorum recipit corruptionem I 17, p. 21,7; caelum eam non recipit I 17, p. 21,3. 7.

CRASCESCERE. Substantia crascescit V 41, p. 332,1. Forma initio spiritualis postea crascescit IV 18, p. 251,19.

CRASSITUDO prohibet substantiam a conferendo III 15, p. 110,12. 111,2. c. 53, p. 198,12. Esse fit manifestius propter crassitudinem suam III 56, p. 204,2. 9. — Crassitudo animae uegetabilis III 48, p. 186,22; luminis materiae infusi IV 14, p. 242,27; quantitatis III 15, p. 110,12. c. 53, p. 193,12.

CREARE (cf. creatum). 1) Creare ex nihilo factoris primi est III 3, p. 79,18 (cf. III 25, p. 139,25). Substantia praedicamentorum non est creata ex nihilo III 3, p. 79,20. — Voluntas (uerbum) creat V 40, p. 329,4. Substantiae simplices creant III 27, p. 144,10. III 5, p. 81,1. — 2) Oportuit creari esse patiens oppositum esse agenti V 25, p. 303,26. — Verbum, scilicet uoluntas, creauit materiam et formam V 36, p. 323,18 (cf. II 13, p. 47,8). Creator creauit esse compositum ex materia et forma V 40, p. 329,4. Materia est creata cum forma simul (sine spatio temporis) V 42, p. 334,10. 12. Forma creata est IV 13, p. 240,18. 20. c. 15, p. 245,10. c. 20, p. 254,6. omnes formae sunt creatae in essentia intelligentiae V 16, p. 286,12. c. 43, p. 336,9. — In omnibus quaecumque creata sunt non est nisi materia et forma V 43, p. 337,4 (cf. creatum n. 2) — 3) Substantia media est finita, quia est creata III 3, p. 80,18, non ex nihilo, sed ex suis simplicibus (i. e. materia et forma) III 3, p. 79,20. Anima creata est V 41, p. 331,19. Substantia composita est creata a simplicibus III 5, p. 88,1 (cf. III 27, p. 144,10).

CREATIO. 1) Scientia de creatione V 40, p. 329,2. certitudo creationis V 40, p. 330,14. — 2) Creatio *opp.* impressio IV 13, p. 240,21. Creatio rerum a creatore est exitus formae ab origine prima, i. e. uoluntate, et influxio eius super materiam V 41, p. 330,17. — Creatio est acquisitio essendi V 42, p. 334,7; cf. IV 13, p. 240,21. Creatio est sine motu et sine tempore V 41, p. 330,22. — 3) Creatio assimilator exitui aquae emanantis a sua origine et eius effluxioni V 41, p. 330,19. c. 43, p. 336,1; resultationi formae in speculo V 43, p. 336,2 (cf. V 41, p. 330,24); uerbo quod loquitur homo V 43, p. 336,4; locutioni ib. v. 20. — 4) Creatio terminum habet et principium V 28, p. 308,11. — Principium (terminus) creationis, i. e. principium unitiois materiae et formae V 28, p. 308,11. c. 29, p. 310,15. 20. c. 30, p. 311,19. 312,16.

c. 37, p. 325,25. creatio materiae et formae, i. e. principium unitiois V 31, p. 315,15. Forma habet esse a factore primo per creationem III 10, p. 100,10; cf. V 28, p. 308,10. II. c. 42, p. 334,12.

CREATOR. 1) Creator ex nihilo non est nisi factor primus III 25, p. 139,25 (cf. III 3, p. 79,18). creator omnium est unus tantum IV 6, p. 222,25. c. 12, p. 278,3. Essentia creatoris non habet initium nec finem V 30, p. 312,18. creator est infinitus III 3, p. 80,18. creator non est sustinens nec sustentatum (i. e. non constat ex materia et forma) V 25, p. 303,18. Creator unus. *opp.* creatum multiplex V 25, p. 303,18. — Voluntas est virtus creatoris V 39, p. 327,15. — 2) Creatum diuersum est a creatore IV 6, p. 222,25. — Totum quod est, tam spirituale quam corporale, existit in essentia creatoris sicut aliquis de intellectibus in anima V 30, p. 312,19. Virtus creatoris est in omni quod est existens in eo V 30, p. 313,2. creator est in omni V 39, p. 327,13. — Creator huius sapientiae nobilis V 35, p. 322,4. Creator creauit esse compositum ex materia et forma V 40, p. 329,5. — Quomodo dicatur: creator locutus est uerbum V 43, p. 336,7. — 3) Creator altus et magnus V 41, p. 330,17; altus et sanctus V 40, p. 329,3; excelsus et sanctus V 39, p. 313,2; sublimis et sanctus V 39, p. 327,13. c. 43, p. 336,7.

CREATRIX. Actio creatrix ex nihilo, *opp.* impressio eius quod est in essentia imprimentis III 25, p. 139,24. — Vitas creatrix II 20, p. 61, 4. c. 21, p. 62, 23. Voluntas creatrix est materiae et formae II 13, p. 47,8 (cf. V 36, p. 323,18).

CREATVRA. Materia universalis et forma uniu. sequuntur uniuersitatem conuentione creaturas V 42, p. 334,3.

(**CREATVM** (cf. creare). 1) Creatum est diuersum a creatore IV 6, p. 222,25. creatum debet esse finitum IV 6, p. 224,7; habet formam ib. v. 8; habet initium IV 15, p. 245,10; est patiens V 25, p. 303,13,23. 304,10; indigens et imperfectum V 25, p. 303,23. — 2) Creatum non assimilatur uni IV 6, p. 222,27. V 23, p. 300,16; est multiplex (*opp.* creator unus) V 25, p. 303,19. creatum est duo V 12, p. 279,4. c. 25, p. 303,13. 304,10, *scilicet* sustinens et sustentatum V 25, p. 303,14. creatum est compositum ex materia et forma IV 6, p. 222,26. c. 7, p. 226,10.

CRESCIBILIS. Compositum diuiditur in crescibile et non crescibile II 13, p. 47,1. Anima crescibilis, i. e. ugetabilis III 46, p. 183,20. 22.

CVRSVS uoluntatis V 40, p. 330,7.

.D.

DATOR bonitatis III 47, p. 184,13. IV 9, p. 230,25. V 43, p. 338,25.

DEAMBVLARE in amoenitatibus substantiarum intelligibilium III 57, p. 205,5.

DEBILIS in recipiendo formas V 16, p. 288,15. Quod magis elongatum est ab origine, est debilius IV 15, p. 245,8. Accidentia debiliora quam substantiae III 53, p. 198,8.

DEBILITARE. Virtus diuina non debilitatur III 55, p. 201,6. Materia spissa debilitatur ad subito recipiendum actionem uoluntatis V 39, p. 328,22.

DEBILITAS quantitatis ad penetrandum III 15, p. 110,3; luminis III 54, p. 200,13. IV 14, p. 242,23. 27. c. 15, p. 246,6. Virtus unitatis diuersificatur in fortitudine et debilitate V 31, p. 315,23; *item* motus V 37, p. 325,10. Quies est debilitas motus III 47, p. 185,19. 23.

DECLARARE formam V 30, p. 313,18.

DECREMENTVM *opp.* augmentum III 55, p. 201,24.

DEDVCERE. Forma corporalis deducta est ex forma substantiae simplicis III 36, p. 161,26. Formae sensibiles sunt deductae ab essentiis intelligentiae et animae III 28, p. 145,5.

DEDVCTIO formae III 16, p. 112,25.

DEFECTIO. Finis est defectio uirtutis principii II 21, p. 61,5.

DEFECTVS luminis in ultimo substantiarum IV 20, p. 254,4; mobilitatem in extremo inferiori III 50, p. 192,16; receptibilis III 14, p. 109,3.

DEFIGERE. Forma defixa in materia V 21, p. 297,23.

DEFINITIO (*syn.* descriptio) est scientia esse rei III 41, p. 172,21. Definitio propria III 42, p. 173,5. Definitio terminorum III 11, p. 103,26. 28. Definitiones in intelligentia III 43, p. 173,5. 174. 7. — Definitio generis suscepta a specie III 18, p. 118,13. 14. altiores (superiores) substantiae dant inferioribus definitionem suam III 53, p. 198,24. IV 4, p. 218,7; materia prima omnibus substantiis IV 10, p. 232,13. — Definitio materiae et formae universalis non

est possibilis, quia super eas non est genus V 22, p. 298,7. 10 (cf. descriptio). Definitiones terminorum in probationibus de factoribus primo factis aut sunt de proprietatibus essentialibus ipsius, aut ex operibus quae dicuntur de ipso, aut ex proprietatibus eorum quae non dicuntur de ipso III 11, p. 103,23.

DEFLVERE (cf. fluxus et quae ibi laudata sunt). 1) Quicquid defluxum est ab aliquo, exemplum est eius a quo effluit III 24, p. 136,4. omne defluxum est simile ei a quo fluit III 53, p. 198, 19. Si inferiora defluxum est ab altiori, tunc totum quod est in inferiori est in altiori IV 1, p. 211, 13. — 2) a. Inferius defluxum est a superiori IV 15, p. 247,12. Proprietates substantiarum defluxae sunt a materia prima IV 10, p. 232,11. — b. Formae inferiores defluxae sunt a superioribus IV 16, p. 248,3. V 18, p. 290,13. Formae substantiarum compositae defluxae sunt a formis substantiarum simplicium III 27, p. 144,18. c. 36, p. 162,3. 7. c. 37, p. 162,25. IV 4, p. 218,14. c. 16, p. 248,24. 249,2. c. 17, p. 249,18. Formae sensibiles defluxae sunt ab intelligibilibus IV 17, p. 249,14; formae intelligibiles a forma superiori ib. v. 22. formae substantiarum intelligibilium defluxae sunt aliae ab aliis ib. v. 20. p. 250,2. c. 18, p. 250,22. 251,4; forma defluxa est ab intelligentia V 15, p. 284,4; a voluntate IV 19, p. 252,22. 253,2. forma est defluxa in materiam fluxu violentiae V 33, p. 318,9. — c. Sicut formae sunt defluxae a formis, ita et substantiae a substantiis III 53, p. 199,2. Essentiae substantiarum non sunt defluxae, sed nires earum et radii III 52, p. 196,5; cf. III 54, p. 200,2. c. 55, p. 200,14. — d. Totum defluit ab intelligentia V 15, p. 285,25. Anima defluxa est ab intelligentia III 54, p. 199, 4. 12. Rotae (sphaerae) spirituales defluxae sunt a corporalibus IV 1, p. 211,16. c. 5, p. 222,11. Lumen defluxum est a voluntate IV 19, p. 252,11; cf. c. 20, p. 254,19.

DEFLVXIO substantiarum intelligibilium IV 17, p. 249,15; ulrium et lumen V 17, p. 290,6.

DEFLVXVS formae intelligentiae ab essentia voluntatis IV 20, p. 256,22.

DEITAS. Stabilitas animae in scientia deitatis III 49, p. 190,6. Saeculum deitatis V 43, p. 338,6.

DELECTABILIS. Anima subtilitatis homo fit delectabilis V 35, p. 322,16.

DELECTATIO in studio substantiarum simplicium III 57, p. 205,18; hominis, cum ad ultimum finem in cognoscendo pervenit V 35, p. 332,17; essendi V 29, p. 310,6; meritoriae, dum recipit formam V 32, p. 316,19. Finis delectationis V 20, p. 296,6.

DEMONSTRATIO depictionum, colorum, figurarum IV 16, p. 248,12.

DENSARE. Substantia mundi densata II 21, p. 62,23.

DENSITAS aëris IV 14, p. 243,15. Substantia simplex est sine densitate III 32, p. 152,28.

DENVDARE. Corpus solum denudatum (opp. corpus qualitatum) IV 8, p. 229,17. Denudari a substantia sensibili III 56, p. 204,20.

DEPICTIO. Depictiones colores figurarum IV 16, p. 248,12. 18. Depictiones libri (i. e. materiae) V 43, p. 338,1.

DEPINGERE. Forma creata depicta est in materia V, 43, p. 336,10. uidere formam tamquam formas depictas V 35, p. 321,23.

DEPREHENSIO sensus ad sensatum et intellectus ad intellectum V 27, p. 307,14.

DESCENDERE. Quo amplius aliquid descenderit, erit spissius et crassius (corpulentius) II 14, p. 48,24. III 55, p. 200,21. V 29, p. 310,20 (cf. V 35, p. 321,4). Materia cum magis descenderit: multiplicatur et diversificatur V 35, p. 321,4. Substantia quo magis descenderit, fit multiplicior III 2, p. 77,14 et erit debilior in recipiendo formas et minus lumen V 16, p. 288, 14. — Extremum descendens materiae V 29, p. 310,16.

DESCENSVS gradus materiae ad inferius II 21, p. 62,18.

DESCRIBERE (syn. circumscribere). Omne descriptum opus habet descriptione V 25, p. 304,3. — Materia non sic describitur per se, sicut describitur coniuncta formae V 9, p. 273,17. Describere voluntatem impossibile est, sed paene describitur V 38, p. 326,3.

DESCRIPTIO (syn. definitio) sumitur ex proprietatibus V 22, p. 208, 12. 14; opus habet descripto V 25, p. 304,3. — Descriptio divisionum formarum in materia II 13, p. 46,10; factoris primi III 51, p. 193,22; materiae universalis et formae universalia (opp. definitio) V 22, p. 208,12. 13. 17; rerum et formarum earum III 38, p. 166,2;

substantiarum aliarum ex aliis III 46, p. 181,11; substantias sustentis praedicamenta III 51, p. 193,22; voluntatis V 40, p. 330,2.

DESIDERARE. Diuersa et diuina tam in superioribus quam in inferioribus desiderat conuenientiam V 35, p. 321,12. Hyle particularis desiderat formam particularem, anima sensibilis formas sensibiles, anima rationalis formas intelligibiles V 34, p. 319,20, 24, 25. Materia per lumen quod de unitate in eam fuit desiderat unitatem V 33, p. 314,4, 9; desiderat voluntatem V 32, p. 318,2. materia prima desiderat recipere formam primam V 34, p. 320,14.

DESIDERIUM (*syn.* amor, appetitus, inquisitio). Desiderium non est nisi similitum V 32, p. 317,23 (*Discip.*). Motus materiae et ceterarum substantiarum est motus desiderii V 33, p. 319,7. materia acquirit ab unitate desiderium ib. v. 9. desiderium materiae ad formam V 32, p. 317,18. Desiderium substantiarum circa dandi actionem III 13, p. 107,19. Desiderio uirtutis diuinae uires excreuerunt se III 55, p. 201,6. Motus omnis mobilis est propter desiderium primi esse V 32, p. 317,21.

DESIGNARE. Materia est designata, forma designans V 23, p. 299,19.

DESTRUCTIO accidentis per separationem a sustinente V 22, p. 299,3. Destructio materiae et formae, nisi coniunctae sunt V 28, p. 307,18.

DESTRIVERE. Remota anima (forma) destruit corpus (formatum) V 9, p. 272,2 273,1.

DESURSVM. Forma uenit ad materiam desursum, scilicet ex parte uoluntatis V 28, p. 308,2.

DETEGERE formam rei V 30, p. 313,18.

DETERMINATIO. Circumscriptum habet determinationem V 25, p. 304,2.

DEVIARE ab incepto I 1, p. 3,4.

DEVS (*syn.* aeternus, altus, antiquus, creator, dator, deitas, diuinus, essentia prima, excelsus, factor primus, largitor, magnus, potens, sanctus, scientia, uerbum, uirtus, unus, uoluntas). 1) De deo quaeritur tantum an est, non quid est nec quale est nec quare est V 24, p. 301,19. Deus proprietate non-theologica describi non potest III 11, p. 104,

16. Deus non est nisi ipsemet IV 19, p. 252,17; est esse acrum V 42, p. 335,15 (*cf.* largitor); est aeternus V 24, p. 301,14. Virtus dei penetrat omnia, existit in omnibus, agit in omnibus sine tempore III 15, p. 111,25. — Dei scientia V 27, p. 307,16; sapientia V 10, p. 275,1; gratia IV 20, p. 256,23; auxilium III 35, p. 160,20. IV 20, p. 256,23. V 43, p. 339,3; misericordia V 43, p. 339,4. — 2) Deus continet uoluntatem et quicquid materiae et formae est in ea sine comparatione et exemplo V 19, p. 293,19. — Totum est per scientiam dei et per intuitum eius et praeceptum V 27, p. 307,16. — Materiae primae et formae primae non est causa nisi deus qui creauit eas V 24, p. 301,10. Esse materiae et formae in scientia dei uniuscuiusque per se V 27, p. 306,25 sqq. esse materiae in sapientia dei quale sit V 10, p. 275,1. Forma erat in scientia dei per se V 27, p. 306,7, 16, 18. productio formae in materiam a deo V 6, p. 267,22. — Deus creauit substantias simplices V 21, p. 301,12, 14. Deus formauit substantiam, i. e. hunc mundum, et disposuit eum V 41, p. 332,2. — 3) Deus altus et sanctus V 6, p. 267,22; excelsus V 27, p. 307,16; excelsus et magnus V 27, p. 306,7, 17; excelsus et sanctus V 19, p. 293,9; sanctus III 15, p. 111,25.

DIALECTICVS. Ars dialectica I 1, p. 3,23.

DICIO. Esse materiae in dictione est V 31, p. 314,14.

DIFFERENTIA (*syn.* diuersitas). 1) Scientia differentiarum II 9, p. 40,8. Apprehensio generis et differentiae est ultimum ad quod intellectus peruenit IV 6, p. 223,18. Differentiae attinguntur sensibus III 41, p. 172,9. Quia genus est existens in forma intelligentiae et differentia in forma animae et superponitur genus existens in intelligentia super differentiam existentem in essentia animae: tunc anima percipit esse rei, i. e. definitionem, quia coniunguntur simplicia esse, i. e. genus et differentia, cum eius essentia III 41, p. 172,14. — 2) Omnis differentia per formam III 39, p. 169,1. IV 6, p. 224,2. differentia est forma V 8, p. 270,8. differentiae sunt formae constituentes IV 2, p. 215,5, 7. forma, scil. differentia substantialis constituens essentiam V 5, p. 264,19. — Differentia est praeter esse III 41, p. 172,16. non-esse, i. e. differentiae propria accidentis,

quae attingantur sensibus (*opp.* genera et species) III 41, p. 172,9. — Differentia est propter elongationem ab origine unitatis V 81, p. 315,18. Differentia non est nisi sub uno V 23, p. 300,16. — Differentiae mouentur ad coniunctionem V 86, p. 309,24. — 3) Quicquid est, constat ex genere et differentia V 24, p. 302,11. Definitio ex genere et differentia III 41, p. 172, 20. 21. Differentiae diuidunt species II 13, p. 46,10. — Genus species differentia proprium accidens III 41, p. 172,8. V 86, p. 321,11. c. 41, p. 331,9; cf. IV 6, p. 223,18. — 4) Differentia convenientium, *opp.* differentia oppositionis et uerae contrarietatis V 2, p. 260,15; corporalis, *opp.* intelligibilis V 27, p. 306,23; substantialis V 5, p. 264,19. Differentia diuersitatis in essentia, *opp.* unitio in esse V 27, p. 306,23. — 5) In factorem primum non cadit differentia III 11, p. 103,17. — Differentia inter creata et factorem unum IV 6, p. 224,20; inter factorem et factum V 42, p. 333,7; inter uoluntatem et formam V 38, p. 326,21. 23; inter uoluntatem et materiam et formam V 40, p. 330,1; inter motum et uerbum V 36, p. 323,12. 13. — Principium differentiae est materia et forma V 8, p. 270,12. differentia materiae et formae in quo sit et quare sit V 2, p. 260,23 sqq. differentia formae uniuersalis et materiae uniuersalis V 1, p. 259,15. 17. materia et forma non sunt compositae ex essentia et differentia V 2, p. 260,3. 9. Differentia formarum V 20, p. 295,4. Differentiae quae diuidunt materiam et ducunt ad esse I 12, p. 15,17. II 13, p. 47,2. differentiae quae sistentur in materia sunt impressio a sapientia in materiam V 41, p. 331,9. — Differentia inter spiritualitytem et corporeitatem IV 8, p. 228, 22; inter substantiam simplicem et substantiam compositam V 16, p. 287,23. Extremitas substantiae intelligibilis est differentia et forma V 29, p. 309,24. differentia substantiae intelligentiae per ipsam formam ab alio V 5, p. 264,22; cf. c. 7, p. 268, 27. differentia substantiarum simplicium IV 1, p. 212,16. c. 2. p. 214,23. 215,4. c. 3. p. 215,7. 9. 20. 24. 25. — Differentia inter hominem et substantias spirituales III 56, p. 205,5; inter formam et accidens V 23, p. 300,7.

DIFFVNDERE. Anima diffusa per mandum III 15, p. 111,18. Diffundere lumen V 38, p. 327,8. Unitas diffusa in omnibus V 86, p. 321,17. Voluntas

diffusa a summo usque ad imum V 38, p. 326,5.

DIFFVSIO animae in substantiis simplicibus III 49, p. 190,4; animae in corpore V 38, p. 326,6. c. 43, p. 337,9; essentiae substantiae corporalis III 26, p. 142,22; intelligentiae in anima V 43, p. 337,9; luminis per aërem V 30, p. 313,12. c. 39, p. 328,16. c. 43, p. 337,8; luminis in materia IV 14, p. 243,8; uirtutis primae III 16, p. 113,26.

DIGESTIVA eiusdem generis est cum attractiua et expulsiua III 44, p. 179,2.

DIGNVS. Substantia est dignior esse quam accidens, quantitas quam qualitas V 42, p. 335,18. 19. Virum materia an forma dignior sit V 23, p. 299,21 sqq. Dignissima est substantia de qua quaeritur an est tantum, non quid est nec quale est nec quare est V 24, p. 301,19.

DILATATIO intelligentiae uniuersalis III 57, p. 207,26.

DIMENSIO. Tres dimensiones corporis IV 6, p. 226,2.

DIMINVTIO luminis substantiarum IV 14, p. 244,23. Actio sine diminutione qualitatis agentis III 13, p. 106,14.

DIMINVTVM creatum est a perfecto III 22, p. 130,6. Substantia composita diminuta est ib. v. 7.

DISCERNERE materiam a forma, formam a uoluntate, uoluntatem a motu V 43, p. 337,18. Anima discernit formas V 20, p. 295,25 sqq. Materia est discreta, forma discernens V 23, p. 299,20.

DISCIPLINA. Homo apprehendit scientiam sine disciplina III 58, p. 106,7.

DISCRETIO certissima V 43, p. 337, 20. Intelligentia deprehendit discretionem rerum intelligibilium, etsi iunctae sint II 2, p. 28,3 (cf. II 16, p. 51,18. V 20, p. 295,25 sqq.).

DISCRETVS (*syn.* discretus). Numerus discretus II 22, p. 64,12. 65, 13. unitates numeri discreti II 22, p. 64,12. compositio numeri discreti non surgit nisi ex perfectis unitatibus II 22, p. 65,15. radix quantitatis continuae et numeri discreti una est II 22, p. 65,16.

DISGREGATIO *opp.* continuatio II 22, p. 64,12.

DISGREGATVS (*syn.* discretus). Continuum est ex discreto II 22, p. 64,15. continuatio discretorum in discreto II 22, p. 64,16. Numerus

disgregatus II 22, p. 64,19 (cf. discretus) unitates disgregatae II 22, p. 64,14.

DISPARATVS. Corpus et accidentia disparata sunt V 18, p. 292,6.

DISPERGERE. Forma dispergitur in materia subtili III 34, p. 159,6. formae sensibiles (corporales, materiae compositae) dispersae sunt III 23, p. 133,22. c. 24, p. 186,12. c. 41, p. 171,21. formae in intelligentia non sunt dispersae V 18, p. 291,3. 9 (cf. III 23, p. 133,21).

DISPERSE. Nouem praedicamenta habent esse in substantia composita disperse III 42, p. 172,26.

DISPERSIO substantiae corporalis III 23, p. 133,22.

DISPONERE. Deus disponit mundum secundum pulchrum ordinem V 41, p. 332,3. Voluntas disponit omnia V 38, p. 326,7.

DISPOSITIO diuersa, *opp.* idem genus III 53, p. 197,18. 198,1. Dispositio materialium substantiarum simplicium IV 5, p. 220,13; mundi universalis III 58, p. 209,9; voluntatis V 40, p. 330,5.

DISPVATIO. Haec praesens disputatio III 46, p. 182,19.

DISSIMILIS. Vnitas creata dissimilis ab unitate prima II 20, p. 61,8.

DISTANTIA I. Distantia factoris primi et ultimae factorae ex remotione similitudinis III 1, p. 74,7. — II. Distantiae insunt uocibus V 43, p. 336,14.

DISTARE. Omnia distantia medium habent III 2, p. 75,16.

DISTINCTIO (*syn.* separatio). Sensus apprehendit distinctionem formarum rerum II 4, p. 31,21. Intelligentia scit distinctionem omnium formarum II 4, p. 31,12. 21. Distinctio non est nisi propter materiam V 28, p. 308,8. Dist. facit esse finem V 28, p. 309,9. Dist. formarum rerum in aemet ipsis II 4, p. 31,17; materiae et formae V 27, p. 306,11.

DISTINGVERE (*syn.* separare). Anima distinguit coniuncta V 18, p. 292,8. Cum formae omnium rerum sint distinctae apud intelligentiam, sunt distinctae in aemet ipsis II 3, p. 31,10. c. 4, p. 31,18. — Materia et forma distinctae sunt V 42, p. 333,13. Distingvere formam a voluntate difficile est V 28, p. 308,7. Essentia prima et eius proprietates non distinctae sunt V 42, p. 333,13.

DIVERSIFICARE. 1) Quicquid diuersificatur diuersitate rei alterius a se, qualitas formae eius pendet ex illa re secundum cuius diuersitatem diuersificatur III 18, p. 119,20. — 2) Composita diuersificantur in depictionibus coloribus figuris IV 16, p. 248,20. Factoris primi uirtus non diuersificatur in se ipsa III 53, p. 201,24. Formae sunt diuersificatae IV 7, p. 227,21. propter materiam IV 15, p. 245,6. 246,1. 4. V 26, p. 305,5. quomodo forma intelligentiae sciat se diuersificari ab aliis formis V 7, p. 268,22. 25. 26. Materiae diuersificantur IV 7, p. 227,25. materia cum magis descendit, diuersificatur V 35, p. 321,4. Motus diuersificatur III 50, p. 192,9. Substantiae non diuersificantur in esse substantiarum I 6, p. 8,19. Vnitas diuersificatur IV 19, p. 252,6. uirtus unitatis diuersificatur propter materiam V 31, p. 315,22 (cf. 316,1). — 3) Diuersificari in claritate et perfectione III 18, p. 119,18; in esse substantiarum I 6, p. 8,19; in subiecto II 23, p. 67,9. — Diuersificari propter elongationem ab origine V 21, p. 296,12. c. 26, p. 305,1 (cf. V 35, p. 321,4); propter materiam III 18, p. 119,21. IV 15, p. 245,6. 246,1. 4. V 26, p. 305,5. c. 31, p. 315,22.

DIVERSIFICATIO unitatis numeri IV 19, p. 252,8.

DIVERSITAS. 1) Cognitio diuersitatis. Diuersitas rerum apud intelligentiam II 5, p. 33,11 (cf. III 3, p. 31,10. c. 4, p. 31,18. c. 16, p. 51,18. V 18, p. 292,10). Sensus cognoscit diuersitatem rerum etiam compositarum II 3, p. 27,27. c. 6, p. 33,12 (cf. II 4, p. 31,21. V 18, p. 292,8).

2) Causae diuersitatis. a. Diuersitas est per formam I 12, p. 15,21. 16,3. IV 1, p. 212,7. 20. c. 9, p. 231,14. V 30, p. 311,3. diuersitas manifesta per formas manifestas, occulta per formas occultas I 12, p. 15,18. — b. Materia sustinet diuersitatem I 10, p. 13,16. 27. V 22, p. 298,15. Diuersitas non est ex materia IV 9, p. 231,4. — Diuersitas formae non est propter formam in se ipsa, sed propter materiam quae eam sustinet IV 2, p. 215,14. c. 14, p. 242,10 sqq. c. 15, p. 246,10. V 35, p. 321,5. (exemplum IV 2, p. 215,17). Diuersitas actionis voluntatis accidit ex materia V 37, p. 324,15 (cf. 325,10). — Motus diuersus est propter diuersitatem substantiarum recipientium eum, non propter diuersitatem uoluntatis in

as V 37, p. 325,10. Diversitas uirtutis non retorquenda est in essentiam uirtutis, sed in essentiam rei recipientis eius actionem III 55, p. 202,7. — c. Causa diuersitatis quae cecidit in formam est elongatio formae ab origine IV 18, p. 251,23. diuersitas est propter elongationem ab origine unitatis V 81, p. 315,18. *Præterea* cf. V 32, p. 316,24. c. 34, p. 319,18. Diuersificari diuersitate rei alterius III 18, p. 119,20 (cf. diuersificare 1). diuersitas propter accidentia quae sunt IV 8, p. 217,1. — d. Principium diuersitatis est materia et forma V 8, p. 270,12. c. 37, p. 325,16. — Diuersitas formarum non prohibet quin sint una in aemet ipsis IV 15, p. 246,9. Diuersitas materialium non prohibet quin fiant una materia ib. v. 14.

3) Cuius et in quo sit diuersitas. a) Diuersitas accidentium et substantiarum II 5, p. 33,10. IV, 10, p. 232,28; accidentium et corporum ib. v. 12. diuersitas substantiae animae a se propter accidentia quae sunt in ea IV 3, p. 217,1. diuersitas corporum III 50, p. 192,22. IV 3, p. 215,18; corpora et coloris V 2, p. 261,23; corporum et accidentium sensibilem II 5, p. 33,12; corpora, animae, intelligentiae V 8, p. 262,4. 11. 12 (cf. *Add. et Corr.*). in corpore est diuersitas maxima V 42, p. 333,21. Diuersitas formarum III 55, p. 201,23. IV 15, p. 240, 9. c. 18, p. 251,23. V 43, p. 337,16; formarum spiritualium IV 2, p. 215,12. Diuersitas initii et finis formae IV 20, p. 254,10. Diuersitas ordinum simplicis hyle IV 15, p. 246,6; spatii quod habet hyle ib. v. 5. Diuersitas luminum III 54, p. 200,12; luminis substantiarum IV 14, p. 244,23. Diuersitas materiae III 18, p. 119,19. IV 15, p. 246,14. V 4, p. 264, 1. c. 5, p. 266,10. c. 31, p. 316,1; materiae et formae V 8, p. 261,17. 22. 262,10. c. 4, p. 262,15. 263,21. c. 25, p. 304,5; materiae universalis et formae universalis V 4, p. 263,22. 264,4. 13. 17. Diuersitas perceptionis in natura V 42, p. 334,4. Diuersitas propinquitatis ad factorem primum (ad primum esse) et elongationis ab illo V 32, p. 316,24. c. 34, p. 319,18. Diuersitas radiorum prohibet conuenientiam in ramis IV 10, p. 232,22. Diuersitas accidenti spiritualitati IV 2, p. 214,14. Diuersitas subsectorum III 54, p. 200,12. Substantia est receptibilis diuersitatis V 22, p. 299,10. 12. diuer-

sitas substantiarum III 49, p. 189,19. IV 9, p. 231,13. V 37, p. 324,13; substantiarum simplicium a substantiis compositis et inter se IV 2, p. 214,21. 215,2. c. 3, p. 215, 27; substantiae et accidentia II 5, p. 33,10. IV 10, p. 232,28. V 3, p. 262,7; substantiarum recipientium V 37, p. 325,10. Unitati creatae aduenit diuersitas II 20, p. 61, 11. Diuersitas actionis uoluntatis V 37, p. 324,15 (cf. 325,11). — b. Diuersitas in augmento et decremento III 55, p. 201,23; in claritate et perfectione III 18, p. 119,19; in essentia IV 10, p. 232,28; in initio et fine IV 20, p. 254,10; in motu III 50, p. 192,22; in perfectione et imperfectione IV 20, p. 263,24; in potentia et debilitate III 54, p. 200,12; in propinquitate ad primum esse et elongatione ab illo V 32, p. 316,24 (cf. V 34, p. 319,18); in propinquitate et remotione V 37, p. 324,14; in spiritualitate et corporalitate ib. v. 15; in superioritate et inferioritate ib. v. 14.

DIVERSVS. 1) Res nec omnino sunt diuersae nec omnino conuenientes IV 6, p. 223,11. V 12, p. 279,5. Diuersa in se ipsis V 18, p. 290,19. diuersa se ipsis in nullo conueniunt IV 1, p. 213,5. Diuersa per formas I 12, p. 16,1. — Impressio in materia diuersa propter elongationem ab origine V 41, p. 331,14. materia et forma diuersae in essentia V 33, p. 318,6. Species genere diuersae IV 10, p. 232,24. — Omnia diuersa mouentur ad conjunctionem V 35, p. 321,9. — 2) Si effectus diuersi sunt, etiam formae sunt diuersae IV 1, p. 212,4. Formae diuersae II 3, p. 30,24. V 18, p. 290,19. Elementa diuersa quatuor qualitatibus I 15, p. 19,4. c. 16, p. 19,24. c. 17, p. 21,10. Partes aëris diuersae II 21, p. 63,17. corpus et eius accidentia diuersa II 5, p. 33,14. V 18, p. 292,7. motus cur diuersi V 32, p. 316, 24. uoluntas non est diuersa in se V 37, p. 325,18. — Possibile est patiens, diuersum et mutabile V 24, p. 303,1.

DIVIDERE (cf. diuisum). Quicquid compositorum intelligentia diuidit et resoluit in aliud, est compositum ex illo in quod resoluitur II 16, p. 51,18. Differentiae diuidunt species II 13, p. 46,10. materiam p. 46,10. diuidi diuisione generis in species III 12, p. 118,11 (cf. *a. v. conuacuus*). diuidi in potentia II 16, p. 53,2. Substantia simplex diuiditur in materiam et for-

nam III 18, p. 118,10, omne intelligibile in formam et formatum IV 6, p. 232,12. forma propter materiam IV 11, p. 237,5. Vnitas in substantia mundi diuisa II 21, p. 62,21.

DIVINVS. 1) Omnia oboedientia sunt mandato diuino III 46, p. 184,10. Virtus diuina finis est totius uirtutis III 55, p. 201,3; est supplementum et perfectio totius potentiae et maiestatis ib. v. 4; non debilitatur ib. v. 6 (*contra Discipulum, interrogantem* quomodo debilitetur uirtus diuina et commutetur ac corporetur III 55, p. 200,25). Voluntas est uirtus diuina V 38, p. 326,4. c. 43, p. 337,7. — 2) Homo, cum anima se subtiliauerit, fit diuinus V 35, p. 322,18. — 3) Scientia diuina (i. e. de deo) III 12, p. 105,15. 17. Probatio diuina III 12, p. 104,20. 28. 105,2. 3. 9. 11. 17. Propositio diuina, — non diuina III 12, p. 104,19.

DIVISIBILIS (*opp. indiuisibilis*). Res infinita non est diuisibilis III 3, p. 80,11. Materia est diuisibilis IV 11, p. 235,19. Multitudo diuisibilis ib. v. 18. Pars naturalis ex partibus substantiae mundi utrum diuisibilis sit an non II 17, p. 53, 8 sqq. Vnitas creata est indiuisibilis II 20, p. 61,12. IV 14, p. 242,14. 16. — Diuisibilis usque in infinitum II 18, p. 57. 7. 9.

DiuisIBILITAS est proprietas secunda materiae IV 11, p. 237,5.

DiuisIBILITER. Nouem praedicamenta habent esse in substantia composita diuisibiliter III 42, p. 172,26.

Diuisio. 1) Diuisio est propter elongationem ab origine unitatis V 31, p. 315,17. Diuisio quae accidit formis non est propter formam in se ipsa, sed propter materiam quae eam sustinet IV 14, p. 242,10 sqq. materia est causa diuisionis rerum IV 11, p. 236,20. Diuisio fit propter esse duorum IV 11, p. 237,9. Spiritualitas non est causa prohibens diuisionis IV 2, p. 214,9. — 2) Diuisio partis in sua quantitate. *opp.* diuisio in substantia et quantitate II 18, p. 58,27. — Diuisio accessit materiae et formae IV 6, p. 223,4. 6. diuisio formarum IV 14, p. 242,10. c. 15. p. 246,13; formae in materia II 13, p. 16,10; materiae a forma IV 2, p. 214,2. prima diuisio materiae IV 11, p. 237,9. Diuisio formae, i. e. differentiarum constitutorum species et diuidentium eas II 13, p. 46,9. diuisio generis in species III 18, p. 118,12 (*cf. s. v. coae-*

quaeus). — Diuisio corporis in septem partes III 44, p. 177,19; in substantia mensura figura ib. v. 20. — Diuisio consequitur spiritualitatem V 2, p. 214,13; accidit intelligentiae III 56, p. 203,20. diuisio substantiae spiritualis in intelligentia et anima IV 2, p. 213,26. diuisio substantiae simplicis in hyle et forma IV 3, p. 216,19. diuisio intelligentiae et animae IV 2, p. 213,27. 214,11; substantiarum et accidentium intelligibilium II 5, p. 33,9.

DiuisioVS. Numerus diuisionis II 22, p. 64,10.

DiuisVM (*cf. diuidere*). Omnia diuisa appetunt commisceri V 35, p. 321,7. 10. 12.

Diuisor. Voluntas est diuisor V 42, p. 335,26. Forma eget diuisore ib.

DOLOR priuationis V 20, p. 310,6.

DONATRIX. Voluntas donatrix formae V 42, p. 335,23.

DVCERE ad esse II 13, p. 47, 3; ad effectum I 3, p. 5,10.

DVO (*cf. binarius*). 1) Natura duorum est alia a natura unius III 20, p. 126,2. 6. duo sunt post unum IV 6, p. 222,28. IV 11, p. 236,15; posita sunt sub uno V 23, p. 300,15. Omnia duo cum coniunguntur, sunt aliud ab uno III 20, p. 126,6. — Duo sunt multitudo diuisibilis IV 11, p. 236,18. Quae sint proprietates duorum IV 11, p. 236,15 sqq. — 2) Propter esse duorum fit multitudo et diuisio IV 11, p. 237,8. Creatum est duo V 12, p. 279,4. c. 25, p. 303,13. 304,10. Vnitas quae sequitur unitatem primam agentem est duo, scil. hyle subiecta et unitas sustentata V 23, p. 300,23. 26. — 3) Duo assimilatur materiae IV 11, p. 236,9. 237,14. c. 12, p. 237,19. proprietates duorum conueniunt materiae IV 11, p. 236,13. Anima rationalis est similis duobus IV 13, p. 239,7. Quaestio quid est habet instar duorum V 24, p. 302,10.

DuPLICATIO lineae II 22, p. 65,8; puncti ib. v. 5; superficiei ib. v. 10. Duplicationem perficere ib. v. 15.

DuPLICITAS. Aggregatio duplicitatis III 2, p. 77,7. 11. proportio duplicitatis ib. v. 12.

DURABILIS. Actio durabilior sine tempore V 34, p. 320,21.

DURARE sphaerarum III 50, p. 192,1.

E.

EDUCERE de potentia ad (in) effectum III 20, p. 127,26. c. 22, p. 130,24. IV 20, p. 254,22. Inferius ductum est a superiori V 12, p. 279,13.

EDUCTRIX. Substantia simplex formarum quas in ea in potentia sunt eductrix est in effectum III 22, p. 130,24.

EFFECTVS. I. Effectus *i. e.* effectum. Effectus non apparet nisi in aliquo subiecto III 20, p. 127,27. Effectus voluntatis finitus III 57, p. 205,26 (*cf. v.* 24. 26). Si effectus diversi sunt, etiam formae sunt diversae IV 1, p. 212,4.

II. Effectus *i. e.* actus (*syn.* actus). 1) Quicquid est in effectu, prius fuit in potentia III 23, p. 132,1. c. 24, p. 134,20. Quod exit de potentia in effectum, trahitur in effectum a re quae habet esse in effectu III 4, p. 83,10. Omne causatum in se est in effectu et in causa in potentia III 18, p. 118,24. — Idem potest esse in potentia et in effectu diversis temporibus III 28, p. 146,17. — Quicquid est perfectum potentia, et perfectionem suam possibile est duci ad effectum, necesse est ut causa necessaria ipsam essendi sit exitus ipsius in effectum I 3, p. 5,9. — 2) Factor primus non est in potentia nec in effectu III 4, p. 83,17. Materia prima caret effectu V 10, p. 275,20. Voluntas effluit super materiam formam universalem in effectu V 33, p. 319,11. — 3) Dividere in effectu et esse, *opp.* opinione III 40, p. 170,1. Esse in effectu I 16, p. 16,28. III 4, p. 83, 11. Expoliare secundum effectum et esse, *opp.* secundum opinionem III 40, p. 169,25. In effectu indivisibilis II 16, p. 52,4; patiens III 4, p. 82,19. 20; separatus II 19, p. 60,4. — Ducere, educere (eductrix), egredi, exire (exitus), extrahere, procedere, prodire ad (in) effectum *cf. s. v.* ducere, educere *etc.*

EFFLVERE. Omne quod est, a factore primo effluens est III 13, p. 107,12. Substantia spiritualis est effluens suam essentiam III 15, p. 110,17. Primus fluxus effluit a voluntate III 52, p. 196,11.

EFFLUXIO (*syn.* fluxus et quae ibi laudantur). Effluxio est ex impulsu III 15, p. 109,29. Effluxio aquae emanantis a sua origine V 41, p. 330,20; formae in materiam V 43, p. 337,17; luminis a sole III 52, p. 195,25; substantiae spiritualis III 16, p. 112,8.

EGREDI ad (in) effectum III 6, p. 90,1. c. 21, p. 128,17. 22 (*cf.* exire, procedere).

ELEMENTATVM. Formae elementarum non sunt affixae materiae II 8, p. 39,16.

ELEMENTVM. 1) Quatuor elementa constant ex materia et forma I 14, p. 17,17. — 2) Elementorum subiectum est unum I 14, p. 18,7. subiectum elementorum est corpus I 15, p. 19,5. 21. c. 16, p. 19,25. 20,2. elementa conveniunt in eo quod corpus sunt I 17, p. 22,10. similia sunt in corporeitate I 15, p. 19,6. Quatuor elementa sunt forma hyle IV 15, p. 246,3. — 3) Forma elementorum III 19, p. 222,9. In elementis praeter formas accidentales unicuique eorum proprias inest forma communis I 14, p. 17,19. Formae elementorum comparantur cum forma caeli et formis compositorum ex elementis I 17, p. 20,21. Elementorum formae universales, formae compositorum ex elementis particulares I 16, p. 19,28. c. 17, p. 20,22. Formae elementorum non sunt affixae materiae II 8, p. 39,16. — Elementorum formae sunt quatuor qualitates I 16, p. 19, 21. IV 20, p. 246,7. Elementa diversa sunt quatuor qualitatibus I 15, p. 19,4. c. 16, p. 19,24. c. 17, p. 21,10. elementorum qualitates contrariae I 14, p. 18,9. — Elementa quantitate extenduntur II 16, p. 51,1. — Superius ex elementis unitius et simplicius est quam inferius V 42, p. 333,24. — 4) Differentia caeli et elementorum I 17, p. 21,1. Caelum et elementa sunt unum corpus I 17, p. 20,27. 28. 21,6. 9; conveniunt in corporeitate I 16, p. 20,8; in quantitate I 17, p. 20,29. Corpus caeli est unitius et simplicius quam corpora elementorum V 42, p. 333,23. — Substantiae compositae ex elementis, *opp.* substantiae quae sunt super elementa V 21, p. 277,18. — 5) Motus elementorum diversi III 43, p. 176,9. Substantia quae sustinet formam elementorum non est agens III 19, p. 122,9. motus elementorum non sunt ex eo quod corpus sunt III 43, p. 176,6. 10. est vis spiritualis agens, penetrabilis per haec corpora (caeli et elementorum) II 10, p. 42,1. — Conversio elementorum in generationes I 8, p. 5,28. — Elementa in animalibus, vegetabilibus (herbis), lapidibus I 14, p. 18,3. 24. III 44, p. 178,4. Operationes in vegetabilibus et animalibus non sunt ex quatuor elementis III

45, p. 179,15, colores et figuræ in illis non ex coniunctione elementorum secundum aliquam proportionem IV 16, p. 248,15. 18. — Compositio et retentio elementorum III 44, p. 178,4.

ELEVARE. Eleuari per gradus substantiarum intelligibilium III 57, p. 205,8. Sol eleuatur V 33, p. 318,25.

ELEVATIO. Ascendere per elevationem sui V 43, p. 338,18.

ELONGARE. Forma (lumen) elongatur ab origine IV 20, p. 253,21. c. 15, p. 245,8; substantia ab ordine originis unitatis V 42, p. 333,17; anima a receptione impressionum sapientiae V 41, p. 331,21. — Quomodo sit possibile ut aliquid possit elongari vel appropinquare rei infinitæ III 55, p. 201,19. (Discip.).

ELONGATIO. Elongatio formæ ab origine IV 18, p. 251,24. V 21, p. 286,12. 297,24. c. 26, p. 305,2; cf. IV 18, p. 252,9. c. 20, p. 253,21; materiæ ab origine V 21, p. 296,12; impressionis in materia ab origine V 41, p. 331,14; substantiæ corporalis ab origine V 36, p. 324,5; inferioris a superiori III 51, p. 194,22; unitatis a superiori II 22, p. 62,18. Elongatio a primo esse V 32, p. 316,25; a factore primo V 34, p. 319,17. Elongatio luminis infusi in materia IV 14, p. 243,10. c. 18, p. 251,17. — Diversificari propter elongationem ab origine cf. diversificare 8, diversitas 2 c. diversus 1.

EMANARE ab origine III 24, p. 136, 6. V 41, p. 330,20.

EMANATIO aquæ ab origine V 43, p. 336,1.

EMINVS coniungi, *opp.* cominus III 48, p. 186,20.

EMISSIO intellectus super rem intellectam, sensus super sensatam V 6, p. 267,23. 24.

ENS (cf. *erse*) non est genus generalissimum V 8, p. 269,24.

ERIGERE se ad intelligentiam III 42, p. 174,5; ad ultimum intelligibile III 56, p. 204,15; ad materiam primam universalem III 57, p. 205,14; ad scientiam eius quod est ultra materiam et formam V 40, p. 329,5; ab inferiori ad superius III 46, p. 184,3. c. 56, p. 202,19. — Desiderio virtutis diviniac vires crexerunt se III 55, p. 201,7.

ESSE (cf. *ens*). 1) Quid et quale sit esse, a. Esse aut existentia formæ in materia V 10, p. 274,10. esse

usitatum non est nisi quod est compositum ex materia et forma V 11, p. 277,4 (cf. n. 2 c). propriis esse proprium est formæ V 9, p. 273,19. 21. (cf. n. 2 b). — b. Secundum esse *opp.* secundum opinionem. Exspoliare secundum esse et effectum, *opp.* secundum opinionem III 40, p. 169,24. diuidere in effectum et esse, *opp.* in opinionem III 40, p. 170,1. — Esse *opp.* essentia. Vnitatis in esse, *opp.* diversitas in essentia V 27, p. 306,23. — c. Esse *opp.* privatio III 50, p. 192,23. V 6, p. 267,23; *opp.* privatio, scilicet non-esse V 31, p. 315,1. esse *opp.* non-esse V 33, p. 319,10. *Modo ab hoc omnino diverso esse et non-esse opponuntur* III 42, p. 172,6. 9 sqq., quo loco esse significat intelligibilia, non-esse sensibilia; cf. n. 7. — Inter esse et non-esse non est medium V 10, p. 274,10 (quomodo esse et non-esse in materia simul coniungi possint cf. 2 a c). — d. Delectatio essendi, *opp.* dolor privationis V 29, p. 310,6. — e. Esse agens est infinitum, esse patiens finitum V 25, p. 303,27. esse finitum est in se V 23, p. 300,19. esse finitur per formam V 33, p. 300,19. — f. Esse duobus modis est: esse in potentia, quod est proprium materiæ et formæ uniuscuiusque per se, et esse in actu, quod est proprium materiæ et formæ cum uniantur et componuntur V 9, p. 273,13 (cf. V 11, p. 276,24 sqq.). esse in actu est esse formæ V 11, p. 277,7. esse formale, scilicet esse in actu V 31, p. 314,20 (cf. n. 2 a. b. c; n. 5).

2) Esse materiæ, formæ, coniuncti. a. Esse materiæ. a) Quomodo materia exeat ad esse V 10, p. 276,1 sqq. — Esse materiæ est in dictione V 31, p. 314, 13. — Materia non habet esse nisi per formam (ex forma, propter formam) IV 14, p. 241,11. V 8, p. 271,6. c. 9, p. 272,7. 25. c. 11, p. 276,22. c. 26, p. 305,19. c. 29, p. 310,4. c. 30, p. 313,20. c. 31, p. 314,21. c. 42, p. 334,11. materia non habet esse nisi ex applicatione (coniunctione) sui ad formam V 5, p. 265,23. c. 8, p. 271,1. 6 (cf. V 9, p. 273,21). non dicimus materiam habere formam, nisi cum conferimus ei formam spiritualem I 13, p. 16,21. esse materiæ est ex esse formæ V 31, p. 314,22. forma attribuit (dat) esse materiæ V 9, p. 273,10. c. 31, p. 314,13. materia non potuit esse absque forma uno ictu oculi IV 4, p. 218,26. 219,4. c. 5, p. 221,6 sqq. V 27,

p. 306,15. c. 42, p. 334,9 (cf. IV 10, p. 233,22. V 31, p. 314,18). — *β*) Materia non habet esse nisi propter unitatem quae sustinetur in ea V 9, p. 272,20. 21. 23. Differentiae quae materiam ducunt ad esse II 13, p. 47,2. — Qualitates perducunt ad esse essentiam substantiae in qua sunt III 87, p. 162,22. — *γ*) Materia habet esse in actu, cum recepit formam I 18, p. 16,23. V 8, p. 271,25. V 11, p. 276,10 (cf. V 9, p. 273,13). Materia non habet in se esse formale V 31, p. 314, 20 (cf. I 13, p. 16,22). materia ex forma habet non esse materiale, sed esse formale V 11, p. 276,24. c. 29, p. 310,5. — *δ*) Materia habet in se ipsa aliquod esse praeter esse quod habet cum adiungitur formae V 10, p. 274,13. c. 11, p. 276, 18. 21. esse materiae et formae separatim quomodo sit V 27, p. 306,5. esse materiae universalis quid sit et quale sit et quare sit V 12, p. 277,21. Materia absque forma non habet esse absolute, sed esse in potentia V 8, p. 271,23. c. 10, p. 274,14. 15. 20 (cf. V 9, p. 273,13). materia habet in se esse in potentia I 13, p. 16,24. V 10, p. 274,21. 275,10. 16. p. 276,15. c. 11, p. 276,12. 18. 277,7; probatur V 10, p. 275,14 sqq. Materia habet in se esse materiale V 11, p. 277,2. 19. — *ε*) Esse materiae comparatione esse rei compositae priuatio est V 11, p. 277,8. materia est priuata comparatione esse formalis V 11, p. 277,3 (cf. V 26, p. 306,16). Quomodo esse et non esse in materia simul coniungi possint V 11, p. 276,9. 11. 13 sqq. (cf. v. 21 sqq.). — *ζ*) Esse quod habet materia in se in potentia est illud quod habet in scientia aeterni V 10, p. 274,21. esse materiae sine forma in essentia creatoris quale sit V 10, p. 274,23 sqq.; cf. V 27, p. 306,25. — Esse materiae in intellectu, *opp.* esse materiae in se V 9, p. 272,1. 4. — Materia indiget uoluntate ad habendum esse V 31, p. 314,5.

δ. Esse formae. *α*) Formae dat esse I 13, p. 16,17. IV 11, p. 235,24; cf. V 9, p. 273,10. c. 31, p. 314,13. esse (esse rei) ex forma (propter formam) est III 88, p. 168,24. IV 6, p. 221,12. 222,3. V 8, p. 271,8. 9. 22. c. 9, p. 272,4. c. 10, p. 274,9. c. 29, p. 310,5 (cf. IV 21,11); quod probatur V 8, p. 271,10 sqq. forma quae sentitur in substantia composita perficit eius esse III 17, p. 118,7. — Esse habet formam, non esse non habet formam V 23, p. 300,17.

esse finitur per formam V 31, p. 300, 19. — Forma est dignior nomine et intellectu esse quam materia V 6, p. 265,24 (cf. V 26, p. 306,16). — *β*) Esse in actu est esse formae V 11, p. 277,7; cf. V 9, p. 273,19. 21 et locos sub *α* *γ* laudatos. — *γ*) Actio formae primae in toto est esse V 21, p. 296,16. 17. Esse est forma universalis quae sustinet omnes formas V 37, p. 324,19. Esse formae universalis quid sit et quale sit et quare sit V 12, p. 277,21. — *δ*) Intellectus esse non est intellectus formae IV 10, p. 234,16 sqq. esse est proprietas (proprium) formae IV 10, p. 234,18. c. 13, p. 240,21. — *ε*) Esse materiae et formae separatim quomodo sit V 27, p. 306,5. Esse in potentia est proprium materiae et formae uniuscuiusque per se V 9, p. 273,13. Esse materiae et formae in scientia dei uniuscuiusque per se V 27, p. 306,25. Forma indiget uoluntate ad habendum esse V 31, p. 314,5. — Esse omnium formarum simul in materia prima V 19, p. 294,2. Forma non potuit esse sine materia uno actu oculi IV 4, p. 219,4. V 27, p. 306,15. 307,6 (cf. IV 10, p. 233, 23. V 31, p. 314,18).

c. Esse compositi ex materia et forma. *α*) Esse perficitur coniunctione formae et materiae IV 10, p. 234, 12. V 8, p. 270,23; cf. I 5, p. 7,20. esse est existentia formae in materia V 10, p. 274,19. proprietates esse non conueniunt materiae per se, sed materiae et formae simul V 8, p. 270,24. 271,3. c. 9, p. 272,11. — Esse eorum quae sunt, cum coniungitur materia universalis formae universali V 9, p. 274,6. — *β*) Esse in actu est proprium materiae et formae, cum uniuntur et componuntur V 9, p. 273,15; non est nisi quando materia adiungitur formae V 10, p. 274,17. — Esse formale est ex coniunctione materiae et formae V 11, p. 276,26. 277,17. — Esse unitatum non est nisi quod est compositum ex materia et forma V 11, p. 277,4. — *γ*) Esse rei compositae compositum est ex esse in potentia, quod est esse materiae, et esse in actu, quod est esse formae V 11, p. 277,6. — *δ*) Creator creauit esse compositum ex materia et forma V 40, p. 329,4. Materia universalis et forma universalis sunt finis esse ex parte inferiorum et principium ex parte adiuentoris eorum (earum?) cuius excelsum nomen II 7, p. 37,17.

3) Entis ad unitatem, substantialitatem, bonitatem ratio. *a*. Esse dicitur unum V 9, p. 272,18. —

Res non habet esse nisi propter unitatem V 9, p. 273,4 (de materia cf. n. 2 a β). unitas multitudini dat esse IV 11, p. 235,20. Esse quo propinquius fuerit origini unitatis, erit eius actio magis una V 34, p. 320,20 (cf. n. 5 b). — Vnitatis utrum in esse subsistat V 8, p. 270,1. Esse non est prius unitate V 9, p. 273,8 (*contra discipuli opinionem* V 9, p. 272,16: esse est ante unitatem, quia esse potest separari ab unitate, non unitas ab esse). — b. Substantialitas utrum in esse subsistat V 8, p. 270,1. Esse non praecedit substantialitatem IV 13, p. 240,20. — c. Bonitas quae est esse V 34, p. 320,15.

4) Quomodo esse fiat et quae sint eius causae. a. Esse est ex privatione, scil. ex non-esse V 31, p. 315,1. Res non est nisi ex suo opposito V 31, p. 314,24. Privatum absolute ad esse exire non potest V 10, p. 275,6, 7. Quomodo materia exeat ad esse V 10, p. 276,1 aqq. materia exit de non-esse ad esse V 33, p. 319,10. Productio formae in materiam de privatione ad esse V 6, p. 267,22. — b. Esse actionis pendet ab esse virtutis III 44, p. 179,9. — Esse naturae particularis est per universalem III 45, p. 180,27. esse animarum particularium est per animam universalem et intelligentiam universalem III 45, p. 181,1. — Esse compositum est ex simpliciter esse V 14, p. 283,20. c. 15, p. 284,1. — Esse ipsius et inferioris est ex esse subtiliori et superiori V 21, p. 297,2. Formae inferiores habent esse in formis superioribus esse simpliciori IV 6, p. 249,6. esse omnis inferioris in superiori III 42, p. 174,17. — Quicquid est, est in essentia perfectionis et plenitudinis III 42, p. 173,20. — c. Esse formarum in se ipsis est ex esse formae intelligentiae V 15, p. 283,21. c. 21, p. 297,8. forma intelligentiae dedit omni formae esse V 15, p. 286,16; continet omnes formas totius esse V 21, p. 296,23 (cf. p. 297,6). Omne quod est in intelligentia, esse simplex est V 15, p. 286,4. (cf. *Add. et Corrig.*) — Actio formae primae in toto est esse V 21, p. 292,16. 17; cf. n. 2 b γ. — d. Esse non est impressio IV 13, p. 240,19. 20, sed fit creatione ib. v. 21. Creatio est acquisitio essendi V 42, p. 334,7. Creator creavit esse compositum ex materia et forma V 40, p. 320,4. — Esse omnium est ex voluntate V 39, p. 327,16. materia et forma indigent voluntate ad habendum esse V 31, p. 314,5. volun-

tas agit in materia intelligentiae esse V 37, p. 324,19. Esse rerum in essentia voluntatis non est, nisi in quantum sunt causatae ab ea IV 20, p. 256,15. — Quia deus est esse verum, oportet ut esse fluat ab eo V 42, p. 335,15. — Origo essendi V 42, p. 335,16.

5) Esse quoduplex sit. a. Genera entium. In esse non sunt nisi haec tria: materia et forma, essentia prima, voluntas I 7, p. 9,28. cur hoc sit I 7, p. 10,1. Esse ab extremo supremo usque ad extremum infimum distinctum est quatuor ordinibus, scilicet an est, quid est, quale est, quare est V 21, p. 301,16. Esse distinguitur in necessarium, possibile, impossibile V 24, p. 302,17. Esse patiens est oppositum agentis; esse agens est infinitum, esse patiens finitum V 25, p. 303,27. Esse aut est sensibile aut intelligibile IV 5, p. 221,14. V 8, p. 271,10. — b. Gradus perfectionis. Forma dignior est nomine et intellectu esse quam materia V 5, p. 265,24. Substantia est dignior esse quam accidentis, quantitas quam qualitas V 42, p. 335,18. 19. — Esse quo propinquius fuerit origini essendi, erit fortius lumen et stabilius in esse V 42, p. 335,16. esse quo magis ascenderit et propinquius fuerit origini unitatis, erit eius actio magis una et durabilior sine tempore V 34, p. 320,20. esse quo magis ascenderit, hient pauciora motus et desideria ib. v. 18. — Formae inferiores habent esse in formis superioribus esse simpliciori et subtiliori IV 16, p. 249,6. — Cf. *praeterea* V 24, p. 301,16 aqq. — Primum esse cf. n. 6. — c. Esse materiae et formae III 50, p. 190,17. IV 6, p. 223,7. V 4, p. 263,10. c. 31, p. 314,22 (cf. V 4, p. 263,5); materiae et formae separatim V 27, p. 306,4; materiae et formae in scientia dei uniuscuiusque per se V 27, p. 306,25; materiae universalia V 11, p. 277,11. 14. c. 12, p. 277,21. 23. 279,17. 18; formarum rerum V 15, p. 283,21. omnium formarum V 19, p. 294,2. c. 21, p. 297,8; formae primae V 23, p. 300,4; formae universalis V 11, p. 277,12. 15. c. 12, p. 277,22. 23. 279,17. 19; formae intelligentiae V 15, p. 283,22. c. 21, p. 297,8. — Esse actionis III 44, p. 179,9; animarum particularium III 45, p. 181,1; caloris in igne III 46, p. 183,3; corporum III 57, p. 208,10; inferioris III 42, p. 174,17. V 21, p. 297,2; intellectus (i. e. notionis) in anima V 10, p. 275,1; intelligentiae universalis, particularis IV 4, p. 220,8; motus III

50, p. 192,23; naturae particularis III 45, p. 180,27; omnium V 89, p. 327,16; praedicamentorum III 42, p. 172,22; rei III 41, p. 172,10; rei compositae V 11, p. 277,6; spissi V 21, p. 297,2; substantiarum intelligibilium III 50, p. 190,16; substantiae praedicamentorum II 16, p. 50,19; superioris III 42, p. 174,17; uirtutis III 44, p. 179,9. — d. Totum esse V 21, p. 296,23. Esse agens V 25, p. 303,26; compositum V 14, p. 283,19. 20. c. 15, p. 284,1; finitum V 25, p. 303,27; formale V 11, p. 276,25. 277,8. 17. c. 81, p. 314,20; impossibile V 24, p. 302,18; infinitum V 25, p. 303,27; intelligibile IV 5, p. 221,14. V 8, p. 271,10; manifestum V 20, p. 295,18; materiale V 11, p. 276,24. 277,2. 19; necessarium V 24, p. 302,18; occultum V 20, p. 295,19; patiens V 25, p. 303,26; possibile V 24, p. 302,18; primum cf. n. 6; sensibile IV 5, p. 221,14. V 8, p. 271,10; simplex III 42, p. 173,4. IV 16, p. 249,10. V 13, p. 281,12. c. 14, p. 283,18. 20. c. 15, p. 284,1. 286,4; simplicius III 42, p. 173,4. IV 16, p. 249,6; spirituale III 42, p. 173,15. V 13, p. 281,12; subtile IV 16, p. 249,10; subtilius IV 16, p. 249,7. V 21, p. 297,2; superiora V 21, p. 297,3; aerum V 42, p. 335,15; uniuersale I 5, p. 7,16; usitatum V 11, p. 277,4.

6) Primum esse (*syn.* essentia prima). Omne quod est mouetur ut assequatur aliquid bonitatis primi esse V 32, p. 316,23. motus omnis mobilis est propter desiderium primi esse V 32, p. 317,21. quo substantia fuerit propinquior primi esse, assequi bonitatem ei erit facilius V 32, p. 316,26. — Inter materiam et primum esse non est similitudo, nisi secundum modum quo materia acquirit lumen et splendorem ab eo quod est in essentia uoluntatis V 32, p. 317,25.

7) Scientia esse rei i. e. definitio eius III 41, p. 172,21. esse est sensibile, aut intelligibile IV 5, p. 221,14. V 8, p. 271,10. Intelligentia apprehendit esse in omnibus rebus, soli formam uiuentem simplicem, i. e. genera et species, anima non-esse, i. e. differentias propria accidentia, quae attinguntur sensibus III 41, p. 172,6. 15. 16. 20. anima cum uult scire esse rei, adiungit intelligentiae ib. v. 10. — Esse obscurius et occultius fit propter subtilitatem, manifestius propter crassitudinem III 50, p. 190,25. 204,2. G. 9. esse manifestum est speculum occulti V 20, p. 295,18.

ESSENTIA. 1) Quid et qualis sit essentia. a. Varius uocabuli essentiae usus. a) *Aliquotiensidem significat ac esse, sine existentia.* Manifestum est quod colores deprehenduntur per essentiam eorum et non deprehenduntur priuatione eorum III 35, p. 159,18. Essentia materiae apud intelligentiam, *opp.* esse materiae in se ipsa IV 5, p. 221,24. *Fortasse huc etiam pertinet* IV 10, p. 235,4: unitas communicans essentiam materiae. *Aliis locis aperte distinguitur inter essentiam et esse sine existentiam; cf.* V 27, p. 306,23: diuersitas in essentia, *opp.* unitio in esse; V 89, p. 327,19: existentia essentiae. — b) *Essentia significat materiam.* Forma corporalis non fluxit ab essentia substantiae simplicis, id est materia quae sustinet formam eius, sed est deducta ex forma eius III 36, p. 161,25. Formae substantiarum sunt infusae in essentis earum IV 18, p. 251,3. — c) *Primumque essentia significat proprietates essentielles, quae in re per formam constituuntur; cf. n. 2.* — Proprietates conueniens essentiae V 8, p. 270,15. 18. Differentia substantialis constituens essentiam V 4, p. 261,10. — b. Essentiae unitas. Essentia simplicior est extrinseco III 43, p. 188,5. adunare essentiam V 1, p. 257,17. res quo magis fuerit una in sua essentia, erit propter hoc magis una eius actio V 34, p. 320,22. — c. Essentiae cognitio. Intelligentia apprehendit essentiam III 48, p. 188,4.

2) Essentiae cum forma conexio. a. Forma est essentia rei V 9, p. 272,26. 273,2. essentia luminis, id est forma eius III 35, p. 159,21. quicquid constituit essentiam alicuius, forma est eius V 14, p. 284,17. forma constituit essentiam eius in quo est IV 11, p. 235,23. 236,22. forma perficiens essentiam IV 3, p. 217,4. Forma prima constituit essentiam omnis rei V 21, p. 296,18. 297,15. Forma intelligentiae constituit essentiam omnis formae V 21, p. 297,10. essentiae formarum quae sunt in forma uniuersali sunt in essentia formae uniuersalis V 13, p. 280, 7. 9. — b. Essentia omnis rei constituitur ex materia sustinente formam et ex forma perficiente essentiam materiae IV 11, p. 236,23. essentia esse uniuersalis est multiplex; consistit ex materia uniuersali et forma uniuersali I 5, p. 7,16. 20. — Materia et forma sunt duae substantiae diuersae in essentia V 89, p. 318,6. 13. intelligere

essentiam materiae universalis et formae universalis uniuscuiusque expositae ab altera V 43, p. 337,14.

3) Essentiae quomodo fiant. a. Altiores substantiae dant inferioribus essentias suas III 53, p. 198,25. Substantia universalis attribuit particularem essentiam III 45, p. 180,10. — Applicatio essentiae cum essentia, donec sunt unum V 7, p. 268,4. — b. Essentia superiora est in inferiori V 30, p. 313,4. Essentiae formarum quae sunt in forma universali sunt in essentia formae universalis V 13, p. 280,7. 9. — Anima est extra essentiam intelligentiae III 54, p. 199,5. 9. 13. — c. Essentiae substantiarum non sunt defluxae, sed vires earum et radii III 52, p. 196,5. essentiae substantiarum altiorum non minuuntur propter generationem substantiarum inferiorum III 54, p. 199,23.

4) Essentia quoduplex sit. a. Essentia prima cf. n. 5. — Essentia quae non habet initium nec finem V 30, p. 312,17. essentia aeterna IV 6, p. 224,3; altissima IV 19, p. 253,2 (cf. v. 4); infinita III 6, p. 91,10. 13. IV 6, p. 224,3; interminabilis III 20, p. 127,15; perfectionis et plenitudinis III 42, p. 173,20. — Essentia creatoris V 30, p. 312,18. 313,1; factoris primi III 3, p. 80,10. c. 6, p. 90,24. c. 8, p. 94,22. c. 9, p. 96,23. 97,1. 2. 5. 6. 13. c. 10, p. 100,3. c. 17, p. 116,17. V 42, p. 833,8; virtutis agentis (i. e. divinae) IV 20, p. 254,21; voluntatis III 16, p. 113,13. 16. c. 57, p. 205,25. 206,2. IV 20, p. 254,25. 255,22. 256,10. 14. 15. V 32, p. 318,1. 3. c. 40, p. 320,26. c. 41, p. 331, 2. — b. Essentia eorum quae sunt I 12, p. 15,16; eius in quo est V 11, p. 235,23. — Essentia accidentium III 53, p. 198,7; animae I 3, p. 5,20. 28. c. 8. p. 11,1. 17. III 23, p. 132,21. c. 25, p. 138,27. c. 37, p. 163,4. V 26, p. 305,13; causati V 24, p. 301,11; compositi V 16, p. 287,16; corporum III 48, p. 186,22. c. 50, p. 191,23. IV 14, p. 241,23, corporis universalis III 50, p. 191,20; esse universalis I 5, p. 7,18; formae (formarum) V 4, p. 263,8. c. 9, p. 273,15. c. 13, p. 280,7. 9. c. 16, p. 287,10. c. 24, p. 303,6. c. 89, p. 827,19, omnis formae V 21, p. 296,18. 297,10, formae universalis IV 10, p. 233,18. V 1, p. 257,10. c. 4. p. 263, 5. c. 43, p. 337,14; hominis I 2, p. 4,5. 10; intelligentiae II 3, p. 31,10. c. 4. p. 31,16. III 26, p. 138,27. c. 54, p. 199,5. 8. 13. V 1. p. 258,19. c. 2, p. 261,14. c. 4, p. 264,8.

10. 11. c. 5. p. 264,15. 18. c. 12, p. 280,24. c. 13, p. 280,19. 22. 24. 281,3. 8. c. 14, p. 282,1. 6. 8. 11. 15. 17. c. 15, p. 284,12. 13. 19. 286,6. c. 16, p. 286,13. 288,8. c. 21, p. 297,9. c. 26, p. 305,14; luminis III 35, p. 159,21; materiae I 12, p. 15,15. IV 4, p. 219,2. c. 5. p. 221,24. c. 14, p. 241, 21. V 4, p. 263,6. c. 5, p. 264,15. c. 9, p. 273,5. 14. c. 14, p. 282,20. 21. c. 17. p. 289,4. c. 24, p. 303,6. c. 39, p. 327,19, materiae primae V 29, p. 309,9, materiae universalis IV 10, p. 233,18. V 1. p. 257,10. c. 4, p. 263,5. c. 43, p. 337,14; perfectionis et plenitudinis cf. a; quantitatis II 16, p. 51,16. IV 14, p. 241,24; rei V 9, p. 272,26. 273,2, omnis rei IV 11, p. 236,25. V 21, p. 296,18. 297,15, rei recipientis actionem virtutis III 55, p. 202,7; rotarum III 50, p. 191,5; solis IV 20, p. 255,6; substantiae II 16, p. 51,6. 7, substantiarum III 52, p. 196,5. IV 18, p. 251,3, substantiae altiores III 54, p. 199,23, substantiae compositae III 26, p. 139,18. 140,3. 14, substantiae corporalis III 18, p. 120,20. c. 26, p. 142,23. c. 57, p. 208,2, substantiae simplicis III 15, p. 111,12. c. 22, p. 131,17. c. 25, p. 139,4. 16. 23. 140,19. 22. c. 26, p. 142,22. c. 29, p. 149,22. c. 36, p. 161,25. c. 52, p. 196,7. V 24, p. 301,6, substantiae spiritualis III 18, p. 121,2. c. 57, p. 208,3 (cf. Add. et Corr.). IV 4, p. 218,2; superioris V 30, p. 313,4; unitatis III 33, p. 155,18; virtutis III 55, p. 202,7, virtutis agentis cf. a; voluntatis cf. a. — c. Essentia aeterna, altissima cf. a; extensa III 20, p. 127,17. 18; finita III 9, p. 96,18. 20. 97,9. 12. 14. 15. 16. c. 52, p. 196,7; formata III 14, p. 109,11; infinita, interminabilis cf. a; occulta (i. e. materia prima universalis) I 12, p. 15,22; prima cf. n. 5; proprietatis essentialis, proprietatis extrinsecae V 42, p. 334,15. 17; terminabilis III 18, p. 120,24. 25. 28. p. 121,1.

5) Essentia prima (essentia prima et sancta V 42, p. 333,12. Alia n. 4 a. Aliquotiens una essentia sola, non addita voce prima, essentiam primam significat, velut I 5, p. 6,23. 7,8. 12. V 42, p. 333,4. b). — a. Scientia de essentia prima I 4, p. 6,16. c. 7. p. 9,21: est tertia pars sapientiae I 7, p. 9,26. 10,13. V 1, p. 257,13. c. 36, p. 822,24. Scientia essentiae est impossibilis I 5, p. 6,23. 7,8. ascensio ad essentiam primam impossibilis est, ascensio ad id quod sequitur difficilius valde V 35, p. 822,7. Essentiam primam scire

non est impossibile nec ex omni parte possibile I 4, p. 617. 10. quomodo uia sciendi an essentia sit inueniri possit I 6, p. 711. Exemplum essentiae primae est intelligentia I 7, p. 10, 10. essentia prima non est similis intelligentiae (animae *Epil. Campil.* p. 342 m.) I 5, p. 7.3. — b. Essentia prima est alicuius proprietatis essentialis, propter quam distat ab omni re V 42, p. 834, 14. Essentia non est propria proprietate ab ea extrinseca V 42, p. 833, 6. sed essentia prima et eius proprietates omni modo unum sunt V 42, p. 833, 12. factor est essentia designata essentialiter ib. v. 8. Proprietas essentiae est sapientia et unitas ib. v. 6. — Essentia aeterna est infinita, quia non habet formam IV 6, p. 224, 3; cf. n. 4 a. Essentia prima est super omnia I 4, p. 6, 24. — c. Voluntas, remota actione ab ea, ipsa et essentia sunt unum; considerata cum essentia erit alia ab essentia V 37, p. 325, 23. Non est possibile, ut uoluntas faciat contra id quod est in essentia V 42, p. 835, 3. — d. Essentia prima est causa I 7, p. 10, 8. Materia et forma sunt propter essentiam et eius proprietatem V 23, p. 300, 14. materia est creata ab essentia, et forma est a proprietate essentiae, i. e. sapientia et unitate V 42, p. 833, 4. Omnes formae impressiones sunt a sapientia essentiae primae ib. v. 1. materia est receptrix formae ab essentia prima mediante uoluntate V 42, p. 836, 20.

ESSENTIALIS collectio III 40, p. 171, 1; forma III 42, p. 174, 9. 10; motus V 37, p. 324, 26; proprietates V 42, p. 834, 15; uirtus III 65, p. 201, 16. 22; unio V 15, p. 286, 6. c. 18, p. 291, 22. Scire intelligentiae est essentialia III 40, p. 170, 11.

ESSENTIALITER. Quicquid est in aliquo accidentaliter, est in suo agente essentialiter III 10, p. 99, 22. quicquid est in suo agente essentialiter, est proprium accidentis suo agenti III 10, p. 99, 28. si quid est in alio essentialiter, hoc et illud unum sunt IV 12, p. 238, 14. quicquid sustinet formam rei essentialiter, ipsa et hoc unum sunt V 14, p. 282, 24. quicquid est in aliquo essentialiter, constitutum est naturae ipsius V 14, p. 282, 13. — Essentialiter uniri V 16, p. 286, 13. Punctum non est essentialiter pars corporis, sed accidentaliter II 16, p. 52, 28.

EVASIO mortis V 43, p. 338, 21.

EVIDENTIA rei, opp. consideratio III 13, p. 106, 6; formae IV 8, p. 230, 9; actionis materiae primae et formae primae V 21, p. 296, 11.

EXCELSVS. Cuius excelsum nomen est I 11, p. 14, 24. Creator excelsus V 10, p. 274, 24. c. 30, p. 313, 2; deus V 9, p. 293, 9; factor primus III 57, p. 208, 1. Scientia excelsi V 10, p. 274, 21. Excelsus et sanctus creauit substantias simplices V 24, p. 301, 12. de eo quaeritur tantum an est ib. v. 20.

EXEMPLAR I. Exemplar prius est exposito III 3, p. 80, 1. Omne formatum est ad exemplar formatum ib. v. 22. substantia praedicamentorum ad exemplar formata est ib. v. 24. — II. Forma quantitatis est exemplar (i. e. exemplum) formae universalis II 8, p. 37, 23.

EXEMPLARITER *syn.* imaginabiliter III 42, p. 174, 14.

EXEMPLATVM ad exemplar III 3, p. 80, 25. exemplum et exemplum conueniunt V 43, p. 336, 25. exemplar prius est exposito III 3, p. 81, 1.

EXEMPLIFICARE hoc modo V 41, p. 331, 3; in intelligentia V 3, p. 262, 9; esse materiae et formae in scientia dei V 27, p. 306, 25.

EXEMPLVM. I. Exemplum *syn.* similitudo. a. Omne simile alicuius exemplum eius est III 18, p. 119, 11. Quod est exemplum alterius, imago uel pictura eius est III 18, p. 119, 13. — b. Inferius exemplum est altioris (superioris) II 7, p. 37, 6. 11. III 50, p. 203, 10. c. 57, p. 208, 6. quicquid defluxum est ab aliquo, exemplum est eius a quo effluit III 24, p. 136, 4. — Manifesta exemplum occultorum II 5, p. 34, 10. c. 15, p. 60, 10. c. 24, p. 70, 16; exemplum praesens, absentium II 7, p. 36, 20. c. 9, p. 40, 1; absentium II 7, p. 23. — c. Conditio hominis exemplum fabricae totius III 53, p. 208, 17. Mundus minor exemplum maioris mundi III 2, p. 77, 24; mundus corporalis exemplum spiritualis, inferior altioris IV 16, p. 247, 17. 18. — Exemplum totius quantum ad materiam primam est sicut exemplum corporis ad animam et sicut exemplum formarum ad intelligentiam V 18, p. 292, 12. Materia et forma intelligentiae particularis exemplum materiae et formae substantiarum spiritualium IV 4, p. 219, 23. Voluntas particularis exemplum uoluntatis universalis V 37, p. 324, 20. 325, 5. Motus

animae ad inquirendum scientiam exemplum motionis materiae ad recipiendum formam V 32, p. 316,18. Locutio exemplum creationis V 43, p. 336,25. — Formae corporales exemplum spirituum III 24, p. 136,5; res sensibiles intelligibilium III 56, p. 203,4; sensus intelligentiae V 3, p. 262,1; formae corporales visae a vigilante formarum animalium apprehensarum in somno; hae formarum intelligibilium interiorum IV 16, p. 247,22. — Lumen solis exemplum formae IV 2, p. 215,17. Resultatio formae in speculo exemplum sigillationis formae in materia V 41, p. 330,25. — Caelum et terra sunt exemplum diversitatis motus secundum propinquitatem ad primum esse aut elongationem V 32, p. 317,2. — Deus continet voluntatem sine exemplo V 10, p. 233,11. — d. Exemplum coloris et quantitatis II 17, p. 55,23; unionis coloris et figurae cum quantitate II 5, p. 33,21; essentiae primae I 7, p. 10,10; fluxus formae a substantia simplici et eius actionis in substantiam compositam III 16, p. 112,25; luminis infusi in materia IV 14, p. 243,12; materiae et formae I 7, p. 10,7. V 3, p. 261,23; applicationis materiae et formae V 6, p. 267,13; materiae et formae universalis V 2, p. 261,1; diversitatis materiae et formae universalis V 4, p. 263,23; simplicitatis et corporeitatis substantiae II 21, p. 63,7. c. 23, p. 66,22; infuxionis substantiarum III 13, p. 108,12; divisionis substantiarum et accidentium intelligibilium II 5, p. 33,9; ordinis substantiarum intelligibilium (simplicium) III 56, p. 203,7. 12; voluntatis I 7, p. 10,9; infusionis voluntatis in substantiis V 38, p. 326,9; infusionis voluntatis simul cum forma in materia V 38, p. 327,7. — *Præterea haec tamquam exempla adhibentur:* aer, anima, applicatio, aqua, auicula, avis, caelum, calor, charta, color, corpus, exitus, figura, flamma, forma, ignis, intelligentia, liber, lumen, auicula, pannus, plumbum, punctum, radius, scriptor, scriptura, sol, speculum, tabula, terra, tonus, transitus, verbum, vitrum, volumen. — II. Exemplum *syn. exemplar.* Exemplum et exemplatum conveniunt V 43, p. 336,25.

EXERCITARE. Anima in sensibilibus exercitatur V 42, p. 322,20.

EXIRE (*syn. egredi, procedere*) de potentia ad (in) effectum I 8, p. 5,16. 21. 23. II 18, p. 40,4. III 4, p. 83,6. c. 6.

p. 90,18. c. 20. p. 127,25. V 8, p. 271,25. c. 27, p. 317,2; de non-esse ad esse V 33, p. 319,10; ad esse V 10, p. 275,7. 8. 276,2. 3; a dolore privationis ad delectationem essendi V 29, p. 310,6.

EXISTENTIA (*syn. esse, subsistentia*). 1) Existentia essentiae omnium rerum non est nisi ex materia et forma V 39, p. 327,19. Existentia materiae et formae est ex voluntate ib. v. 20. Omnis forma ad existentiam suam eget materia quae sustineat eam II 19, p. 69,7. — 2) Existentia accidentium simplicium in substantiis simplicibus II 15, p. 60,7. existentia animarum particularium est per animas universales et intelligentiam universalem III 45, p. 181,1. existentia colorum et figurarum in superficiebus, superficiebus in corporibus II 15, p. 60,5; formae in materia V 10, p. 274,19; omnium formarum in materia prima V 18, p. 291,23; formarum corporalium in substantia simplici III 28, p. 144,21; formarum sensibilibus in forma (substantia) animae III 40, p. 170,21. c. 41, p. 171,18. — III 43, p. 174,23. 175,5. existentia formarum in intelligentia comparabilis est existentiae earum in anima et existentiae novem praedicamentorum in substantia V 18, p. 291,16. existentia intelligentiae per id quod supra eam est V 1, p. 259,11; materiae et formae verbi simul V 43, p. 336,24; multarum rerum in una III 32, p. 153,10. c. 43, p. 175,3; naturae particularis per universalem III 45, p. 180,27; substantiarum simplicium aliarum in aliis II 15, p. 60,3. c. 16, p. 60,16. III 56, p. 203,3.

EXISTERE actu V 23, p. 300,4. 6; per se V 23, p. 300,2. 4. Existens per se est sustinens, non existens per se sustentatum V 25, p. 304,12.

EXISTIMARE, *opp.* scientia II 3, p. 29,9. 14. Anima formam veritatis non perfecta cognitione cognoscit, sed existimat ib. v. 9.

EXISTIMATIO, *i. e.* vis imaginans III 37, p. 164,10. 13. actio secundum opinionem vel existimationem III 13, p. 106,16. existimatio est mansio in cognoscendo III 37, p. 164,12. In existimatione subtiliantur et attenuantur formae sensibiles ib. v. 13.

EXITVS in effectum I 8, p. 5,11. V 10, p. 274,5. c. 27, p. 307,14. c. 41, p. 332,18; essentiae ab essentia III 54, p.

199,23; materiae et formae V 27, p. 807,14; virtutis a re forti III 54, p. 199,8. 14. 22. Exitus formae ab origine prima est sicut exitus aquae emanantis a sua origine V 41, p. 330,18.

EXPEDIRE intellectum a captivitate naturae III 56, p. 204,17.

EXPULSIO partium IV 17, p. 250,16.

EXPULSIVA eiusdem generis est cum attractiva et digestiva III 44, p. 179,2.

EXPURGARE (*syn.* purgare). Expurgare imaginationem V 1, p. 257,17.

EXSPOLIARE (*syn.* exuere, spoliare, *cf.* abstrahere.) Expoliare in opinione, *opp.* in effectu et esse III 40, p. 169,23. 25. — Expoliare imaginationem ab accidentibus corporalibus V 1, p. 258,1. — Substantia animae expoliata omni forma III 40, p. 169,19. 24. Substantia praedicamentorum expoliata omni forma *ib.* v. 20. 22. — Formae expoliatae a materia III 24, p. 184,14. c. 25, p. 141,6. c. 26, p. 142,24. c. 34, p. 158,17. Non est quicquam materiae expoliatum a forma IV 14, p. 241,18. Materia aestimata per se expoliata est a forma V 10, p. 273,20. materiam universalem et formam universalem expoliare unamquamque ab alia V 1, p. 257,9; *cf.* V 43, p. 337,16.

EXTENSIO continua IV 18, p. 251,8. V 30, p. 313,7; materiae et formae a supremo usque ad infimum V 30, p. 313,6.

EXTENSVS, *cf.* essentia 4 c.

EXTENVARE animam V 1, p. 257,16. c. 43, p. 337,21.

EXTINGVERE. Tenebrositas substantiae extinxit lumen animae V 41, p. 831,23.

EXTRA. Quicquid habet intus et extra, substantia composita est III 29, p. 148,14.

EXTRAHERE de potentia in effectu III 22, p. 130,23; formas a formis corporalibus III 48, p. 186,20.

EXTRANEITAS. Anima rationalis mouetur ab identitate ad extraneitatem IV 13, p. 239,8.

EXTRARIVS. Proprietas extraria V 42, p. 334,17.

EXTREMITAS. Finitum non coniungitur alii nisi extremitate sua III 9, p. 87,9. Extremitas inferior, superior III 27, p. 143,13. 15; sublimior V 17,

p. 288,22; ultima V 4, p. 262,19. Extremitas materiae universalis V 17, p. 288,22; simplicitatis et spiritualitatis V 1, p. 258,14; substantiarum V 4, p. 262,19; substantiae intelligibilis V 29, p. 309,24; substantiae sensibilis *ib.* v. 23; unitatis II 21, p. 63,3.

EXTREMVS. 1) Principio rerum oppositum est extremum earum III 10, p. 100,12. — Similitudo ad duo extrema V 15, p. 285,22. medium simile extremis V 15, p. 285,3. 15. 22. Inter duo extrema diuersi ordines medii esse debent IV 20, p. 253,23. — Anima media est inter utrumque extremorum V 4, p. 263,16. substantia sentiens est consimilis utrique extremis V 15, p. 285,5. — Anima intelligens et formae corporales extrema V 15, p. 285,15. substantia sentiens et formae sensibiles extrema *ib.* v. 22. forma prima et ultima extrema V 20, p. 295,5. — Substantia praedicamentorum est extrema rerum III 10, p. 100,14. — Extrema corporis III 47, p. 185,14. Notus partium vegetabilium a centro ad extrema III 47, p. 184,23. — 2) Extremum inferius (*infimum*), — superius III 27, p. 143,14. 17. IV 6, p. 226,3. 4. 6. V 12, p. 279,10. 11. c. 24, p. 301,16. c. 35, p. 321,8; inferius III 50, p. 192,16. IV 6, p. 226,1; superius IV 10, p. 232,10. — Aequidistantia extremi inferioris ad extremum altius II 9, p. 39,23. Totum quod est, est continuum et extensum ab extremo superiori usque ad extremum infimum IV 6, p. 226,3. totum quod est ab initio extremi superioris usque ad extremum infimum est compositum ex materia et forma IV 6, p. 226,5. esse ab extremo supremo usque ad extremum infimum distinctum est quatuor ordinibus V 24, p. 301,16. In extremo inferiori est commixtio, in extremo superiori unitio V 35, p. 321,4. — Altius extremum esse III 46, p. 184,5. Materia est in extremo superiori V 4, p. 263,15. materia et forma sunt in extremo altiori V 35, p. 320,25. — Corpus est in extremo inferiori IV 6, p. 226,1. Separatio infusa in extremo inferiori V 35, p. 321,1. In infimo extremo motus deficit IV 18, p. 251,20. — Duo extrema materiae, unum ascendens ad terminum creationis, aliud descendens ad finem quietis V 29, p. 310,14.

EXTRINSECVS. Essentia simplicior est extrinseco III 48, p. 188,5. Anima rationalis apprehendit extrinsecum *ib.* v. 4. Proprietas extrinseca V 42, p. 833,6.

EXVERE (*syn.* spoliare, exspoliare).
Formae exutae a suis materiis III 31,
p. 151,23.

F.

FABRICA totius, scilicet corpus
universale et substantiae spirituales
continentes illud III 58, p. 208,15.

FACILIS. Cum anima receperit for-
mam intelligentiae universalis, erit fa-
cilis ad agendum V 34, p. 320,4.

FACTOR (*syn.* auctor). I. Omnis
factor facit simile sibi III 2, p. 76,25.
Factor tantum, *opp.* factum tantum III
3, p. 79,23. factor et actor III 13, p.
106,22. — Factor corporis universalis
est unus III 45, p. 180,7. Voluntas est
factor V 37, p. 325,22.

II. Factor primus. 1) Nomina.
Factor primus cuius excelsum nomen
est I 11, p. 14,23; excelsum et sanctus
III 13, p. 107,11. c. 57, p. 208,1. IV 15,
p. 245,10; sublimis et sanctus V 25,
p. 303,21. c. 27, p. 327,13; sublimis et
magnus V 24, p. 302,19.

2) Scientiam de factore primo
secundum suas proprietates iam ha-
buimus, quamvis non est definitus III
11, p. 103,23. considerare proprietates
factoris primi et proprietates substan-
tiae praedicamentorum III 11, p. 102,25.
Definitiones terminorum in probatio-
nibus de factore primo factis aut sunt
de proprietatibus essentiae ipsius, aut
ex operibus quae dicuntur de ipso, aut
ex proprietatibus eorum quae non di-
cuntur de ipso III 11, p. 103,28.

3) Essentia et proprietates
factoris primi. a. Essentia factoris
primi *cf.* essentia 4 a. Proprietates
factoris primi III 11, p. 102,25. 103,
24. — Factor non factus est primum
sive principium rerum II p. 42,12. III
1, p. 73,18. c. 10, p. 100,11; est ini-
tium omnium rerum III 2, p. 75,10; est
summus finis I 11, p. 14,23. — Praeter
factorem primum nihil est nisi materia
et forma IV 6, p. 225,7. — b. Est ne-
cessarius, unus, simplex. a) Factor
pr. est esse necessarium V 24, p. 302,
19. 303,8. — p) Factor pr. est unus
verus, sine multiplicitate III 2, p. 76,16
(*cf.* IV 6, p. 224,20). — y) Essentia
factoris primi non diuiditur III 3, p.
80,10. Factor est essentia designata
essentialiter V 42, p. 333,8. in essen-
tia factoris primi non est accidentis III
10, p. 100,8. in factorem primum non
cadit genus species differentia proprium

accidentis III 11, p. 103,18. — c. Est in-
finitus, immobilis, supra actum
et formam. — a) Factor pr. est infinitus
III 6, p. 91,21. 28. c. 8, p. 95,13. 19.
96,7. 14. c. 9, p. 96,23; non est defi-
nitus III 11, p. 103,25; est locus in-
finitus III 8, p. 95,28. — p) Factor pr.
non est mobilis III 7, p. 92,7. 93,6.
94,13; non est patiens III 8, p. 95,3.
essentia factoris primi non recipit pas-
sionem III 8, p. 94,22. — y) Factor pr.
non est in effectu III 4, p. 83,17. Es-
sentia factoris primi non habet formam
III 6, p. 90,24. — d. Est supra sem-
pitermitatem, perfectus, omnium
sciens et potens, ubique prae-
sens. a) Factor pr. est supra sem-
pitermitatem III 3, p. 79,1. — p) F. pr.
est sufficiens et perfectus V 25, p. 303,
22. — y) Scientia factoris primi est ad
omnia III 57, p. 207,27. omnia fixa
sunt in scientia factoris primi III 57,
p. 208,1. — d) Virtus factoris primi
(essentialis) non est finita III 55, p.
201,16. 22; non comprehenditur loco
ib. v. 20; penetrat per totum III 16,
p. 114,4. Omnes substantiae sunt obedi-
entiae actioni factoris primi III 13, p.
107,16. forma est obtemperans factori
primo III 13, p. 108,25. Factor primus
est in omnibus quae sunt et nihil sine
eo esse potest III 16, p. 114,5. —
e. Voluntas factoris primi. Sub-
sistentia materiae universalis et formae
universalis in voluntate factoris primi III
32, p. 153,8. — f. Differentia factoris
a essentiali rerum creaturarum.
a) Differentia inter factorem et factum,
quia factor est essentia designata es-
sentialiter, et factum est duae essentiae
V 42, p. 333,7; *cf.* IV 6, p. 224,20.
225,5. — p) Factor pr. non est capax ali-
cuius nec coniunctus ei III 2, p. 78,21.
c. 3, p. 79,9. Essentia factoris primi
non est iuncta substantiae simplicis III
9, p. 96,24. neque substantiae praedi-
camentorum III 9, p. 97,1. 5. Forma
sustentata in substantia praedicamen-
torum non est in essentia factoris primi
III 10, p. 100,4. substantia praedica-
mentorum non mouetur in factore primo
III 2, p. 78, 23. c. 8, p. 96,2. 8. Factor
pr. distat a substantia praedic. III 2,
p. 75,13. 21. ratio distantiae inter
factorem primum et ultimam facturam
est remotio similitudinis et talitatis III
1, p. 74,7. Factor pr. est oppositus
substantiae praed., quia ipse est factor
tantum, illa facta tantum III 3, p. 79,22.
4) Actio factoris primi. a. Fac-
tor primus est mouens III 7, p. 93,19;

est largus ex eo quod habet apud se III 13, p. 107,11; est coercens omne quod est III 13, p. 107,14. Omnes substantiae sequuntur factorem primum in dando suas formas et largiendo suas vires III 13, p. 107,16. Descriptiones factoris primi III 82, p. 163,8.

b. Actio factoris primi perfecta et sine tempore. Factor pr. est factor sine tempore III 6, p. 88,18. 20; est movens in non-tempore III 7, p. 93,24. Quod factor primus facit per se, arripit est apud eum III 2, p. 78,8. Primum patiens a factore primo est patiens sine tempore III 6, p. 88,19. 20. 22. — Patiens a primo factore sine medio perfectum est III 6, p. 90,11. 12. factor pr. facit factum suum perfectum sine mora III 4, p. 82,9. — Patiens a primo factore sine medio recipit virtutem agendi et est agens III 4, p. 82,23. 26.

c. Essentia factoris primi actione non afficitur. Factor primus non est agens actione essentiali III 10, p. 100,8. Virtus substantiae praedicamentorum non est ex essentia factoris primi, quia tunc necesse esset, ut essentia factoris divideretur; et quia res infinita non est divisibilis, haec virtus non potest esse de essentia factoris primi III 8, p. 80,9. 11. motus substantiae praedic. non est ex essentia factoris primi III 8, p. 94,24.

d. Actio factoris primi qualis sit. a) Factoris primi est creare ex nihilo III 8, p. 79,18. creator ex nihilo non est nisi factor pr. III 25, p. 189,26. Forma habet esse a factore primo per creationem III 10, p. 100,10. forma creata est a factore primo IV 15, p. 245,10. — p) Omne quod est a factore primo effluens est III 13, p. 107,12. proportio altiorum substantiarum ad inferiores in dando fluxum talis est qualis primi factoria ad altiores substantias III 13, p. 108,2. 6. — Virtus fuit a factore primo III 55, p. 201,11. — y) Si substantia praed. non coniungeretur factori primo, non existeret uno ictu oculi III 2, p. 76,4. Factor primus est in omnibus et nihil sine eo esse potest III 16, p. 114,5. Cf. n. 8 d e. — d) Totum uestit lumen factoris primi III 45, p. 181,7. — e) Actionis diversitas. Actio factoris primi quomodo sit manifestior in aliqua substantia quam in alia III 55, p. 201,2. 202,12. Virtus quae fuit a factore primo est fortior apud eum quam longius ab eo III 55, p. 201,11. quomodo hoc sit ib. v. 202,5 sqq. — t) Actio

ipsius factoris primi, actio per causas medias. — Factor primus non facit nisi substantiam simplicem III 2, p. 76,26. — Forma processit a factore primo III 14, p. 108,24. factor primus largitor formas est quae est apud eum III 13, p. 107,18 (cf. v. 16). forma creata est a factore primo III 10, p. 100,10. IV 15, p. 245,10 (cf. a). — p.p. Factor primus non facit factum naturale sine mediante III 7, p. 92,3. — Factor primus non est motor substantiae praedicamentorum nullo mediante III 6, p. 91,29. III 7, p. 92,2. 9. 93,7. 94,2. 95,4. c. 11, p. 102,12. substantia praedic. non est patiens (non recipit substantialitatem) a primo factore nullo mediante III 6, p. 90,15. — III 6 p. 91,5. figurae vires motus quae subsistunt in substantia praedicamentorum non sunt acquisita ab essentia factoris primi III 17, p. 116,16. Intr. factorem primum et substantiam praedic. est substantia media II 24, p. 71,3. III 13, p. 105,19. c. 51, p. 194,11. 15; quod probatur III 1, p. 73,14 sqq.

6) Inquirere factorem primum et moveri ad illum inditum est omnibus, sed diversae secundum diversitatem propinquitatis et elongationis V 84, p. 319,16.

FACTVM est duae essentiae, materia et forma V 42, p. 333,8. Differentia inter factorem et factum ib. v.7.

FACTURA. Forma est factura prima III 14, p. 109,1. Ultima factura, opp. factor primus III 1, p. 74,6.

FELICITAS perfecta III 58, p. 209,15. Quae sit hominis felicitas I 2, p. 4,8. III 57, p. 205,18.

FERI. Omne quod fit ab alio, necesse est ut inter illa sit aliqua convenientia II 12, p. 43,27.

FIGURA. I. Figura in naturalibus. 1) Figura est qualitas IV 8, p. 229,14. Figura est extremitas substantiae sensibilis V 29, p. 309,23. omne sensibile terminatur per suam figuram V 29, p. 309,22 (cf. IV 20, p. 253,28: forma est finis corporis). — 2) Figura est in substantia composita III 83, p. 157,8. Figurae in materia composita III 87, p. 163,9. Figura sustinetur in corpore II 1, p. 23,12. c. 16. p. 53,2. Corpus est locus figurae II 14, p. 49,14. Figura est forma corpori IV 8, p. 229,14; accidentaliter pars corporis est II 16, p. 52,30; cf. III 57, p. 206,18. — Figura non est de

natura corporis II 16, p. 53,3; est diversa a colore et corpore, licet unita in esse II 5, p. 33,15: a corpore non simpliciter separatur II 1, p. 25,3. comitatur corpus uniuersaliter V 19, p. 293,20. figura propria separatur a corpore II 1, p. 25,4. c. 8, p. 39,17. — Figura est medium ad apprehendendum corpus IV 13, p. 239,11. — 3) Figura sustentatur in quantitate II 5, p. 34,6. 9. IV 8, p. 229,13. c. 15, p. 246,27. V 19, p. 294,10. applicatio figurae cum quantitate II 24, p. 70,13. III 57, p. 206,12. figura continet quantitatem III 56, p. 203,21; est finis formae quantitatis et terminus circumdans eam II 8, p. 38,20. — Substantia figurarum in superficie II 14, p. 48,20. c. 15, p. 50,5. — 4) Figura non imprimit suum simile in obiectis III 15, p. 110,2. — Substantia composita acquirit figuras a simplici III 17, p. 116,4. 6. c. 19, p. 122,2. 7. 15. c. 20, p. 128,15. c. 22, p. 130,2. figurae in substantia composita actae (impressae) a simplici III 16, p. 112,17. c. 19, p. 122,14. c. 25, p. 138,22. c. 34, p. 157,26. figurae in animalibus herbis lapidibus non ex coniunctione elementorum secundum aliquam proportionem, sed ex impressione animae et naturae IV 16, p. 240,10. 15. 18. Voluntas acquirit materiae corporis figuram V 38, p. 326,19. — 5) Figurae nec corporales absolute nec spirituales absolute III 16, p. 112,14. 16. 18. Figurae sensibiles, — intelligibiles V 41, p. 332,5. 6. In figura corporali est figura spiritalis III 24, p. 135,24. figura spiritalis subsistit in substantia spiritali III 24, p. 136,1. figurae corporales sunt in anima spiritaliter III 24, p. 138,8. figura in substantia simplici modo subtiliori et simpliciori quam in substantia composita III 25, p. 140,25. 141,2. — Scientia intelligentiae quomodo sit figura II 8, p. 39,1. — 6) Anima sensibus apprehendit figuras sensibiles V 41, p. 332,5. — Figura occultior colore V 20, p. 294,22. Anima cum penetrauit colorein, pertingit ad figuram III 56, p. 203,24 (cf. p. 204,1). — Anima per figuras sensibiles apprehendit figuras intelligibiles V 41, p. 332,6. — Intelligere figuras libri (i. e. materiae) per intellectum V 43, p. 338,2. — 7) Si quid figuratur omnibus figuris, in essentia eius est omnis forma III 22, p. 131,15. — Figurae accidentium III 37, p. 164,20. — Substantia animae ordinatur contra figuram III 56, p. 203,20.

II. Figurae logicae I 1, p. 32. III 12, p. 104,26.

FIGVRARE. Corpus est essentia figurata II 1, p. 23,9.

FIGVRATIO. Figurationes apparentes in substantia praedicamentorum III 11, p. 103,3; substantiarum aliarum ex aliis III 46, p. 181,12. Forma est sequens materiam in figuratione III 34, p. 158,24.

FINALIS. Causa finalis generationis hominis I 4, p. 6,5.

FINIRE (syn. terminare). Essi finitur per formam V 23, p. 300,19. Omne sensibile et intelligibile finitur per suam formam et figuram V 29, p. 309,22.

FINIS. 1) Finis est defectus uirtutis principii et terminatio II 21, p. 63,5. Quod initium habet, finem habet IV 15, p. 245,11. c. 20, p. 253,22. Distinctio facit esse finem V 28, p. 309,9. Finis non potest conuenire principio II 21, p. 63,4. finis non est sicut principium (initium) IV 15, p. 245,12. c. 20, p. 251,7. 9. finis est debilius IV 15, p. 245,15. — 2) Factor primus est finis I 11, p. 14,23. Virtus diuina est finis totius uirtutis III 55, p. 201,3. Essentia creatoris finem non habet V 30, p. 312,18. Res quae non habet finem essentiae aut uirtutis IV 19, p. 252,13. — 3) Materia uniuersalis et forma uniuersalis sunt finis rerum IV 6, p. 223,10; sunt finis ultimus omnium quae creata sunt V 1, p. 257,14. c. 4, p. 262,19; sunt finis substantiarum in simplicitate et spiritualitate ib. v. 15. — Materia uniuersalis est finis occultus I 11, p. 14,23. 26; est finis rerum sensibilibus II 6, p. 34,22. omnes substantiae pendunt ex uno fine, i. e. materia uniuersali IV 9, p. 231,10. — Ultimus finis materiae II 13, p. 46,7. materia non habet finem V 6, p. 267,5 (Discip.). — Forma habet finem IV 20, p. 253,22. finis formae IV 20, p. 254,7. 9. forma non habet finem V 6, p. 267,5 (Discip.). — 4) Essentia substantiae simplicis non habet finem III 15, p. 111,12. substantia spiritalis non habet finem corporalem II 23, p. 69,24. substantia intelligentiae non habet finem, eo quod simplex est et non temporalis III 57, p. 208,5. — Forma quae sustinetur in substantia spiritali est in fine simplicitatis et spiritualitatis IV 2, p. 215,16. — Substantia praedicamentorum est subiectum finis unitatis II 21, p. 63,3. — 5) Intellectus actionis et

passionis est ultimus finis sapientiae III 53, p. 209,12. Cognitio materiae et formae universalis est finis scientiae V 35, p. 321,24 et ultimus finis V 35, p. 322,15. Cognitio substantiarum simplicium est finis scientiae et delectationis V 20, p. 296,6. — 6) Lumen et tonus non habent finem V 6, p. 267,9. lumen in ultimo fine sistit IV 15, p. 245,16. Finis corporis IV 20, p. 253,28; mundi II 18, p. 51,3: quietis V 29, p. 310,16. 23. c. 31, p. 315,18. — Finis occultus, manifestus I 11, p. 14,28. 29 (cf. v. 23. 28).

FINITIO formae apud materiam V 6, p. 267,3; materiae V 28, p. 308,16.

FINITVS (*opp.* infinitus). 1) Finitum habet formam IV 6, p. 224,8. res non est finita nisi per suam formam IV 6, p. 224,1. — Finitum non coniungitur alii nisi extremitate sua III 9, p. 97,9. substantiae coniunctae sunt finitae ubi coniunguntur III 9, p. 96,17. quicquid finito coniungitur, finitum est III 9, p. 97,12. — 2) Esse est finitum in se V 23, p. 300,19 esse patiens est finitum. esse agens non finitum V 25, p. 303,27. Creatum debet esse finitum IV 6, p. 224,7. — 3) Virtus factoria primi essentialis non est finita III 55, p. 201,16. 22. ex essentia factoria primi non est virtus finita III 3, p. 80,9. — Voluntas finita secundum effectum (secundum actionem, scilicet formam quae est defluxa ab ea), non finita secundum essentiam III 57, p. 205,24. IV 19, p. 262,19. 22. 24. quomodo id sit III 57, p. 205,26. — 4) Materia et forma sunt finitae V 28, p. 307,17. c. 29, p. 309,11. probatur V 28, p. 307,18 sqq. c. 29, p. 309,14 sqq. sustinens et sustentatum sunt finita V 25, p. 304,8. Forma finita IV 20, p. 253,27 (cf. p. 254,2), apud materiam V 5, p. 266,24. c. 7, p. 268,18. c. 28, p. 307,21; cf. V 6, p. 267,3 sqq. forma ex parte inferiori finita est secundum praedicamenta quae sunt terminus generationis V 28, p. 308,3. quomodo possibile sit ut forma sit ex parte finita et ex parte infinita ib. v. 5 sqq. — 5) Essentiae substantiarum simplicium finitae III 52, p. 196,8. Forma intelligentiae finita IV 20, p. 254,2. 6. substantiae simplicium finitae sunt, quia terminatae sunt a sua causa V 28, p. 308,23. Quomodo intelligentia ex parte inferiori sit finita et infinita V 28, p. 308,21 sqq. — Vires substantiarum intelligibilium utrum finitae an infinitae sint III 57, p. 205,

19. — Substantiae finitae non est motus infinitus III 6, p. 91,25. c. 8, p. 95,9. substantia finita non potest moveri in substantia infinita III 8, p. 96,11. ab essentia infinita non exit motus finitus III 6, p. 91,10. — Tempore finito locus infinitus non potest transiri III 8, p. 95,22. — Essentia finita cf. essentia 4 c. — 6) Intellectus comprehendit rem finitam IV 6, p. 223,21. — Quanto magis forma finita fuerit, erit sensus manifestior V 20, p. 294,20 — 7) Materia formae finita (*i. e.* finitima *sive* adiacens) V 28, p. 307, 21.

FLAMMA. Substantia praedicamentorum quantitati coniuncta similis est flammae ignis obscurae propter humiditatem II 9, p. 41,3.

FLORIDVS. Amoenitates floridae substantiarum intelligibilium III 57, p. 205,10.

FLVERE (*syn.* defluere, effluere, influere; cf. fluxus et quae ibi laudantur). 1) Quod fluit ab aliquo, eundem generis est cum illo III 53, p. 197,17. nihil fluit ab aliquo nisi simile III 53, p. 198,20. si quid fluit ab aliquo, essentia eorum una est III 24, p. 137,23. — Quod fluit ab aliquo, exit ab essentia rei a qua fluit III 57, p. 199,11, sed non separatur ab ea III 54, p. 200,1. — Quod fluit necessario, unitur rei obstanti III 20, p. 127,7. Forma quae fluit ab aliquo reuerberatur ab opposito III 18, p. 120,10. 121,9. — Omnis virtus quae fluit ab aliquo circa illud fortior est III 55, p. 201,10. — 2) Res fluxa est substantia in se ipsa, sed accidens ideo quod defluxa est ab alia substantia III 54, p. 199,16. Quae fluunt a substantiis simplicibus sunt nires et qualitates III 52, p. 196,21, sed non praeter intellectum substantialitatis III 52, p. 196,25. 197,9. — Substantiae inferiores sunt fluentes ab essentialibus substantiarum superiorum exitu virtutis a re forti, non exitu essentiae ab essentia III 54, p. 199,21. — 3) Substantia prima fluit per se V 17, p. 200,7. Quia deus est esse verum, oportet ut esse fluat ab eo V 42, p. 335,15. Substantia praedicamentorum non fluit a motore primo III 51, p. 193,26. Virtus quae fluit a motore primo III 55, p. 201,11. Lumen fluit de unitate in materiam V 33, p. 319,3. — Formae sensibiles fluunt ab anima et intelligentia III 25, p. 138,27. Formae fluunt ab ipsa substan-

tia III 25, p. 138,14. forma corporalis non fluxit ab essentia substantiae simplicis, sed est deducta ex forma eius III 36, p. 161,25 (cf. 102,3, 7). — 4) Forma substantiae simplicis fuit necessario III 20, p. 127,6. uires fluentes necessario III 25, p. 141,7. — Substantiarum aliae fluunt in non-tempore, aliae in tempore III 13, p. 108,1.

FLVXVS (syn. effluxio, influxus; cf. fluere et quae ibi laudantur). Fluxus substantiarum aliarum ex aliis III 45, p. 181,8. proportio substantiarum in dando fluxum III 13, p. 108,2. Fluxus substantiarum intelligitur motus et desiderium earum circa dandi actionem III 13, p. 107,19. Fluxus rei non est ex eo quod ipsa sit accidens III 53, p. 198,2, 4. — Primus fluxus qui effluit a voluntate III 52, p. 196,11. — Forma est defluxa in materiam fluxu violentiae et necessitatis V 83, p. 318,9. exemplum fluxus formae a substantia simplici III 16, p. 112,25. — Materia quae proximior est fluxui uirtutis est paratior ad recipiendum eius actionem III 55, p. 202,10. Fluxus est propter subtilitatem luminis et uirtutis III 53, p. 198,6.

FONS (syn. origo). Prima forma universalis est fons totius specialitatis II 20, p. 60,29. Factor primus est fons coercens omne quod est, ambiens et comprehendens III 13, p. 107,14.

FORMA I. i. e. figura. Forma est finis corporis IV 20, p. 253,28 (cf. V 29, p. 809,23: figura est extremitas corporis). Videre formam tamquam formam depictam V 35, p. 321,23. Forma hominis, i. e. compositio membrorum eius I 7, p. 10,8.

FORMA II. opp. materia.

A. Dieta de forma generaliter. 1) Cognitio de forma. 2) Forma quid sit. 3) Formae cum materia necessitudo. 4) Formae quomodo fiant. 5) Formae actio. 6) Formae cum unitate necessitudo. 7) Formae ad factorem primum et voluntatem ratio. 8) Formae quomodo simplicitate perfectione differant, tamquam multis modis in seipsum coeant. B. Forma universalis. 9) Nomina. 10) Cognitio formae universalis. 11) Forma universalis quid et qualis sit. 12) Omnes formae conuenient in forma universalis. 13) Formae universales cum materia universalis necessitudo. a. Omnia praeter factorem primum resoluantur in materiam et formam universalem. b. Materia et forma universalis differant in ordinatibus principum. c. Forma universalis quodammodo est dignior materia, quodammodo minus digna. d. Materia universalis et forma universalis quodammodo coniungantur. e. Formae universales in materia universalis effectus quales sunt. f. Forma universalis quomodo ipsa ex materia pendat.

g. Formae universali et materia universali conuenientia aliquid compositum sit, cui omni proprio conuenit. A. Formae universales et materiae universales qui sit ordo in universo. 14) Eae formae universales quales sit. 15) Origo formae universalis. 16) Forma universalis qua ratione finita, qua infinita sit. 17) Formae universales ab initio ad finem deconueniunt. 18) Forma universalis in se spiritualis, quomodo erascant. 19) Formae universales in se simplex et una, quomodo multiplex et diuersa fiat. 20) Actus formae universalis. 21) Formae universales ut lumen. 22) Formae universales ad Deum, unitatem, voluntatem ratione. 23) Intelligentia cum forma universalis necessitudo. 24) Formae universales. 25) Formae intelligibiles ad particularem rationem. C. Forma intelligibilis. 26) Nomina. 27) Cognitio formarum intelligibilium. 28) Formae intelligibiles quales sint. 29) Formarum intelligibilium cum materia formaeque corporalibus necessitudo. 30) Origo formarum intelligibilium. 31) Formae intelligibiles in forma universalis et in anima, intelligentia, voluntate. 32) Forma animalis. D. Forma sensibilis. 33) Nomina. 34) Cognitio formarum sensibilium. 35) Formae sensibiles quales sint. 36) Formarum sensibilium cum materia substantiarum composita necessitudo. 37) Origo formarum sensibilium. 38) Formae sensibiles cum intelligibili necessitudo. 39) Formarum sensibilium ad substantias simplices, animus, intelligentiam voluntatem, factorem primum ratio. E. Formae uariae diuisiones. 40) Formarum diuisiones. 41) Formarum uaria genera.

A (n. 1—8). Dieta de forma generaliter.

1) Cognitio formarum (cf. n. 10. 27,34). a. Scientia et cognitio ex forma est III 23, p. 133,7. IV 14, p. 243,5. Cognoscendo formam cognoscitur quid sit res IV 3, p. 217,6. Sensus aut intellectus non apprehenditur nisi forma IV 3, p. 217,3. sensus aut intellectus non applicantur nisi formae sensibili aut intelligibili V 8, p. 271,11. quod non habet formam, non subiaceat sensui II 17, p. 55,8. Forma non percipitur a substantia, nisi unitione earum III 3, p. 152,2. — b. Cur formarum aliae sint manifestiores, aliae occultiores V 20, p. 291,18sq.; cf. III 31, p. 159,5sq. Materia prima est summum occultum et formae sensibiles summum manifestum I 15, p. 19,20. Quare facta fuerit forma manifesta et materia occulta V 26, p. 305,7sq. — c. Forma in non-materia non est sensibilis II 19, p. 59, 10. 12. formae quae subsistunt in substantia composita non percipiuntur nisi in corporibus III 17, p. 118,4.

2) Forma quid sit. a. Proprietates formae universalis, quae inueniuntur in formis eorum quae sunt, sunt subsistere in alio et perficere essentiam illius in quo est et dare ei esse I 13, p. 16,9. — b. Forma differt a materia eo quod materia est sustinens et forma sustentatum V 2, p. 259,25. 260,1. c. 23, p. 299,16. c. 33, p. 318,7. c. 42, p. 334,5. forma opus habet sustinente cui

sit forma IV 3, p. 217,4; cf. III 17, p. 117,12. omnis forma ad subsistentiam suam opus habet materia quae sustinet eam II 19, p. 59,2. 7; cf. IV 14, p. 241,6. forma non meruit hoc nomen, nisi quando facta est forma materiae IV 20, p. 254,15 (cf. 255,18). — c. Forma perficit essentiam IV 3, p. 217,4; constituit essentiam IV 11, p. 235,23. 236,22; cf. V 5, p. 254,18. 19. de natura formae est ut conferat se sua essentia V 29, p. 310,3. perficit essentiam materiae IV 11, p. 236,26. V 23, p. 209,18. forma substantiae simplicis perficit essentiam eius III 36, p. 162,1. Formae substantiarum simplicium et compositarum sunt infusae in essentia earum IV 18, p. 251,2. — Forma est essentia rei V 9, p. 273,2. forma simplicis substantiae est essentia eius III 3, p. 150,29. 151,4; cf. essentia n. 2 a. — Cognoscendo formam cognoscitur quid sit res IV 3, p. 217,6. forma intelligentiae est quod-est V 5, p. 254,20. 255,21. Forma omnis rei est ipsamet III 30, p. 150,12. — d. Forma dat (acquirat, attribuit) esse ei in quo est I 13, p. 16,17. IV 10, p. 234,13. c. 11, p. 235,24. V 9, p. 273,10. esse ex forma est V 29, p. 310,5. forma quae sentitur in substantia composita perficit eius esse III 17, p. 118,7. c. 20, p. 124,24. Esse in omnibus rebus, i. e. forma uniens simplex III 41, p. 172,7. Formae rerum constituunt essentiam materiae V 14, p. 282,21. *Practerea* cf. esse 2, essentia 2 et *infra* n. 13 e et f. — c. Forma est id quo res discernuntur ab aliis I 3, p. 5,28. III 20, p. 125,2. V 23, p. 209,30. Omnis differentia est per formam III 39, p. 169,1. IV 6, p. 224,2. diversitas per formam (ex forma) I 12, p. 15,21. IV 1, p. 212,7. 20. c. 9, p. 231,14. c. 10, p. 233,8. V 30, p. 311,3. differentiae sunt formae constituentes IV 2, p. 215,5. 7. forma, scil. differentia substantialia constituens essentiam V 5, p. 264,18. 19. formae rerum sunt specificantes res V 14, p. 283,10. — Res non est finita nisi per formam IV 6, p. 224,1. omne sensibile et intelligibile terminatur et finitur per suam formam V 29, p. 309,21. forma est extremitas substantiae intelligibilis V 29, p. 309,24. — Forma est designans V 23, p. 299,10. — f. Forma quae sentitur in substantia composita substantia est III 17. Quare forma sit accidens, cf. accidens n. 6. *Practerea* cf. n. 11 d. — Essentia formae cf. essentia 4 a.

3) Formae cum materia necessitudo. (*Ad totum hunc locum* cf. n. 13, cum plerumque quae de forma universali et materia universali dicuntur, in formam et materiam generaliter valent). a. De natura formae est ut uniatur materiae, cum parata fuerit materia recipere eam III 14, p. 108,19 (*non contra dicitur*: formae non coniunguntur nisi cum formis V 8, p. 271,15, 18). forma compellitur in natura sua ad dandum se, cum inuenerit materiam receptibilem sui III 14, p. 108,25. 109,14. Materia mouetur ad formam V 26, p. 305,20. c. 27, p. 310,5. c. 32, p. 316,16. 317,17. 21. c. 33, p. 318,10; cf. V 10, p. 275, 26. — Omnia constant ex materia et forma, cf. n. 13 a. — b. Receptio formae in materia a virtute efficiente non est nisi secundum praeparationem materiae ad hoc III 55, p. 202,2. quo subtilior et simplicior fuerit substantia receptibilis formarum, eo melius et pulchrius in ea sunt ipsae formae V 16, p. 287,9. 11. Forma solet penetrare materiam recipientem se, cum fuerit parata recipere eam III 35, p. 159,2. — c. Forma quo fuerit superior, erit unior et magis defixa in materia et magis cohaerens ei V 21, p. 297,22 (cf. V 31, p. 315,14). — Sunt quaedam formae affixae materiae nec separabiles ab ea, sicut formae intelligentiae et simplicium substantiarum, et sunt quaedam quae non sunt affixae, sicut formae elementorum et elementorum II 8, p. 39,13. cf. IV 8, p. 228,7. c. 14, p. 242,4; aliquid materiae esse sine ulla forma impossibile est V 29, p. 309,27. aliquid materiae caret forma spirituali V 29, p. 310,8. forma substantialis non separatur in actu a materia sustinente eam, sed forma accidentalis potest separari ab ea III 23, p. 66,8. quomodo in re in qua nunquam separatur forma a materia diversitas materiae et formae cognoscatur I 16, p. 20,12. — Forma potest esse per se sine substantia corporali III 17, p. 117,11. applicatio formarum ad substantiam corpoream III 28, p. 144,23. — d. Forma materia est superior. IV 11, p. 235,26 et subtilior III 14, p. 108,15. (cf. n. 13 c.) — Quod est superius, est forma inferiori III 3, p. 81,18. mediorum inter materiam primam et formam sensibilem unum quodque est materia eius quod inferius est, forma eius quod superius est II 1, p. 24,8; cf.

b. 13 h. z. omne quod est, quo superius est, formae similis est III 3, p. 81, 17. — Substantia inferior est forma superiori IV 9, p. 220, 20. 231.5. Materia magis corporea est forma simpliciori IV 8, p. 229, 23. materia substantiarum corporalium est forma spirituali IV 8, p. 330, 5. Manifestum est forma occulti IV 8, p. 230, 4. 7. — e. Omnis forma ad substantiam suam opus habet materia quae sustineat eam II 19, p. 59, 2. 7. forma non est in non-sustinente III 17, p. 117, 12. Cf. n. 13 f. a. — f. Forma, quae in se est spiritualis, materiae coniuncta sit corporea. (cf. n. 18). Formae sunt in se ipsas simplices et spirituales III 29, p. 148, 4. Formae incorporantur propter applicationem suam ad substantiam (materiam) corpoream III 28, p. 144, 23. c. 29, p. 148, 5. forma superfusa super materiam a substantia simplici est corporalis III 34, p. 158, 25. forma est sequens materiam in lineatione et figureatione eius III 34, p. 158, 24. Si materia fuerit subtilis, forma diffundetur in ea et dispergetur et occultabitur et non apparebit sensui: si autem materia fuerit obtusa, debilius fiet ad penetrandum, et tunc essentia formae condunabitur et apparebit sensui III 34, p. 159, 5. Forma in non-materia non est sensibilis II 19, p. 59, 10. 12. — g. Diversitas et multiplicatio formarum ex materia est. Omnis forma sustentata in materia diversificatur in claritate et perfectione secundum materiam quae eam recipit III 18, p. 119, 19. diversitas et divisio quae accidit formis, non est propter formam in se ipso, sed propter materiam IV 14, p. 242, 10 sqq. c. 18, p. 251, 11. formae in una hyle diversificantur 1° propter diversitatem spatii quod habet ipsa hyle, 2° propter debilitatem et turbiditatem luminis IV 15, p. 246, 4. Cf. praeterea n. 19 c. a. — h. Formam spoliare (exspoliare, separare) a materia, cf. n. c. spoliare etc. — Formae cum hyle necessitudo cf. hyle n. 3.

4) Formae quomodo fiant. n. De forma generativum dicta. a) Formae substantes in materia procedunt de potentia ad effectum III 6, p. 90, 16. — Omnis forma fit ex forma III 19, p. 123, 24. formae sunt defluxae a formis III 53, p. 199, 1 (non repugnat V 31, p. 315, 2: forma est ex non-forma, quod de prima formae universalis creatione ex privatione, scilicet non esse [v. 1], dictum est). Formae inferiores defluxae

sunt a formis superioribus IV 16, p. 248, 3. V 18, p. 200, 13. forma defluxa est in materiam fluxu violentiae et necessitatis V 33, p. 318, 9. — β) Omnes substantiae sequuntur factorem primum in dando suas formas, quando inuenerint materiam paratam ad recipiendum III 13 p. 107, 17. — Forma omnis causati est in sua causa III 22, p. 129, 21. IV 20, p. 256, 12. Formae non sunt in causatis nisi ex intuitu causarum in causata et nequidistant ad illas V 17, p. 289, 11. Praeterea cf. causa 2. — γ) Formae secundum Platonem sunt in intelligentia ex intuitu voluntatis, in anima ex intuitu intelligentiae, in natura et in substantia ex intuitu animae in naturam V 17, p. 289, 19. — Omnes formae quae sustentur in materia sunt impressiones a sapientia (a sapientia essentiae primae) in materiam V 41, p. 331, 9. c. 42, p. 332, 25. — δ) Omnes formae defluxae sunt a forma intelligentiae V 14, p. 284, 4. forma intelligentiae est radix et origo omnis formae ib. v. 2. 3. esse formarum rerum est ex esse formae intelligentiae V 14, p. 283, 22. c. 21, p. 297, 8. forma intelligentiae dedit omni formae esse et quod est V 16, p. 286, 15. — ε) Si duae substantiae oppositae in forma ununtur, ex unitione earum fit forma diversa a formis propriis ipsarum III 20, p. 125, 23. 126, 15. ex coniunctione quorumlibet diversorum fit forma quae non erit in aliquo eorum V 9, p. 274, 3. duae formae cum coniunguntur, sunt aliud ab unaquaque illarum III 20, p. 126, 9. 128, 8 (cf. III 25, p. 141, 15. 18). — ζ) Impossibile est ut forma pereat III 20, p. 126, 12. — h. De origine formae universalis cf. n. 15. formae intelligibiles cf. n. 30; formae sensibiles cf. n. 37.

5) Formae actio. a. Actiones formarum sunt IV 1, p. 212, 22. omnes formae sunt agentes III 13, p. 106, 28. 107, 1; cf. V 31, p. 314, 12. Omnis qui agit in aliud, in illud non agit nisi per suam formam quam imprimit in illud V 41, p. 331, 7. Forma et substantia simplex sunt similes in modo agendi III 19, p. 123, 22. Si effectus diversi sunt, etiam formae sunt diversae IV 1, p. 212, 4. — In infimo extremo motus deficit et forma quiescit IV 18, p. 251, 20. — b. Formae simplices habent vires fluentes necessario III 25, p. 141, 7. Forma penetrat oppositam III 14, p. 108, 18, vel materiam III 34, p. 159, 2. 7. IV 14, p. 241, 21. 26. est

comprehendens rem V 23, p. 300,20; perficit et retinet materiam cf. n. 13 e, y. d. constituit et perficit essentiam cf. n. 2 c; dat et perficit esse cf. n. 2 d; terminat et finit cf. n. 2 c; est designans *ibid.*

6) Formae cum unitate necessitudo (cf. n. 22). Forma est unitas IV 10, p. 234,22. c. 11, p. 235,6. 17. 27. 236,6. 8. c. 13, p. 239, 19. 240,11. c. 15, p. 246,12. V 9, p. 272,13. 19: cf. IV 12, p. 238,15. 16. c. 13, p. 238,23, 239,15, *sive una (i. e. unitas; quapropter non repugnat* IV 6, p. 223,5: forma non est una, quia accessit ei mutatio et divisio) II 23, p. 67,20. 68,6. IV 12, p. 237,19. 21, *quod probatur* IV 11, p. 235,7 sqq. 235,18 sqq. c. 12, p. 237,23 sqq. Postquam forma superior non est nisi unitas, similiter et forma inferior II 22, p. 64,5. Intellectus unitatis non est praeter intellectum formae IV 11, p. 235,9 sqq. Forma non est multiplicatrix III 33, p. 153,21. 22. Formae substantiarum simplicium compositae sunt ex multis unitis II 23, p. 67,1; *item* forma substantiae, i. e. quantitas II 23, p. 66,27.

7) Formae ad factorem primum et voluntatem ratio (cf. n. 22, 39). a. Essentia factoris primi non habet formam III 6, p. 90,24. forma sustentata in substantia praedicamentorum non est in essentia factoris primi III 10, p. 100,4. — b. Forma quae est in essentia voluntatis, licet uocetur forma, non est nisi innuendo eam et appellando, sed secundum veritatem non est forma, quia non sustentatur in aliquo IV 20, p. 255,16; cf. p. 254,18 sqq. 255,16,13. Omnes formae, tam spirituales quam corporales, sunt in principio et origine intelligentiae, i. e. voluntate III 42, p. 173,18 (cf. V 17, p. 288,22). Omnis forma quae sustentatur in materia universalis est simplicius in voluntate III 16, p. 112,12; cf. c. 42, p. 173,14. 17. omnis forma est plene et perfecte in voluntate V 17, p. 289,1. 13. Omnis forma est in voluntate in actu respectu agentis, in potentia respectu facti IV 20, p. 254,23. — Voluntas movet omnem formam subsistentem in materia et adducit eam usque ad ultimum finem materiae II 13, p. 46,6. Formae penes voluntatem sunt ordinatae ib. v. 20. Sigillatio divisionum formae in materia ex voluntate est ib. v. 9; cf. V 17, p. 289,19. Aequalitas oppositionis et librationis formarum in materia ex voluntate est

II 13, p. 46,17. *De origine formae et voluntate sive sapientia* cf. n. 4 a y et n. 15 c.

8) Formae quavis subtilitate simplicitate perfectione diversae, tamen multis modis in unum coeunt. a. Formarum varia perfectio. a) Forma quae fuerit propinquior primae formae spirituali, erit subtilior et occultior; quae magis accesserit ad formam corporalem ultimam, erit spissior et manifestior V 20, p. 295,6. forma quo fuerit propinquior primae formae, erit simplicior et firmitior V 21, p. 298,1. Formae quae erunt in substantia altiori, erunt superiores et locum non occupabunt, quae fuerint in substantia inferiori, erunt dispersiores et occupabunt locum III 26, p. 142,19. Formae expoliatae a materia corporali subtiliores III 25, p. 141,7. Forma quo fuerit superior, erit unitior et magis defixa in materia et magis cohaerens ei; et e contrario V 21, p. 297,22. causa in hoc est elongatio ab origine ib. v. 24 (cf. elongatio). Cur formarum aliae sint manifestiores, aliae occultiores V 20, p. 294, 18 sqq. — b) Formae in causis perfectius et plenius sunt quam in causatis V 17, p. 289,10. Formae rerum sunt in intelligentia simplici esse, in se ipsis esse composito V 14, p. 283,18. Sicut debuit ut formae sustentatae in substantia composita essent in substantia animae esse spirituali, similiter etiam debuit ut hae formae essent in essentia intelligentiae multo spirituales; similiter in voluntate III 42, p. 173,14. 17. Omnes formae simplicissime et perfecte in voluntate III 16, p. 112,12. c. 42, p. 173,14. 17. V 17, p. 289,1; cf. n. 7 b. —

b. Coniunctio formarum: a) inferiorum in superioribus. Formae inferiores sunt in formis superioribus III 23, p. 133,18. c. 26, p. 142,23. V 18, p. 290,12. Vnitio formarum inferiorum in formis superioribus est similis unioni formarum intelligibilium in forma intelligentiae V 18, p. 290,15. — Forma substantiae altioris magis est collectiva formarum IV 15, p. 246,24. Forma quo fuerit unitior, erit magis collectiva multarum formarum III 32 p. 155,7; cf. III 23, p. 132,13. c. 32, p. 154,15. — b) in una materia. Formae diversae adveniunt uni materiae IV 7, p. 228,1. formae multae, materia una IV 9, p. 231,15. Formae diversae non prohibentur in uno sustinente, nisi cum locus impedit

V 18, p. 290,22. — Omnes formae sustineantur in materia prima II 6, p. 34,8. existentia omnium formarum in materia prima V 18, p. 291,23; qualis sit ib. 292,1 sqq. esse omnium formarum simul in materia prima V 19, p. 294,2; quale sit ib. v. 4 sqq. — *γ*) in una forma. Omnes formae in intellectu formae unum sunt III 40, p. 171,2. 3; rediguntur ad unam formam IV 15, p. 247,8. diversitas formarum non prohibet quin sint una in semet ipsis IV 15, p. 246,9. quomodo colligantur formae multae in uno et quomodo conveniant, cum sint diversae in se ipsis V 18, p. 290,18. *Cf. de forma universalis sub n. 12 b. dicta. — δ*) in anima. Formae particulares unitae sunt in forma universalis, et haec unitur cum forma animae III 40, p. 171,5,7. *Alii loci s. v. anima 4 enumerantur. — ε*) in intelligentia. Omnes formae sunt in intelligentia; *cf. s. v. intelligentia*. Existentia (subsistentia) formarum in intelligentia comparabilis est existentiae (subsistentiae) formarum in anima et existentiae novem praedicamentorum in substantia (subsistentiae) formarum in hyle V 18, p. 291,17. c. 19, p. 293,12 (*cf.* 294,6). — *ς*) in uoluntate, *cf. n. 7 b.*

B (n. 9—25). Forma universalis.

9) Nomina. Forma universalis I 6, p. 7,20. 8,2. c. 6, p. 9,14 *etc.* forma prima II 8, p. 38,9. III 26, p. 142,23. c. 34, p. 159,3. c. 37, p. 162,11. IV 14, p. 240,27. c. 19, p. 252,1. V 10, p. 275,14. c. 20, p. 295,3. c. 21, p. 296,11. 17. 19. 297,15. 298,1. 3. c. 22, p. 298,22. 299,4. c. 23, p. 300,4. c. 24, p. 301,3. 9. c. 26, p. 304,17. 18. c. 34, p. 320,14. forma prima universalis II 20, p. 60,19. IV 10, p. 233,2. *Saepe nimis vox forma sola, adiectivo non addito, usurpatur, ubi de forma universalis cogitandum est, ut ut I 7, p. 10,4. 7. 12. 20. I 8, p. 10,23. 11,21. I 9, p. 12,3 *etc.**

10) Cognitio formae universalis (*cf. n. 1*). a. Scientia de materia universalis et forma universalis I 7, p. 9,25. 10,12. c. 8, p. 10,22. 25. II 9, p. 40,7. c. 20, p. 60,19. IV 1, p. 201,10. c. 10, p. 233,4. 14. V 1, p. 257,9. 258,4. c. 36, p. 322,21. c. 43, p. 337,12; est prima pars sapientiae et scala ad ceteras I 8, p. 10,23. V 1, p. 257,11. Materia et forma sunt duae portae clausae intelligentiae, quae difficile est aperire V 35, p. 322,9. — b. Forma est manifesta, materia occulta V 23, p. 299,17.

quare facta fuerit forma manifesta et materia occulta V 26, p. 305,7 sqq. — c. Esse materiae universalis et formae universalis non uno modo cognitum I 9, p. 13,1. unus modus universalis communis, alter particularis proprius I 9, p. 13,6. V 12, p. 277,26. 278,10. modus universalis cognoscendi I 9, p. 13,8. V 12, p. 278,1; modus proprius (particularis) I 14, p. 17,4. V 12, p. 278,12. Regula generalis ad inveniendam scientiam materialium et formarum II 1, p. 24,1. Consideratio materiae universalis et formae universalis ex consideratione formae (essentiae) qualis sit V 5, p. 264,13. 16 sqq. quomodo intellectus apprehendere possit materiam universalem et formam universalem, cum sit ipse compositus ex eis et caedens infra eas V 1, p. 258,8 sqq. — d. Via scientiae materiae universalis et formae universalis una est IV 10, p. 233,15. Exemplum ad sciendum diversitatem materiae universalis et formae universalis V 4, p. 263,22. Intellegere essentiam materiae universalis et formae universalis unusquisque exspoliatae ab altera V 43, p. 337,15. Forma universalis per se quomodo imaginanda sit V 4, p. 262,17. 21. difficultas huius cognitionis V 4, p. 263,16.

11) Forma universalis quid et qualis sit. a. Definitio formae universalis non est possibilis, sed descriptio V 22, p. 298,10. 12. Forma non est composita ex essentia et differentia V 2, p. 260,3. 9, sed differt a materia per se ipsam ib. v. 14. Quid qualis quare forma universalis sit V 23, p. 299,14. 15. 300,13. c. 24, p. 301,3. c. 26, p. 304,16 (*cf.* V 22, p. 298,13. 17). — b. Proprietates formae universalis sunt subsistere in alio et perficere essentiam illius in quo est et dare ei esse I 13, p. 16,9. 15 (*cf. n. 2 a*). proprietates formae una est, scil. constituere essentiam IV 11, p. 236,22. Descriptio formae universalis est quod est substantia constituens essentiam omnium formarum; et iterum quod est sapientia perfecta, lumen purissimum V 22, p. 298,18. — c. D. iam ostendisti mihi quid est materia et quid forma; sed nunc declara qualis est materia et qualis forma. M. Materia est sustentatrix, et forma sustentata; et etiam materia est occulta, et forma manifesta; et etiam materia perficitur ex forma, et forma est perficiens essentiam materiae; et etiam materia est designata, et forma designans;

et etiam materia est discreta, et forma discernens V 23, p. 299,14. — d. Forma prima vocatur forma substantialis, non absolute substantia III 37, p. 162,11. V 22, p. 298,20. forma universalis est receptibilis duorum proprietatum substantiae ex se, scil. quod non est in subiecto et quod est receptibilis diuersitatis V 22, p. 299,8.12. forma prima accidentalis est respectu suae sustentationis in materia, sed in se ipsa est substantia V 22, p. 298,24. c. 23, p. 300,1. forma prima non sustinetur in materia sicut accidens in subiecto V 29, p. 299,4. 11. c. 23, p. 300,7. — e. Forma universalis est sicut forma particularis III 24, p. 135,18; cf. I 16, p. 19,28. c. 17, p. 20,23. V 34, p. 320,6. c. 37, p. 324,20—25 (n. 25 b).

12) Omnes formae conueniunt in forma universali. a. Forma universalis constituit essentialiam omnis rei V 21, p. 296,18. 297,15 *sine* universalitatis specierum IV 13, p. 240,3; continet omnia et constituit omnes essentialias quas continet V 4, p. 262,21; existit in toto V 21, p. 296,15; transit per omnes substantias secundum ordines earum V 43, p. 337,17. — b. Forma universalis in se ipsa omnes formas unit III 26, p. 142,25. c. 34, p. 159,3; omnes formas colligit IV 20, p. 256,20 et sustinet V 37, p. 324,19; coniunctrix est omnis formae I 5, p. 8,3; infusa est in omnibus formis ad similitudinem infusionis solis in aërem IV 18, p. 251,7; omnium formarum est coniunctrix I 5, p. 8,3 *sine* collectiva III 23, p. 133,20. c. 49, p. 189,5; est origo omnis formae et fons totius specialitatis II 20, p. 60,19; iudicatur apprehensio omnium formarum V 16, p. 287,2. omnes formae ordinatae et unitae conueniunt (sunt) in forma universali IV 14, p. 240,25. 27. c. 20, p. 256,19. V 13, p. 280,6. omnes formae (species) conueniunt (unum sunt) in intellectu formae (formae universalia) III 40, p. 171,2. 8. IV 13, p. 240,6. 242,9. V 29, p. 306,41. essentialiae formarum quae sunt in forma universali sunt essentialia formae universalis V 13, p. 280,7. 9; probatur v. 13 sqq. — c. Argumenta, quibus probatur, omnes formas resolui in unam formam universalem (cf. n. 10 c). a) Proprietates formae universalis sunt in omnibus quae sunt I 18, p. 16,9. V 12, p. 278,1. — β) Formae sensibilibus conueniunt in hoc quod corporis formae sunt I 17, p. 21,26.

22,11. V 12, p. 278,15; formae intelligibiles conueniunt in significatione formae, sicut ergo universale IV 7, p. 226,20. 25. V 12, p. 278,20 (cf. IV 2, p. 215,12. c. 5, p. 220,15. 19); forma universalis sensibilibus et forma universalis intelligibilibus inter se ordinatae sunt una forma IV 5, p. 221,1. c. 7, p. 227,10. 12. 15. V 12, p. 278,24; cf. IV 14, p. 240,25. 27. 242,9. V 26, p. 303,4. — γ) Si fuerit forma quae sustineat formam omnis rei, et uniat cum forma omnis rei; consequitur ut illa sit forma universalis; at talis forma est, scil. forma intelligentiae; ergo est forma universalis V 13, p. 279,23. — d. Argumenta quibus probatur, praeter materiam universalem esse formam universalem. a) Materia et forma distinctae sunt, quia sunt principium actionis unitatis V 42, p. 333,13. — Quandoquidem est materia universalis, oportet etiam ut sit forma universalis, quia non est materia non-formae IV 14, p. 241,5. — β) *Præcipuum de hac re locus est* IV 6, p. 222,19 sqq. *Quae hoc loco fusiuss demonstrantur*, ea V 12, p. 279,2 sqq. *sic in breuem conspectum rediguntur*: 1. Cum creator rerum sit unus, oportet ut creatum sit duo (cf. IV 6, p. 222,24—28). 2. Quia res non sunt omnino diuersae nec sunt omnino conuenientes (cf. p. 222,19—22. 223,10—11). 3. Omne quod est in intellectu diuiditur in proprietatem et proprium (cf. p. 223,11—13). 4. Vltimum quod apprehendit intellectus est genus et differentia (cf. 223,15—19). 5. Res aut resoluntur in duas radices, aut in plures, aut in cetera diuisionis (cf. p. 224,15—225,22). 6. Postquam corpus positum in extremo inferiori, quod constat ex materia et forma, est oppositum intelligentiae quae est in extremo superiori: est etiam intelligentia composita ex materia et forma, quia inferius eductum est a superiori (cf. p. 225,23—226,7).

13) Formae universalis cum materia universalis necessitudo (cf. n. 3. — a. Omnia praeter factorem primum resoluntur in materiam et formam universalem. a) Praeter factorem primum nihil est nisi materia et forma IV 6, p. 224,7. 21. in omnibus quaecumque creatae sunt non est nisi materia et forma V 39, p. 326,19. in eis quae sunt, tam sensibilibus, quam intelligibilibus, non est nisi m. et f. V 1, p. 257,5. Omnia resoluntur in materiam et formam IV 6, p. 224,16. ma-

teria et f. uniu. praecedunt omnia et in ea resoluntur omnia I 5, p. 7, 25. omnia sunt composita ex materia et f. IV 6, p. 225, 23. 226, 7. essentia et natura omnis rei (omne quod est) constituitur ex materia et f. IV 11, p. 236, 20. V 12, p. 279, 14. existentia essentiae rerum omnium non est nisi ex materia et f. V 39, p. 326, 19. Materia uniu. et f. un. sunt radix omnium I 5, p. 7, 22. c. 6, p. 9, 13. IV 11, p. 237, 15. — In sensibilibus non est nisi materia et forma I 14, p. 17, 7. II 24, p. 69, 9. III 50, p. 190, 15. III 57, p. 209, 24. IV 4, p. 219, 10. c. 7, p. 227, 17. V 1, p. 257, 6. Is intelligibilis non est nisi materia et f. II 24, p. 69, 12. 70, 21. III 57, p. 209, 23. IV 4, p. 219, 9. c. 5, p. 222, 8. c. 7, p. 226, 8. 227, 16. V 1, p. 257, 6; cf. III 50, p. 190, 14. IV 7, p. 220, 14. 227, 2. omne intelligibile diuiditur in formam et formatum IV 6, p. 223, 12. Cf. praeterea I 14, p. 17, 10. — Materia et forma sunt finis rerum (i. e. ultimum ad quod intellectus in rebus resoluentis peruenit) IV 6, p. 223, 19. — β) Resolutio omnium in materiam universalem et formam un. est opinio, non actu I 6, p. 8, 4.

\hbar) Materia et forma universalis diversae diuersitatisque principium. α) Materia et forma differunt in essentia et uniuntur in esse V 27, p. 306, 23; sunt duae substantiae diversae in essentia V 33, p. 318, 6. 13; distinctae sunt V 42, p. 323, 13; non conueniunt in aliquo quod sit super illas V 2, p. 260, 17, sed differunt per se ipsas ib. v. 14. Inter materiam et formam non est similitudo V 32, p. 316, 5. V 33, p. 318, 5. 8. Differentia materiae et formae in quo sit et quare sit V 2, p. 259, 24; quomodo imaginanda sit V 3, p. 261, 17 aqq. exemplum ad sciendum diuersitatem materiae et formae in unaquaque substantiarum simplicium et omnino diuersitatem materiae universalis et formae un. V 4, p. 263, 21. Proprietates qua designatur unaquaque, materia et forma, per se V 8, p. 270, 14. Differentia materiae et formae apud intelligentiam V 2, p. 260, 19 (cf. V 1, p. 258, 8 aqq.). Esse materiae et formae separatim in scientia dei V 27, p. 306, 5. 7. 25. — β) Materia et forma sunt principium differentiae et diuersitatis V 8, p. 270, 12. prima diuersitas fuit, ex quo coepit materia et forma V 37, p. 326, 15.

ϵ) Forma (sc. universalis) quodammodo est dignior materia, quodammodo minus digna V 23,

p. 299, 21. 25. 300, 10 (cf. III 14, p. 108, 15. IV 11, p. 235, 26; cf. n. 3 d).

d) Materia universalis et forma universalis quomodo coniungantur. α) Forma prima unita est materiae primae V 10, p. 275, 15. c. 31, p. 315, 14. c. 33, p. 319, 12. c. 35, p. 320, 25. materia et f. uniuntur in esse V 27, p. 306, 23 (cf. \hbar ϵ). — Principium unitio- nis materia universalis cum forma universalis V 29, p. 310, 16. c. 30, p. 311, 19. 312, 16. c. 31, p. 315, 16. forma prima materiae primae coniuncta V 9, p. 274, 6. c. 20. p. 295, 3. forma universalis Austinetur in materia prima universalis II 7, p. 37, 18. c. 18, p. 37, 25. V 18, p. 292, 18. c. 23, p. 299, 16. infusio primae formae in prima materia III 34, p. 153, 4. forma creata impressa est materiae et depicta in ea V 43, p. 336, 10. applicatio formae ad materiam IV 20, p. 254, 10. 255, 23. V 5, p. 265, 23. c. 6, p. 267, 6. 10. 16. c. 7, p. 268, 1. 3. inuestitura materiae per formam V 28, p. 308, 12. coniunctio formae cum materia cf. coniunctio n. 2. Vnitio formae cum materia quomodo imaginanda sit V 6, p. 267, 3 aqq. exempla applicationis formae cum materia V 6, p. 267, 6 aqq. c. 27, p. 307, 8 aqq. (cf. applicatio δ). forma continet materiam sicut intelligentia animam V 19, p. 293, 6. forma est sicut anima et materia sicut corpus V 23, p. 300, 12. materia et forma sunt sicut corpus hominis et eius forma, i. e. compositio membrorum eius I 7, p. 10, 7. forma diffusa est super materiam, sicut diffusio luminis solis per aërem V 30, p. 313, 11. — β) Forma uniu. est infusa in tota materia et continens illam IV 13, p. 239, 21; cf. V 9, p. 309, 28. forma infusa est in tota materia et penetrans omnes partes eius (et penetrans essentiam eius et implens) IV 14, p. 241, 20. 25. V 38, p. 327, 1 (cf. III 14, p. 108, 18. forma est in omnibus partibus eius cui dat esse IV 11, p. 235, 25. non est quicquam materiae exspoliatum a forma IV 14, p. 241, 12. non inuenitur aliquid materiae sine forma V 29, p. 309, 25; probatur ib. p. 310, 1 aqq. nulla pars materiae et nullus locus est inanis et denudatus a forma, scil. uestitus ea IV 18, p. 251, 10. — γ) Compositio materiae et formae fuit sine tempore V 27, p. 306, 8. 14. 307, 5. — Vnitio materiae et formae firma et stabilis est in earum creatione, i. e. in principio unitio- nis; e contrario in fine quietis, scil. ultimo substantiarum V 31,

p. 315,14: cf. V 21, p. 297,22 (n. 19 c. β). — d) Vnitio materiae et formae est ideo quod appetunt uniri V 35, p. 320,25. Forma compellitur in natura sua ad dandum se et ad conferendum formam suam, cum inuenerit materiam receptibilem sui III 14, p. 108,25. — Materia prima desiderat formam primam V 34, p. 320,14. Delectatio materiae, dum recipit formam V 32, p. 316,19. Materia mota est ad recipiendum formam, ut exeat a dolore priuationis ad delectationem essendi V 29, p. 310,5. — Vnititas est ligans materiam et formam V 81, p. 315,6. 8. — Voluntas influit super materiam universalem formam universalem in effectu V 33, p. 319,11. sigillatio formae in materia, quando aduenit ei a voluntate, est tamquam resultatio formae in speculo V 41, p. 330,22. 331.1. materia est receptrix formae mediante voluntate V 42, p. 335,22. Voluntas est actor, sicut scriptor, et forma acta, sicut scriptura, et materia subiecta illis, sicut tabula aut charta V 38, p. 326,23. materia et forma est sicut corpus et aer et anima, et voluntas sicut anima in corpore, sicut lumen in aëre, sicut intelligentia in anima V 38, p. 326,11. Quod materia et forma, cum diuersae sint in essentia, tamen unitae sunt simul, signum est quod obligatae sunt voluntati et obediētes ei V 33, p. 318,12. Vnitio materiae et formae, quamuis non sint similes, magis significat potentiam potentis V 32, p. 316,6.

c. Formae universalis in materia universalis effectus quales sunt. a) Materia per formam fuit formata, forma per materiam materiata V 28, p. 307,27. Forma est agens in materiam V 31, p. 314,12. — Materia non est coaptabilis proprietati unitatis et formae, nisi propter unitatem et formam V 9, p. 272,24. — β) Forma materiae dat (attribuit) esse IV 10, p. 234,13. V 9, p. 273,10. c. 23, p. 300,11. c. 31, p. 314,13. materia non habet esse nisi propter formam (per formam, ex forma) IV 14, p. 241,11. V 9, p. 272,25. c. 14, p. 241,11. c. 26, p. 305,19. c. 29, p. 310,4. c. 30, p. 313,20. c. 42, p. 374,12. esse materiae non est nisi ex esse formae V 31, p. 314,22. materia non est nisi per formam V 9, p. 272,25; non est abeque forma IV 14, p. 241,14. Cf. a. 2 d et case 2 a c. β . — Forma universalis perficit essentiam materiae universalis IV 10, p. 233,17. c. 11, p.

236,26. V 23, p. 299,18; cf. essentia 2. Cum remouetur forma, remouetur formatum V 9, p. 273,1. — γ) Forma constituit materiam IV 13, p. 240,16. V 23, p. 300,11; perficit materiam IV 13, p. 240,10. V 26, p. 305,19. c. 31, p. 314,12; cf. IV 10, p. 233,17. c. 11, p. 236,26. V 23, p. 299,18. — δ) Forma retinet materiam (est retentrix materiae) IV 13, p. 240,10. V 26, p. 305,23. 306,2. c. 39, p. 328,2; est continens materiam V 29, p. 310,2. Forma improprie retinet materiam, quia suscepit a voluntate virtutem quae retinet materiam V 39, p. 327,23. — Forma est terminatrix materiae V 29, p. 300,19. Materia formae finita est V 28, p. 307,21; cf. a. v. finitus et infra n. 16. — ϵ) Forma prima materiam penetrat III 34, p. 159,3. IV 14, p. 241,21. 26 (cf. III 34, p. 159,2. 7) et uestit IV 18, p. 251,11. V 26, p. 305,15. c. 28, p. 305,12.

f. Forma universalis quomodo ipa ex materia universalis pendeat (cf. n. 3 c. f. g). a) Forma non est sine materia (sine materia ictu oculi) IV 10, p. 234,11. V 27, p. 307,6; non est forma non-materiae IV 14, p. 241,6 (cf. III 17, p. 117,12); non est existens in non-materia uno ictu oculi IV 10, p. 233,23; non habet esse per se IV 10, p. 234,13; non apparet per se V 9, p. 272,25. forma prima non habet esse nisi in materia in qua subsistit III 37, p. 162,14; non est nisi per existentiam materiae formatae IV 10, p. 234,10; opus habet sustentamento cui sit forma IV 3, p. 217,4 (cf. II 19, p. 50,2. 7). Forma prima non potest existere per se sine materia in actu; sed potest in intellectu et in potentia V 23, p. 300,4. Cf. V 10, p. 274,19 (cf. g. β). — β) Essentiae materiae universalis et formae universalis sunt una debito alterius IV 10, p. 233,18. 25. 234,3. 29. c. 14, p. 241,1. materia et forma destruuntur, nisi coniunctus sunt V 28, p. 307,18. non sunt separatae ictu oculi V 31, p. 314,18. non fuit altera sine altera ictu oculi V 27, p. 306,15. — Materia et forma non sunt una prior alia, sed sunt ligatae simul V 31, p. 314,18. forma non est ante materiam V 31, p. 314,16 sqq., sed materia fuit cum creatione formae sustentatae in ea sine spatio temporis V 42, p. 334,12. Formae et materiae, cum uniuntur, proprium est esse in actu V 9, p. 273,16. — γ) Forma mutatur, cum materiae coniungitur, et fit aliud

cum materia, quam erat super materiam IV 20, p. 254,13. Forma per materiam fuit materiata V 28, p. 307, 27; cf. e a. — d) Forma universalis sua cum materia coniunctione diuersificatur et multiplicatur; cf. n. 19.

g. Forma uniuersali et materia uniuersali coniunctis aliquid compositum fit, cui esse proprie conuenit. a) Ex coniunctione materiae et formae fit alia natura composita ex illis V 9, p. 273,23. ex compositione materiae et formae fit intellectus, qui non erat prius in aliqua illarum per se V 9, p. 274,1. — Compositum ex materia et forma diuiditur in substantiam corpoream compositam et substantiam spirituales simplicem I 3, p. 12,3. — Materia uniuersali et forma uniuersali unitis fit intelligentia V 33, p. 319,12; cf. V 7, p. 268, 8. 14. 15. c. 35, p. 322,12 et infra n. 23 — b) Esse est existentia formae in materia V 10, p. 274,19. Esse non est nisi ex coniunctione materiae et formae, et proprietas esse conuenit materiae et formae simul V 8, p. 270,23. esse perficitur coniunctione formae et materiae IV 10, p. 234,12. esse in actu proprium est materiae et formae, cum uniuntur V 9, p. 273,16. — Apparitio omnium et exitus eorum in esse, cum coniungitur materia uniuersalis formae uniuersali V 9, p. 274,5.

h. Formae uniuersalis et materiae uniuersalis qui sit ordo in uniuerso. u) Materia et forma uniu. sunt finis omnium quae creata sunt V 1, p. 257,14; sunt in extremo altiori V 35, p. 320,25. Materia uniu. et forma uniu. sunt finis esse ex parte inferiorum et principium ex parte inuentoris eorum II 7, p. 37,17. — f) Deus continet uoluntatem et quicquid materiae et formae est in ea V 19, p. 293,9. uoluntas est supra formam V 42, p. 334,23. forma est media inter materiam et uoluntatem V 39, p. 328,2. materia et forma sunt rami uoluntatis I 7, p. 10,20. — g) Materia et forma sunt principium actionis unitatis V 42, p. 333,14; sequuntur unitatem sine medio V 31, p. 315,11. c. 42, p. 333,15. — d) Intelligentia est infra materiam et formam V 35, p. 322,11. — Materia et forma uniu. sequuntur uniuersitatem consecutione creaturae V 42, p. 334,1. — e) Largitor formae est super omnia; unde oportet ut materia receptrix formae

sit infra formam V 42, p. 335,13. cf. IV 11, p. 236,26. 237, 16. forma uenit a superiore et materia recipit eam ab inferiore V 42, p. 335,9. — Omnibus quae sunt in ordinem redactis summum eorum, i. e. materia uniuersalis, est materia tantum; infimum, i. e. forma sensibilis, forma tantum; mediorum unumquodque est materia eius quod inferius est, forma eius quod superius est II 1, p. 242. — c) Habere est contra esse formae uniuersalis in materia uniuersali III 27, p. 144,11.

14) Esse formae uniuersalis quale sit (cf. n. 13 f). a. Esse formae uniuersalis quid sit et quale sit et quare sit V 12, p. 277,21. — Esse est proprium formae V 9, p. 273,21. forma est dignior nomine et intellectu esse quam materia V 5, p. 265,24. forma est similior esse, materia priuationi V 26, p. 305,16. — Forma habet esse in actu V 10, p. 275,19. forma est in actu et perfectione V 26, p. 305, 17. — Esse est forma uniuersalis quae sustinet omnes formas V 37, p. 324,19. Esse finitur per formam V 23, p. 300, 19. — Intellectus formae non est intellectus esse IV 10, p. 234,16, sed esse est proprietas formae IV 10, p. 234, 18. — b. Forma prima non habet esse in materia absolute, sed in potentia V 10, p. 275,14. 276,6. Forma prima non habet esse nisi in materia in qua subsistit, cf. n. 13 f a. — c. Esse materiae et formae separatim quomodo sit V 27, p. 306,5. Intelligere essentiam materiae uniuersalis et formae uniuersalis uniuscuiusque expoliatae ab altera V 43, p. 337,15; cf. V 4, p. 262,17. 21. Forma prima non potest existere per se sine materia in actu, sed potest in intellectu et in potentia V 23, p. 300,4. — Esse materiae et formae separatim est in scientia dei V 27, p. 306,5. 7. 25. Formae per se proprium est esse in potentia V 9, p. 273,15. — d. Voluntas effluit super materiam formam uniuersalem in effectum V 83, p. 319,11; cf. V 10, p. 275,15. Esse est existentia formae in materia V 10, p. 274,19. Cf. n. 13 g f.

15) Origo formae (sc. uniuersalis) V 38, p. 326,18. a. Vtrum forma aeterna fuerit aut esse cooperit V 31, p. 314,23 sqq. Materia et forma cooperunt V 37, p. 325,17. — Forma prima habebat esse in materia in potentia, et ideo processit ad effectum, cum unita est ei V 10, p. 275,14. p. 276,6. exempla exitus materiae et formae de potentia in effectum V 27,

p. 307,13. forma procedit de potentia ad effectum sine tempore V 27, p. 307,5. — b. Quomodo de forma prima quaeratur quare sit V 24, p. 301,3. Causa finalis essentiae materiae et formae V 24, p. 303,6. — c. Formae primae non est causa nisi deus qui creauit eam V 24, p. 301,9. forma creata est I 7, p. 10,4. IV 13, p. 240,18. 22. c. 43, p. 336,10. V 3, p. 323,18; cf. III 10, p. 100,10. materia fuit cum creatione formae sustentatae in ea sine spatio temporis V 42, p. 334,12. Productio formae in materiam a deo alto et sancto de priuatione ad esse est sicut emissio intellectus a sua essentia super rem intellectam et emissio sensus super sensatum V 6, p. 267,21. Forma erat in scientia dei per se, et postea composita est cum materia, sed hoc sine tempore V 27, p. 306,7. 18. 20. 25. 307,4. Forma habet esse a factore primo per creationem III 10, p. 100,10; processit a factore primo III 14, p. 108,24. factor primus est largitor formae quae est apud eum III 13, p. 107,13; cf. V 42, p. 335,13. — Forma uniuersalis facta est a uirtute quae facit et mouet omnia III 13, p. 106,21. — Materia recipit formam ab essentia prima V 42, p. 335,22 (cf. g.). — d. Forma uniuersalis est impressio ab uno uero altissimo IV 13, p. 239,20. V 32, p. 317,7. forma est ab unitate V 42, p. 333,5. forma est unitas impressa ab unitate prima IV 14, p. 240,23; est impressio unitatis V 39, p. 327,25; est ex impressione unitatis agentis IV 13, p. 240,16. materia et forma sunt principium actionis unitatis V 42, p. 333,14. materia recipit formam ab unitate V 42, p. 334,3. — e. Forma indiget uoluntate ad habendum esse V 31, p. 314,5. uoluntas est origo unde uenit forma V 30, p. 312,2; est origo formae intelligentiae (i. e. formae uniuersalis; cf. n. 23) V 40, p. 329,10; cf. V 17, p. 289,19; est donatrix formae V 42, p. 335,23; dat formam III 16, p. 113,15. materia est receptrix formae ab essentia prima mediante uoluntate V 42, p. 335,22. forma est (fit) a uoluntate V 40, p. 330,8. V 42, p. 335,4; aduenit materiae a uoluntate V 41, p. 330,23; uenit ad materiam desursum ex parte uoluntatis V 28, p. 308,2; defluxa est a uoluntate IV 19, p. 252,22. 253,1. 2. uoluntas inluit super materiam formam uniuersalem in effecta V 33, p. 319,11; agit formam uniuersalem in forma intelli-

gentiae V 37, p. 324,19. 21. materia propria intelligentiae, i. e. extremitas sublimior materiae uniuersalis, recipit formam intelligentiae, quae sustinet omnem formam, a uoluntate V 17, p. 288,22 (cf. 289,19), in qua est omnis forma plene et perfecte V 17, p. 289,1 (cf. III 42, p. 173,18). totum paratum est ad recipiendum formam uoluntatis III 42, p. 173,25. existentia materiae et formae ex uoluntate est, ideo quia ipsa est actor et coniunctor et retentor earum V 39, p. 327,21. uoluntas est factor, materia et forma factae V 37, p. 325,22. uoluntas est actor, sicut scriptor, et forma acta, sicut scriptura, et materia subiecta illi, sicut tabula aut charta V 38, p. 326,23. uoluntas est uirtus diuina, faciens materiam et formam V 38, p. 326,4. forma creatur ex uoluntate V 32, p. 318,4. c. 36, p. 323,18. — Exitus formae ab origine prima, i. e. uoluntate, et influxio eius super materiam est sicut exitus aquae a sua origine et eius effluxio quae sequitur alia post aliam; sed illud est sine intermissione et quiete, hoc autem sine motu et sine tempore V 41, p. 330,18. sigillatio formae in materia, quando aduenit ei a uoluntate, est tamquam resultatio formae in speculo V 41, p. 330,22 (cf. 331,1). materia recipit formam a uoluntate, sicut speculum recipit formam ab inspectore V 41, p. 331,25. — f. Verbum, scilicet uoluntas, creauit materiam et formam V 36, p. 323,18. forma indita est per inspectum uerbi V 30, p. 313,15. 17. — Forma fit a sapientia V 42, p. 333,4. 335,5; cf. V 41, p. 331,9. c. 42, p. 332,25 (cf. n. 4 a γ). — g. Forma est propter proprietatem essentiae primae V 23, p. 300,14. materia est creata ab essentia, et forma est a proprietate essentiae V 42, p. 333,4. 334,24. 335,6 (cf. n. 37 d), i. e. sapientia et unitate V 42, p. 333,5. materia fit ab essentia, et forma a uoluntate, i. e. sapientia V 42, p. 335,4; cf. ib. v. 22.

16) Forma uniuersalis qua ratione finita, qua infinita sit. a. Materia et forma sunt finitae V 28, p. 307,17; quod probatur v. 18 sqq. forma habet initium IV 20, p. 253,22. 26; probatur ib. v. 27 sqq. forma quia habet initium, habet finem IV 20, p. 253,22 (contra Discipulus V 6, p. 267,5: forma non habet finem neque terminum). — b. Forma adiuncta materiae finita est propter finitionem materiae, quando incepit unio V 28, p. 308,15;

(*cf.* V 28, p. 307, 21: materia formae finita est, *cf.* V 5, p. 266, 24. c. 7, p. 268, 18: forma intelligentiae [*i. e.* forma uniuersalis] finita est apud materiam). forma est finita, unde est creata, *i. e.* unde incipit eius unio cum materia V 28, p. 308, 11. 14. finitio formae apud materiam quomodo imaginanda sit V 6, p. 267, 3 sqq. — c. Quomodo possibile sit, ut forma sit ex parte finita et ex parte infinita V 28, p. 308, 5 sqq. forma infinita ex ea parte unde uenit ad materiam desorsum, scil. ex parte uoluntatis; sed ex parte inferiori finita est secundum praedicamentis V 28, p. 308, 1.

17) Formae uniuersalis ab initio ad finem descensus. a. Extensio materiae et formae a supremo usque ad infimum est una continua V 30, p. 313, 6. Forma transit per omnes substantias secundum ordines earum V 43, p. 337, 17. — Forma spiritualis est in intelligentia (anima); deinde unitur cum anima (materia) V 27, p. 307, 1. 3. — Finis formae non est sicut eius initium IV 20, p. 254, 7. 9. In ultimo inferiori sistit forma V 17, p. 269, 16. in infimo extremo motus deficit et forma quiescit IV 18, p. 251, 20. Ordines formae diuersi sunt in materia IV 18, p. 251, 11 (*cf.* n. 21). Forma descendendo fit crassa et multiplex, *cf.* n. 18 et 19.

18) Forma uniuersalis in se spiritualis quomodo crassescat (*cf.* n. 3 f). a. Forma prima est spiritualis V 20, p. 295, 4. c. 21, p. 296, 11. Materia et forma sunt finis substantialium in spiritualitate V 1, p. 257, 15. Forma est intelligibilis, non sensibilis V 4, p. 263, 11. — b. Forma incipit spiritualis perfecta, et post modum consequenter crassescit, donec in infimo extremo motus deficit, et forma quiescit IV 18, p. 251, 18.

19) Forma uniuersalis in se simplex et una, quomodo multiplex et diuersa fiat. a. Forma prima uniuersalis una est IV 14, p. 233, 2. forma prima substantialis coniuncta materiae non est nisi una V 26, p. 304, 18. forma in se una est, non diuersa V 26, p. 305, 5. — Forma prima est simplex V 20, p. 295, 4. materia et forma sunt simplicia I 8, p. 11, 21. Super materiam uniuersalem et formam uniuersalem non est genus V 22, p. 298, 11. — Forma prima est unitas IV 13, p. 240, 9. c. 14, p. 242, 14. 10. c. 19,

p. 252, 1. V 21, p. 298, 2. c. 26, p. 305, 24; *cf.* n. 22 b β . unio et stabilitas primae formae V 21, p. 298, 3. — Forma est in ultima unitione et simplicitate V 3, p. 261, 18. forma uniuersalis simplicior est omni forma I 5, p. 8, 2. Materia et forma sunt finis substantialium in simplicitate V 1, p. 257, 15. substantia formae est multo simplicior quam substantia animae V 4, p. 263, 19. — b. Formae accessit mutatio et diuisio IV 6, p. 223, 6; *cf.* c. 14, p. 242, 10. Forma non est una IV 6, p. 223, 5. formae sunt multae, materia una IV 9, p. 231, 15. — c. Quare forma prima sit multae V 26, p. 304, 17. a) Multiplicatio formae est ex materia III 33, p. 156, 1. forma diuiditur et multiplicatur propter materiam IV 11, p. 237, 5. V 28, p. 307, 19. forma non multiplicatur nisi propter multitudinem materiarum IV 15, p. 246, 1. 10. forma non est diuersificata nisi propter subiectam materiam V 26, p. 305, 5. forma uniuersalis diuisa est propter materiam sustententem, non propter se ipsam IV 14, p. 242, 20; probatur *ib.* v. 21 sqq. *Tractatus* *cf.* III 18, p. 119, 19. IV 14, p. 242, 10 sqq. c. 15, p. 246, 4. c. 18, p. 251, 11 (n. 3 g). IV 2, p. 215, 14 (n. 29 a). V 35, p. 321, 5. — β) Causa diuersitatis quae cecidit in formam est elongatio formae ab origine IV 18, p. 251, 22. 24. Omnimoda unio materiae et formae firma et stabilis et perpetua in earum creatione, *i. e.* principio unitionis, et hoc totum propter propinquitatem earum ad originem unitatis; et e contrario eius multiplicitas, diuisio et diuersitas in fine quietis, scil. ultimo substantialium, est propter elongationem eius ab origine unitatis V 31, p. 315, 14. Forma quo fuerit superior, erit unio et magis defixa in materia et magis cohaerens ei, et e contrario V 21, p. 297, 22; causa in hoc est elongatio ab origine *ib.* v. 24.

20) Actio formae uniuersalis. a. Forma uniuersalis est factor et actor III 13, p. 106, 22; est agens in omni V 21, p. 296, 11; est agens per se III 13, p. 106, 21; est agens necessario III 13, p. 107, 10. forma spiritualis prima est agens in omni V 21, p. 296, 11, sed diuersificatur propter elongationem ab origine *ib.* v. 12. — b. Actio formae primae in toto est esse V 21, p. 296, 17. 297, 15; *cf.* n. 13 c β . forma uniuersalis format *cf.* n. 13 c α ; constituit, perficit, continet, retinet materiam *ib.* v. 7;

penetrat et uestit ib. *z*; attribuit proprietatem et intellectum speciei et formae V 6, p. 263,9; dat lumen IV 18, p. 251,11 (*cf.* n. 21).

21) Forma uniuersalis est lumen purissimum IV 14, p. 242,22. 243,6. V 22, p. 298,20. forma cur lumen uocetur V 30, p. 313,13 sqq. essentia formae est lumen quod attribuit ei in quo est proprietatem et intellectum speciei et formae V 5, p. 263,8. ordines formae diuersi sunt in materia, quia fuit ex ea in supremo lumen purum, in extremo inferiori lumen extinctum, in medio pro elongatione et propinquitate mutatum V 18, p. 251,11; *cf.* III 35, p. 160,22: forma spiritualis quae est in substantia simplici comparatur lumini solis, forma infusa super materiam lumini quod est super superficiem corporis, forma corporalis quae est in materia corporali colori.

22) Formae uniuersalis ad deum, unitatem uoluntatem rationis. a. Forma uniuersalis a deo (factore primo) creata est, *cf.* n. 15 c. Forma erat in scientia dei per se, et postea composita est cum materia, sed hoc sine tempore V 27, p. 306, 7. 18. 20. 25. forma quae est in scientia antiqui alti et magni, procedit de potentia ad effectum sine tempore, et ideo non est sine materia ictu oculi V 27, p. 307,4. Forma processit a factore primo et est obtemperans illi III 14, p. 108,24. Materia est creata ab essentia prima, forma est a proprietate essentiae *cf.* n. 15 g. — Materia uniuersalis uniuersalis est, sunt finis esse ex parte inferiorum et principium ex parte adinuentoris eorum cuius excelsum nomen est II 7, p. 37,17. — b. a) Forma est (est impressa) ab unitate (ab uno uero altissimo) *cf.* n. 15 d. inter unitatem et materiam et formam non est medium V 31, p. 315, 11; *cf.* c. 42, p. 833,14. unitas est ordinatrix materiae et formae ib. v. 12; est ligans materiam et formam ib. v. 6. 8. — *β*) Forma uniuersalis est unitas sequens unitatem agentem IV 13, p. 240,9. forma prima est unitas secunda patiens a prima unitate agente IV 19, p. 252,1. V 26, p. 305,24. forma uniuersalis est unitas hylearia, diuisibilis, sequens unitatem primam agentem IV 14, p. 242,14. 19. — c. a) Differentia inter uoluntatem et formam V 38, p. 826,21. 23. uoluntas est aliud a materia et forma V 37, p. 825,21. distinguere formam a uoluntate diffi-

cile est V 28, p. 308,7. — *β*) Forma uniuersalis quomodo sit in essentia uoluntatis IV 20, p. 256,9. Deus continet uoluntatem et quicquid materiae et formae est in ea V 19, p. 233,9. — *γ*) Voluntas est supra formam V 42, p. 334,23; *cf.* I 7, p. 10,20. V 42, p. 334,23 (n. 13 h *β*). — *δ*) De formae uniuersalis ex uoluntate origine *cf.* n. 15 c. — *ε*) Forma improprie retinet materiam, quia suscepit a uoluntate uirtutem quae retinet materiam V 30, p. 327,23. Voluntas est actor et coniunctor et retentor materiae et formae ib. v. 22. — Materia et forma obligata sunt uoluntati et obediunt illi V 33, p. 318,12. Voluntas mouet omnem formam subsistentem in materia et adducit eam usque ad ultimum finem materiae II 13, p. 46,5. Forma eget motore et mensuratore et diuisione et ceteris per quae uoluntas intelligitur V 42, p. 335,26. — *ζ*) Verbum, scilicet uoluntas, postquam creauit materiam et formam, ligauit se cum illis, sicut est ligatio animae cum corpore V 36, p. 323,18. c. 37, p. 325,20. materia et forma est sicut corpus et aer et anima, et uoluntas sicut anima in corpore, sicut lumen in aëre, sicut intelligentia in anima V 38, p. 326,11. — Quamuis forma infusa sit in tota materia et penetrans essentiam eius et implens, tamen etiam uoluntas infusa est in tota materia V 38, p. 327,1.

23) Intelligentia cum forma uniuersali necessitudo. a. Intelligentia est infra materiam et formam V 35, p. 322,11. Voluntas influit super materiam uniuersalem formam uniuersalem in effectu, eisque unitis fit intelligentia V 33, p. 319,11. uoluntas agit formam uniuersalem in materia intelligentiae V 37, p. 324,19. 21. — b. Forma prima constituit speciem intelligentiae et eam ducit ad esse II 8, p. 38,9 (*cf.* III 26, p. 143,2 *coll.* p. 142,25). forma uniuersalis (prima) est forma intelligentiae II 8, p. 37,24. V 21, p. 296,19. — c. Materia uniuersalis et forma uniuersalis sunt in essentia intelligentiae V 1, p. 258,19. intelligentia (substantia intelligentiae) composita est ex materia uniuersali et forma uniuersali V 7, p. 268,8. 14. 15. c. 35, p. 322,12.

24) Formae uniuersales. a. Forma uniuersalis sensibilis — intelligibilis IV 7, p. 227, 7. 8. Forma uniuersalis in substantiis sensibilibus, — intelligibilibus V 12, p. 278,19. 23. — Forma uniuersalis in sensibilibus est

omnia quae sustentur in corpore I 17, p. 22, 11. II 1, p. 23, 16. Nouem praedicamenta sunt forma uniuersalis subsistens in materia uniuersali, i. e. substantia nouem praedicamentorum II 6, p. 35, 2. — *b.* Formae animae et intelligentiae in se sunt formae uniuersales III 38, p. 167, 22. *Practerea* cf. n. 25.

25) Formae uniuersalis ad particularem ratio. *a.* Formae particulares naturales sunt subsistentes in forma uniuersali naturali, et forma uniuersalis naturalis in forma uniuersali caelesti, et forma uniuersalis caelestis in forma uniuersali corporali, et forma uniuersalis corporalis in forma uniuersali spirituali II 2, p. 27, 4. — Forma uniuersalis similiter est sicut forma particularis III 24, p. 135, 18. — *b.* Formae uniuersales in elementis sunt quemadmodum formae particulares ad ea quae generantur ex ipsis I 16, p. 19, 28. c. 17, p. 20, 23. Animae particulares habent desiderium formarum particularium, anima uniuersalis uniuersalium V 34, p. 320, 6. — Exemplum quod uoluntas uniuersalis agit formam uniuersalem in materia intelligentiae hoc est, quod uoluntas particularis, i. e. intelligentia particularis, agit formam intelligibilem particularem in anima V 37, p. 324, 20.

C (n. 26—32). **Forma intelligibilis.** (cf. intelligentia, substantia simplex).

26) Nomina. Forma intelligibilis III 27, p. 143, 7. c. 42, p. 173, 6. 25. 174, 13. IV 5, p. 221, 18. c. 7, p. 226, 12. 20. c. 16, p. 247, 23. c. 17, p. 249, 19. V 8, p. 271, 12. c. 17, p. 290, 1. c. 18, p. 290, 16. 291, 19. 22. c. 34, p. 319, 25. c. 37, p. 324, 23. c. 41, p. 332, 6 etc. forma intellecta III 38, p. 167, 17. V 19, p. 292, 21. 294, 7. forma spiritualis I 13, p. 16, 22. III 8, p. 119, 22. c. 24, p. 135, 20. 23. c. 32, p. 154, 4. c. 34, p. 158, 4. 159, 13. c. 35, p. 160, 21. 22. c. 41, p. 172, 5. c. 42, p. 173, 9. 18. IV 2, p. 211, 11. c. 4, p. 218, 1. V 20, p. 295, 17. 22. c. 21, p. 296, 11. 297, 13. c. 27, p. 307, 1. c. 29, p. 309, 28. 310, 8. 17. forma simplex III 25, p. 141, 13.

27) Cognitio formarum intelligibilium. *a.* Esse formae spiritualis intellectum in anima V 27, p. 307, 1. — Formae intelligibiles interponuntur (sunt media obstacula) inter formas intellectus (formam intelligentiae) et materias formarum intelligibilium IV 5, p. 221, 18. V 8, p. 271, 12

(cf. n. 34 b). — *b.* Anima per formas sensibiles apprehendit formas intelligibiles V 41, p. 332, 8; cf. anima 9 c γ. — Intelligentia influit formam intelligibilem super animam V 37, p. 324, 24; cf. anima 9 c δ. Anima recipit formam intelligibilem ab intelligentia in somnis animaliter III 42, p. 174, 13; cf. anima 9 b β. formae animales apprehensae in somno sunt exemplum formarum intelligibilium interiorum IV 16, p. 217, 23.

28) Formae intelligibiles quales sint. *a.* Forma spiritualis est in substantia simplici III 35, p. 160, 22; cf. III 25, p. 141, 13 et n. 28 b; est contraria formae existenti in substantia composita III 42, p. 173, 6. — Forma intelligibilis est substantialis pura III 42, p. 173, 7. — Forma spiritualis comparatur lumini soli III 35, p. 160, 22; cf. n. 21. — *b.* Formae spirituales quomodo factae sint corporales III 34, p. 158, 4 sqq. c. 36, p. 161, 14; cf. n. 3 f. — *c.* Diuersitas non est in formis spiritualibus ex ipsis, sed accidit eis propter materiam sustententem IV 2, p. 215, 12; *exemplum huius rei* ib. v. 17. Cf. n. 3 g; n. 19 c α. — *d.* Forma intelligibilis uniuersalis, — particularis V 37 p. 324, 21. 23; cf. n. 24 a.

29) Formarum intelligibilium cum materia formisque corporalibus necessitudo. *a.* Nondicimus materiam habere esse, nisi cum conferimus ei formam spiritalem I 13, p. 16, 21. forma spiritualis in materia III 18, p. 119, 22. 120, 1. materia tota sustinet formam spiritalem V 29, p. 309, 28. Cf. III 34, p. 159, 13. c. 35, p. 160, 21. — Aliquid materiae caret forma spirituali V 29, p. 310, 8. Quod de materia est supra caelum, est spiritualis formae V 29, p. 310, 17. — Regula considerandi infusionem formarum spiritualium super materiam corporalem III 34, p. 159, 13. III 35, p. 160, 21. — Diuersitas formarum spiritualium propter materiam sustententem IV 2, p. 215, 14. — *b.* Formae spirituales habent esse in substantiis corporalibus IV 4, p. 218, 1. Actiones formarum spiritualium in corpore V 21, p. 297, 13. In omni est forma spiritualis III 21, p. 135, 20. forma spiritualis est agens in omni V 21, p. 296, 11 (cf. n. 20 a). — *c.* In unaquaque forma corporali est forma spiritualis III 24, p. 135, 23. formae spirituales subsistunt (sunt latentes) in corporalibus V 20, p. 295, 17. 22; probatur ib. v. 23 sqq. forma spi-

ritualis penetrat formam corporalem intrinsecus III 42, p. 173,9. — Formae sensibiles sunt in formis intelligibilibus III 27, p. 143,6.

80) Origo formarum intelligibilium. Formae substantiarum intelligibilium defluxae sunt aliae ab aliis IV 17, p. 249,19. 250,2. c. 18, p. 250, 22. 251,4. — Formae secundum Platonem sunt in intelligentia ex intuitu voluntatis, in anima ex intuitu intelligentiae V 17, p. 269,19. Regula Platonis, quomodo sunt formae intelligibiles, i. e. cogitata et imaginata, in anima particulari ex intuitu intelligentiae in illam V 17, p. 290,1. Intelligentia particularis agit formam intelligibilem particularem in anima V 37, p. 324,22 (cf. 25 b).

81) Formae intelligibiles in forma universali et in anima, intelligentia, voluntate. a. Omnes formae spirituales sunt una forma IV 2, p. 216,12. ordinatio materialium et formarum intelligibilium aliarum cum aliis IV 7, p. 226,12. omnes formae intelligibiles conveniunt in significatione formae ib. v. 20 (cf. v. 25). Praeterea cf. n. 12 c. α. — b. Anima rationalis desiderat formas intelligibiles V 34, p. 319,25. Sustentatio animae ad formas intellectas V 19, p. 294,7. esse formae spiritualis intellectus in anima V 27, p. 307,1. Anima est hyle subiecta receptioni formarum intelligibilium III 42, p. 173,24; est virtus receptibilis earum V 18, p. 291,22. Formae intellectae in anima non sunt singillatim III 38, p. 167,20. Praeterea cf. n. 27. — c. Formae spirituales sunt in substantia intelligentiae III 41, p. 172,5 sive simplici III 35, p. 160,22. sustentatio intelligentiae ad formas intellectas V 19, p. 294,7. substantia simplex (intelligentia) est locus spiritualis (loco) formis intelligibilibus III 32, p. 154,4. V 18, p. 291,19. unitio formae intellectae cum intelligentia V 19, p. 292,21. Formae intellectae in intelligentia non sunt singillatim III 38, p. 167, 20. unitio formarum intelligibilium in forma intelligentiae V 18, p. 290,16. Cf. IV 6, p. 221,18. V 8, p. 271,12 — d. Formae spirituales sunt in voluntate III 42, p. 173,18 (cf. n. 7 b).

82) Forma animalis (i. e. forma animae) est media inter spirituales et corporales, quia spiritualis est eo quod non est sustentata in substantia composita, et corporalis quia est similis in se ipsa formae sustentatae in sub-

stantia composita III 42, p. 173,10 (cf. III 41, p. 172,2; cf. n. 39 b). — Formae animales apprehensae in somno IV 16, p. 247,23 (cf. n. 27).

D (n. 33—39). Forma sensibilibus (cf. corpus, substantia praedicamentorum).

33) Nomina. Forma sensibilibus I 15, p. 19,20. c. 17, p. 22,13 passim. forma corporalis I 9, p. 12,7. 13. II 2, p. 27,7. III 14, p. 109,11. c. 18, p. 118, 22. 24. 119,3. c. 24, p. 135,23. 136,3. 5. 138,6. c. 27, p. 143,8. c. 32, p. 153,20. c. 34, p. 159,14. c. 35, p. 161,1. 4. 9. c. 36, p. 161,20. c. 41, p. 172,4. c. 42, p. 173,7. 8. 9. 18. IV 16, p. 247,21. c. 17, p. 250,11. V 15, p. 285,11. 14. c. 20, p. 295,8. c. 29, p. 310,21.

84) Cognitio formarum sensibilibus (cf. anima 9 b, 12 b). a. Formae sensibiles sunt summum manifestum I 15, p. 19,20 (cf. V 20, p. 296,8). Formae in substantia composita sensibiles non sunt, nisi quia recipit eas materia proxima corporeitati III 16, p. 112,22. forma sensibilibus non sentitur nisi in corpore III 20, p. 124,19. formae sunt sensibiles propter coniunctionem cum substantia corporea III 25, p. 141,12. omnes formae quae inveniuntur in substantia corporea sensibiles sunt III 21, p. 118,8. — Forma corporalis, quae est in materia in potentia, apparet sensui, quando adiungitur ei forma infusa super eam a forma spirituali, et vice versa III 35, p. 161,4. 8. apparitio formarum corporalium in materia corporali III 34, p. 159,14. — b. Anima sensibilibus apprehendit formas corporeas IV 17, p. 250,1. Comparatio formarum sensibilibus ad animam talis est, qualis libri ad legentem II 6, p. 36,15. — Formae sensibiles non sunt existentes in substantia animae, nisi ei applicentur instrumentis ad apprehendendum institutis III 38, p. 166,16. forma animae intelligentis non applicatur formis corporalibus sine medio V 15, p. 285,14 (cf. v. 15). intelligentia ad apprehendendum formas sensibiles indiget sensibus V 15, p. 284,14 (cf. v. 9. p. 285,4). Anima sentit formas sensibiles mediantibus instrumentis et aëre V 15, p. 285,19. anima sensibus apprehendit formas sensibiles V 41, p. 332,5. — Sensus non applicatur nisi formae sensibili V 8, p. 271,11. formae sensibiles interponuntur (sunt media obstacula) inter formas sensus (formam animae) et materias quae sustentant formas sensibiles IV 6, p. 221,18.

V 8, p. 271,12 (cf. n. 27 a). — Formae sensibiles transcentes per sensum visus III 37, p. 165,14. Formae sensibiles ab anima facile apprehenduntur sine instrumento secundum opinionem III 38, p. 166,19. — c. Formae sensibiles imprimunt aliquid in sentiente II 4, p. 324. Substantia simplex percipit formas sensibiles ex utraque a suis materiis III 31, p. 151,23. anima recipit formas sensibiles propter subtilitatem earum IV 15, p. 247,1. — Formae sensibiles in anima in potentia cf. n. 39 b. formae sensibiles in effectu coniunguntur formis quae sunt in anima in potentia III 38, p. 116,26. — Inhaerentia formarum sensibilibus in sensu (cf. *Add. et Corr.*) et attractio earum ad uim imaginantem et deinde impressio earum et perceptio in anima, propterea quod subtiliantur in sensu et existimatione III 37, p. 164,9. — d. Formae corporales uisae a uigilante sunt exemplum formarum apprehensarum in somno IV 16, p. 247,21. — Anima per formas sensibiles apprehendit formas intelligibiles V 41, p. 332,6.

35) Formae sensibiles quales sint. a. Formae sensibiles, sicut quantitas continua, figura et color et qualitates primae III 25, p. 140,25. — b. Formae sensibiles diuersae sunt a formis simplicibus III 25, p. 141,13; cf. III 42, p. 173,6. — Formae sensibiles corporales sunt V 15, p. 285,12. corporeitas earum ib. v. 6. Forma existens in substantia composita est corporalis pura, sed non extra intellectum formae spiritualis III 42, p. 173,7; non est spiritualis absolute nec corporalis absolute III 34, p. 158,14 (cf. III 16, p. 112,14. 18). — Forma quo magis accesserit ad formam corporalem ultimam, erit apissior et manifestior V 20, p. 295,7; cf. I 15, p. 19,20 (a. 34 a). — Forma corporalis est infimum, nec cuiquam est materia, sed est forma sustentata tantum II 1, p. 24,4. 6. — Forma sensibilis finita est IV 20, p. 253,27; est finis corporis ib. v. 28. — Forma corporalis comparatur colori III 35, p. 101,1; cf. n. 21. — c. Forma in substantia composita non est localis III 20, p. 125,5 (at cf. III 32, p. 153,28); una simplex est in se ipsa III 20, p. 124,20. formae sensibiles sunt una in specie, multae in individuis I 17, p. 22,12. — d. Forma corporalis non est accidens per se, sed est substantia sibi ipsi III 36, p. 161,20. 162,3. 8; non est accidens nisi com-

paratione sui ad materiam quae eam sustinet III 36, p. 161,22. 162,9; cf. 161,24. Formae sensibiles, i.e. accidentia subsistentia in substantia III 37, p. 164,9 (Disc.). — e. Patiens est aut essentia formata aut uirtus aut forma corporalis aut motus III 14, p. 109,11. — Forma quae sustinetur in substantia composita est mouens et agens III 20, p. 125,6.

36) Formarum corporalium cum materia substantiaque composita necessitudo. — a. Materia spiritualis sustinet formam corporalem I 9, p. 12,7. 13. — Quod de materia fuerit descendens a summo caeli, erit formae corporalis V 29, p. 310,21. Forma corporalis, quae est in materia corporali in potentia III 35, p. 161,1. 4. — Hyle est uirtus receptibilis formarum sensibilibus V 18, p. 291,21; recipit formas sensibiles ex anima III 42, p. 173,23. — b. Formae corporales unitae sunt cum substantia III 18, p. 119,3. formae sensibiles sustinentur (sunt) in substantia composita (corporali) III 20, p. 124,17. c. 25, p. 138,24. 139,6. 140,24. c. 41, p. 172,4 etc.; sentiuntur (inueniuntur) in ea III 17, p. 118,9. c. 21, p. 129,8. substantia composita est locus corporalis formis corporalibus III 32, p. 153,28; at cf. II 20, p. 125,5; cf. n. 35 c). — Forma corporalis penetrat (complectitur) substantiam compositam III 20, p. 124,26. 125,1.

37) Origo formarum sensibilibus. a. Formae sensibiles deductae sunt ab origine III 24, p. 136,25. — Formae quae inueniuntur in substantia composita egrediuntur in effectum et apparent sensui, quando unita fuerit substantia simplex cum composita III 21, p. 128,21 (cf. III 6, p. 90,16). — b. Omnes formae sensibiles in substantia corporali sunt ex actione formae spiritualis III 16, p. 112,20. Formae corporales (sensibiles) sunt per formas spirituales III 24, p. 138,5; causatae sunt ex formis spiritualibus III 18, p. 118,24; defluxae sunt a formis intelligibilibus III 24, p. 136,3. IV 17, p. 249,14.17. Quia formae simplices habent uires fluentes necessario, cum infuderint se super substantiam oppositam et coniunxerint se illi, generantur formae sensibiles III 25, p. 141,7. — c. Substantiae spirituales sunt origo formarum sensibilibus III 14, p. 136,10. 14. 19. 137,4. 7. 11. Substantia corporea recipit formas a substantia simpliciori III 17, p. 115,10.

118,1. 5. hyle recipit formas sensibiles ex anima III 42, p. 173,23. Formae (formae sensibiles) quae sunt in substantia composita (corporali, corporea, subet. praedicamentorum) sunt de numero accidentium substantiae simplicis III 17, p. 115,4. c. 36, p. 161,20 et seq. — Formae sensibiles sunt a substantia simplici III 17, p. 115,26; derivatae sunt a substantiis spiritualibus III 14, p. 136, 9. 22; impressae sunt a substantia simplici III 19, p. 125,11. c. 22, p. 129,19. c. 25, p. 134,10. 139,12. c. 43, p. 175,8. c. 52, p. 195,18, *sive* sunt impressiones eius III 21, p. 129,10; resultant ex substantia spirituali III 18, p. 121,15. 20; defluxae sunt a substantia simplici III 27, p. 144,18. c. 37, p. 162,24. IV 4, p. 218,13, *sive* a substantiis intelligibilibus IV 16, p. 248,23; fluunt ab anima et intelligentia III 25, p. 138,27. — *d.* Forma corporalis non fluxit ab essentia substantie simplicis, i. e. materia quae sustinet formam eius, sed est deducta ex forma eius III 36, p. 161,25. 162,3. 7; *cf.* n. 15 *g* (*minus accurate*) III 24, p. 137,24: formae sensibiles effluxae sunt ab essentia substantiae simplicis. — Formae subsistentes in substantia composita sunt ex formis substantiarum simplicium III 17, p. 118,5. Formae sensibiles sunt causatae a forma substantiae simplicis III 80, p. 161,1; effluxae et deductae a forma substantiae simplicis III 28, p. 145,5. Si formae et figurae sensibiles particulares sunt defluxae a substantiis particularibus simplicibus, etiam formae universalem substantiarum sensibilibus sunt defluxae a formis substantiarum universalium simplicium IV 16, p. 248,23.

38) Formae sensibiles cum intelligibili necessitudo. Forma corporalis non est extra intellectum formae spiritualis III 42, p. 173,8. Formae corporales exemplum sunt spiritualium III 24, p. 136,5. In unaquaque forma corporali est forma spiritualis III 24, p. 136,23. c. 42, p. 178,9. Formae sensibiles sunt in formis intelligibilibus III 26, p. 143,6. IV 16, p. 248,9. signum huius rei IV 16, p. 248,10.

39) formarum sensibilibus ad substantias simplices, voluntatem, factorem primum ratio. *a.* Formae sensibiles, quae sustentur in substantia composita, sunt in essentia substantiae simplicis III 25, p. 138,24. 139,8. 140,23. c. 80, p. 161,5.

c. 81, p. 151,8. forma infusa in substantia similis est formae simplicis III 18, p. 119,9. Existentia (esse) formarum corporalium in substantia simplici III 28, p. 144,21. c. 37, p. 165,21. c. 43, p. 174,21. Formae sensibiles colliguntur in substantiis spiritualibus, disperguntur in corporalibus III 24, p. 136,7. 12. 137,3; sunt collectae in essentia substantiae simplicis III 25, p. 139,4; sunt in spiritualibus substantiis unitae unitione essentiali III 24, p. 137,6. 9; sunt in substantia intelligibili simplicius (modo subtiliori et simpliciore) quam in substantia composita III 16, p. 112,24. c. 25, p. 140,24. 141,2. — *b.* Anima sensibilis desiderat formas sensibiles V 34, p. 319,24. — Formae sensibiles sunt similes animae III 24, p. 134,10. Forma animae intelligentis non est similis formis corporalibus V 15, p. 285,11. — Formae sensibiles subsistunt in anima III 24, p. 134,12; sunt in essentia animae III 25, p. 139,9. c. 38, p. 167,5. existentia omnium formarum sensibilibus in anima III 40, p. 170,21; *cf.* III 43, 175,5; non sunt in anima sicut in suis subsistentibus III 38, p. 166,22; sunt collectae in essentia animae III 25, p. 138,27; sunt in anima spiritualiter III 24, p. 138,8; sunt in anima simplicius quam in substantia composita III 24, p. 134,14. c. 40, p. 170,19. c. 42, p. 173,2. formae in substantia animae sunt mediae inter formas corporales, quae sustentur in substantia composita, et formas spirituales, quae sunt in substantia intelligentia III 41, p. 172,3. forma animae sentientis est una simplex forma colligens in se ipsa omnes formas sensibiles III 38, p. 167,9. formae sensibiles sunt collectae in essentia animae III 25, p. 138,26. sunt in substantia composita dispersae et diuisae, non unitae, et sunt in substantia animae coniunctae, non diuisae, sed unitae III 40, p. 171,20; non ita sunt in substantia animae in potentia, ut unaquaque sit in substantia animae singillatim III 38, p. 167,5. — Formae quae sunt in anima in potentia similes sunt formis sensibilibus in effectu eisque coniunguntur III 38, p. 160,25. *Practerea cf.* anima 4 *d.* — *c.* Formae sensibiles sunt in essentia intelligentiae III 25, p. 139,9; sunt extra essentiam intelligentiae V 15, p. 284,12; *cf.* v. 18; sunt in intelligentia simplicius quam in substantia composita III 24, p. 134,16; sunt collectae in essentia

intelligentiae III 25, p. 138, 27. — d. Formae corporales sunt in voluntate III 42, p. 173, 18; cf. n. 7 b. — Forma sustentata in substantia praedamentorum non est in essentia factoris primi III 8, p. 90, 24.

E. (n. 40 - 41) Formae uariae divisiones.

40) Formarum divisiones. a. Debet ut formae sint tres: 1° forma quae est in essentia voluntatis; 2° forma coniuncta materiae in actu, quae est forma intelligentiae; 3° forma opinata extra materiam, sed coniuncta materiae in potentia; ceterae autem formae continentur sub forma universali IV 20, p. 255, 15 sqq. Cf. p. 254, 18 sqq. 255, 6. 13. — Divisio Platonis de forma in tres modos: 1° formam quae est in potentia, adhuc non in materia, 2° formam quae est in actu, coniuncta materiae, 3° formam elementorum sc. quatuor qualitates IV 20, p. 256, 4. — b. Divisiones formae materialis (i. e. cum materia coniunctae, oppositae formae voluntariae i. e. voluntatis; cf. IV 20, p. 255, 6): *Divisio in quinque genera*: 1° formae particulares naturales, 2° forma universalis naturalis, 3° f. universalis caelestis, 4° f. universalis corporalis, 5° f. universalis spiritualis II 2, p. 27, 4. — *Alia divisio*: 1° forma intelligentiae, 2° f. animae rationalis, 3° f. animae sensibilis, 4° f. animae vegetabilis, 5° f. naturae, 6° f. substantiae, 7° f. corporis, 8° f. figurae et coloris V 20, p. 295, 11 sqq. *Eadem divisio in brevis contracta*: 1° forma intelligentiae, 2° f. animae, 3° f. naturae, 4° f. substantialitatis, 5° f. quantitatis, 6° f. qualitatis V 20, p. 295, 25 sqq.; cf. IV 3, p. 216, 2: forma naturae, animae vegetabilis, animae sensibilis, animae rationalis, intelligentiae. — *Alia*: 1° forma qualitatum primarum, 2° f. metallina, 3° f. vegetabilis, 4° f. sensibilis, 5° f. rationalis, 6° f. intelligibilis V 34, p. 320, 9. — Formae sensibiles, — intelligibiles V 41, p. 332, 5. 6 *passim*; f. spiritualis, — corporalis V 20, p. 295, 17 *passim*; f. spiritualis, — corporalis, — media III 41, p. 172, 3. c. 42, p. 173, 10. — c. Formae sensibilis quatuor modi: 1° forma particularis artificialis, 2° f. particularis naturalis, 3° f. universalis naturalis, 4° f. universalis caelestis I 17, p. 21, 23 (cf. n. 25 a).

41) Formarum varia genera. Forma accidentalis (opp. substan-

tialis) II 23, p. 66, 9. 10. III 36, p. 161, 17. V 22, p. 298, 24. c. 26, p. 304, 24; cf. accidentalis. forma affixa (materiae), — non affixa II 8, p. 39, 14. 15, 17. 18. forma altior, opp. inferior II 22, p. 64, 3. 4. forma animae I 3, p. 5. 28. III 23, p. 133, 12. c. 40, p. 169, 26. 170, 22. IV 6, p. 248, 5. V 8, p. 271, 13 etc. f. animae vegetabilis IV 3, p. 216, 2. 3. c. 17, p. 250, 13. V 20, p. 295, 14. f. animae sensibilis (sentientis) III 38, p. 167, 8. 10. IV 3, p. 216, 3. 4. c. 17, p. 250, 10. V 20, p. 295, 13. f. animae rationalis IV 3, p. 216, 5. c. 13, p. 239, 6. c. 17, p. 250, 10. V 20, p. 295, 13 *sive* intelligentis V 15, p. 285, 11. 12. 13. 17. anima est forma III 3, p. 81, 13. V 19, p. 294, 13. forma animalis i. e. animae cf. n. 32. forma animalium V 34, p. 319, 22. f. caeli I 17, p. 20, 21. 21, 3. f. cognoscentis, — cogniti V 18, p. 285, 8. f. coloris IV 8, p. 229, 13. V 20, p. 295, 16. f. communis I 14, p. 17, 21. f. compositi I 17, p. 20, 24. III 3, p. 81, 13. differentiae sunt formae constituentes IV 2, p. 215, 5. 7. f. corporalis cf. n. 83. f. corporis II 1, p. 23, 11. III 28, p. 147, 1. IV 16, p. 249, 11. V 15, p. 285, 18. c. 20, p. 295, 15. formae elementorum II 8, p. 39, 16. formae elementorum I 14, p. 17, 19. c. 16, p. 19, 24. c. 17, p. 20, 23. 21, 4. 11. II 8, p. 39, 16. III 19, p. 122, 12. IV 20, p. 296, 7. forma figurae IV 8, p. 229, 13. V 20, p. 295, 16. f. ipsius formae, opp. essentia formae III 31, p. 152, 20 (cf. III 14, p. 108, 24. 26). f. formarum V 18, p. 290, 10. f. herbarum V 34, p. 319, 22. f. inferior, opp. altior, superior II 22, p. 64, 3. 4. 5. 6. III 23, p. 133, 18. c. 26, p. 142, 23. V 18, p. 290, 12. 15. f. inseparabilis, opp. f. separabilis II 8, p. 39, 14. III 37, p. 162, 20. IV 8, p. 228, 9. c. 14, p. 242, 4. f. intellecti, opp. f. intelligentiae V 41, p. 331, 6; opp. f. sensati V 15, p. 284, 25. f. intelligentiae II 8, p. 37, 24. 38, 14. 16. 19. 21. 23. 25. 30. 39, 7. 11. c. 20, p. 62, 5. 6. III 23, p. 133, 12. 24. p. 137, 26. 138, 2. c. 26, p. 143, 2. 4. c. 32, p. 153, 2 *passim*. intelligentia forma est III 3, p. 81, 13. f. intelligibilis cf. n. 26—31. f. manifesta (opp. occulta) I 12, p. 15, 19. V 20, p. 295, 9. c. 43, p. 336, 14. formae materiae II 8, p. 39, 19. forma materialis IV 20, p. 295, 6 (cf. n. 40b). f. naturae IV 10, p. 248, 5. c. 47, p. 216, 2. V 20, p. 295, 14. 296, 1; cf. natura 3b. hyle est locus formarum natu-

ralium V 18, p. 291,20. f. occulta I 12, p. 15,21. V 20, p. 296,7. c. 43, p. 336,18. f. particularis, *opp.* uniuersalis I 16, p. 19,28. 29. 20,2. 4. c. 17, p. 20,22. 23. III 24, p. 135,18. IV 7, p. 226,26. 227,1. V 16, p. 286,24. 287,1. *Cf.* n. 25. formae aensibiles particulares, *opp.* uniuersales IV 16, p. 243,23; *cf.* n. 37 d. hyle particularis desiderat formam particularem V 84, p. 319, 20. formae particulares uerbi auditi sunt motus V 43, p. 336,15. 17. forma prima, *opp.* ultima V 20, p. 295,3.8. prima forma constitutrix essentiae primae (*opp.* f. secunda) V 29, p. 310,9. f. propria III 20, p. 125,24. c. 22, p. 133,22. f. propria particularis, — propria uniuersalis V 16, p. 286,23. 287,1. quod est receptibile multarum formarum, non habet in se unam formam propriam III 22, p. 131,18. utrum anima habet in se formam propriam, *cf.* anima 3 b. f. qualitatis I 9, p. 12,6. V 20, p. 295,25. f. quantitatis II 8, p. 37,23. 38,11. 13. 15. 18. 20. 22. 24. 27. 39,6. 8. 18. III 25, p. 140,25. V 30, p. 295,26. quantitas forma est III 19, p. 123,24. c. 37, p. 162,20. formae rerum II 20, p. 62,4. III 23, p. 133,17. c. 26, p. 142,17. V 8, p. 269,16. c. 15. p. 286,5. formae rotarum IV 1, p. 211,19. forma secunda, quae constituit essentiam substantiarum simplicium (*opp.* f. prima) V 29, p. 310,10. f. sensati, *opp.* f. intellecti V 41, p. 331,4. f. sensibilia *cf.* n. 33—39. f. separabilis (*opp.* f. affixa, inseparabilis) IV 8, p. 228,9. c. 14, p. 242,5. f. spiritalis *cf.* n. 26. f. substantiae II 19, p. 69,3. c. 23, p. 66,27. V 20, p. 295,15. f. substantiae compositae III 20, p. 124,17. 22. 125,9 *etc.*; *cf.* substantia 25 c. f. substantiae praedicamentorum *cf.* substantia 32. f. substantiae simplicis II 8, p. 39,16. c. 23, p. 67,1. III 19, p. 123,11. c. 20, p. 127,8. c. 30, p. 150,13. 20. 25. 28. p. 161, 2. 4. c. 82. p. 155,8. 9. 11. c. 36, p. 161,20. 162,3. IV 18, p. 251,2; *cf.* substantia 13 et 15. f. substantiae intelligibilis IV 17, p. 249,19. 250,1. 4. V 12, p. 278,20. f. substantiae spiritalis III 18, p. 120,11. 16. 18; *cf.* substantia 13 c. substantia simplex est forma V 19, p. 294,13. f. substantialis (*opp.* accidentalis) II 23, p. 66,9. 11. III 37, p. 162,11. V 22, p. 298,26; *cf.* substantialis. f. substantialitatis V 20, p. 293,26. 296,1. f. superior II 22, p. 64,5. III 23, p. 133,18. c. 26, p. 142,24. V 18, p. 290,12. 16. f. uerbi V 43,

p. 336,5. 14. 18. 22. f. ueritatis II 3, p. 29,2. 5. 8. 13. f. ultima, *opp.* prima V 20, p. 295,4; est corporalis, composita ib. v. 5. 8. f. uniuersalis *cf.* n. 14—24. f. uoluntaria, i. e. forma uoluntatis IV 20, p. 255,6. totum paratum est ad recipiendum formam uoluntatis III 42, p. 173,25. forma quae est in essentia uoluntatis quomodo forma dici possit IV 20, p. 255,16 *sqq.*

FORMALIS. Esse formale *cf.* esse.

FORMARE. Omne formatum ad exemplar est formatum III 3, p. 80,22. Cum remouetur forma, destruitur formatum V 9, p. 273,1. — Deus formauit mundum V 41, p. 332,2. — Substantia praedicamentorum ad exemplar est formata III 3, p. 80,24. — Materia per formam fit formata V 28, p. 307,27. c. 32, p. 316,14. Omne intelligibile diuiditur in formam et formatum IV 6, p. 223,12. Corpus est essentia formata suis formis II 1, p. 23,9. in corpore est forma et formatum ib. v. 18. Formata habentia hyle V 4, 263,12. Essentia formata III 14, p. 109,10.

FORTIS. Exitus uirtutis a re forti III 54, p. 199,9. 14. Accidens fortius est penetrabilis III 14, p. 110,5. actio fortior III 15, p. 109,25. motus fortior quam quies III 47, p. 185,21. uirtus fortior est apud factorem quam longius ab eo III 55, p. 201,12 (*cf.* v. 17). 202,6.

FORTITUDO. Virtus unitatis diuersificatur in fortitudine et debilitate V 81, p. 315,23; *item* motus V 37, p. 325,10.

FRVCTVS ex studio scientiae de saeculo deitatis V 43, p. 338,20.

FVNDAMENTVM sapientiae I 7, p. 10,17.

G.

GAVDIVM uerum III 58, p. 209,16. GENERALIS regula I 3, p. 5,27. II 1, p. 242. III 11, p. 102,17. III 50, p. 191,1. Genus generalissimum V 8, p. 269,25. 270,4. 18. 22.

GENERALITAS. Locus generalitatis III 49, p. 189,21. Modus generalitatis III 50, p. 190,24.

GENERARE est procreare rem ex se consimilem III 47, p. 184,19. Hyle herbarum et animalium mouentur in generando ad recipiendum formam herbarum et animalium V 34, p. 319,21. Motus, per quem cuncta generata sunt, alligatus est uoluntati I 2, p. 4,17.

GENERATIO. I. Generatio i. e. actus generandi. *a.* Generatio animalis. Generatio est etiam in anima animali III 49, p. 188,27. — *b.* Generatio generaliter dicta (*syn.* natura). *a)* Generatio ex contrariis fit I 14, p. 18,17. Generatio eget subiecto in quo fiat, et re ex qua fiat ib. v. 25. — *β)* Caelum non recipit generationem I 17; p. 21,3. superficies altior caeli continentis est initium generationis siue naturae II 24, p. 60,1. — *γ)* Causa generationis hominis est scientia et operatio I 3, p. 5,5. c. 4, p. 6,5. generatio formarum in anima III 37, p. 163,25; substantiarum aliarum ex aliis III 46, p. 183,26. c. 54, p. 159, 24. — Praedicamenta sunt terminus generationis V 28, p. 308,4.

II. Generatio i. e. Generatum. Conversio elementorum in generationes et conversio aliorum generationum in alias I 3, p. 6,1.

GENVS. 1) Scientia generum II 9, p. 40,8. Apprehensio generis et differentiae est ultimum ad quod intellectus pervenit IV 6, p. 223,18. V 12, p. 279,8. Substantia intelligentiae apprehendit esse in omnibus rebus, scilicet formam unientem simplicem, i. e. genera et species III 41, p. 172,6; cf. v. 14. — 2) Genus ponitur principium in definitione V 22, p. 298,11. Quid est constat ex genere et differentia V 24, p. 302,11. — Genera et species sunt esse in omnibus rebus, differentiae, propria, accidentia aut non-esse III 31, p. 172,7. 15. 20. — Genus superponitur super differentiam III 41, p. 172,18. Divisio generis in species III 18, p. 118,11. Individua et species sunt in generibus III 53, p. 157,11. res multae habent esse in generibus III 33, p. 157,12. Nomen et definitio generis a speciebus pariter suscipiuntur III 18, p. 118,13. 14. — 3) *a.* Genus commune, *opp.* species genere diversae IV 10, p. 232,25. 26. convenientia in uno genere V 8, p. 271,19. — *b.* Convenientia eiusdem generis sunt III 5, p. 88,12. Omne quod procedit (fluit) ex alio, eiusdem generis est cum illo III 9, p. 98,16. c. 53, p. 197,17. Quicquid est mutatum in aliquid, eiusdem generis est cum re in quam mutatum est III 10, p. 100,4. — Possibile et necessarium eiusdem generis sunt III 10, p. 101,6. 20; *item* compositum et simplex V 14, p. 283,21. substantia praedicamentorum eiusdem generis est cum

substantia quae est prior ea III 10, p. 101,21. 102,8. actiones naturae et animae, animae et intelligentiae sub uno genere sunt III 46, p. 184,2. c. 48, p. 186,1. c. 49, p. 188,9. Substantia et accidens absoluta non conveniunt in uno genere IV 10, p. 232,28. — Quae unius generis sunt, cadunt sub eo quod est genus eorum III 5, p. 88,14. — Genera unum sunt III 33, p. 157,13. genera monentur ad coniunctionem V 35, p. 321,11. — 4) *a.* Incomplexi intellectus, quae sunt decem genera III 37, p. 163,18. decem genera corporalia: materia universalis, quantitas, qualitas, relatio, tempus, locus, situs, agens, patiens, habere III 27, p. 143,11. 17 sqq. quomodo decem genera corporalia sint in substantia spiritali ib. v. 11. — *b.* Genus i. e. materia IV 6, p. 223,18 *coll.* v. 19. — *c.* Genus in factorem primum non cadit III 11, p. 103,17. — Genera quae sustentur in materia sunt impressio a sapientia in materiam V 41, p. 331,8. — 5) Genus generalissimum non existit ex coniunctione duorum intellectuum V 8, p. 270,21. Eus non est genus generalissimum V 8, p. 269, 24. — Materia prima est genus generalissimum V 8, p. 270,4. (Disc.); cf. 46. Unitas est essentia generis generalissimi ib. v. 18 (Mag.). Substantialitas et unitas sunt forma generis generalissimi ib. v. 4. 7. 9 (Disc.).

GRADVS post gradum III 23, p. 133,19. Gradus substantiarum simplicium (intelligibilium) III 56, p. 204,12. c. 57, p. 205,8. Substantia praedicamentorum est gradus inferior naturae II 12, p. 43,23.

GRATIA dei IV 20, p. 256,23.

GROSSITUDO substantiae inferioris II 21, p. 52,25.

GROSSVS. Corpora grossa III 48, p. 187,10.

GYMNASIVM. Applicatio uiri ad gymnasium V 26, p. 305,11.

II.

HABERE est unum ex decem generibus corporalibus III 27, p. 144,11 *coll.* p. 143,11. Quid ei oppositum sit in substantiis simplicibus III 27, p. 144,12.

HABITUDO formae ad materiam talis est qualis animae ad corpus et intelligentiae ad animam V 3, p. 262,12.

HERBA. Hyle herbarum movetur in generando ad recipiendum formam

herbarum V 34, p. 319,21. Compositio et retentio elementorum in herbis III 44, p. 178, 4. — Herba crescit III 46, p. 182,4. — Actio substantiae simplicis in herbis III 44, p. 178, 6. colores et figurae in herbis sunt ex impressione animae et naturae, non ex coniunctione elementorum secundum aliquam proportionem IV 16, p. 248, 11. 13. 18.

HOMO. 1) Essentia hominis habet causam finalem I 2, p. 4,10. causa finalis propter quam factus est homo I 1, p. 2,8. c. 2, p. 4,7. 23. eam esse applicationem animae eius cum mundo altiore I 2, p. 4,23. quae fit scientia et opere ib. v. 26 sqq. causa generationis hominis est scientia et operatio I 3, p. 5,5 sqq. c. 4, p. 6,5. quod homo in hac vita inquirere debet, est scientia, maxime scientia sui ipsius I 2, p. 8, 30 sqq. — Quies et motus in generatione hominis est ex causa cogentis voluntatis I 2, p. 4,21. — 2) Pars hominis sciens est melior omnibus partibus eius I 2, p. 4,1. Hominis essentia comprehendit et penetrat omnia et omnia subiecta sunt eius virtuti I 2, p. 4,5. homini cogitatio et cognitio proprie conveniunt III 46, p. 182,5. Quod homini de scientia magis necessarium est scire, est ut sciat se ipsum, ut per hoc sciat alia quae sunt praeter ipsum I 2, p. 4,3. — Scientia est in essentia hominum III 38, p. 168,7. 8. homines apprehendunt scientiam sine disciplina ib. v. 7. homines sunt communicantes in apprehensione aliorum rerum ib. v. 5. — Homo cum causam finalem propter quam conditus est cognoscit, felicitatem consequitur I 2, p. 4,7. felicitas maxima in studio substantiarum simplicium III 57, p. 206,18. — 3) Condicio hominis exemplum fabricae totius III 58, p. 208,17.

HVMOR. Humores in animalibus I 14, p. 17,23.

HYLE (*syn. materia*). 1) Hyle i. e. materia corporalis. a. Nomen quod convenientius est sustinenti formam mundi est materia vel hyle II 11, p. 43,1. 10. Hyle est vis recipiens formas sensibiles ex anima III 42, p. 173, 23; est virtus receptibilis formarum sensibilibus V 18, p. 291,21; est locus formarum naturalium ib. v. 19. — b. Hyle est spissa et corporalis V 28, p. 309,6. 9. Corporalitas hyle, *opp.* spiritualitas intelligentiae V 15, p. 284, 23. — c. Ordines simplicis hyle IV 15,

p. 246,6. — Hyle quo magis descendit, constringitur et corporatur, et partes eius mediae prohibent ultimas perfecte penetrari lumine IV 14, p. 243,19. — 2) Hyle est extra essentiam intelligentiae V 13, p. 281,3. 4. c. 15, p. 284,19. c. 28, p. 308,19. res habentes hyle (sensibilia corporalia habentia hyle) non sunt in intelligentia V 15, p. 284,16. 18. — In apprehensione rerum hyle habentium intelligentia opus habet mediantibus formis V 8, p. 271,20 vel sensibus V 15, p. 284,11. 20. intelligentia non apprehendit hyle per se, sed mediantibus anima et sensibus V 13, p. 281,2. 4. — 3) Substantia formarum in hyle V 19, p. 293,13. formata habentia hyle V 4, p. 263,12. Formae et figurae corporales quae sustentantur in hyle sunt ab anima III 24, p. 138, 7; cf. III 42, p. 173,23 (n. 1). Hyle particularis desiderat formam particularem V 34, p. 319,20. Una hyle habet diversas formas I^a propter diversitatem spatii quod habet ipsa hyle, 2^a propter debilitatem luminis, quando uestitur materia IV 15, p. 246,2. *Praeterea* cf. III 42, p. 173,24. IV 8, p. 216,20. V 34, p. 320,1 (n. 4). — Lumen diffusum in hyle IV 14, p. 243,10. — 4) Hyle sensu largiore dicta. Inferius est hyle superiori V 19, p. 294, 14. — Unitas prima agens non habet hyle, sed unitas secunda constat ex hyle subiecta et unitate sustentata V 23, p. 300,21. 26. — Divisio substantiae simplicis in hyle et forma IV 3, p. 216,20. Anima est hyle subiecta receptioni formarum intelligibilium III 42, p. 173,24; est in principio sicut hyle receptrix formae V 34, p. 320,1. — Hyle herbarum et animalium V 34, p. 319,21.

HYLEARIS unitatis IV 14, p. 242, 14. 18. 20.

I.

ICTVS oculi I 8, p. 11,16. III 2, p. 76,5. IV 4, p. 219,1. 3. 5. c. 10, p. 233, 24. V 27, p. 306,15. 307,6. c. 31, p. 314,19. c. 42, p. 334,9.

IDENTITAS. Anima rationalis movetur ab identitate ad extraneitatem IV 13, p. 239,8.

IGNIS est corpus simplex III 43, p. 175, 27. Applicatio ignis cum aere II 24, p. 70,13. Partes ignis nimis unitae et simplices et aequales II 21, p. 63,15. Calor in igne cf. calor.

IMAGINARI (*cf. imaginatio*). 1) Quomodo substantiae spirituales ima-

ginari possumus III 56, p. 204,13 sqq.; quomodo diuersitatem materiae et formae V 3, p. 261,17 sqq. imaginari materiam per se et formam per se V 4, p. 262,17. 263,13. 17. imaginari formas rerum secundum imaginationem uigilantis, *opp.* uera uisione V 13, p. 281,24. 25. — 2) Via (uirtus) imaginans III 37, p. 164,10. IV 16, p. 249,11. V 4, p. 263,18. esse formarum in ea IV 16, p. 249,11. — Imaginata i. e. formae intelligibiles V 17, p. 290, 2.

IMAGINABILITER recipere formam III 42, p. 174,15.

IMAGINATIO. 1) Vis imaginans (*cf.* imaginari 2). Formae sensibilibus sigillantur subtilius et simplicius in imaginatione quam in instrumentis (*scil.* sensibus), in essentia animae subtilius et simplicius quam in imaginatione II 6, p. 36,11. 13. Visio imaginationis et memoriae V 41, p. 332,16. Imaginationem expurgare V 1, p. 257,17; expoliare ab accidentibus corporalibus V 1, p. 258,1. — 2) Actus imaginandi (*cf.* imaginari 1). Imago rerum intelligibilium III 56, p. 203,5; spiritualium V 4, p. 263,11; materiae respectu formae, formae respectu materiae ib. v. 3; essentiae materiae et essentiae formae per se ib. v. 5. 10; applicationis formae cum materia V 6, p. 267,6. 10. Imaginatio uigilantis V 13, p. 281,23.

IMAGO uel pictura III 18, p. 119, 14. 15.

IMMOBILIS. Corpus immobile II 10, p. 42,8.

IMPEDIMENTVM inter uisum et uisibile IV 14, p. 243,16.

IMPERFECTIO corporum sensibilium III 57, p. 206,11.

IMPERFECTVS (*opp.* perfectus). Omne quod procedit ex alio, imperfectum est III 9, p. 98,6. 7. Creatum patiens est imperfectum V 25, p. 303, 23. — Omni imperfecto inuenitur aliquid perfectius III 9, p. 98,8. Quod est imperfectum, mouetur ad recipiendum formam perfecti V 34, p. 320,17.

IMPOSSIBILIS, *opp.* necessarius, possibilis V 24, p. 302,18. Impossibile est priuatio esse et eius absentia V 24, p. 302,21.

IMPOSSIBILITAS substantiae recipiendi unam formam in alia forma praeter corporeitatem II 23, p. 66,21.

IMPRESSIO (*cf.* imprimere). 1) Impressio non fit nisi applicatione im-

mentis ad impressum III 31, p. 152,1. Impressio eget sustinente IV 13, p. 240,19. Impressio eius, quod est in substantia imprimentis, *opp.* creatio III 25, p. 139,24. — 2) Impressio uirtutis agentis III 13, p. 106,15; substantiae simplicis III 20, p. 124,16. 125,8. 13. 20. c. 21, p. 129,1. 4. 7. 10. 11. c. 25, p. 138,17. IV 16, p. 248,17. 22; altiorum substantiarum in inferioribus III 46, p. 181,10 (*cf.* III 46, p. 182, 12. c. 49, p. 180,18); naturae III 20, p. 126,20. IV 16, p. 248,11; animae III 20, p. 126,20. c. 22, p. 130,4. 5. IV 16, p. 248,11; primae materiae in omnibus substantiis IV 10, p. 231,25; unitatis V 31, p. 315,9. c. 39, p. 327,26; ab uno V 32, p. 317,8; ab uno uero altissimo IV 13, p. 239,20; a sapientia V 41, p. 331,10. c. 42, p. 333,1; uoluntatis V 40, p. 330,6. diuersi ordines uoluntatis in impressione V 37, p. 324, 13. — 3) Esse non est impressio IV 13, p. 240,19. — Forma impressio unitatis est V 39, p. 327,25. omnes formae sunt impressiones a sapientia essentiae primae V 41, p. 331,9. c. 42, p. 333,1. forma uniuersalis est impressio ab uno uero altissimo IV 13, p. 239,20; *cf.* V 32, p. 317,7. initio materiae et formae est ex impressione unitatis in illis V 31, p. 315,9. — Impressio formarum sensibilium in anima III 37, p. 164,11. 21; in sensu ib. v. 23. — Genera species differentiae propria accidentia sunt impressio a sapientia in materiam V 41, p. 331,8. Impressio in materia diuersa est propter elongationem ab origine et propter receptionem aliquo mediante et sine aliquo mediante V 41, p. 331,13. Impressiones sensibiles in substantia corpora III 21, p. 128,26. 129,3,5. impressiones in animalibus et herbis IV 16, p. 248,11.

IMPRIMERE (*cf.* impressio). Imprimens attribuit quod habet in sua essentia III 25, p. 139,23. Perfectum imprimit in minus perfectum III 47, p. 185,9. nullum impressum est tale, quale id a quo imprimitur, in fortitudine et perfectione III 22, p. 130,26. Omnis qui agit in aliud non agit in illud nisi per suam formam quam imprimit in illud V 41, p. 331,7. Forma creata impressa est materiae V 43, p. 336,10; *cf.* forma n. 13 d. e.

IMPULSVS. Effluxio ex impulsu est, impulsus ex ui III 15, p. 109,29.

IMPROPRIE dicere V 39, p. 327,23.

INANIMATA constant ex materia et forma I 14, p. 17,10.

INANTITAS (*syn.* uacuitas) non est inter partes corporis II 19, p. 60,7. ad fugiendam inanitatem corpora mouentur in partem contrariam motui naturali eorum ib. v. 8. Cf. corpus 3 d.

INCLINARE. Anima inclinatur ad sensum III 37, p. 166,8; ad materiam corporalem III 42, p. 173,28. 174,2.

INCOMPLEXVS. Incomplexi intellectus, quos sunt decem genera III 37, p. 163,18,23.

INCORPORARE. Formae incorporantur propter applicationem suam ad substantiam corpoream III 28, p. 144,23; propter materiam corporealem quae eas sustinet III 29, p. 148,5. Cf. forma 3 f et 18.

INCREMENTVM. Quicquid crescit incremento rei alterius a se, necesse est ut illa res sit per illud II 10, p. 41,22 (cf. III 32, p. 164,21). Principium incrementi corporis III 38, p. 166,11. Ponderositas corporis augetur incremento quantitatis II 10, p. 41,23.

INDAGATIO materiae et formae universalis V 11, p. 277,12.

INDIGENS (*opp.* sufficiens). Creatum patiens est indigens V 25, p. 303,23.

INDITVS. Inquirere factorem primum inditum est omnibus V 84, p. 319,16.

INDIVIDVVM non diuiditur I 11, p. 15,6. Individua multa sunt III 33, p. 167,11; sunt in generibus ib. v. 12; mouentur ad coniunctionem V 35, p. 321,10.

INDIVISIBILIS (*opp.* diuisibilis) in effectum II 16, p. 52,3; potentia ib. v. 4. Pars indiuisibilis II 16, p. 52,7. III 26, p. 142,8. punctum indiuisibile II 16, p. 52,10. III 26, p. 142,9. unitas indiuisibilis IV 14, p. 242,13.

INDVCTIO omnium substantiarum sensibilium V 12, p. 278,11 (cf. V 13, p. 280,13).

INFERIOR (*opp.* altior, superior; cf. infimus). 1) Inferius est ex superiori III 33, p. 167,16. IV 4, p. 217,15. V 21, p. 297,7. Inferius a superiori (altiori) est deductum IV 5, p. 222,10; deductum V 12, p. 279,18; defluxum IV 1, p. 211,13. c. 15, p. 247,12. Inferius descendit a superiori II 6, p. 37,8. 10. c. 12, p. 43,24. Esse inferioris est ex esse superiori V 21, p. 297,2. Formae inferiores defluxae sunt a superioribus IV 16, p. 246, 8. c. 20, p. 266,17. V 18, p.

290,13. forma inferior quae subsistit in materia inferiori est suscepta ex forma altiori subsistente in materia altiori II 22, p. 64,3. formae quae sunt infusae in inferioribus, infunduntur a superioribus II 14, p. 48,7. — Lumen fluit ab altiori ad inferioris III 52, p. 197,2. inferiores substantiae vestiunt lumen ab altioribus III 45, p. 181,6. — Communis radix de omni quod uenit a superiori ad inferioris II 14, p. 48,9. —

2) a. Inferius est exemplum altioris (superioris) II 7, p. 37,0. 9. III 66, p. 203,10. c. 57, p. 208,6. IV 4, p. 217,15. Mundus simplex inferior exemplum altioris IV 16, p. 247,18. — Inferior pars materiae talis est in essentia qualis superior IV 14, p. 244,27. — b. Quicquid est in substantiis inferioribus, est et in superioribus, sed non e conuerso III 49, p. 188,25. Inferius habet esse in superiore III 33, p. 167,15. c. 42, p. 173,17. totum quod est in inferiori, est in altiori IV 1, p. 211,13. formae inferiores sunt (sunt complexae, habent esse) in formis superioribus III 23, p. 133,18. c. 26, p. 142,23. IV 15, p. 246,23. V 18, p. 290,20. — c. Superius habet esse in inferiore IV 4, p. 217,25. c. 16, p. 249,9; probatur IV 4, p. 218,1 aq. superior proprietates inuenta est in inferiori IV 4, p. 218,4. stabilitas inferiorum in superioribus III 32, p. 163,4. unio formarum inferiorum in formis superioribus V 18, p. 200,15. — Altiores substantiae dant inferioribus suas essentias III 53, p. 198,22. 25. 26; conferunt nomen suum et definitionem III 53, p. 198,23. 24. IV 4, p. 218,7. — d. Res non sunt taliter in superioribus, qualiter in inferioribus V 17, p. 299,9. Formae in inferioribus minus perfectae sunt quam in superioribus II 14, p. 48,8. formae inferiores habent esse in formis superioribus esse subtiliori et simpliciori IV 16, p. 249,9. unio formarum in substantiis inferioribus, sicut in natura et animalibus, minor quam in substantiis intelligentibus V 16, p. 288,4. compositum simplex est ad id quod inferius est eo IV 4, p. 218,22. superius ex elementis unitis et simplicius est inferius V 42, p. 333,24. — Superius est supra inferius propter elongationem inferioris a superiori III 51, p. 194,19. 22. —

3) a. Quod est superius, est forma inferiori III 3, p. 81,18. Inferius est hyle superiori V 19, p. 294,14. inferior substantia est forma superiori, superior materia sustinens inferiorem

IV 9, p. 230, 19. 231, 5. — *b.* Superius (unaquaeque substantia III 42, p. 272, 21) est agens in inferius V 19, p. 294, 15. c. 21, p. 296, 9. impressio altiorum substantiarum in inferiores III 46, p. 181, 10. Motus inferior substantiarum est propter motum superiorum illis III 58, p. 209, 2. Substantia altior sustinet et cognoscit inferiorem III 57, p. 207, 21. inferior substantia oboedit et deseruit (seruit) altiori (superiori) III 58, p. 208, 20. 209, 6. 14. — *Vires* fecerunt umbram in inferioribus III 55, p. 201, 7. c. Essentiae substantiarum altiorum non minuuntur propter generationem substantiarum inferiorum III 54, p. 199, 23. Substantiae inferiores non separantur ab essentiali substantiarum a quibus fluunt, etsi sint defluxae ab eis III 54, p. 200, 1. — *d.* Inferius non est aequale altiori in intellectu substantialitatis, non tamen extra intellectum eius III 52, p. 197, 8. substantia inferior secundum aliquid est virtus, secundum aliquid substantia III 52, p. 197, 11. — *e.* Quid unicuique generi eorum quae sunt oppositum sit in extremo superiori III 27, p. 143, 16. Proportio ultimi superioris (inferioris) intelligibilium III 5, p. 195, 10. 12. Acquidistantia extremi inferioris ad extremum altius III 9, p. 39, 23.

4) *a.* Vires fecerunt umbram in inferioribus III 55, p. 201, 7. Inferius est multa III 33, p. 157, 16. formae in substantia inferiori sunt dispersae et occupant locum III 26, p. 142, 20. — In inferiori omnia appetunt commisceri V 35, p. 221, 6. tam in superioribus quam in inferioribus omnia diuisa moeantur ad coniunctionem ib. v. 10. — Forma inferior est unitas II 22, p. 64, 6. — *b.* Extremum inferius *cf.* extremum n. 2. ultimum inferius *cf.* ultimum n. 2. — Erigere se ab inferiori ad superius III 46, p. 184, 4.

INFERIORITAS. Diuersitas substantiarum in superioritate et inferioritate V 37, p. 324, 14.

INFINIVS (*cf.* inferior). Esse ab extremo supremo usque ad extremum infimum distinctum est quatuor ordinibus V 24, p. 301, 16. Extensio materiae et formae a supremo usque ad infimum est una continua V 30, p. 313, 6. Formae defluunt ab ultimo supremo usque ad ultimum infimum IV 18, p. 251, 6. Substantia intelligentiae ordinata est in ultimo supremo, substantia corporis in ultimo infimo V 16, p.

288, 9. In infimo extremo motus deficit IV 18, p. 251, 20.

INFINITVS (*opp.* finitus). 1) Res infinita non habet formam IV 6, p. 224, 1. 3. Infinito non accedit accidens III 6, p. 91, 14. Res infinita non mutatur III 6, p. 91, 15; non est diuisibilis III 3, p. 80, 11. — 2) Creator infinitus III 3, p. 80, 18. factor primus infinitus III 6, p. 91, 21. 28. c. 8, p. 95, 9. 19. 96, 14; *cf.* V 25, p. 303, 26. essentia aeterna est infinita IV 6, p. 224, 3. — Voluntas infinita est secundum essentiam abque actione, non est infinita secundum formam quae fluxit ab ea IV 19, p. 252, 19; *cf.* III 57, p. 205, 24. — Quomodo aliquid elongari vel appropinquare possit rei infinitae III 65, p. 201, 19. — 3) Forma est infinita ex ea parte, unde uenit ad materiam desursum, scilicet ex parte uoluntatis V 28, p. 308, 1. quomodo possibile sit ut forma sit ex parte finita, ex parte infinita V 28, p. 308, 5 *sqq.* — Virtus substantiae mediae est infinita secundum suam simplicitatem, finita secundum quod est substantia creata III 3, p. 80, 15. — Vires substantiarum intelligibilium infinitae III 57, p. 205, 21 (*cf.* p. 206, 5). Quomodo intelligentia ab inferiore parte sit finita et infinita V 28, p. 308, 21 *sqq.* — 4) Substantiae finitae non est motus infinitus III 6, p. 91, 25. c. 8, p. 95, 9. ab essentia infinita non exit motus finitus III 6, p. 91, 10. Locus finitus tempore finito non potest transiri III 8, p. 95, 22. Substantia finita non potest moueri in substantia infinita III 8, p. 96, 11. — 5) Non in infinitum omne mobile motorem habet III 50, p. 192, 15. Essentia substantiarum simplicium non extensae sunt usque in infinitum III 52, p. 196, 8. Forma non habet formam usque in infinitum IV 11, p. 235, 14.

INFLECTERE. Anima se inflectit ad intelligentiam III 42, p. 173, 27.

INFLVERE (*cf.* fluere, fluxus et quae ibi laudantur). Causae propter quas aliae ex substantiis influunt aliis III 13, p. 108, 14 *sqq.* Unitas influunt in materia V 33, p. 318, 20.

INFLVXIO (*cf.* influere). Influxio formae super materiam V 41, p. 330, 19. Prima influxio complectitur omnes substantias III 13, p. 108, 8; fecit ut aliae substantiarum influerent aliis ib. v. 9.

INFLVXVS (*cf.* fluere, fluxus et quae ibi laudantur). Vis et subtilitas faciant influxum III 15, p. 110, 1.

INFRA (*opp.* *supra*). Omnes substantiae sunt infra substantiam primam V 17, p. 290,7. Materia est infra uoluntatem V 42, p. 334, 22. Recipitrix formae est infra eam V 42, p. 335,14. Intelligentia apprehendit quae sunt infra eam V 1, p. 259,8 (*cf.* p. 256,11). Intelligentia, anima, natura sunt quicquid est infra eas V 17, p. 290,14.15.

INFUNDERE (*cf.* *infusio*). Infundi intelligibilibus V 43, p. 338,24. Forma et uoluntas in tota materia infusae V 38, p. 327,1. 8. 6.

INFUSIO (*cf.* *infundere*) coloris per quantitatem II 17, p. 56,4; formae primae in materia prima III 34, p. 159,4. V 43, p. 337,17; formae simplicis super substantiam oppositam III 25, p. 141,10; formarum simplicium super materiam corporalem III 34, p. 159,13. c. 35, p. 161,21; luminis in corporibus III 34, p. 159,15; quantitatis per substantiam II 17, p. 56,6; solis in aërem IV 17, p. 251,7; uoluntatis in substantiis V 38, p. 326,8.

INHAERENTIA formarum sensibilibus III 37, p. 164,9.

INITIVM (*syn.* *principium*). 1) Initium rerum distat ab ultimo earum III 2, p. 75,11. Quod initium habet, finem habet IV 15, p. 245,11. c. 20, p. 253,22; *cf.* IV 20, p. 254,7 sqq. — Quod propinquius est initio, est ei similis IV 19, p. 253,10 (*cf.* p. 254,7 sqq.). — 2) Essentia uoluntatis (creatoria) initium non habet III 57, p. 206,2. V 30, p. 312,18. Actio uoluntatis habet initium III 57, p. 206,1. IV 19, p. 252,23. Factor primus est initium omnium rerum III 2, p. 75,10. — Creatum initium habet IV 14, p. 245,10. Lumen quod fuit a uoluntate habet initium IV 19, p. 253,8. Forma habet initium IV 20, p. 253,22. 26; *probatur* ib. v. 27 sqq. (*cf.* n. 3). — 3) Initium omnis formae IV 20, p. 254,2. *Nulla* formae non est sicut eius initium IV 20, p. 254,7 sqq. initium unionis formae cum materia V 30, p. 311,19. 312,16. c. 37, p. 325,25 (*cf.* V 29, p. 310,15). — Initium generationis siue naturae II 24, p. 69,1; luminis in uirtute et essentia IV 15, p. 245,10; numerorum numerorum IV 13, p. 240,2; unitatis II 21, p. 63,2.

INQUIRERE (*cf.* *inquisitio*) factorum primum est iudicium omnibus V 34, p. 319,16. Inquirere unionem V 35, p. 321,18.

INQUISITIO (*cf.* *inquirere*; *syn.* *amor*, *appetitus*, *desiderium*). 1) In-

quisitio animae I 8, p. 11,7. scientiae V 40, p. 329,18. Inquisitio quae continetur intra species quaestionum logicarum III 49, p. 189,19. Intelligentia apprehendit formas intelligibiles sine inquisitione III 48, p. 187,17. — 2) Inquisitio applicationis ad amatum V 32, p. 317,15. inquisitio materiae consequendi bonitatem V 33, p. 318,16. inquisitio bonitatis est diffusa in omnibus V 34, p. 319,4.

INSEPARABILIS forma IV 8, p. 228,9. 12.

INSEPARABILITAS formae a materia (*opp.* *separabilitas*) IV 8, p. 228,7. 18.

INSPECTOR (*cf.* *inspectus*). Speculum recipit formam ab inspectore V 41, p. 330,24. 331,1.

INSPECTVS (*cf.* *inspector*; *syn.* *intuitus*). Per inspectum uerbi indita est forma V 30, p. 313,15.

INSPIRARE. Intelligentia inspirat formam intelligibilem animae V 37, p. 324,25.

INSTABILITAS in fine quietis propter elongationem ab origine unitatis V 31, p. 315,18.

INSTRUMENTVM. 1) Instrumenta animae scientis i. e. sensus I 3, p. 6,2. Anima eget instrumento in apprehensione formarum corporalium III 28, p. 147, 2. formae sensibiles non sunt existentes in substantia animae, nisi applicentur ei per instrumenta instituta ad apprehendendum eas III 38, p. 166, 16. apprehensio animae sentientis formae sensibiles mediantibus instrumentis V 15, p. 285,20. — Formae sensibilibus sigillantur in instrumentis II 6, p. 36,9. Similitudo instrumentorum ad substantiam sentientem et formas sensibiles V 15, p. 285,21. — Anima apprehendit formas sensibiles in se ipsa sine instrumento, sed tum demum, cum apprehenderit eas instrumentis III 38, p. 166,3.19. — 2) Substantia intelligibilis agit cum instrumento III 16, p. 113, 23. Intelligentia apprehendit res sine instrumento III 28, p. 146,27 (*Discip.*). Intelligentia in apprehensione formarum sensibilibus opus habet instrumento III 28, p. 147,4. (*Mag.*). — Voluntas agit sine instrumento II 16, p. 113,22. — 3) Causa compositionis instrumentorum animae III 40, p. 170,7.

INTELLECTVM. Applicatio intellectus cum intellecto V 2, p. 260,20.

e. 6, p. 267,16. c. 27, p. 307,12. deprehensio intellectus ad intellectum V 27, p. 307, 14. — Forma intellecti V 2, p. 260,23. c. 15, p. 285,1. intelligentia recipit formam intellecti sine materia V 41, p. 331, 6. — Intellecta spiritualia V 15, p. 284,17.

INTELLECTVS. I. Intellectus i. e. uel substantia intelligentis (*syn.* intelligentia II.). 1) Anima particularis, dum uocatur intellectus primus, est in principio sicut hyle receptrix formae, sed cum receperit formam intelligentiae universalis, quae est intellectus tertius, et fuerit facta intelligentia, tunc erit facilis ad agendum et uocatur intellectus secundus V 34, p. 319,26. Intellectus est ultimus terminus substantiae spiritualis V 30, p. 312,9. Anima media est inter substantiam intellectus et sensum III 37, p. 165,7. Anima, cum se inclinat ad sensum, eripitur apprehensio eius quod est in intellectu; cum ad intellectum, apprehensio eius quod est in sensu III 37, p. 165,8 (Disc.). — 2) Applicatio intellectus cum intellectu V 6, p. 267, 20. c. 27, p. 307,12 (*cf.* V 15, p. 284, 25). deprehensio intellectus ad intellectum V 27, p. 307,14. emissio intellectus a sua essentia saper rem intellectam V 6, p. 267,23. — Considerare in intellectu V 12, p. 278,2. Esse materiae in intellectu, *opp.* esse in se ipsa V 9, p. 272,1.4. in intellectu existere per se, *opp.* in actu V 23, p. 300,6; *syn.* in potentia ib. Resolutio substantiarum in intellectu V 12, p. 278,13. aliquid resolvere in aliud intellectu V 7, p. 269,8. — Intellectus auditoris V 43, p. 336,6. — 3) Intellectus non apprehendit rem, nisi constantem ex materia et forma IV 6, p. 223,13. 15; probatur ib. v. 17 sqq. Sensu aut intellectu non apprehenditur nisi forma IV 3, p. 217,3. c. 5, p. 221,15. intellectus non apprehendit rem, nisi cum forma eius adiungitur formae ipsius rei V 9, p. 272,2. Forma intellectus conuenit omnibus formis IV 4, p. 218, 11. forma intellectus coniungitur cum formis intelligibilibus IV 5, p. 221,19. 22. apprehensio intellectus non est, nisi cum intelligentia apprehendit formam rei V 5, p. 265,25 (*cf.* V 15, p. 284,24). intellectus non applicatur nisi formae intelligibili V 8, p. 271,11. — Intellectus non comprehendit rem, nisi quia finita est apud eum IV 6, p. 223, 21. — Intellectus discernit formas a corporibus IV 4, p. 218,10. abstrahere

formam a materia intellectu V 11, p. 277,18. — 4) Vis intellectus comprehendit omnia V 1, p. 258,3. Vitium ad quod intellectus apprehendendo peruenit est genus et differentia IV 6, p. 223,17. V 12, p. 279,7. Intellectus penetrat id quod est post substantiam praedicamentorum, donec ueniat ad materiam primam III 56, p. 204,4. Quomodo possit esse ut intellectus apprehendat materiam uniuersalem et formam uniuersalem, cum sit ipse compositus ex eis et cadens infra eas V 1, p. 258,8 sqq. — Intellectus attribuit proprietates V 12, p. 278,3. omne quod est in intellectu, diuiditur in proprietatem et propriatum V 12, p. 270,6. — Percipere figuras per intellectum V 43, p. 336,2. — 5) Erigere intellectum ad ultimum intelligibile III 56, p. 204,15. Expedire intellectum a captiuitate naturae III 56, p. 204,17. intellectum clarificare V 43, p. 337,21. purgare intellectum a substantia corporali V 30, p. 311,17.

II. Intellectus i. e. id quod intelligitur (*syn.* sensus, significatio). 1) Esse intellectus in anima V 10, p. 275,1. in essentia creatoris totum existit, sicut aliqua de intellectibus est existens in anima V 30, p. 313,1. constitutio formarum in anima uocatur intellectus III 37, p. 165,5. — Duae res cum similes sibi fuerint in aliquo intellectu, quamuis ille intellectus aliter fuerit in uno quam in alio, tamen debet esse unus III 46, p. 182, 26. Ex compositione fit intellectus qui prius non erat V 9, p. 274,2. — Resonare et modulari sine ordine qui significet intellectus III 48, p. 187,12 (*cf.* v. 15). — 2) Intellectus in quo conueniunt operationes naturae et animarum unus est III 46, p. 183, 12. — Intellectus actionis uniuersalis III 58, p. 209,11; altitudinis III 57, p. 206,26; compositionis III 45, p. 180,6; conuersionis IV 7, p. 227,19; continentiae III 57, p. 206,25; corporeitatis IV 2, p. 213,24; esse IV 10, p. 234,16. V 5, p. 285,24; essendi IV 10, p. 234,1; formae I 17, p. 21,26. III 40, p. 171,2. 3. 4. IV 10, p. 234,18. c. 11, p. 235,9. c. 14. p. 242,9. V 4, p. 263,9. c. 26, p. 305,4; formae uniuersalis IV 11, p. 240,5,8; intuitus V 18, p. 290,5; materiae I 17, p. 21,26; ordinationis III 7, p. 227,10; passionis uniuersalis IV 58, p. 209,11; proprietatis V 4, p. 263,9; retentionis III 45, p. 180,6; scientiae V 5, p. 265,16; spiritualitatis IV 2, p. 218,23; substantialitatis I 6,

p. 8, 13, 22. III 52, p. 190, 25. 197, 1. 3. 7. 9; sustinentia V 4, p. 262, 21; uerbi V 43, p. 336, 5. 8. 18. 23; unitatis IV 11, p. 235, 9. V 8, p. 270, 20. 271, 1; unitio- nis V 19, p. 292, 4. 5. — 3) Incom- plexi intellectus III 37, p. 163, 18. 22. intellectus simplices III 37, p. 164, 4. Intellectus intellectual obulans IV 3, p. 216, 16. Intellectus multum difficilis IV 16, p. 248, 7; profundus III 58, p. 209, 1; uerus IV 19, p. 253, 6. — In- tellectum comprobare V 13, p. 280, 11; obseruare V 18, p. 291, 13.

INTELLIGENTIA. I. Intelli- gentia i. e. cognitio slus com- prehensio. Aliae res cadunt sub in- telligentia humana, aliae eam excedunt I 1, p. 3, 16. Intelligentia hominis accrescit per scientiam sensibilium et exit de potentia ad effectum II 6, p. 36, 8. — Intelligentia depictionum V 43, p. 338, 1.

II. Intelligentia i. e. substan- tia uel uis intelligens (cf. substan- tia intelligibilis, substantia simplex; intellectus I.). 1) Scientia de intel- ligentia. Intelligentia occultior quam anima V 20, p. 244, 24. De intelligentia quaeritur quid est, non quale nec quare est V 24, p. 302, 2. — Quicum- que uoluerit scire principia et omnino quicquid est, debet diligenter specu- lari substantiam intelligentiae V 4, p. 264, 6. cognitio intelligentiae ducit ad cognitionem totius V 4, p. 261, 7. 12. consideratio diuersitatis materiae uni- versalis et formae universalis ex con- sideratione formae (essentiae) intelli- gentiae qualis sit V 5, p. 264, 13. 16 sqq. — Penetrare usque in saeculum intelligentiae V 43, p. 337, 22.

2) Intelligentia quid et qua- lis sit. a. Intelligentia est substan- tia III 48, p. 187, 22; cf. IV 1, p. 212, 16. — Essentia intelligentiae cf. es- sentia 4 b. — b. Intelligentia est sub- stantia non sensibilis II 1, p. 25, 15. Substantia intelligentiae est subtilis V 15, p. 285, 1 (cf. III 57, p. 207, 15); subtilior quam substantia praedicam- entorum III 9, p. 99, 2. 10. 14. 19; subtilissima omnium substantiarum V 16, p. 288, 6 (cf. III 49, p. 188, 13); sub- tilior et prior eo quod patitur in tem- pore III 9, p. 99, 7; subtilior et cla- rior omnibus quae sub ea sunt II 8, p. 30, 9. substantia intelligentiae est simplex III 57, p. 206, 5. V 1, p. 258, 14. c. 15, p. 286, 3. c. 18, p. 291, 8; sim- plicissima omnium substantiarum V 16, p. 288, 6; in extremitate simplicitatis V

1, p. 258, 15; simplicior et dignior omnibus substantiis minoris mundi III 2, p. 77, 25. simplicitas et spiritua- litas intelligentiae maior quam ani- mae III 28, p. 147, 12. spiritualitas in- telligentiae V 15, p. 284, 22. 285, 7. substantia intelligentiae est in extre- mitate spiritualitatis V 1, p. 258, 15. substantia intelligentiae non angustatur aliqua re V 18, p. 294, 10. intelli- gentia communicat cum ceteris sub- stantiis simplicibus in substantiali- tate, differt ab eis in sapientia et perfectione IV 1, p. 212, 15; cf. III 49, p. 188, 14. perfectio intelligentiae III 57, p. 207, 15. 26. intelligentia est perfectior quam anima rationalis III 49, p. 188, 14. 21; est perfectior et pru- dentior propter lumen diffusum in materia IV 14, p. 243, 9. perfectio, dilatatio et nobilitas substantiae intelligentiae III 57, p. 207, 26. — c. In- telligentia habet principium eo quod causata est, et non habet finem eo quod simplex est et non temporalis III 57, p. 296, 4. — Substantia intelli- gentiae finita est utriusque suis terminis, scil. ex superiori propter uoluntatem et ex inferiori propter hyle V 28, p. 308, 17; cf. IV 20, p. 254, 2. 6. quo- modo intelligentiae ab inferiore parte sint finitae et infinitae V 28, p. 308, 21 sqq. — d. Intelligentia est agens per se ipsam IV 12, p. 238, 1; cf. n. 86 f. Intelligentia continet omnes substan- tias II 3, p. 30, 2; cf. n. 4 et 5. — Intelligen- tia similis est uirtuti omnis rei III 23, p. 132, 23; est similis animae I 5, p. 7, 1. II 3, p. 29, 6. 7; non essentiae primae I 5, p. 7, 3. — Intelligentia accidit diuisione III 56, p. 203, 20. — Essentia intelligentiae est specifica- tia omnium V 4, p. 264, 9; cf. V 14, p. 283, 10. 11. — e. Intelligentia quo- modo debeat esse sicut hyle, quam- uis forma sit V 19, p. 294, 11 sqq.

3) Materia et forma intelli- gentiae. — a. a) Intelligentia (sub- stantia intelligentiae) composita est ex materia et forma IV 1, p. 212, 14. c. 5, p. 220, 12. V 5, p. 265, 8. 12. c. 7, p. 268, 8. 10. c. 12, p. 279, 12, (cf. c. 17, p. 288, 23); probatur V 7, p. 268, 10 sqq. Forma intelligentiae existit per materiam V 1, p. 259, 12 (cf. V 2, p. 261, 10. 14); est coniuncta cum materia et unita ei V 5, p. 265, 17. 18 (cf. V 20, p. 295, 11); constituit essentiam materiae V 14, p. 282, 20; finita est apud materiam V 5, p. 266, 24. c. 7, p. 268, 18. Intelligentia est forma compositi III 3, p. 81, 13. —

β) Intelligentia sciendo se ipsam scit se esse formam rei (formam sustentatam) V 5, p. 266,3.9. 22 (cf. V 5, p. 265,4. c. 7, p. 268,17. 269,2). Intelligentia sciendo se esse formam scit se sustineri in materia V 1, p. 259,20. c. 5, p. 266,11. 17. 18. — γ) Essentia intelligentiae composita est ex materia uniuersali et forma uniuersali V 1, p. 258,19. 23. 259,1. c. 7, p. 268,8. 14. 15. c. 35, p. 322,12 (cf. b et e. v. forma n. 23 c). — δ) Forma intelligentiae uniuersalis est coniuncta materiae in actu IV 20, p. 255,26. Materia et forma intelligentiae particularis sunt exemplum materiae et formae substantiarum spiritualium IV 4, p. 219,23.

β. Intelligentiae forma. α) Intelligentia per formam differt ab alio V 5, p. 264,22. 265,2. 3. forma propria intelligentiae, i. e. differentia substantialis constituens eius essentiam V 5, p. 264,18. — Forma intelligentiae est alia a forma animae IV 2, p. 216,5. Differentia formae intelligentiae ab aliis formis sic est sicut differentia aliarum formarum ab ipsa V 8, p. 268,27. — Forma intelligentiae est quodest V 5, p. 264,20. 265,21. — Forma intelligentiae uniuersalis est intellectus tertius V 34, p. 320,2. — β) Forma intelligentiae est una in se V 26, p. 304,21; est unitas cf. n. 6 b; resoluitur in materiam et unitatem II 8, p. 39,7; est una simplex II 8, p. 38,15 (cf. II 20, p. 61,16); est simplicior quam forma animae III 48, p. 188,5. Forma intelligentiae omnibus formis est altior II 8, p. 39,12, subtilior et superior V 21, p. 296,24. 297,6; est perfectior et clarior quam forma animae III 40, p. 170,17; omnium formarum est perfectissima V 13, p. 280,17, prima IV 20, p. 254,1, initium IV 20, p. 254,2, infra quam omnia cadunt IV 13, p. 239,14; est sapientia perfecta V 40, p. 320,11. Forma intelligentiae est collectiua omnis rei et comprehendens omne IV 13, p. 239,17 etc; cf. n. 5 b et c. — Forma intelligentiae est specificans res V 14, p. 283,10. 11 (cf. V 4, p. 264,9). De actione formae intelligentiae cf. n. 8 b d. — γ) Intelligentia non est appropriata una forma in se, sed formae omnium rerum sunt ei forma essentiae II 3, p. 31,5. 9. intelligentia non habet in se formam propriam III 22, p. 131,21. V 16, p. 286,18. intelligentia non habet formam propriam particularem, sed formam propriam uniuersalem V 16, p. 286,23.

287,1. si intelligentia haberet formam propriam, prohiberet ipsa forma apprehensionem omnium aliarum formarum praeter se V 16, p. 286,20. forma intelligentiae est uniuersalis forma, i. e. in natura et essentia sua est apprehendens omnis formae et sustinens illam III 38, p. 187,22; cf. V 14, p. 283,15. 24. c. 15, p. 284,5. c. 16, p. 287,5. — Forma intelligentiae est forma uniuersalis II 8, p. 37,21. V 7, p. 268,14. 269,12. forma prima est forma intelligentiae V 21, p. 296,19 (cf. V 20, p. 295,11). forma prima constituit speciem intelligentiae et eam ducit ad esse II 8, p. 38,9 (cf. III 20, p. 143,2 coll. p. 142,25). — δ) Forma intelligentiae initium habet IV 20, p. 251,5; creata est cf. n. 7 a. — Forma intelligentiae finita (terminata) est IV 20, p. 254,2. 6. — ε) Forma intelligentiae uniuersalis est secunda forma, coniuncta materiae in actu IV 20, p. 255,24. Forma intelligentiae est propinquior materiae altiori omnibus formis II 8, p. 38,16. 39,12; est prima forma quae coniuncta est materiae V 20, p. 295,11; non separatur a materia altiori ib. p. 38,19; non est separabilis a materia ib. p. 39,14; penetrat totam essentiam materiae altioris ib. p. 38,21; uestit et circumdat materiam altiorem ib. v. 23.

c. Intelligentiae materia. α) Materia est substantia intelligentiae V 1, p. 259,22. substantia (i. e. materia) intelligentiae est praeter formam (essentiam) eius V 2, p. 261,2. 11. 14. 16. — β) Materia intelligentiae recipit formam intelligentiae a voluntate V 17, p. 288,23; magis est unita cum forma et maioris simplicitatis quam materia animae V 42, p. 333,18; est materia uniuersalis V 7, p. 268,15. 269,14; est materia prima, simplex uero V 8, p. 269,4 sqq. materia propria formae intelligentiae est extremis sublimior materiae uniuersalis V 17, p. 288,22. — γ) Voluntas infunditur toti materiae intelligentiae V 38, p. 326,14. — Vnitates ducens ad esse materiam intelligentiae II 20, p. 61,16; in ea subsistens II 21, p. 62,11.14. — δ) Hyle est extra essentiam intelligentiae (extra intelligentiam) V 18, p. 281,3. 4. c. 28, p. 308,19 (cf. V 15, p. 284,19). materia (i. e. materia corporalis sive hyle) est extra essentiam intelligentiae, sed forma non ita V 26, p. 305,14.

4) Intelligentia omnia continet atque per omnia diffusa est

(cf. n. 5). a. Intelligentia circumdat omnes res II 5, p. 33, 18. intelligentia est universalitas rerum V 18, p. 290, 11 (cf. V 14, p. 283, 13. c. 15, p. 286, 5. c. 16, p. 286, 9); quomodo hoc sit V 18, p. 290, 11. forma intelligentiae est collectiva omnis rei et comprehendens omne IV 13, p. 239, 17. intelligentia continet omnes substantias et omnes sunt in illa II 3, p. 30, 2; continet animam III 57, p. 207, 19. V 19, p. 293, 7; substantiam praedicamentorum III 3, p. 81, 25. — b. Intelligentia est quicquid est infra eam V 18, p. 290, 13. totum habet esse in intelligentia V 15, p. 285, 24; quomodo hoc sit ib. v. 25 sqq. Omne quod est est in intelligentia esse simplex V 15, p. 286, 4 (cf. Add. et Corrig.). intellecta spiritualia sunt in intelligentia et sunt ipsa intelligentia V 15, p. 284, 17. — c. Substantia intelligentiae diffusa est in omnibus et unita cum omnibus V 1, p. 258, 15. — d. Non omnia sunt in intelligentia nec ipsa intelligentia V 15, p. 284, 15. Res habentes hyle, scilicet sensibilia corporalia, non sunt in intelligentia nec ipsa intelligentia V 15, p. 284, 16. 18, sed sunt extra essentiam intelligentiae ib. v. 19.

5) Intelligentia in sua essentia siue forma colligit omnes formas unitas et a materia separatas. — a. Formae omnium rerum (omnes formae) sunt (sunt subsistentes) in intelligentia III 23, p. 132, 24. 183, 2. c. 49, p. 190, 10. IV, 10, p. 232, 4. V 15, p. 292, 14. subsistentia (sustentatio) formarum in intelligentia II 4, p. 83, 7. V 19, p. 293, 13. 294, 6. intelligentia sustinet omnes formas quae sunt infra eam IV 15, p. 246, 5; recipit omnes formas rerum II 3, p. 80, 19. 21. 25; receptibilis est multarum formarum III 22, p. 181, 20. — Omnes formae similes sunt intelligentiae III 23, p. 133, 5. 13. Omnes formae unitas sunt cum intelligentia III 23, p. 133, 4. 12. unio formarum (formarum intelligibilium, intellectarum) cum intelligentia II 8, p. 80, 14. V 18, p. 290, 16. c. 19, p. 292, 21. 293, 4; cf. III 41, p. 172, 1. V 16, p. 288, 3. — Intelligentia est locus formarum intelligibilium V 18, p. 291, 19. — Existencia formarum in intelligentia est comparabilis existentiae earum in anima et nouem praedicamentorum in substantia V 18, p. 291, 17 (cf. V 19, p. 293, 13).

b) Forma siue essentia intelligentiae itemque eius substan-

tia in se colligit omnes formas.

e) Dicta de forma intelligentiae. — a) Forma intelligentiae omnes formas sustinet II 8, p. 88, 20. c. 20, p. 62, 5. III 28, p. 143, 2. V 17, p. 289, 1. c. 26, p. 304, 22. c. 37, p. 324, 19 et coniungit II 20, p. 62, 5; est continens omnes formas totius esse V 21, p. 296, 23. 297, 5; constituit essentiam omnis formae V 21, p. 297, 9. omnes formae sunt creatae in forma intelligentiae V 16, p. 286, 12. forma intelligentiae est collectiva (maxime collectiva V 13, p. 280, 15) omnium formarum (omnis formae) III 40, p. 170, 14. IV 12, p. 237, 22. V 7, p. 268, 12. 269, 13; est collectiva omnium rerum et comprehendens omne IV 13, p. 239, 17; sustinet collectionem omnium formarum III 32, p. 153, 3; collectiva est omnium formarum intellectarum III 38, p. 167, 15; magis collectiva est formarum quam forma animae III 38, p. 167, 18. forma intelligentiae est forma unius et collectiva unitatis omnis formae in sua unitate V 13, p. 280, 25. — b) Omnes formae in forma intelligentiae sunt V 13, p. 281, 18. c. 14, p. 283, 16. 25. c. 15, p. 284, 6, subsistunt V 18, p. 290, 10, esse habent II 20, p. 62, 5. IV 12, p. 238, 22; essentialiter sunt V 14, p. 282, 14. 23. forma animae inuenta est in forma intelligentiae IV 16, p. 248, 6. utrum etiam formae sensibiles sint in essentia intelligentiae V 15, p. 284, 12 sqq. — In forma intelligentiae sunt omnes formae per se III 40, p. 170, 10. Formae intelligentiae et omnes formae unum sunt V 14, p. 283, 5. — Vnitio formarum intelligibilium in forma intelligentiae V 18, p. 290, 16; cf. c. 6. — Vnitio formae intelligentiae cum forma intellecti V 15, p. 285, 1; cum formis omnium rerum V 14, p. 283, 3 (cf. V 13, p. 280, 24). — Forma intelligentiae unitur per se ipsam cum omni forma V 12, p. 280, 18. — γ) Forma intelligentiae est forma formarum V 18, p. 290, 9; est forma omnium rerum V 14, p. 281, 1 (cf. V 4, p. 264, 9), quod probatur ib. v. 4 sqq. forma intelligentiae est universalis omnibus formis V 14, p. 283, 15. 24. c. 15, p. 284, 5 (cf. V 16, p. 287, 1. 5). est ipsa et est formae omnium V 14, p. 283, 3. 9. est universalitas (universitas) formarum omnium rerum V 14, p. 283, 13. c. 16, p. 286, 9. c. 18, p. 290, 11 (cf. V 13, p. 280, 23. c. 15, p. 286, 5). — δ) Omnes formae sunt in essentia intelligentiae V 13, p. 280, 19. 281, 8. c. 14, p. 281, 27. in essentia

intelligentiae est totum V 4, p. 264,10. omnes formae unitae sunt essentiae intelligentiae V 13, p. 260,24. c. 14, p. 262,6 (cf. V 14, p. 263,3. c. 18, p. 201,4. 9); formas sensibiles in essentia intelligentiae collectae sunt III 25, p. 138,27. — Essentia intelligentiae est forma omnium V 4, p. 264,9 (cf. V 14, p. 281,1); est universitas et collectio omnium formarum V 13, p. 280,23. c. 15, p. 286,5 (cf. V 14, p. 283,13. c. 16, p. 286,3. c. 18, p. 290,11). — *γ*) Substantia intelligentiae sustinet omnem formam III 9, p. 98,24. III 49, p. 188,14. V 14, p. 282,9 (sustinet omnia III 49, p. 190,9); est receptibilis omnium formarum et sustentatrix earum V 16, p. 288,12 (est capax et sustentatrix omnis rei V 18, p. 291,10); est magis receptibilis formarum in sua essentia et unitate quam natura et animae V 16, p. 288,4. 7. 20. formae quae sunt in substantia intelligentiae unitae, sunt in sua essentia V 18, p. 291,9 (cf. v. 4). formae unitae in substantia intelligentiae et locus in quo sunt, scil. substantia intelligentiae, unum sunt ib. v. 6. formae huius sensibilis mundi subsistunt in substantia intelligentiae III 25, p. 139,3. Cf. substantia 37.

c. Omnes formae in forma intelligentiae simplices et unitae sunt. a) Omnes formae sunt in intelligentia esse simplici spirituali V 13, p. 281,12; sunt in intelligentia simplici esse quam in seipsis III 40, p. 170,14. V 14, p. 283, 18. 26; cf. V 15, p. 286,4. formae rerum in intelligentia sunt simplices quam in anima III 23, p. 133,17. c. 24, p. 134,15. c. 26, p. 142,17. c. 42, p. 173,3. esse omnium formarum in intelligentia simplices et subtilius quam in anima IV 16, p. 249, 13. formae sunt in essentia intelligentiae multo spiritualius quam in anima III 42, p. 173,16. — *β*) Formae coadunatae in forma intelligentiae non sunt dispersae V 18, p. 291,3. 9. formae intelligibiles in intelligentia non sunt singillatim III 88, p. 167,20. formae in intelligentia non sunt diuersae V 26, p. 304,22. omnes formae existunt coniunctae in forma intelligentiae V 16, p. 286,1. — *ν*) Initio formarum intelligibilium in forma intelligentiae V 18, p. 290,16 (cf. b a a). formae sunt unitae in essentia intelligentiae unitione spirituali V 26, p. 304,22; cf. V 13, p. 280,21. 24. c. 14, p. 283,3; unitione spirituali essentiali, non corporali accidentali V 15, p. 286,5. c. 16,

p. 286,13; cf. V 18, p. 291,4. 9. substantia intelligentiae sustinet omnia unitate sua sustentatione unitionis essentialis V 18, p. 291,11. initio formarum rerum in intelligentia maior est quam in ceteris formis III 24, p. 137,26; quam in anima III 41, p. 172, 1; quam in natura et animabus V 16, p. 288,3.

d. Intelligentia sustinet formas sine materia III 24, p. 135,5; cf. V 41, p. 331,5.

6) Intelligentiae ad unitatem ratio. a. Vnitates quae duxit ad esse materiam intelligentiae est una simplex, non diuisibilis nec multiplicabilis essentialiter, simplicior ceteris unitatibus II 20, p. 61,16. 19; cohaeret primae unitati ib. v. 20. — b. Forma intelligentiae est unitas IV 12, p. 238,15. 16. IV 13, p. 238,23. 239,15; est similis formae unius IV 13, p. 239,5; resoluitur in materiam et unitatem II 8, p. 39,7. substantiae infra intelligentiam ordinatae sunt propter numerorum ordinationem, quia sunt infra unum IV 13, p. 239,1. 13. unitas intelligentiae est eius essentia V 18, p. 291,1. — Vnitates subsistens in materia intelligentiae est unitas simplicitatis II 21, p. 62, 11. — Forma intelligentiae est unitas universalis collectiva omnis unitatis (omnis unae) IV 12, p. 238,15. 21. unitas intelligentiae est comprehendens omnes unitates quae constituunt essentiam omnium rerum II 20, p. 61,23. substantia intelligentiae sustinet omnia unitate sua sustentatione unitionis essentialis V 18, p. 291,11.

7) Ortus intelligentiae. a. Forma intelligentiae initium habet IV 20, p. 254,5; creata est ib. v. 6 (cf. V 16, p. 286,12); habet esse ab eo qui eam creauit IV 20, p. 254,3. — Intelligentia est defixa in eo quod est supra eam (sc. materia et forma), et est existens per illud V 1, p. 250,7. 11. — b. Voluntas est origo formae intelligentiae V 40, p. 329,10. materia intelligentiae recipit formam a voluntate V 17, p. 288,23. voluntas agit in materia intelligentiae esse, i. e. formam universalem, sine tempore V 37, p. 324,19. cum influit voluntas super materiam formam universalem in effectu et unitur materia cum forma completurque natura eius, tunc fit intelligentia V 33, p. 319,12. forma intelligentiae non est talis ante defluxum ab essentia unitatis qualis postea IV 20, p. 256,22. — Formae sunt in intelligentia ex intuitu voluntatis V 17, p. 289,19. —

e. Unitas duxit ad esse materiam intelligentiae II 20, p. 61,16; cf. n. 6 a. — d. Forma prima (i. e. forma universalis) constituit speciem intelligentiae et eam ducit ad esse II 8, p. 88,9; cf. V 1, p. 259,7. 11 (cf. *supra* a) et praeterea n. 8 b γ et a. v. forma 23.

8) Intelligentiae vires, actio, passio. a. Intelligentia habet duas vires III 56, p. 203,19 (cf. III 56, p. 204,18). — b. Intelligentiae actio. α) Intelligentia est agens IV 1, p. 212,13; agens per se ipsum IV 12, p. 238,1; agens per suam formam ib. v. 2. 8. actio intelligentiae et animae rationalis sub uno genere et similes sunt III 49, p. 188,9 (cf. p. 189,22). actio intelligentiae in omni sine motu et sine tempore V 39, p. 328,15 (cf. V 37, p. 324,22). Actio intelligentiae in animam rationalem III 48, p. 187,6. c. 49, p. 188,7. c. 57, p. 207,11. — β) Intelligentia applicat se omni rei III 49, p. 188,15; penetrat inferiora III 57, p. 207,18; penetrat interiora rerum III 15, p. 111,24; est diffusa per totum mundum III 15, p. 111,20; diffusa in omnibus et unita cum omnibus V 1, p. 258,15. diffusio intelligentiae in anima V 43, p. 337,9. — Substantia intelligentiae propter suam subtilitatem et perfectionem plus quam anima rationalis concludit et penetrat id quod est infra eam et dominatur illi III 57, p. 207,14. 25. Intelligentia disponens et dominans est substantiarum simplicium III 58, p. 208,22. — γ) Intelligentia est causa animae rationalis III 49, p. 188,22. Totum deficit ab intelligentia V 15, p. 285,24; quomodo hoc sit ib. v. 25 sqq. — δ) Forma intelligentiae est radix et origo omnis formae V 14, p. 284,2. 8; dat omni formae esse et quod-est V 16, p. 286,10. esse formarum rerum in se ipsis est ex esse formae intelligentiae V 14, p. 283,22. c. 21, p. 297,8. omnes formae sunt creatae in forma intelligentiae V 16, p. 286,12. formae sunt in anima universali ex intuitu intelligentiae universalis V 17, p. 289,20. Intelligentia particularis agit formam particularem in anima sine tempore V 37, p. 324,22. — c. Substantia intelligentiae patiens est in non-tempore III 9, p. 69,4.

9) Intelligentiae cognitio. a. In universum. α) Apprehensio intelligentiae est scientia (i. e. *ἐπιστήμη*) II 8, p. 29,14 (opp. existimatio, i. e. *δόξα*,

animae animalis ib. v. 9. — β) Scire intelligentiae est essentiale III 40, p. 170,11. Forma intelligentiae est sapientia perfecta V 40, p. 329,11. intelligentia scit per se certitudinem omnis rei scitae II 4, p. 32,14. intelligentia formam veritatis cognoscit II 3, p. 20,3. 13. in intelligentia forma veritatis subsistit ib. v. 2. 13. — γ) Discernere in intelligentia V 43, p. 337,20. — Intelligentia coniungitur intelligentiae per scientiam II 8, p. 39,5.

b. Intelligentia quid cognoscit. α) Substantia intelligentiae percipit et cognoscit omnem rem III 49, p. 188,15; est comprehensibilis (sciens) omnium rerum II 20, p. 61,21. III 23, p. 132,26. intelligentia comprehendit (apprehendit) omnes substantias II 3, p. 30,1. 11. — β) Intelligentia (forma intelligentiae) scit omnes formas rerum II 3, p. 30,18. c. 4, p. 33,7. III 23, p. 133,11. V 16, p. 286,10. intelligentia (forma intelligentiae) apprehendit (apprehendit et cognoscit) omnes formas III 28, p. 145,7. 147,9. IV 17, p. 250,7. V 6, p. 265,25. c. 14, p. 282,5. V 16, p. 287,6; formas intelligibiles III 48, p. 187,16; formas sensibiles III 24, p. 137,13. V 15, p. 284,9. quando voluntas infunditur toti materiae intelligentiae, fit ipsa materia sciens et comprehendens formas omnium rerum V 38, p. 326,14. — γ) Intelligentia deprehendit separationem (diversitatem) rerum intelligibilium, etiam compositarum II 2, p. 28,3. 7. 11. 18. c. 3, p. 31,10. c. 4, p. 31,15. 19. 21. 32,20. 22. 33,1. c. 6, p. 33,11. c. 16, p. 52,18. V 18, p. 292,10; cur hoc sit II 4, p. 31,24. 32,14 sqq. quicquid compositorum intelligentia didicit et resoluit in aliud, est compositum ex illo in quod resolvitur II 16, p. 51,18. — Apud intelligentiam quantitas et substantia diuerse sunt II 5, p. 33,19. 22. Intelligentia diuidit quantitatem substantiae mundi et resoluit in partes II 16, p. 51,20. — δ) Intelligentia apprehendit spiritualitatem rerum III 23, p. 182,22. — ε) Intelligentia apprehendit essentiam, anima rationalis extrinsecum III 48, p. 188,4. actio intelligentiae est apprehensio unius, i. e. esse rei IV 12, p. 238,6. substantia intelligentiae apprehendit esse in omnibus rebus, i. e. genera et species, substantia animae non-esse, i. e. differentias, propria, accidentia, quae attinguntur sensibus III 41, p. 172,6. 14. — ζ) Intelligentia cognoscit (scit)

se ipsam II 3, p. 29,1. c. 4, p. 32,16. V 1, p. 259,20. c. 2, p. 261,8. 10. 13. 15. c. 5, p. 266,3. 9. 22; essentiam suam V 1, p. 258,20. 259,3. c. 5, p. 266, 16. 20; *cf. c. d et e*. Intelligentia plus quam anima scit inferiora III 57, p. 207,14; apprehendit (scit) quod est supra eam II 3, p. 29,15. V 1, p. 259,6. 7; *cf. c. q*; hyle et res hyle habentes V 8, p. 271,20. c. 13, p. 281,4. c. 15, p. 284,11. 20; *cf. c. a et e*. — *q*) Intelligentia apprehendit (scit) materiam universalem et formam universalem V 1, p. 258,12. 17. 21. 25. 259,14; *cf. c. d*. materia et forma sunt duae portae clausae intelligentiae, quas difficile est intelligentiae aperire V 35, p. 322,9.

c. Intelligentiae cognitio quomodo conficiatur. *a*) Intelligentia concipit scientiam ex formis rerum III 23, p. 133,7; non apprehendit res nisi per suas formas V 8, p. 271,16. apprehensio intellectus non est, nisi cum intelligentia apprehendit formam rei V 5, p. 265,25. formas intelligibiles sunt media obstacula inter formam intelligentiae et materias formarum intelligibilium V 8, p. 271,12. — Intelligentia in apprehensione hyle habentium opus habet mediis formis V 8, p. 271,20. — *β*) Intelligentia scit formas rerum unitione suae formae cum formis rerum III 23, p. 133,11; intelligit formas, quia unitae sunt ei II 3, p. 30,13; non apprehendit rem nisi per conjunctionem suae formae cum forma illius IV 15, p. 222, 1. scientia (apprehensio) intelligentiae est per applicationem et unitiōem suae formae cum forma intellecti V 2, p. 260,22. c. 15, p. 284,25 (*cf. V 5, p. 265,25. c. 6, p. 267,16*). — *γ*) Intelligentia recipit formam intellecti sine materia V 41, p. 331,5 (*cf. III 24, p. 135,5 et praeterea III 23, p. 132, 21: intelligentia apprehendit spiritualitatem rerum*). — Intelligentia apprehendit omnes formas intelligibiles in non-tempore et non-loco III 48, p. 187,16. — *δ*) Forma intelligentiae scit omnia per se ipsam V 13, p. 280,17. intelligentia (forma intelligentiae) apprehendit formas per se ipsam III 24, p. 147,10. 13. V 16, p. 287,6; quomodo hoc sit V 16, p. 287,9 sqq. Intelligentia apprehendit essentias formarum sensibilium per se ipsam III 24, p. 187, 13. c. 25, p. 189,1. — Intelligentia scit per se ipsam quod est habens formam V 2, p. 261,7. c. 5, p. 265,1. — *e*) In-

telligentia indiget sensibus ad apprehendendum formas sensibilium V 15, p. 284,4; intelligentia non apprehendit hyle (res hyle habentes) per se, sed mediis sensibus (anima et sensibus) V 13, p. 281,2. 4. c. 15, p. 284,10. 14. 20; cur hoc sit V 15, p. 284,23 sqq. — *c*) Quomodo forma intelligentiae sciat suam essentiam et se esse praeter materiam quae eam sustineat V 5, p. 266,20 sqq. formae intelligentiae sciendo se ipsam scit se esse formam rei (formam sustentatam) V 5, p. 266,3. 9. 22. Intelligentia scit per se ipsam quod est habens formam V 2, p. 261,7. c. 5, p. 265,1, et quod per ipsam formam differt ab alio V 5, p. 265,2. 3. intelligentia sciendo se esse formam scit se sustineri in materia V 1, p. 259,20. c. 5, p. 266,11. 17. 18; *cf. V 1, p. 259,12*. — *ι*) Intelligentia non apprehendit quod est supra se nisi apprehensione causae a causato II 8, p. 29,15. Intelligentia scit quod supra se est secundum quod est defixa in eo et existens per illud V 1, p. 259,6. — *θ*) Quomodo intelligentia apprehendat materiam universalem et formam universalem V 1, p. 258,12 sqq. 259,5 sqq. 14 sqq. quomodo differat forma a materia apud intelligentiam V 2, p. 260, 21 sqq. forma intelligentiae, cum scit per se ipsam quod est habens formam, propter hoc scit ceteras formas quae sunt extra illam V 2, p. 261,8. forma intelligentiae scit essentiam materiae, quia scit se esse finitam apud materiam, et quia scit se esse formam alii praeter se V 7, p. 268,17; *cf. V 5, p. 265,4. c. 7, p. 269,2*.

10) Intelligentiae locus in ordine eorum quae sunt. *a*. Generatim dicta. Intelligentia est in extremo superiori V 12, p. 279,12; in ultimo supremo V 16, p. 284,9; est super omnes substantias II 3, p. 29, 21. 23. c. 6, p. 34,17. intelligentia defixa est in eo quod est supra eam et est existens per illud V 1, p. 259,7. 11. — Totum defixit ab intelligentia, sed non est compositum ex ea V 15, p. 285,25. *Cf. praeterea n. 8 b β. γ. δ.* — Omnes substantiae quae movent corpus hominis sequuntur intelligentiam et sunt obediētes ei, et haec percipit et indicat illas III 58, p. 208, 24. — Substantia intelligentiae ponitur contra quantitatem III 63, p. 213,18. — *b*. Intelligentiae ad essentiam primam et voluntatem

diuinam ratio. α) Intelligentia non est similis essentiae primae I 6, p. 7, 8. — β) Voluntas est supra intelligentiam V 28, p. 308,18. intelligentia ex superiori finita est propter voluntatem V 28, p. 308,18. Forma intelligentiae est in essentia voluntatis IV 20, p. 255, 21. Quando voluntas infunditur toti materiae intelligentiae, sit ipsa materia sciens et comprehendens formas omnium rerum V 38, p. 326,14. De intelligentiae a voluntate exitu cf. n. 7 b. — c. Intelligentiae cum materia prima et forma prima necessitudo. Substantia intelligentiae est infra materiam et formam V 35, p. 322,11 (cf. V 1, p. 259,7). Materia et forma sunt duae portae clausae intelligentiae, quas difficile est intelligentiae sperire V 35, p. 322,9. *Practerea* cf. forma n. 23. — d. Intelligentiae ad animam ratio. α) Intelligentia est similis animae I 6, p. 7,3. Substantia intelligentiae est praeter substantiam animae rationalis III 48, p. 187,20. 24. diuersitas animae et intelligentiae V 3, p. 262,5. 12. Intelligentia animae est superior III 26, p. 142, 16; IV 1, p. 212,12; perfectior III 49, p. 188,14. 21; magis simplex et spiritalis III 28, p. 147,12. Substantia intelligentiae est subtilior et perfectior (alii) substantiis intelligibilibus III 49, p. 188,13. Forma intelligentiae formae animae est simplicior III 48, p. 188,5; perfectior et clarius III 40, p. 170,17; magis collectiua III 38, p. 167,18; cf. III 26, p. 142,17. — β) Applicatio intelligentiae cum anima cf. applicatio c. anima et intelligentia unitae V 3, p. 262,5. intelligentia continet animam III 67, p. 207,19; est causa animae rationalis III 49, p. 188,22; in anima diffusa est V 43, p. 337,9. habitudo intelligentiae ad animam talis est, qualis formae ad materiam V 3, p. 262,13. — γ) Actio intelligentiae et animae rationalis sub uno genere et similes sunt III 49, p. 188,9 (cf. p. 189,22). — Formae sunt in anima uniuersali ex intuitu intelligentiae uniuersalis V 17, p. 289,20. forma est in intelligentia et postea exit ad animam V 27, p. 307, 3. — Intelligentia propter suam subtilitatem et perfectionem plus quam anima rationalis concludit, scilicet, penetrat inferiora III 67, p. 207,14. 25. — Cum anima receperit formam intelligentiae uniuersalis, sit intelligentia V 34, p. 320,8. Intelligentia particularis agit formam particularem in

anima sine tempore V 37, p. 324,22. — *Practerea* cf. anima n. 13 c. — c. Intelligentiae cum substantia praedicamentorum, hyle, mundo, corpore necessitudo. α) Intelligentia continet substantiam praedicamentorum III 3, p. 81,25. substantia intelligentiae est prior et subtilior quam substantia praedicamentorum III 9, p. 99,2. 10. 14. 19; quam id quod patitur in tempore ib. v. 7. materia naturalis quae sustinet praedicamenta coniungitur formae intelligentiae uniuersalis V 34, p. 320,12. — β) Hyle est extra essentiam intelligentiae, cf. n. 3 c. d. — γ) Substantia intelligentiae diffusa est per totum mundum III 15, p. 111,20; est simplicior et dignior omnibus substantiis minoris mundi III 2, p. 77,25. — δ) Intelligentia corpori non coniuncta nisi anima et spiritu mediantibus III 2, p. 77,26.

11) Intelligentia uniuersalis et particularis: intelligentia prima siue agens, α. Cum fuerit intelligentia particularis composita ex materia et forma, debet ut intelligentia uniuersalis sit composita ex materia et forma, et iudicauimus in hoc per intelligentiam particularem de intelligentia uniuersali, sicut iudicauimus de esse intelligentiae uniuersalis per esse intelligentiae particularis IV 4, p. 220,4. Cum plures formarum sint in intelligentia particulari, opus est ut omnes formae sint in forma intelligentiae uniuersalis V 13, p. 281,15. 18. — b. In intelligentiam uniuersalem pleraque ualent quae de intelligentia simpliciter dicta sunt. Apertis uerbis intelligentiae uniuersalis mentio fit his locis: III 26, p. 143,2. c. 57, p. 207,25. IV 4, p. 220,4. 7. 8. c. 20, p. 250,1. V 13, p. 281,18. c. 17, p. 289,21. c. 34, p. 320,2. 12. — c. Sapientes noluerunt appellare aliquam substantiarum formam certissime, nisi intelligentiam primam, quae uocatur ab eis intelligentia agens V 19, p. 294,15 (cf. Add. et Corrig.) cum quo loco conferas IV 20, p. 255,24: secunda forma est forma coniuncta materiae in actu, quae est forma intelligentiae uniuersalis (opp. prima forma quae est in essentia voluntatis, ib. v. 16). — d. Materia et forma intelligentiae particularis exemplum materiae et formae substantiarum spiritualium (intelligentiae uniuersalis) IV 4, p. 219,23. 220,4. 6; cf. supra a. — Omnes formae

sunt in intelligentia particulari V 13, p. 281,15. 17. 20; quomodo hoc sit ib. v. 20 sqq. intelligentia particularis apprehendit per se omnem formam V 13, p. 281,16. — Voluntas particularis, i. e. intelligentia particularis, agit formam particularem in anima sine tempore. V 37, p. 324,22. — *Praeterea haec ad intelligentiam particularem pertinent:* Vis intelligentiae III 56, p. 204, 18. intelligentiam clarificare V 35, p. 322,14. discernere in intelligentia tua discretionem certissima V 43, p. 337,20. Diversitas corporis et intelligentiae V 3, p. 262,5. 12 etc. Coniunctio corporis et intelligentiae cf. 10 e d.

INTELLIGIBILIS (cf. forma 26, materia 21, substantia 9; *opp.* corporalis, sensibilis). 1) Esse est autensibile, aut intelligibile IV 5, p. 221,14. V 8, p. 271,10. Substantia novem praedicamentorum est terminus distinguens inter sensibilia et intelligibilia II 6, p. 35,11. in speculatione intelligibilium incipiendum a substantia novem praedicamentorum ib. v. 12. — Res sensibiles exemplum intelligibilium III 56, p. 203,4. — 2) Res intelligibiles, etsi sint compositae, sunt tamen separatae in sua essentia, quando intelligentia inter eas discernit II 2, p. 28,9. — In intelligibilibus nihil praeter materiam et formam II 23, p. 69,12. c. 24, p. 70, 21. III 60, p. 190,14. c. 57, p. 209,23. IV 4, p. 219,9. c. 6, p. 222,8. c. 7, p. 226,8. 227,16. V 1, p. 257,6. in intelligibili est materia universalis et forma universalis IV 7, p. 227,2. omne intelligibile diffunditur in formam et formatum IV 6, p. 223,12; terminatur et finitur per suam formam V 29, p. 309,21. — 3) Formae intelligibiles, i. e. cogitata et imaginata V 17, p. 290,1. Intelligibilia universalis et particularis II 24, p. 69,12. Ultimum intelligibile III 56, p. 204,15. Magnitudo intelligibilium III 56, p. 204,24. Differentia intelligibilis, *opp.* corporalis V 27, p. 306,24. Lumen intelligibile, *opp.* sensibile V 30, p. 313,16. — Infundi intelligibilibus V 43, p. 338,25.

INTENTIO. 1) Intentio i. e. significatio: figurarum II 7, p. 36,17; appetitus et amoris V 32, p. 317,15. — 2) Intentio i. e. finis. Intentio nostra II 7, p. 37,1. intentio propter quam est anima humana III 57, p. 205,17.

INTERIOR. Formae intelligibiles interiores IV 16, p. 247,24.

INTERMINABILIS essentia III 20, p. 127,15.

INTERMISSIO. Effluxio aquae sine intermissione V 41, p. 330,21.

INTVITVS (*syn.* inspectus) in substantias est acquidistantia aliarum ab aliis et defluxio virium et luminum aliarum ad alias V 17, p. 290,5. — Intuitus animae universalis in naturam V 17, p. 289,22; causarum in causata ib. v. 12; dei V 27, p. 307,16; intelligentiae universalis V 17, p. 289,21; intelligentiae in animam particularem V 17, p. 290,2; voluntatis V 17, p. 289,20.

INTVS (*opp.* extra). Quicquid habet intus et extra, substantia composita est III 29, p. 148,14.

INVENTIO medii inter factorem primum et substantiam praedicamentorum III 13, p. 105,19.

INVESTITVRA materiae per formam V 28, p. 308,12.

INVGERE. Iungi per se ipsum sine medio V 15, p. 285,17.

L.

LACERTVS. Vis animalis effluit in lacertos III 52, p. 196,15.

LAPIS. Lapidis constant ex materia et forma I 14, p. 17,29. 18,4. 24. compositio et retentio elementorum in lapidibus III 41, p. 178,4. Colores et figurae in lapidibus sunt ex impressione naturae, non ex coniunctione elementorum secundum aliquam proportionem IV 16, p. 248,11. 15. 18.

LARGIRI suas vires III 13, p. 107,17.

LARGITAS. Origo largitatis V 40, p. 330,12.

LARGITOR. Factor primus est largitor formae III 13, p. 107,13. largitor formae est super omnia V 42, p. 335,13; est esse verum, a quo omne esse fluit ib. v. 15.

LARGVS. Factor primus largus est III 13, p. 107,11. dator bonitatis largus erit V 43, p. 338,26.

LATERE. Anima latet in corpore V 20, p. 295,23. formae spirituales latent in corporalibus ib. v. 22.

LATVS. Scientia de voluntate est lata V 40, p. 329,22.

LECTOR ex verbis dispositis acquirit finem scientiae V 35, p. 321,24.

LECTVS est particulare artificiale I 14, p. 17,18.

LIBER. Comparatio formarum sensibilibus ad animam talis est qualis comparatio libri ad legentem II 6, p. 36,15. — Materia prima est quasi liber depictus II 6, p. 34,15. uidere materiam tamquam librum apertum V 35, p. 321,21. materia cum omnibus formis quae sunt in ea fiet tibi tamquam liber propositus coram te V 43, p. 337,24.

LIBRATIO formarum in materia II 13, p. 46,18.

LIGARE (cf. ligatio) terminos in affirmatione III 11, p. 104,16; remotione cum propriis II 8, p. 38,3. media ligant extrema V 20, p. 205,6. Anima corpori ligata II 6, p. 35,24. V 6, p. 267,19. Materia et forma ligatae simul V 31, p. 314,19. Vnitates est ligans materiam et formam V 31, p. 315,5. 8. Voluntas est virtus diuina ligans materiam et formam V 38, p. 325,5. uerbum, scilicet uoluntas (uirtus uoluntatis), ligauit se cum materia et forma V 36, p. 323,18. c. 37, p. 325,20.

LIGATIO (cf. ligare) animae cum corpore V 36, p. 323,19. c. 37, p. 325,20; cum sensibilibus V 42, p. 332,18; cum substantia corporali III 56, p. 205,3. ligatio propositionum III 11, p. 104,9; terminorum ib. v. 10, 22; uoluntatis, materiae et formae I 7, p. 10,5. **LIMES.** Excedere limites III 52, p. 198,10.

LINEA est ex duobus punctis II 22, p. 65,6. 8; binario conferri potest ib. v. 7; est in substantia composita III 33, p. 157,9. corpus est locus lineae II 14, p. 49,14. substantia linearum in superficie ib. v. 19.

LINEAMENTVM numeri et litterarum in aëre II 21, p. 63,23. lineamenta accidentium III 37, p. 164,20; in materia composita III 37, p. 163,8; substantiae compositae III 19, p. 122,1. 7. 13. 21. c. 25, p. 138,22. c. 34, p. 157,25.

LINEATIO. Forma est sequens materiam in lineatione III 34, p. 158,24.

LITTERA. Lineamentum litterarum in aëre II 21, p. 63,23.

LOCALIS motus III 3, p. 79,15. c. 6, p. 89,28. 90,4: V 37, p. 325,1.

LOCVS. I. Locus sensu physico dictus. 1) Locus duobus modis dicitur, alius corporalis, alius spiritalis II 14, p. 49,18. V 31, p. 314,8; cf. III 32, p. 153,28. 154,4. c. 33, p. 167,2. Y 31, p. 314,8. Quomodo forma loci adueniat a superiore ad inferius II

14, p. 48,11 sqq. — 2) Definitio loci corporalis. Locus est applicatio superficiei corporis ad superficiem corporis alterius II 14, p. 47,24. locus cognitus est subsistentia aliquorum corporum in aliis corporibus II 14, p. 48,23. c. 15, p. 49,24. intentio loci notum est applicatio duorum corporum II 14, p. 49,15. locus uerus est attributus in intellectu extremo inferiori formae V 31, p. 314,5. — 3) Qualis sit locus corporalis. Locus in extremo inferiori est contra ordinem substantiarum simplicium in prioritate et posterioritate in extremo superiori III 27, p. 144,6. — In loco corporali non sunt multa simul III 32, p. 153,29. c. 33, p. 157,3. formae multae diuersae non pronibentur colligi in uno sustinente, nisi locus impedit V 18, p. 291,1. si alicuius proprietates est occupare locum aequalem sibi, non est possibile ut alia res occupet locum ipsum, quamdiu occupauerit illum III 53, p. 156,18. — Omne cuius essentia ubique est, unitum est cum omni quod locus comprehendit III 20, p. 127,19. Nullus locus inanis est a forma IV 18, p. 251,10. — Non omnis res eget loco corporali II 14, p. 47,17. Omne quod non habet locum, essentia eius aequae distat ab omni III 33, p. 156,10. — 4) Locus spiritalis. Substantiae simplices non sunt in tali loco, qualis est locus corporum compositorum II 14, p. 47,18. 49,5. Substantia spiritalis est locus spiritalis formis spiritalibus III 32, p. 154,4. Materia est locus spiritalis, quia sustinet, V 31, p. 314,1. 8; cf. V 4, p. 262,20 et II 14, p. 49,9. 11. c. 15, p. 50,8. Cf. n. 6 b. c. g. Quod non est corpus, locus ei quod corpus est esse potest, sicut corpus ei quod non est corpus II 14, p. 49,11. In loco spiritali multa simul esse possunt III 32, p. 154,7. — 5) Locus infinitus et finitus. Factor primus est locus infinitus III 8, p. 95,28. — Locus infinitus tempore finito transiri non potest III 8, p. 95,22. si quid locum in quo mouetur tempore finito pertransit, locus finitus est III 8, p. 96,4. Substantia praedicamentorum mouetur loco finito III 8, p. 95,25. 27. 96,5. — 6) Variarum substantiarum accidentiumque ad locum ratio. a. Dei et uoluntatis diuinae. Factor primus est locus infinitus III 8, p. 95,28. uirtus factoris primi non comprehenditur loco III 56, p. 201,20. — Voluntas est locus materiae et formae V 31,

p. 314,3; agit secundum locum III 16, p. 113,22. loca apparitionis et occultationis voluntatis V 40, p. 330,7. — *b.* Materiae et formae. Vtrum materia et forma sint in loco V 31, p. 313,21 sqq. materia est locus formae quia sustinet eam V 31, p. 314,1; sed locus spiritualis, non corporalis ib. v. 8. materia universalis est locus omnium rerum ex intellectu sustentis V 4, p. 262,20. — Formae quae sunt in substantia altiori, locum non occupant, quae in inferiori, occupant III 20, p. 142,29. — *c.* Substantiarum simplicium. Substantiae simplices non sunt in tali loco qualis est locus corporum compositorum *cf.* 4. substantia spiritualis est in omni loco III 18, p. 121,2 (*cf.* III 20, p. 127,18). substantia simplex non habet locum III 33, p. 156,9; non est locus corporeus ib. v. 2. omne simplex et spirituale locum non occupat III 32, p. 153,12. — Substantia spiritualis est locus spiritualis formis spiritualibus *cf.* 4. Substantiae intelligibiles agunt non sine loco III 10, p. 113,23. — *d.* Intelligentiae. Intelligentia est locus formarum intelligibilium V 18, p. 291,6. 19. formae unitae in substantia intelligentiae et locus in quo sunt, scilicet substantia intelligentia, unum sunt V 18, p. 291,6. — Motus intelligentiae in non-loco III 48, p. 187,17. — *e.* Animae. Anima est locus accidentibus quae subsistunt in ea III 15, p. 50,8. Mouere animae animalis est mouere totum corpus et commutare de loco ad locum alium totaliter, et mouere animae vegetabilis est mouere partes corporis (in loco) sine mutatione totius de loco ad locum III 48, p. 186,12; *cf.* ib. v. 10. IV 17, p. 250,10. 13. Motus animae rationalis in non-loco III 48, p. 187,14. — *f.* Substantiae praedicamentorum etc. Substantia praedicamentorum loco finito III 8, p. 95,25. 27. 96,5. partes substantiae praedicamentorum inveniuntur in loco, postquam non erant in eo III 10, p. 101,8. Substantia composita est omne id quod locus comprehendit III 20, p. 127,22; est locus corporalis formis corporalibus III 32, p. 153,28. Substantia corporalis non est in omni loco III 18, p. 120,26. — Corpora composita sunt in loco III 14, p. 49,4; *cf.* ib. v. 11 (n. 4). — Hyle est locus formarum naturalium V 18, p. 291,20. — *g.* Anima est locus accidentium *cf.* *e.* — Substantia est locus quantitatis,

quia sustinet eam II 14, p. 49,9.11. in parte locus est quantitati II 17, p. 55, 18. proprietates continuae quantitatis est ut occupet locum aequalem sibi III 33, p. 156,17.

II. Locus sensu logico dictus. Locus generalitatis III 49, p. 189,21; similitudinis II 8, p. 38,1. III 49, p. 189, 21. IV 17, p. 250,5.

LOCVTIO est similitudo creationis V 43, p. 336,21.

LOGICVS. Quod dictum est in logicis IV 4, p. 218,7. Figurae logicae I 1, p. 3. 2. III 12, p. 104,26; probationes III 51, p. 193,20; quaestiones III 49, p. 189,20; regulae I 1, p. 2,19. III 1, p. 75,7.

LONGITVDO. Longitudines corporis sunt diuisibiles in infinitum II 18, p. 57,7,9.

LONGVS. Motus longissimus V 32, p. 316,27.

LYMEN. 1) Lumen sensibile, *opp.* intelligibile V 30, p. 313,16.

2) Lumen sensibile. *a.* Lumen est corporale sensibile V 30, p. 328,17. Lumen in se est spirituale et subtile III 35, p. 150,20. — *b.* Lumen solis III 16, p. 112,27. *c.* 18, p. 121,10. *c.* 25, p. 141,10. 21. *c.* 35, p. 160,14. 15. 21. *c.* 51, p. 195,25. *c.* 52, p. 196,11. *c.* 54, p. 200,8. IV 2, p. 215,17. *c.* 14, p. 244, 15. 245,2. *c.* 20, p. 255,3. V 30, p. 313,12. *c.* 38, p. 327,9. — Lumen solis et lumen diffusum super terram non idem III 51, p. 200,10; lumen solis in aëre distinctum a uirtute solis diffundentis lumen V 38, p. 327,9; *cf.* III 25, p. 141,20. lumen quod effluit a sole in aërem excedit terminos solis III 52, p. 196,11. lumen solis non diminuitur, quamuis generet lumen diffusum super terram III 54, p. 200,8. lumen infusum in aërem comparatione luminis in essentia solis ualde paruum est IV 20, p. 255,3. — Lumen solis in se animum IV 2, p. 215,18; exemplum formae ib. v. 17. 20. — *c.* Diffusio luminis solis per aërem V 30, p. 313,12. *c.* 43, p. 337,8. applicatio luminis cum aëre II 24, p. 70,12. III 57, p. 206,10. V 6, p. 267,7. *c.* 27, p. 307, 10. transitus luminis super aërem III 42, p. 174,9. *c.* 43, p. 175,6. Cum sol eleuatur, completur aer lumine V 33, p. 318,26. Lumen penetrat universitatem essentiae aëris ad modum formae penetrantis essentiam materiae IV 14, p. 241,22. Diffusio luminis subito

sine motu et sine tempore V 39, p. 328,16. — Forma in materia est sicut lumen in aëre V 11, p. 276,15. Aer tenebrosus caret lumine ib. v. 17. — Infusio luminis in corporibus III 34, p. 159,15. Effluxio luminis solis a solis et coniunctio eius cum corporibus III 51, p. 195,25. — *d.* Lumen descendens in aërem clarum mutatur IV 14, p. 245,2. lumen solis in aëre subtili alio modo apparet quam in aëre spisso IV 2, p. 215,19. — Cum speculum clarum substantiae spissae adiungitur, obscuratur lumen eius V 41, p. 331,25. — Diversitas luminum in potentia et debilitate III 54, p. 200,12. — *e.* Lumen non apparet, nisi cum coniungitur superficiei corporis III 85, p. 159,21. 23. lumen defluxum in aërem non apprehenditur sensu, nisi cum diffundatur super corpus solidum III 35, p. 160,2. Ex unitione luminis solis cum corporibus diversis in substantia et coloribus proveniunt lumina diversa a lumine solis et diversa inter se III 25, p. 141,19. — Apprehensio luminis cum colore III 85, p. 160,13. — Color apparet sensui, quando adiungitur ei lumen infusum corpori a lumine solis III 85, p. 161,7; *cf.* III 84, p. 159,16. c. 35, p. 159,18. 160,5. 12. lumen et color sunt unum III 85, p. 161,12. — Lumen solet declarare et penetrare formam rei et detegere occultationem V 30, p. 313,18. — Lumen nixus coniungitur luminis solis propter similitudinem III 35, p. 160,14; coniungitur colori ib. v. 15.

3) Lumen sensu largiore dictum. *a.* Omnia quae sunt conferunt nires et lumina III 15, p. 109,19. — Lumen non fuit ab essentia, sed a viribus accidentibus substantiae III 53, p. 198,16. lumen quod fuit ab altiori ad inferius comparatione substantiae primae non est dignum intellectu substantialitatis III 52, p. 197,2. — *b.* Ordines luminum IV 19, p. 253,18. Lumen primum, i. e. voluntas, lumen secundum, i. e. forma IV 20, p. 255, 7. 9. 10. Lumina substantiarum altiorum, lumen factoris primi III 45, p. 181, 6. 7. — *c.* Lumen quod est in essentia virtutis agentis, sc. voluntas IV 20, p. 254,20. Verbum (divinum) lumen intelligibile. non sensibile est V 80, p. 318,15. Materia acquisivit lumen ab eo quod est in essentia voluntatis V 82, p. 317,26. Lumen defluxum in materia est defluxum ab alio lumine, quod est super mate-

riam, sc. voluntate IV 20, p. 254,19; *cf.* IV 19, p. 252,11. 253,7. Lumen quod materia acquisivit ex voluntate valde minimum est comparatione eius quod in voluntate est V 17, p. 289,5. De lumine unitatis fuit in materiam V 83, p. 319,3. 8. — *d.* Forma vocatur lumen, quia verbum, per cuius inspectum iudita est, lumen est V 30, p. 313,13. essentia formae est lumen adinvenit, quod attribuit ei in quo est proprietatem et intellectum speciei et formae V 4, p. 263,8. lumen formae V 42, p. 334,21; *cf.* IV 14, p. 242,22. 243,6; *cf.* forma n. 21. — Lumina substantiarum simplicium III 16, p. 113,6. 10. Quaelibet substantiarum simplicium extendit lumen suum III 52, p. 196,18. Lumen substantiae animae et intelligentiae III 15, p. 111,23; animae V 41, p. 331,23. — *e.* Lumen quod fuit a voluntate habet initium IV 19, p. 253,8. lumen non habet finem V 6, p. 267,9. — Defluxio luminum V 17, p. 290,6; *cf.* a. c. g. — *f.* Lumen in se unum quid est IV 14, p. 244,26. inferior pars luminis talis est in essentia qualis superior IV 14, p. 244,27. — *g.* Permutatio luminis fit 1° secundum comparationem eius ad materiam, 2° in se, absque coniunctione eius cum materia IV 15, p. 245,23. *a)* Lumen infusum in materia debilitatur (mutatur) propter materiam, non propter se IV 14, p. 244,3. 13. 23. c. 15, p. 245,18; cuius rei exempla sunt lumen solis permixtum tenebris (IV 14, p. 244,15. 245,2), pannus subtilis albus indutus a corpore nigro (ib. p. 244,16), lumen penetrans tres vitreas (ib. v. 18, p. 245,1). lumen infusum in materia quo est purius a materia, eo est perfectius IV 14, p. 244,9. lumen commixtum clariori parti materiae amplius servabit speciem quam commixtum crassiori parti IV 14, p. 244,10. Tenebrositas substantiae extingit lumen animae V 41, p. 331,23. non penetrat tantum luminis partem secundam materiae quantum primam IV 14, p. 243,23. partes mediae prohibent lumen penetrare alias IV 14, p. 243,2. debilitas et turbatio et crassitudo et omnino tenebrositas quae accidit luminis materiae infuso non est nisi propter materiam, non propter lumen in se IV 14, p. 242,27. *cf.* p. 245,1. V 15, p. 246,6. Materia est subtilior et superior propter diffusionem luminis in illa IV 14, p. 243,7. Propter divisionem suam et multipli-

cationem debilitatum est lumen infusum et turbidum factum est et crassum ib. 242,22. — *f*) Mutatio luminis pro elongatione et propinquitate IV 18, p. 251,10. lumen in supremo parum IV 18, p. 251,12; in fine debilius, donec in ultimo fine sistat IV 15, p. 245,15; in extremo inferiori extinctum, adumbratum, turbidum IV 18, p. 251,14. Quo magis elongatum fuerit lumen ab origine, erit debilius et apissius IV 15, p. 245,5. 20. lumen quo propinquius fuerit suae origini, erit fortius et perfectius IV 15, p. 245,19. Quomodo lumen defluxum a voluntate possit aliud alio esse propinquius origini IV 19, p. 252,11. 253,5 sqq. c. 20, p. 253,19. Esse quo fuerit propinquius origini essendi, erit fortius lumen V 42, p. 335,16. substantiae quo magis descenderint, erunt minus lumen V 16, p. 288,15. defectus et absentia luminis in ultimo substantiarum IV 20, p. 254,4.

LYMINOSVS. Esse luminoso in potentia V 11, p. 276,16.

MI.

MAGNITUDO intelligibilis III 56, p. 204,24; substantiae spiritualis V 30, p. 311,22.

MAGNVS i. e. deus. Vnus magnus I 2, p. 4,11. scientia magni V 10, p. 274,22. c. 27, p. 307,5. c. 30, p. 313,10. creator magnus V 10, p. 274,25. c. 41, p. 330,17. factor magnus V 24, p. 302,20.

MAIESTAS. Maiestatis proprium est efficere perfectum V 25, p. 303,15. Perfectio totius potentiae et maiestatis III 55, p. 201,4.

MANDATVM. Omnia oboedientia sunt mandato diuino III 46, p. 184,10.

MANE. Aëri commiscetur parum splendoris in mane V 8, p. 318,25.

MANERIA. Substantia praedicatorum est magnae nobilitatis et aliae maneriae II 6, p. 35,8. Maneriae existendi III 33, p. 157,5; compositio- num III 37, p. 163,21.

MANIFESTARE. Quod occultum est in anima, ligatione cum sensibili manifestatur in actu V 42, p. 332,21.

MANIFESTATIO figurarum V 20, p. 235,1; luminis III 35, p. 160,12; uirtutis III 56, p. 202,12.

MANIFESTVS (*opp.* occultus). 1) Manifestum exemplum (signum) occulti II 5, p. 34,10. c. 15, p. 50,10. c. 24, p. 70,16. III 56, p. 202,22. esse manifestum speculum occulti V 20, p. 295,18. manifestum forma occulti IV 8, p. 230,4. 7. — Esse fit manifestus propter crassitudinem suam III 56, p. 204,2. 9 (*cf.* V 20, p. 295,9). — Quare facta fuerint manifesta V 26, p. 305,7 sqq. cur formarum aliae sint manifestiores, aliae occultiores V 20, p. 294,18 sqq. quanto magis forma finita fuerit et magis corporea, erit sensui manifestior ib. v. 20. forma quae magis accesserit ad formam corporalem ultimam, erit manifestior ib. p. 295,8; *cf.* I 15, p. 19,20. — Materia quo propinquior est sensui, est manifestior IV 8, p. 230,9. — 2) Manifestus quantum ad sensum, *opp.* quantum ad intellectum III 20, p. 125,26. 126,19 (*cf.* V 20, p. 294,21). — Actio manifesta III 16, p. 113,17. 18. c. 55, p. 200,24. color manifestior V 20, p. 294,21. diuersitas manifesta I 12, p. 15,8. esse manifestum V 22, p. 295,18. exemplum manifestum V 38, p. 326,9. finis manifestus I 11, p. 14,29. forma manifesta I 12, p. 15,19. V 23, p. 299,17. summum manifestum, i. e. formae sensibiles I 15, p. 19,20. forma manifesta uerbi (*opp.* forma occulta) V 43, p. 336,14. 23. locus manifestus II 15, p. 50,11. materia manifesta II 1, p. 24,11. uires animae manifestae I 3, p. 6,3. unitio manifestior V 16, p. 288,3. — De manifesto progredi ad occultum I 11, p. 14,12. 23.

MANSIO. Duae mansiones, i. e. sensus et existimatio III 37, p. 164,12.

MANVS. Ante manus ponere III 59, p. 204,25.

MATERIA (*opp.* forma, *syn.* hyle, substantia).

A. Dieta de materia generaliter. 1) Cognitio materiae. 2) Materia quid sit. 3) Materiae cum forma et unitate necessitudo. 4) Materiae effectus atque passiones. 5) Materiae quantum subtilitatis simplicitate perfectione diuersae, tamen in unam materiam reducantur. B. Materiae universalia et particularia. 6) Nomina. 7) Cognitio materiae universalis. 8) Materia universalis quid et quae sit. 9) Probationes quibus demonstratur eam materiam universalem. 10) Materiae universalis cum forma universalis necessitudo. 11) Eam materiam universalem qualem sit. 12) Origo materiae universalis. 13. Materia universalis a supremo ad idem descendit deo deo ex spirituali in eo et una sit apiana et multiplex. 14) Materiae primae actio atque passio. 15) Materiae primae motus, appetitus, desiderium. 16) Materiae universalis locus in ordine eorum quae sunt. 17) Materiae universalis ad deum, voluntatem, unitatem ratio. 18) Intelligentiae cum materia universalis necessitudo.

tudo. 19) *Materiae universales*. 20) *Materia particularis*. C. *Materia intelligibilia*. 21) *Nomina*. 22) *Materiae intelligibilia (spiritualia) genera oblique sic*. D. *Materia corporalis*. 23) *Nomina*. 24) *Quid sit materia corporalis et cur eam esse ponendum sit*. 25) *Materiae corporales cum forma necessitudo*. 26) *Materia naturalis*. E. *Materiae variae divisiones*. 27) *Materiae divisiones*. 28) *Materiae variae genera*.

A (n. 1—5). Dicta de materia generaliter.

1) *Cognitio materiae*. *Materia*, quo propinquior est sensui, est similior formae, et ideo erit manifestior propter evidentiam formae et occultationem materiae, et quo remotior fuerit a sensu, erit similior materiae, et per hoc erit occultior secundum occultationem materiae IV 8, p. 230,8. Non est in natura materiae ut appareat per se V 9, p. 273,25.

2) *Materia quid sit* (cf. n. 8). a. *Insipice proprietates materiae universales, et invenies eas in materia inferiori, scilicet quod sit existens per se, una, sustinens diversitatem, et ceteras proprietates quas habet* II 8, p. 384. — b. *Materia a forma eo differt quod materia est sustinens et forma sustentatum; cf. forma 2 b.* — *Materia non est unita per se, sed separata per se* II 23, p. 68,10. — *Formae diversae adveniunt uni materiae cf. forma 8 b β.* — c. *Nomen materiae illi soli congruit quod paratum est recipere formam quam nondum recipit, nomen vero substantiae illi materiae congruit quae iam aliquam formam recipit et per ipsam formam facta est* II 11, p. 42,21; cf. V 7, p. 269,20. *aurum exspoliatum forma sigilli, sed paratum recipere illam, est materia sigilli interim dum non recipit formam sigilli; sed quando receperit, vocabitur substantia* II 11, p. 43,6. — *Materia quomodo esse habeat* cf. esse 2 α; *essentia 2 b.* — *Essentia materiae* cf. essentia 4 b.

3) *De materiae cum forma et unitate necessitudine* cf. forma 3. — *Materia est contraria unitati, quae est forma eius* II 23, p. 67,20. *una materiam ducit ad esse ib. v. 10; cf. n. 12 materia necesse habet una ad suam unionem* II 23, p. 68,7. Propter spissitudinem et debilitatem materiae una multiplicatur et debilitatur II 23, p. 67,14. 17.

4) *Materiae effectus atque passionis*. a. *Materia facit separationem*

II 23, p. 67,22; est multiplicatrix III 33, p. 155, 23; est causa multitudinis et divisionis rerum IV 11, p. 236,20; cf. IV 15, p. 245,6. *Diversitas et multiplicatio formarum ex materia est* cf. forma 3 γ. — b. *Forma quae in se est spiritualis, materiae coniuncta sit corporea* cf. forma 3 f. — c. *Omnes materiae sunt patientes* III 13, p. 106,28.

5) *Materiae quamvis subtilitate simplicitate perfectione diversae, tamen in unam materiam rediguntur.* — a. *Materiae variae perfectio*. α) *Unaquaeque substantia est materia subiecta ei quod est superius ea* III 42, p. 173,21. *inferior ex substantiis forma est superiori, superior materia sustinens inferiorem, donec perveniat ad materiam universalem* IV 9, p. 230,19. 231, 12. *materia substantiarum corporalium est forma spirituali* IV 8, p. 230,5 (cf. 229,23). *Materia, quo propinquior est sensui, est similior formae, quo remotior a sensu, erit similior materiae* IV 8, p. 230,8. *Omnes materiae sunt formae materiae primae simplicis* IV 15, p. 246,17. — β) *Quo materia subtilior et superior est propter diffusionem luminis in illa, substantia fiet prudentior et perfectior* IV 14, p. 243,8. *materia subtilis, opp. obtusa* III 34, p. 159,5. 7. *si materia fuerit proxima perfectioni, erit subtilis* IV 2, p. 215,15. *sicut debuit quod aliquid corporum sit simplicius alio et sit in eis materia et forma vicinior spiritualitati et simplicior, similiter debet ut alia ex substantiis spiritualibus sit simplicior aliis, et sit in eis materia et forma fortioris simplicitatis et maioris spiritualitatis* IV 2, p. 214,16. — b. *Diversitas materiarum non prohibet quin conveniant in sensu materialitatis et fiant omnes una materia* IV 15, p. 246, 14. *omnes materiae rediguntur ad unam materiam* IV 15, p. 246,16. 247,9.

B (n. 6—20). *Materia universalis et particularis*.

6) *Nomina*. *Materia universalis* I 5, p. 7, 20. c. 8, p. 9,13. c. 8, p. 10, 25. c. 9, p. 12,1 *passim*. *materia prima* I 15, p. 19,19. II 1, p. 24,14. c. 5, p. 34,7 *passim*. *materia prima universalis* I 5, p. 8,1. III 49, p. 189,8. c. 67, p. 206,16. IV 10, p. 232,11 *etc.* *materia prima spiritualis* V 21, p. 236,10.

Saeptissime sola uoce materia, adiectiuo non appposito, materia uniuersalis designatur, uelut I 7, p. 9,25. 28. 10, 4. 7. 12. 20. 21. 23 etc. — De materia particulari cf. n. 20.

7) Cognitio materiae uniuersalis. Cf. forma 10. — In materia prima uniuersali est mirabilis omni mirabili III 57, p. 205,16. Materia est occulta V 23, p. 299,17. c. 26, p. 305,7; est summum occultum I 16, p. 10,19 (cf. IV 8, p. 230,12. 13); essentia occulta I 12, p. 15,22; finis occultus I 11, p. 14,23. 26. Materia uniuersalis per se quomodo imaginanda sit V 4, p. 262,17 sqq.; cf. V 43, p. 337, 15. Difficultas huius cognitionis V 4, p. 263,13. — Materia est intelligibilis, non sensibilis V 4, p. 263,11.

8) Materia uniuersalis quid et qualis sit. a. Definitio materiae uniuersalis non est possibilis, sed descriptio V 22, p. 298,10. 12. Materia non est composita ex essentia et differentia V 2, p. 260,3. 9, sed differt a forma per se ipsam ib. v. 14. Natura materiae est praeter naturam formae in se ipsa V 1, p. 259,18. materia est aliud a forma in sua essentia IV 4, p. 218,27. 219,1. Cf. forma 12 b a. — Super materiam uniuersalem et formam uniuersalem non est genus, quod ponatur principium in definitione earum V 22, p. 298, 11. materia prima est genus generalissimum V 8, p. 270,4 (Disc.). — Quid qualis quare materia uniuersalis sit V 23, p. 299,14. 15. 300, 13. c. 24, p. 301,3. c. 26, p. 304,10. — Materia per se non describitur sicut coniuncta formae V 9, p. 273,17. — b. Descriptio materiae, quae sumpta est ex eius proprietatibus, haec est, scilicet quod est substantia existens per se, sustentatrix diuersitatis, una numero; et iterum describitur sic, quod est substantia receptibilis omnium formarum V 22, p. 298,13. Proprietates materiae uniuersalis sunt quod sit per se existens, unus essentiae, sustinens diuersitatem, dans omnibus essentiam suam et nomen I 10, p. 13,14. 23 sqq. c. 11, p. 15,9. II 8, p. 38,4 (cf. n. 2 a). IV 10, p. 232,3. — Proprietates materiae duae sunt, 1° sustinere formam, 2° multipliciter et diuisibilitatem IV 11, p. 236,23. 25. 237,4. — Nulla proprietas cadit in materiam tantum, sed in materiam et formam simul IV 5, p. 221,4. Proprietates materiae primae sunt in toto IV 10, p. 231,23. —

c. D. iam ostendisti mihi quid est materia et quid est forma; sed nunc declara qualis est materia et qualis forma. M. Materia est sustentatrix, et forma sustentata; et etiam materia est occulta, et forma manifesta; et etiam materia perficitur ex forma, et forma est perficiens essentiam materiae; et etiam materia est designata, et forma designans; et etiam materia est discreta, et forma discernens V 23, p. 299,14. — d. Materia est sustinens V 2, p. 259,25. 260,1. 20. c. 33, p. 318,7. c. 42, p. 334,5; sustentatrix V 23, p. 299,16; sustinet omnia (totum) I 11, p. 15,7. II 7, p. 37,17. III 42, p. 174,18. c. 49, p. 189,8. IV 9, p. 230,24. c. 10, p. 231,18. V 21, p. 290,13; omnes formas cf. e. — e. Materia uniuersalis est materia tantum sustinens, non forma simul II 1, p. 24,5. 14. Materia prima simplex uere est materia omnibus materiis IV 15, p. 246,18. Materia prima in se caret forma V 10, p. 275,28. materia prima non induit formam IV 8, p. 229,8. materia non habet formam propriam in se III 22, p. 131,21; cf. IV 1, p. 211,8. V 4, p. 263,7; est in se receptibilis formae V 10, p. 275,23 (cf. 276,4); est receptibilis multarum formarum III 22, p. 131,20; in se non est nisi receptibilis tantum, i. e. parata ad recipiendum actionem V 31, p. 314,14. materia prima uniuersalis sustinet formam totius absolute IV 15, p. 247,0; omnes formas II 5, p. 34,7. 15. III 56, p. 203,17. IV 9, p. 231,8. 12. c. 10, p. 232,6. V 19, p. 294,5. c. 32, p. 316,14; formam uniuersalem V 18, p. 292,19. Materia est uestita V 20, p. 305,14; est retenta ib. v. 23. — f. Materia uniuersalis est sicut locus omnium rerum V 4, p. 262,20; est locus formae, quia sustinet eam V 31, p. 314,1. 8; existit in toto V 21, p. 296,15; continet omnia (totum, omnes substantias) II 1, p. 245,14. IV 10, p. 232,12. V 30, p. 311,4; colligit omnes formas III 23, p. 132,14. essentia materiae non est aliud ab essentia eorum quae sunt, sed diuersitas est per formas, i. e. differentias quae adueniunt ei I 12, p. 15, 15. 16,2; quod exemplo declaratur I 12, p. 15,24 sqq. est communis omnibus substantiis IV 10, p. 232,12. sustentata in materia prima sunt partes illius, materia prima ipsa uniuersalis ad illa II 5, p. 34,12. — g. Materia prima est simplex I 8, p. 11,21; simplex uere IV 9, p. 230,22. V 7, p. 269,5. 10.

cf. III 22, p. 181,20; est in ultima unitione et simplicitate V 3, p. 261,18; cf. V 1, p. 257,16; est simplicior omni materia et finis omnis materiae I 5, p. 8,1; colligit omnes formas propter suam simplicitatem et subtilitatem III 23, p. 132,14. materia prima, i. e. materia simplex spiritualis, qua nulla est simplicior IV 8, p. 229,3. 8. — Materia in se est una, et non venit diuersitas nisi ex forma V 30, p. 311,2; cf. n. 13 c. — A. Natura materiae est multiplicari et diuidi V 26, p. 306,2. materia est multiplicabilis et diuisibilis IV 11, p. 236, 19; cf. ib. p. 237,4 (cf. b). — i. Materia prima est spiritualis V 21, p. 296,10; cf. V 4, p. 263,6. 11. Materia et forma sunt finis substantiarum in spiritualitate V 1, p. 257,15. — Mat-ria est corporalis comparatione formae IV 14, p. 244,25. materia prima est similis corpori in comparatione uoluntatis III 16, p. 113,16. materia in se est corporalis III 34, p. 158,24. — k. Materia prima appellatur possibilitas V 24, p. 303,3. c. 42, p. 334,18. 20; cur hoc sit V 42, p. 334,20 sqq. Materia est in potentia V 26, p. 305,17. Forma non est in materia absolute, sed in potentia V 10, p. 276,7. — Materia quale esse habeat in se et quomodo eius esse sit ex forma, cf. n. 10 et 11. — l. Vtrum materia sit priuatio V 10, p. 274,8. 10. c. 11, p. 277,8. materia est similior priuationi V 26, p. 300,16; est priuata V 10, p. 274,12; est priuata comparatione esse rei compositae ex materia et forma V 11, p. 277,8. 10, uel comparatione esse formalis (non esse materialis) V 11, p. 277,3; non est priuata absolute, quia habet esse in se in potentia V 10, p. 274,18. 20, et ad esse exire potest V 10, p. 275,4. 6 (cf. V 33, p. 319,10). priuatio materiae est sicut tenebrositas aeris V 11, p. 276, 14. — m. Materia assimilatur duobus IV 11, p. 236,11. 21. 237,14. c. 12, p. 237,19. proprietates duorum conueniunt materiae IV 11, p. 236,15 sqq. Cf. forma n. 22 b. — n. a) Materia et forma aequae sunt in nomine substantiae et definitione III 18, p. 118, 19. materia est substantia simplex III 22, p. 181,20. materia dedit omni substantialitatem V 16, p. 286,16. — β) Dicitur materia, cum refertur ad formam; dicitur substantia, cum per se stat V 7, p. 269,20; cf. II 11, p. 42,21 (cf. n. 2 b). — γ) Materia est uirtus ad sustinendum formam V 10, p. 275,11.

essentia materiae est uirtus spiritualis, constituta in se non habens formam V 4, p. 263,6. — o. Materia prima est quasi liber depictus et uolumen lineatum II 5, p. 34,15. — p. Materia finita V 28, p. 307,17; formae finita cf. forma 10 b. — Materia non habet finem neque terminum V 16, p. 267, 5 (Disc.).

9) Probationes quibus demonstratur esse materiam uniuersalem. a. *Argumenta quibus probatur omnes materias resolui in materiam uniuersalem.* α) Proprietates materiae uniuersalis sunt in omnibus quae sunt I 11, p. 14,18. V 12, p. 278,1. — β) Modi materiae in sensibilibus conueniunt in intellectu materiae I 17, p. 21,26. V 12, p. 278,15. omnes materiae intelligibiles conueniunt in significatione materiae IV 7, p. 226,20. 23. V 12, p. 278,20 (cf. IV 5, p. 220,17. 19. c. 8, p. 228,14). materia uniuersalis sensibilis et materia uniuersalis intelligibilis inter se ordinatae fiunt una materia IV 7, p. 227,9. 11. c. 10, p. 231,19. V 11, p. 278,24 (cf. IV 220,22. c. 8, p. 228,19). — γ) Postquam omnia quae sunt diuersa sunt formae, et quaecumque sunt diuersa per formam, debet ut conueniant in materia: ergo sequitur ex hoc quod materia eorum quae sunt sit una IV 10, p. 233,8. — b. *Argumenta quibus probatur, praeter formam uniuersalem esse materiam uniuersalem; cf. locos s. v. forma n. 12 d allatos, quibus addas V 23, p. 300,14 sqq.*

10) Materiae uniuersalis cum forma uniuersali necessitudo, cf. forma n. 13.

11) Esse materiae uniuersalis quale sit, cf. esse n. 2 a et c; forma n. 13 c. f. g et n. 14. — Prima forma constitutrix essentiae materiae primae (opp. secunda forma quae constituit essentiam substantiarum simplicium) IV 29, p. 310,9.

12) Origo materiae uniuersalis. a. Vtrum materia aeterna fuerit aut esse cooperit V 31, p. 314,23. Materia et forma cooperunt V 37, p. 325,17. materia et unitas cooperunt esse simul V 9, p. 272,22; cf. V 42, p. 334,10. 12. materia non est ante formam V 31, p. 314,16 sq. materia et forma sunt una debito esse alterius, cf. forma 13 f. β. — Materia ad esse exire potest V 10, p. 275,4. 6; exit de non-esse ad esse V 33, p. 319,10;

quomodo ad esse exeat V 10, p. 276,2. materia est ex non-materia V 31, p. 315,1. exempla exitus materiae et formae de potentia in effectum V 27, p. 307,13. — b. Quomodo de materia prima quaeratur quare sit V 24, p. 301,3. Causa finalis essentiae materiae et formae V 24, p. 303,6. — c. Materiae primae non est causa nisi deus qui creauit eam V 24, p. 301,10. materia creata est I 7, p. 10,4; cf. V 36, p. 323,18. materia est creata cum forma simul V 42, p. 334,10; fuit creata cum creatione formae sustentatae in ea sine spatio temporis V 42, p. 334,12. — d. Voluntas est uirtus diuina, faciens materiam et formam V 38, p. 326,4. existentia materiae et formae ex uoluntate est, ideo quia ipsa est actor eorum et coniunctor et retentor eorum V 39, p. 327,20. uoluntas est factor, materia et formae factae V 37, p. 325,22; cf. V 38, p. 326,25. materia indiget uoluntate ad habendum esse et consistere V 31, p. 314,4. — Verbum, scilicet uoluntas, creauit materiam et formam V 36, p. 323,18. — e. d. Quare fuerunt materia et forma? M. Propter primam essentiam et eius proprietatem V 23, p. 300,13. materia est creata ab essentia, et forma est a proprietate essentiae V 42, p. 333,4. 334,24. 335,4. 6; quod explanatur ib. 335,1 sqq.

13) Materia uniuersalis a supremo ad imum descendit descendendoque ex spiritali in se et una fit spissa et multiplex. a. Descensus gradus materiae ad inferiorius II 21, p. 61,18. — Extensio materiae et formae a supremo usque ad infimum est una continua V 30, p. 313,6. — Principium inuestiturae materiae per formam V 28, p. 308,12. Materia quae proximior est fluxui uirtutis III 55, p. 202,10. — Materia habet duo extrema, unum ascendens ad terminum creationis, aliud descendens ad finem quietis V 29, p. 310,14. — b. Materia prima, i. e. materia simplex, spiritalia, qua nulla est simplicior IV 8, p. 229,3. 8; cf. locos n. 8 g allatos. — Materia quo magis descenderit, sit spissa propter elongationem luminis infusi in illa et propter multiplicitem partium IV 14, p. 243,10; cf. V 35, p. 321,3. materia quo subtilior et superior est, propter diffusionem luminis in illa substantia fiet prouidentior et perfectior IV 14, p. 243,8. materia quando fuerit spissa, remota ab origine unitatis V 30, p. 328,21. — Quod de ma-

teria est supra caelum, est spiritalis formae, quod descendens a summo caelo, formae corporalis V 29, p. 310,17. 20 (cf. V 29, p. 310,8: aliquid materiae caret forma spiritali; sed V 29, p. 309,28: materia tota sustinet formam spiritualement). — c. Materia prima est una I 12, p. 15,23. 16,4. II 8, p. 38,5. IV 9, p. 230,24. 231,15. c. 10, p. 231,19. 23. 232,15. 30. 233,1. 10. 12; una numero V 22, p. 298,16; una in essentia IV 15, p. 215,6; unius essentiae I 10, p. 13,15. 26; una in se V 30, p. 311,2; non habet diuersitatem I 12, p. 15,23. Quare materia prima sit una V 28, p. 304,17. (Materia non est una IV 6, p. 223,3). — Materia cum magis descenderit et spissabitur, tunc multiplicatur et diuersificatur V 35, p. 321,3. materiae accessit mutatio et diuisio IV 6, p. 223,4. materia quo propinquior primae unitati, eo magis una et simplex, quo remotior, eo magis multiplex et composita II 20, p. 61,13.

14) Materiae primae actio atque passio. a. Materia prima spiritalis est agens in omni V 21, p. 296,11. 13. materiae actio diuersificatur propter elongationem ab origine V 21, p. 296,12. — Materia non habet actionem V 31, p. 314,13. — b. Materia prima est receptibilis actionis per se III 13, p. 106,23. 107,6. Materia quae proximior est fluxui uirtutis, est paratior ad recipiendum eius actionem III 55, p. 202,10. causa diuersitatis actionis uoluntatis accidit ex materia quae recipit actionem eius V 37, p. 324,16. materia quando fuerit spissa, remota ab origine unitatis, debilitatur ad subito recipiendum actionem uoluntatis sine tempore et sine motu V 39, p. 328,21. omnes partes materiae receptibiles sunt actionis formae III 13, p. 107,8. — c. Materia, cum forma accesserit, facta est formata et sustentatrix formae V 32, p. 316,14. materia est receptibilis formae cf. n. 8 e; sustinet omnes formas ib.; continet omnia ib. f. esse (existentia) omnium formarum in materia prima cf. forma 8 b f. productio formae in materiam V 6, p. 267,21. lumen infusum in materia cf. forma 21 et lumen 3 d. g. a. materia forma constituitur, perficitur, retinetur, penetratur, uestitur cf. forma 13 e y. d. r. — d. Forma, cum materiae coniungitur, mutatur, diuersificatur, multiplicatur cf. forma n. 13 f y et 19 a a. — Diuersitas actionis uoluntatis ex materia

V 37, p. 324,16; *cf. supra b.* — *e.* Vtrum materia universalis sit sciens V 18, p. 292,19. materia non est sciens nisi per formam V 33, p. 318,18. — *f.* Vmbra materiae primae universalis III 67, p. 306,16.

15) Materiae primae motus, appetitus, desiderium. *a.* Materia prima mobilis est V 10, p. 275,26. materia mouetur ad recipiendum formam V 26, p. 306,21. *e.* 32, p. 316,8. *e.* 33, p. 318,10. 15. *quod exemplo animae scientiam inquirentis illustratur* V 32, p. 316,8 sqq. Materia non mouetur ad consequendum essentiam voluntatis, sed ad consequendum formam quae creatur ex ea V 32, p. 318,3. — Materia mouetur ad habendum perfectionem V 26, p. 306,21. motus materiae primae est ad formam, ut perficiatur per eam V 10, p. 275,26. — *b.* Materia mota est ad recipiendum formam propter suam inquisitionem consequendi bonitatem quae est unitas V 33, p. 318,15. 19. Materia mota est ad recipiendum formam, ut exeat a dolore priuationis ad delectationem essendi V 29, p. 310,5. delectatio materiae, dum recipit formam V 32, p. 316,19. — *b.* Causa propter quam materia mouetur ad recipiendum formam est appetitus materiae ad recipiendum bonitatem et delectationem dum recipit formam V 32, p. 316,18. signum quod motus materiae et ceterarum substantiarum est appetitus et amor, est quod materia inquitur applicari formae V 32, p. 317,13. 17. Materia prima desiderat recipere formam primam, ut acquirat bonitatem quae est esse V 34, p. 320,14. motus materiae ad recipiendum formam non est nisi propter desiderium primi esse V 32, p. 317,21. Quia materia proxima est unitati, debet ut de eius lumine et uirtute fluat in eam, per quod moueatur et desideret ad illam V 33, f. 319,2. 7 sqq., *quod similitudine aëris et luminis explicatur* ib. p. 318,24.

16) Materiae universalis locus in ordine eorum quae sunt. *a.* Materia et forma universalis sunt finis omnium quae creata sunt V 1, p. 267,14. Materia universalis est in ultimo fine eorum quae sunt V 4, p. 262,19; est in extremo superiori (altiori) V 4, p. 263,16. *e.* 35, p. 320,25. Materia uniu. et forma uniu. sunt finis esse ex parte inferiorum et principium ex parte adiutoris omnium II 7, p. 37,17. Ma-

teria prima uniuersalis est finis ultimus omnis materiae I 6, p. 8,2; est finis occultus, post quem non est finis nisi factor primus I 11, p. 14,23. 26. — Materia est infra formam V 42, p. 335,13; *cf.* IV 11, p. 236,26. 237,33. forma uenit a superiori et materia recipit eam ab inferiori V 42, p. 335,9. — Materia uniuersalis in extremo superiori est contra substantiam in extremo inferiori III 27, p. 143,17. materia prima ponitur contra substantiam quae sustinet omnes formas corporis III 66, p. 203,16. 204,6. — *b.* Proprietates materiae primae sunt in omnibus quae sunt I 11, p. 14,8. V 12, p. 278,2. 4. 7; sunt in materia inferiori II 8, p. 38,6. 7. quae sint proprietates et impressiones materiae in omnibus substantiis IV 10, p. 231,24 sqq.

17) Materiae uniuersalis ad deum, uoluntatem, unitatem ratio. *a.* Materia prima a deo creata est *cf.* n. 12 c. Esse materiae et formae in scientia dei uniuscuiusque perse V 27, p. 306,25 sqq. Esse materiae sine forma in sapientia creatoris quale sit V 10, p. 274,24. Materia habet esse in potentia in scientia aeterni V 10, p. 274,21. Materia stabilis est in scientia altissimi et magni sicut stabilitas terrae in medio caeli V 30, p. 313,9. Materia est creata ab essentia prima, forma est a proprietate essentiae *cf.* n. 12 c. — *b.* *a.)* Voluntas est aliud a materia et forma V 37, p. 325,21. Materia prima in sua natura diuersa est ab essentia uoluntatis III 16, p. 113,16. Materia prima est similis corpori in comparisonem uoluntatis III 16, p. 113,16. — *β.)* Materia et forma sunt rami uoluntatis I 7, p. 10,20. Deus continet uoluntatem et quocumque materiae et formae est in ea V 19, p. 293,9. — *γ.)* Verbum, scilicet uoluntas, creauit materiam et formam V 36, p. 323,18. Voluntas est factor, materia et forma factae V 37, p. 325,22. — *δ.)* Virtus uoluntatis defluxit in materiam V 37, p. 325,20. Voluntas infusa est in tota materia V 38, p. 327,3. Materia non mouetur ad consequendum essentiam uoluntatis, sed ad consequendum formam quae creatur ex ea V 32, p. 318,3. Inter materiam et primum esse non est similitudo nisi secundum modum quo materia acquirit lumen et splendorem ab eo quod est in essentia uoluntatis V 32, p. 317,25. — *e.)* Materia non recipit a uoluntate secundum

quod in uirtute uoluntatis est, sed secundum quod essentia eius parata est recipere V 17, p. 289,2. Lumen quod materia universalis de uoluntate acquirit comparatione eius quod habet uoluntas in se ualde paruum est IV 20, p. 254,26. V 17, p. 289,5; *quod exemplo illustratur* IV 20, p. 254,25. Forma est in uoluntate simplicius quam in materia prima III 16, p. 118,14. — c) Causa diuersitatis actionis uoluntatis accidit ex materia quae recipit actionem eius V 37, p. 324,16. Materia quando fuerit spissa, remota ab origine unitatis, debilitatur ad subito recipiendum actionem uoluntatis sine tempore et sine motu V 39, p. 328,21. — g) Materia et forma est sicut corpus et aer et anima, et uoluntas sicut anima in corpore, sicut lumen in aëre, sicut intelligentia in anima V 38, p. 326,11. Voluntas (uirtus uoluntatis) ligata est cum materia, sicut est ligatio animae cum corpore V 36, p. 323,18. c. 37, p. 325,20. — Materia est sicut cathedra unius, et uoluntas donatrix formae sedet in ea et quiescit super eam V 42, p. 335,23. — c. Materiae cum unitate necessitudo. a) cum unitate diuina (cf. unitas I 3 a. b. c). Materia recipit formam ab unitate secundum diuersitatem perceptionis in natura V 42, p. 334,3. Vnitatis est ligans materiam et formam V 31, p. 315,6. 8; est ordinatrix materiae et formae ib. v. 12. Inter unitatem et materiam et formam non est medium ib. v. 11. Materia et forma sunt principium actionis unitatis V 42, p. 333,14. Materia spissa, remota ab origine unitatis V 39, p. 328,21. — f) cum unitate i. e. forma. Materia non habet esse nisi propter unitatem quae sustinetur in ea V 9, p. 272,19. 21. 23. Materia mouetur ad recipiendum formam propter suam inquisitionem consequendi bonitatem quae est unitas V 33, p. 318,15. Materia et unitas cooperunt esse simul V 9, p. 272,22. Materia prima est proxima unitati V 33, p. 318,20. 319,2. 8. Vnitatis influit in materiam V 33, p. 318,20. Virtus unitatis diuersificatur propter diuersitatem materiae V 31, p. 316,1. 18) Intelligentiae cum materia uersali necessitudo cf. forma n. 23 et intelligentia n. 10 c. 19) Materiae uersales. a. Materia uersalis sensibilis, — intelligibilis IV 7, p. 227,7. materia uersalis in substantiis sensibilibus, — intelligi-

bilibus V 12, p. 278,19. 23. — b. Materia uersalis in sensibilibus est corpus uersale I 17, p. 22,16. 21; est finis rerum sensibilibus II 6, p. 34,23; est exemplum materiae uersalis quae sustinet omnia II 7, p. 37,22. sensibilia subsistunt per eam II 6, p. 34,24. nouem praedicamenta sunt forma uersalis subsistens in ea II 6, p. 35,2.

20) Materia particularis. a. Materia particularis artificialis I 17, p. 21,20. Materia particularis naturalis, *opp.* materia uersalis naturalis I 17, p. 21,20. II 2, p. 26,19. — b. Materiae particulares uerbi auditi sunt toni V 43, p. 336,16.

C (n. 21—22). Materia intelligibilis (cf. intelligentia 3 c, substantia simplex).

21) Nomina. Materia intelligibilis IV 7, p. 226,12. 20; spiritualis III 24, p. 135,20. 22. IV 5, p. 220,19. 20; simplex spiritualis IV 8, p. 229,3. 10. materia substantiarum intelligibilium IV 8, p. 228,5; substantiarum simplicium III 18, p. 118,10. IV 1, p. 211,8. V 2, p. 261,4 etc.

22) Materiae intelligibilis (spiritualis) genera eiusque uis. a. *Distinguitur* 1° materia simplex spiritualis, quae nulla est simplicior, quae non induit formam; 2° materia simplex spiritualis quae induit formam IV 8, p. 229,3. 8. 10. — b. a) In omni est materia spiritualis III 24, p. 135,20. In unaquaque substantia corporali est materia spiritualis ib. v. 22. materia spiritualis, sustinens formam corporealem I 9, p. 12,6. 12. — b) Ordinatio materiae spiritualis cum materia corporali IV 5, p. 220,20. — Ordinatio materialium intelligibilium IV 7, p. 226,12. partes materiae spiritualis uniuertur IV 5, p. 220,10. omnes materiae intelligibiles conueniunt in significatione materiae, sicut ergo uersale IV 7, p. 226,20. 23. — c. Materia prima spiritualis est agens in omni V 21, p. 250,10 (cf. n. 14 a). — d. *De intelligentiae et animae materiae* cf. s. u. anima n. 3 et 7 c (V 37, p. 324,25. c. 38, p. 326,16) et intelligentia n. 3 c. — In materia caelorum et intelligibilium substantiarum non sibi succedunt formae diuersae IV 18, p. 228,5.

D (n. 23—26). Materia corporalis.

23) Nomina. Materia corporea I 9, p. 12,6. III 84, p. 168,22. materia corporalis I 9, p. 12,12. II 1, p. 23,6.

III 29, p. 148,5. c. 84, p. 158,15. 18. *passim*. materia naturalis I 17, p. 21, 21. II 2, p. 26,21. V 34, p. 320,7 (cf. n. 26). materia substantiarum corporali-um IV 8, p. 230,5. materia substantiae compositae III 16, p. 112,23 *passim*. materia naturae et corporis V 37, p. 324,26. c. 38, p. 326,19 (cf. n. 26).

24) Quid et quotuplex sit materia corporalis et cur eam esse ponendum sit. a. Materia corporalis, hoc est substantia quae sustinet corporeitatem mundi II 1, p. 23,6; cf. p. 26,9. — Substantia novem praedicamentorum aliquando substantia, aliquando materia nominatur II 11, p. 42,19. materia corporea sustinet formam qualitatum I 9, p. 12,6; sustinet formam corporis II 1, p. 23,18. Materia corporalis, i. e. substantia quae sequitur post sensibilia II 1, p. 23,4. — Materia corporalis non redigitur in materialitatem, nisi in materiam primam simplicem IV 8, p. 230,15. — Materia corporalis, i. e. quantitas quae sustinet formam coloris et figurae IV 8, p. 229,12. — b. Materia corporalis non sensibilis est II 1, p. 23,18; occulta est II 1, p. 24,12 (*opp.* corporeitas mundi, quae est materia manifesta); proxima est corporeitati III 16, p. 112,23. — Materia corporalis in se una est II 2, p. 23,20. 26. — Materia corporalis finita est et coartata III 34, p. 158,18. — c. Quatuor modi materiae (i. e. materiae corporalis) sunt: materia particularis artificialis, materia particularis naturalis, materia universalis naturalis, materia caelestis I 17, p. 21,17. hi quatuor modi conveniunt in intellecta materiae ib. v. 20. — Materia caelorum et materia naturae in essentia eadem IV 8, p. 228,16. — d. *Probationes quibus demonstratur esse materiam corporealem*, hoc est substantiam quae sustinet corporeitatem mundi II 1, p. 23,7 sqq. 24,16 sqq. 25,8 sqq. c. 2, p. 28,16 sqq. Cf. I 17, p. 21,26.

25) Materiae corporalis cum forma necessitudo. a. Materia corporalis non est forma corpori quod eam sustinet IV 8, p. 229,18. materia substantiarum corporali-um est forma spirituali IV 8, p. 230,5 (cf. 229,23). — Aliquid materiae corporalis est sine aliquibus formis et habens aliquas V 29, p. 310,11. — In artificialibus et naturalibus adveniunt multae formae in una materia IV 7, p. 228,2. — b. *In-fusio formarum spiritualium super materiam corporealem* III 34, p. 159,18.

c. 35, p. 161,21. Forma diffusa a substantia simplici super materiam corpoream est expansa super superficiem eius III 34, p. 158,22. Apparitio formarum corporali-um in materia corporali III 34, p. 159,14. — In materia caelorum non sibi succedunt diuersae formae in actu IV 8, p. 285,5. *Praeterea* cf. V 34, p. 320,9 (n. 26). — c. Formae incorporantur propter materiam corporealem quae eas sustinet III 29, p. 148,5; cf. III 28, p. 144,23. — Forma sustentata in materia corporali non est spiritualis absolute III 34, p. 158,15.

26) Materia naturalis, scilicet substantia praedicamentorum V 34, p. 320,7. Materia naturalis mouetur ad recipiendum formam qualitatum primarum, postea formam metallinam, deinde formam uegetabilem, deinde sensibilem, deinde rationalem, deinde intelligibilem, donec coniungatur formae intelligentiae universalis ib. v. 9. — Voluntas agit in materia naturae et in materia quae est infra eam motum localem et ceteros motus V 37, p. 324,26. quando uoluntas infunditur materiae naturae et corporis, attribuit ei motum, figuram et formam V 38, p. 326,19. — Materia naturalis particularis, — universalis cf. n. 20.

E (n. 27—28). Materiae uariae diuisiones.

27) Materiae diuisiones. a. Prima diuisio materiae in materiam substantiarum simplicium et materiam substantiarum compositarum IV 11, p. 237,9; cf. IV 5, p. 220,13 sqq. v. 20 sqq. Materia intelligentiae, animae, naturae, corporis V 42, p. 333,18. 20. 21. Materia naturae, caelorum, substantiarum intelligibili-um IV 8, p. 228,16. 17. 20. Quinque modi materiae: materia particularis naturalis, materia universalis naturalis, materia universalis caelestis, materia universalis corporalis, materia universalis spiritualis II 2, p. 26,19. — b. Materiae tres: simplex spiritualis, composita corporalis, media IV 8, p. 228,2. *Praeterea* cf. n. 22 a.

28) Materialium uaria genera: a. Materia animae cf. anima 3; caelorum IV 8, p. 228,5; corporis cf. n. 23; intelligentiae cf. intelligentia 3 c; naturae cf. natura 3 a; rotarum IV 1, p. 211,18; substantiarum compositarum cf. 23 et substantia 25 b; substantiarum simplicium cf. 21 et substantia 13 b; materia quae sustinet quantitatem, i. e. substantia huius mundi II 20, p. 62,19 etc. — b. Materia altior, *opp.*

inferior II 22, p. 64,5; corporea *sive* corporalia *cf.* n. 23; inferior, *opp.* alior II 22, p. 64,4. materia inferior *i. e.* substantia praedicamentorum II 8, p. 38,20 *coll.* p. 39,19. II 8, p. 38,25 *coll.* II 9, p. 40,26. materia intelligibilis *cf.* n. 21; manifesta, *opp.* occulta II 1, p. 24, 12; naturalis *cf.* n. 23 *et* 26; obtusa, *opp.* subtilis III 34, p. 159,7; occulta, *opp.* manifesta II 1, p. 21,11; particularis *cf.* n. 20; propinquior, *opp.* remotior III 55, p. 202,12. 13; simplex *cf.* n. 21; spiritalis *cf.* n. 21; spissa *cf.* n. 13 b; subtilis, *opp.* obtusa III 34, p. 159,5; universalis *cf.* n. 6, *etc.*

MATERIALIS. Esse materiale V 11, p. 276,24. 277,2. 19. forma materialis IV 20, p. 255,6; *cf.* forma 40 b.

MATERIALITAS. Omnes materiae conveniunt in sensu materialitatis IV 15, p. 246,14. materia corporalis non reduci in materialitatem nisi in materiam primam simplicem IV 8, p. 230,15.

MATERIARE. Forma per materiam materiata fuit V 28, p. 308,1.

MEDIARE. Receptio aliquo mediante *et* sine aliquo mediante V 41, p. 331,15; *cf.* III 6, p. 91,6. Factor primus non facit factum naturale nullo mediante III 6, p. 92,3; non est in totum nullo mediante III 6, p. 91,29. 92,2. 10. Patiens nullo mediante III 6, p. 90,9. 15. Mediante aëre V 15, p. 285,20; forma V 8, p. 271,20; instrumento V 15, p. 285,20; probatione I 1, p. 3,22; sensu V 15, p. 284,11. 21. 284,4; uoluntate V 42, p. 335,22.

MEDIETAS duorum IV 11, p. 237,3. 7.

MEDIUM (*cf.* medius). 1) Si quid apprehendit rem per se, inter ea non est medium III 29, p. 147,22. Media tria ad apprehendendum corpus IV 13, p. 239,10. Intersubstantiam simplicem *et* formas quas apprehendit non est medium III 29, p. 147,23. — Simplex non potest coniungi cum spisso sine medio simili utriusque V 15, p. 285,3. spissum coniungitur subtili per medium conveniens utriusque extremorum III 51, p. 194,1. Media quae ligant *et* coniungunt extrema V 20, p. 295,5. Anima universalis coniungitur corporibus per medium caeli III 51, p. 194,8. Vis utilis coniungitur corporibus per medium pupillae *et* aëris subtilis III 51, p. 194,8. Forma animae intelligentis iungitur cum formis corporis per se ipsam sine medio V 15, p. 285,

18. — Caelum non movetur sine medio a primo motore III 51, p. 193,18. Substantia praedicamentorum non est mobilis a factore primo sine medio III 11, p. 102,12. — Quicquid recipit aliquid sine medio, inagis illud recipit quam cum medio III 5, p. 85,17. 86, 1. 18. 23. Materia est receptrix formae ab essentia prima non sine medio V 42, p. 335,21. 22. — Materia *et* forma sequuntur unitatem sine medio V 42, p. 333,15; *cf.* V 31, p. 315,11. — Cognitio non est nisi propter intuitionem duarum formarum, cognoscentia *et* cogniti, sine medio V 15, p. 285,8. — 2) Omnia distantia medium habent III 2, p. 75,16. — Inter unum *et* duo non est medium V 31, p. 315,10. — Inter unitatem *et* materiam *et* formam non est medium V 31, p. 315,11; *cf.* V 42, p. 333,15.

MEDIUS (*cf.* medium, substantia 9). 1) Inter duo extrema diversi ordines medii sunt IV 20, p. 253,23. — 2) Anima media inter utrumque extremorum V 4, p. 263,15; inter intelligentiam *et* corpus III 2, p. 77,27. anima sensibilis *et* natura sunt mediae inter animam intelligibilem *et* corpus V 15, p. 285,16. Caelum medium inter corporalia *et* spiritalia III 51, p. 194, 9. Forma est media inter materiam *et* voluntatem V 39, p. 324,2. Obstacle media V 8, p. 271,13. Sensus (substantia sentiens) est medius inter spiritualitatem intelligentiae *et* corporalitatem hyle V 15, p. 284,22. 285,6. Spiritus animalis est medius inter animam *et* corpus III 2, p. 75,24. c. 51, p. 194,4; inter intelligentiam *et* corpus III 2, p. 77,27. Omnis substantia media inter duas substantias contingit eam III 3, p. 81,7. Voluntas media inter essentiam altissimam *et* formam IV 19, p. 253,1 (*cf.* v. 4).

MEMBRUM. Compositio membrorum corporis I 7, p. 10,9. Voluntas animae quiescere facit aliquod membrum corporis V 37, p. 325,6.

MEMORIA. 1) Visio imaginationis *et* memoriae V 41, p. 332,16. — 2) Scientia sensibilis non agit in animam nisi memoriam (*i. e.* *deinçous* Platonis *et* Platoniorum) *et* exitum in effectum V 41, p. 332,13 (*cf.* p. 331,16).

MENS. Mente infundi intelligibilis V 43, p. 338,24.

MENSURA corporis III 44, p. 177, 20. Punctum quod mensuram non habet V 30, p. 312,6.

MENSURATOR. Forma eget mensuratore V 42, p. 335,26. Voluntas est mensurator ib.

MERGEERE. Quantitas mergitur in substantia praedicamentorum II 9, p. 41,2.

METALLINVS. Forma metallina V 34, p. 320,10.

MINORITAS sensibilis III 56, p. 204,23.

MIRABILIS. Mirabilis omni mirabili videtur in materia prima uniuersali III 57, p. 205,16.

MIRVS. Mira quae sunt in materia et forma V 35, p. 322,2.

MISERICORDIA dei V 43, p. 339,4.

MOBILIS (cf. motor, motus, mouere). 1) Omne mobile est patiens III 4, p. 83,4; est substantia III 7, p. 93,15. Non omne mobile motorem habet usque in infinitum propter defectum mobilium in extremo inferiori III 50, p. 192,15. Motus omnis mobilis non est nisi ad recipiendum formam V 32, p. 317,6; cf. p. 316,8 (n. 3). Mobile causa est quieti III 22, p. 130,9. omne quietum est ex fine mobili III 7, p. 93,11. Motor substantiae est mobilis III 7, p. 92,24. 25. 93,4. — 2) Mobile in tempore, *opp.* in non-tempore III 7, p. 93,22. 26. 94,4. 15; cf. V 39, p. 328,23 (n. 3). Si est aliquid mobile in tempore, oportet ut sit aliquid mobile in non-tempore III 7, p. 94,4. Quod est mobile per primum motorem, est mobile in non-tempore III 7, p. 93,26. 93,15. Mobile a factore primo III 11, p. 102,12; a uoluntate V 37, p. 325,4. V 39, p. 328, 23. — 3) Factor primus non est mobilis III 7, p. 92,7. 93,6. 94,13. Materia prima mobilis est V 10, p. 275,26. Materia est mobilis a uoluntate in tempore V 39, p. 328,23; est mobilis ad recipiendum formam V 32, p. 316,8; cf. p. 317,6 (n. 1). Omnes substantiae spirituales et corporales sunt mobiles a uoluntate V 37, p. 325,4. Materia animae infusione uoluntatis fit mobilis V 38, p. 326,17. Substantia praedicamentorum non est mobilis a factore primo sine medio III 11, p. 102,12. — Corpus mobile II 10, p. 41,27.

MODVLARI quomodo actio animae animalis sit, quomodo actio animae rationalis III 48, p. 187,11. 15.

MODVS uniuersalis communis, *opp.* particularis proprius I 10, p. 13, 4. 6. Quatuor modi materiae et quatuor formae I 17, p. 21,17.

MONILE. Monilia ex auro I 12, p. 15,25.

MORA in reuersione substantiae spiritualis III 57, p. 208,12. Sempternitas est mora III 3, p. 79,5. Moram facere III 50, p. 190,18. — Patiens sine mora III 4, p. 82,15. Perfectum sine mora ib. v. 10. 12. 13.

MORS. Euasio mortis V 43, p. 338,21.

MOTIO materiae ad recipiendum formam V 32, p. 316,9. Motionem uniformem sequitur motio secundaria III 4, p. 83,26.

MOTOR (cf. mobilis, motus, mouere). 1) Non omne mobile motorem habet usque in infinitum III 50, p. 192,15. — Forma eget motore V 42, p. 335,26. Qualitates opus habent motore III 45, p. 179,20. — Motor substantiae mobilis est III 7, p. 92,24. 25. 93,4. Factor primus non est motor substantiae nullo mediante III 6, p. 91,29. c. 7. p. 92,2. 10. 93,7. 94,2. 17. Caelum non mouetur sine medio a primo motore III 51, p. 193,18. — Voluntas est motor V 42, p. 335,25. — 2) Motor primus est mouens in non-tempore III 7, p. 94,6. — Quod est mobile per primum motorem, est mobile in non-tempore III 7, p. 93,26. 94,15. Substantia praedicamentorum non fluit a motore primo III 51, p. 193,26.

MOTVS. I. Motus physicus (cf. mobilis, motor, mouere; *opp.* quies). 1) Quid et qualis sit motus. a. Dictio de motu continetur sub dictione de uerbo V 36, p. 323,8. — b. Motus est uis insita a uerbo V 36, p. 323,9; est uirtus defluens a uoluntate V 43, p. 337,6; est impressio animae in substantiam compositam III 20, p. 130,4; est uirtus infusa substantiis corporalibus, quae attribuit eis uim agendi et patiendi V 36, p. 323,15. — Differentia inter motum et uerbum V 36, p. 323,12. 13. — c. Omnis motus est in tempore III 29, p. 149,1. Quod mouetur motu locali, egreditur de potentia ad effectum III 6, p. 89,28. 90,2. — Motus in substantia composita nec corporalis absolute nec spiritualis absolute III 16, p. 112,14. 16.

2) Motus unde proueniat. a. Motus per quem cuncta generata sunt, alligatus est uoluntati I 2, p. 4,17. motus cunctorum est ex motu uoluntatis I 2, p. 4, 18. omnes motus derivati sunt a uoluntate V 37, p. 325,2.

motus diffusus est in substantiis a voluntate V 37, p. 325,8. Cf. V 38, p. 323,9. c. 43, p. 337,6 (n. 1 b). Motus est a voluntate et ab umbra eius et a radio eius V 36, p. 323,13. — Voluntas agit in materia animae vitam et motum essentialem, in materia naturae et in materia corporis motum localem et ceteros motus V 37, p. 324,25. — Motus substantiae primae non est ex essentia factoris primi III 8, p. 94,24. — b. Motus in substantia composita actus a substantia simplicis III 16, p. 112,17. c. 17, p. 116,4. 6. c. 90, p. 128,15. 130,2. motus substantiae corporali inditus a simplici V 36, p. 324,1; cf. 323,25. motus qui sunt in substantia corporali sunt de numero accidentium substantiae simplicis III 17, p. 115,4. — Motus inferior substantiarum est propter motum superiorum illis III 58, p. 209,2. — c. Motus est impressio animae in substantiam compositam III 20, p. 130,4. motus localis est ex anima III 3, p. 79,15; cf. III 48, p. 186,8. — d. Motus ex uirtute est III 47, p. 185,22. — Motus primus pulsatur secundum III 51, p. 193,7. Omnes sphaerae (omnia corpora) mouentur propter motum primum propter quem mouetur corpus primum III 50, p. 191,10. 192,3. motus partium corporis sequuntur ad inuicem III 51, p. 193,6. — Non omnis motus est causa motus III 50, p. 192,18. — e. Motus omnis rei non est nisi propter bonitatem, quae unus est V 32, p. 317,8. Motus omnium rerum esse ad unum et propter unum V 32, p. 316,21. 317,4; probatur ib. p. 317,6 sqq. Motus non est rei quae mouetur nisi ut perficiatur per ipsum V 10, p. 275,23. Motus desiderii ad recipiendum perfectionem est diffusus in omnibus V 34, p. 317,7. 10. 14. Motus omnis mobilis non est nisi ad recipiendum formam V 32, p. 317,6. Motus materiae et ceterarum substantiarum est appetitus et desiderium formae V 32, p. 317,13. 17. 19. Motus omnis mobilis et omnino omnis motus materiae ad recipiendum formam non est nisi propter desiderium primi esse V 32, p. 317,21. Cf. praeterea quae de motu materiae primae s. u. materia n. 15 allata sunt. — Motus animae ad inquirendum scientiam V 32, p. 316,10. — f. Motus corporum in partem contrariam suo motui naturali, eo quod est impossibile esse inuicem II 9, p. 60,8.

3) Motus unde diuersi sint. a. Motus diuersi sunt ex essentia diuersis III 43, p. 176,14. — Motus diuersi sunt secundum diuersitatem ordinum suorum in propinquitate ad primum esse et elongatione ab eo V 32, p. 316,23; cuius rei exemplum caelum et terra V 32, p. 317,2. Esse quo magis ascenderit, fient pauciores motus V 34, p. 320,18. — c. Motus qui diffusus est in substantiis a voluntate est diuersus in fortitudine et debilitate propter diuersitatem substantiarum recipientium eum, non propter voluntatem in se V 37, p. 325,8. Substantia corporalis non habet tantam vim recipiendi motum a voluntate quantum habet substantia spiritualis, propter elongationem sui ab origine V 36, p. 324,4. — Materia quando fuerit spissa, debilitatur ad recipiendum actionem voluntatis sine motu V 39, p. 328,23.

4) Motuum uaria genera. a. Motus corporum, elementorum, luminis, sphaerarum, substantiae praedicamentorum (corporalis), naturae (cf. mouere 2 a). α) Motus corporis naturalis II 9, p. 60,9 (cf. n. 2 f). III 44, p. 177,21. Corpus unum non mouetur diuersis motibus III 43, p. 176,13. Motus corporum sunt diuersi III 50, p. 192,4. 10. 22. — Motus corporis universalis III 50, p. 191,8. 12. 192,3. 12. 19. Corpus universale mouetur motu primo III 50, p. 191,11. Omnia corpora sunt mobilia propter motum corporis universalis III 50, p. 192,3. — Motus corporum a ui spirituali II 10, p. 42,1. Voluntas agit in materia naturae et corporis motum localem et ceteros motus V 37, p. 323,1; cf. V 38, p. 326,19. — Motus est medium ad apprehendendum corpus IV 13, p. 239,11. (Cf. corpus n. 5 b. c.) — β) Motus elementorum diuersi sunt III 43, p. 176,9. Motus corporum simplicium (elementorum) non ex eo est quod corpora sunt, sed ex eo quod sunt qualitates III 43, p. 176,1. 6. 19. — γ) Diffusio luminis sine motu V 39, p. 328,16. — δ) Motus omnium sphaerarum, quae sunt infra corpus universale III 50, p. 191,9. Rotae quanto sunt superiores, tanto sunt simplicioris motus ib. v. 6. Omnes sphaerae mouentur propter motum primum ib. v. 10. Communio sphaerarum et inferiorum in motu ib. v. 25. — ε) Substantia praedicamentorum mouetur motu locali III 3, p. 79,17. c. 6.

p. 904; est tardior motu III 3, p. 79, 27. Motus substantiae praedic. est in tempore III 3, p. 7824. 7928. c. 4, p. 82,16; est finitus III 6, p. 91,11; est mutabilis III 8, p. 94,19; est receptibilis passionis ib. v. 21,27; non est ex essentia factoris primi ib. v. 24. Motus secundarius substantiae praedic. recurrit ad uniformem III 4, p. 85,4. — c) Motus inuenitur in substantiis corporalibus et est infusus in illis V 86, p. 323,24. Motus substantiae corporali inditus est a substantiis spiritualibus V 36, p. 324,1. *Practerea* cf. III 16, p. 112,14. 16 (n. 1 c). V 36, p. 324,4 (n. 3 c). — v) Voluntas agit in materia naturae motum localem et ceteros motus V 37, p. 325,1 (cf. a).

b. Motus animae, intelligentiae, substantiae mediae. a) Motus animae est uniformis III 4, p. 84,2. Voluntas agit in materia animae motum essentialem V 37, p. 324,26. Actio animae sine motu V 89, p. 328,15. — β) Motus animae vegetabilis III 47, p. 185,13. Motus crescendo, alendi, generandi III 46, p. 181,14. Motus partium vegetabilium a centro ad extrema III 47, p. 184,23. Motus animae sensibilis et vegetabilis sub uno genere, eo quod uniuscuiusque est mouere corpus in loco III 48, p. 186,9. — γ) Sensus et motus sunt actio animae sensibilis in animali III 48, p. 186,8. Cf. IV 17, p. 250,11. 14 (mouere 2 b). Sensus et motus non sunt in anima vegetabili, sed sunt etiam in anima rationali III 49, p. 189,1. Cf. III 48, p. 186,9 (cf. β). — Motus immutationis in sensu III 46, p. 181,20. — d) Anima rationalis cognoscit formas intelligibiles cum motu IV 17, p. 250,8. Motus animae ad inquirendum scientiam V 32, p. 316,10. Motus cogitandi, cognoscendi, ratiocinandi III 46, p. 181,20. Cf. V 86, p. 322,16 (n. 5 c). — e) Actio intelligentiae sine motu V 89, p. 328,16. Substantiae intelligibiles agunt cum motu III 16, p. 118,23. — c) Substantia media est velocior motu III 3, p. 80,1. Motus substantiae mediae est in non-tempore ib.

c. Motus materiae et formae (cf. mouere 2 c). a) Motus est infusus materiae et formae V 86, p. 323,6. Motus materiae primae est ad formam V 10, p. 276,26. c. 32, p. 317,17. 19 (cf. materia n. 15 a); est appetitus et amor V 32, p. 317,14. 18 (cf. materia n. 15 c). — β) Virtus substantiae cum

forma fit motu III 29, p. 148,29. — Exitus formae a voluntate sine motu V 41, p. 330,22.

d. Motus voluntatis (cf. mouere 2 d). a) Motus cunctorum est ex motu voluntatis I 2, p. 4,18. Quomodo voluntas motus fiat V 39, p. 328,8. 18. Aequalitas in motibus et impressionibus voluntatis V 40, p. 330,5. Quies motus voluntatis ib. v. 6. — Differentia inter motum et uerbum V 36, p. 323,12. 13. — β) Voluntas agit sine motu III 16, p. 113,22; penetrat omnia sine motu V 39, p. 328,12.

e. Motus finitus, — infinitus, motus in tempore, — in non-tempore, m. primus, — secundus. a) Ab essentia finita non exit motus finitus III 6, p. 91,10. Substantiae finitae non est motus infinitus III 6, p. 91,25. c. 8, p. 95,9. Cf. mouere 2 e. Motus substantiae praedicamentorum est finitus III 6, p. 91,11. — β) Omnis motus est in tempore III 29, p. 149,1. Motus substantiae praedicamentorum est in tempore cf. a c. — Motus substantiae mediae est in non-tempore III 3, p. 80,1. — γ) Motus secundus non accedit nisi remotione prioris III 43, p. 176,17. Motus primus pulsatur secundum III 51, p. 193,7. Motus primus, propter quem mouetur corpus primum III 6, p. 191,11. Motus uniformis est primus motus, quia si non fuerit motus uniformis, non erit motus secundarius nec ceteri motus III 4, p. 84,2. Motus secundarius quo mouetur substantia praedic. recurrit ad motum uniformem III 4, p. 85,4.

f. Motus alendi cf. b β; cogitandi cf. b d; cognoscendi ib.; crescendo cf. b β; desiderii V 34, p. 319,14; essentialis V 37, p. 324,26; finitus, infinitus cf. e a; generandi cf. b β; immutationis in sensu cf. b γ; inferior III 58, p. 209,2; localis III 3, p. 79,15. c. 6, p. 80,28. 90,3. 4. V 37, p. 325,1; mutabilis III 8, p. 94,19; naturalis (opp. uoluntarius) II 19, p. 60,9. III 7, p. 92,1. c. 44, p. 177,21. motus oppositi III 47, p. 184,22. motus primus (prior) cf. e γ; ratiocinandi cf. b d; secundus (secundarius) cf. e γ; tardior (opp. uelocior) III 3, p. 79,27; in tempore, in non-tempore cf. e β et mouere n. 3. — uelocior (opp. tardior) III 3, p. 80,1; uniformis cf. e γ; omnium universalium V 34, p. 320,18; uoluntarius (opp. naturalis) III 7, p. 92,1.

g) a. Motus fortior est quam quies III 47, p. 185,21. Substantia quomagis

erit remota a primo esse, quiescit motus eius V 32, p. 317,2. in infimo extremo motus deficit IV 18, p. 251, 20. — b. Motus hominis quiescit cum ad ultimum finem in cognoscendo pervenit V 35, p. 322,16. — c. Quantitas retinet a motu II 9, p. 41,1. c. 10, p. 41,17; cf. v. 21.

II. Motus l. e. numerus. Toni, motus, distantiae insunt uocibus V 43, p. 336,4; cf. ib. v. 17.

MOVERE (cf. mobilis, motor, motus). 1) a. Quod non potest se movere, non potest movere aliud III 7, p. 92,20. — Quicquid movetur ad aliquid, caret illo V 10, p. 275,25. — Diversa et diversa tam in superioribus quam in inferioribus moventur ad conjunctionem V 35, p. 321,12. — b. Omne quod est appetit moveri ut assequatur aliquid bonitatis primi esse V 32, p. 316,22. Moveri ad factorem primum inditum est omnibus V 33, p. 319,16. — Motus rei quae movetur non est nisi ad unum et propter unum V 32, p. 317,4. — Omnis res movetur ad inquirendum formam V 32, p. 317,19. — 2) a. Corpus universale non movetur propter se ipsum III 50, p. 191, 12sq. 192,6 sqq. 192,19 sqq. 193,6sq. 193,11 sqq. corpus universale movetur motu primo III 50, p. 191,11. Omnes sphaerae (omnia corpora) moventur propter motum primum propter quem movetur corpus primum III 50, p. 191, 10. 192,3. Substantia caeli et elementorum est movens II 10, p. 41, 28. — Caelum, quod est substantia praedicamentorum, non movetur sine medio a primo motore III 51, p. 193,18. Substantia praedicamentorum movet et movetur II 10, p. 41,16. 17. Necessarium est ut virtus aut substantia per quam movetur substantia praedic. sit coniuncta ei III 3, p. 79,7. — b. Anima sensibilis movet totalitatem corporum, anima vegetabilis partes eorum IV 17, p. 250,11. 14. Voluntas animae movet corpus V 37, p. 325,6. Anima rationalis et intelligentia moventur in non-tempore III 48, p. 187,14. 17. — c. Materia movetur ad recipiendum formam V 26, p. 305, 20. c. 29, p. 310,5. c. 32, p. 316,16. c. 33, p. 318,10 siue perfectionem V 26, p. 306,21. Cf. materia 15. Materia movetur ad unitatem per lumen acquisitum ab unitate V 33, p. 319,9. Quid cogit materiam moveri ad voluntatem V 32, p. 318,2. — Materia naturalis

movetur ad recipiendum formam qualitatum primarum, postea formam metallinam, deinde vegetabilem, deinde sensibilem, deinde rationalem, deinde intelligibilem V 34, p. 320,9. — d. Voluntas est virtus movens omnia I 2, p. 4,14. V 38, p. 326,7. Virtus movens omnia II 10, p. 41,14. Bonitas est movens omnia III 46, p. 184, 10. — e. Substantia finita non potest moveri in substantia infinita III 8, p. 96,11. — 3) Moveri in loco (non-loco) III 48, p. 187,14. 17; cf. locus n. 5 et 6 d. e; in tempore (non-tempore) III 7, p. 93,26. c. 48, p. 187,14. 17. moveri in intelligibilibus III 48, p. 187,13. — Grauius et ponderosius ad movendum II 10, p. 41,21.

MVLTIPLEX. 1) Omne multiplex est aggregatum ex multis unis III 2, p. 77,1. — 2) Creatum multiplex, opp. creator unus V 25, p. 303,19. Essentia esse universalis est multiplex I 5, p. 7,16. Formae multiplices uniuntur in substantia simplicii III 33, p. 156,5. Materia ubi magis multiplex sit II 20, p. 61,16. Substantia quo fuerit multiplicior, erit pauciorum formarum III 32, p. 154,17. Vnitates multiplices II 20, p. 62,3.

MVLTIPPLICABILIS. Materia est multiplicabilis IV 11, p. 236,19. Vnitates multiplicabilis IV 14, p. 242,16.

MVLTIPPLICARE. Forma multiplicatur propter materiam IV 11, p. 237,5. Materia, cum magis descendit, multiplicatur V 35, p. 321,4.

MVLTIPPLICATIO formae est ex materia III 33, p. 156,1. Multiplicatio unius II 22, p. 65,2; unitatis IV 19, p. 252,7.

MVLTIPPLICATOR. Forma non est multiplicatrix III 33, p. 155,21. Materia est multiplicatrix ib. v. 23.

MVLTIPPLICITAS. 1) Unum (substantia simplex) est radix multiplici-tatis III 19, p. 122,23. 123,1. unitas est origo multiplici-tatis III 33, p. 155, 14. Multiplicitas est inuenta in essentia unius III 33, p. 155,19. Vnitati creatae aduenit multiplici-tas II 20, p. 61,11. Multiplicitas descendendo recipitur III 2, p. 77,16. multiplici-tas est propter elongationem ab origine unitatis V 31, p. 315,17. — Resolutio multiplici-tatis IV 6, p. 225,16. — 2) Factor primus non habet multiplici-tatem III 2, p. 76,15. — Multiplicitas est se-

cunda proprietas materiae IV 11, p. 237,4. — Substantia praedicamentorum est in maxima multiplicitate III 2, p. 76,16. in corpore est multiplicitas maxima V 42, p. 333,21. — Multiplicitas formae V 21, p. 298,6. c. 35, p. 321,5; partium aëris IV 14, p. 243,15.

MVLITITVDO (*opp.* unitas). 1) Natura multitudinis III 19, p. 123,8. IV 6, p. 225,19. Multitudo resoluitur ad unum III 2, p. 76,18; est composita ex unis III 19, p. 124,3; est congregatio unitatum III 19, p. 123,5. unitas est efficiens multitudinem IV 11, p. 235,19; multitudini dat esse ib. v. 20. una partes sunt multitudinis III 19, p. 123,8. Natura multitudinis est in singulis unis ib. v. 9. — 2) Materia est causa multitudinis rerum IV 11, p. 236,20. Multitudo fit propter esse duorum IV 11, p. 237,9. Multitudo accedit formae, quanto magis substantia elongauerit se ab ordine originis unitatis V 42, p. 333,16. — 3) Multitudo quae est in substantia praedicamentorum non est ordinata sub uno uero, sed sub uno quod est eiusdem generis cum ea III 2, p. 76,21.

MVLTVS (*opp.* unus). 1) Multa sunt ex uno III 32, p. 154,8; inueniuntur in uno ib. v. 9. 11; habent esse in uno III 33, p. 157,13. 18. 21. c. 43, p. 175,3. existentia multarum rerum in una re simpliciter III 32, p. 152,28 sqq. 153,10 sqq. — Inferius est multa; multa habent esse in superiore III 33, p. 157,16. 17. — 2) Formae multae colliguntur in uno V 18, p. 290,18. 22. formae multae, materia una IV 9, p. 231,15. Cf. forma 8 b. — 3) Omnia multa appetunt uniri IV 10, p. 232,14. 16. Nihil eorum quae sunt appetit esse multa V 32, p. 317,10. — 4) Cum actio fuerit una, faciet multa sine tempore V 84, p. 320,24.

MVNDIFICARE intellectum a sorde sensibilis III 56, p. 204,16.

MVNDVS (*syn.* totum II). 1) Substantia mundi II 16, p. 51,4. 21. 22. 23. c. 17, p. 53,14. c. 19, p. 59,26. c. 21, p. 62,20. c. 24, p. 68,12. substantia corporis mundi II 17, p. 63,20. corpus mundi II 16, p. 51,8. 10. c. 17, p. 54,7. c. 24, p. 70,5. corpus totius mundi II 18, p. 58,3. corpus uniuersale mundi II 24, p. 70,8. — 2) Mundus est essentia corporalis, sicut corpus est essentia figurata et colorata et omnino formata suis formis II 1, p.

23,9. — Deus formauit mundum V 41, p. 332,2. Compositio mundi ex lineamento numeri et litterarum in aëre II 21, p. 63,23. — 3) Mundi ad quantitatem ratio. Mundus est quasi unum corpus continuum, ut pomum II 16, p. 51,2. Substantia mundi infusa est in omni quantitate quae subiecit in illa et est extensa a superiori termino caeli continentioris usque ad finem centri II 24, p. 68,13. Substantia praedicamentorum est intra totum corpus mundi II 16, p. 51,7. 10. Materia quae sustinet quantitatem, i. e. substantia huius mundi II 21, p. 62,20. Partes quantitatis substantiae mundi sunt sibi similes II 16, p. 51,23. c. 19, p. 59,26. nulla pars ex partibus quantitatis substantiae mundi potest esse indiuisibilis II 17, p. 53,14. 4) Mundus corporalis quomodo ad substantias simplices se habeat. a. Substantia spiritalis continet et sustinet corpus uniuersale mundi II 24, p. 70,3. Totus mundus corporalis natus in substantiis intelligibilibus, sicut nauicula in mari et sicut auicula in aëre III 57, p. 205,11. Substantia spiritalis corpori mundi iuncta, non cohaerens II 24, p. 70,5. — b. Substantia animae uniuersalis diffusa est per totum mundum et sustinet illum III 15, p. 111,18. Anima uniuersalis sustinet totum mundum corporealem et imaginatur et uidet quicquid est in eo III 57, p. 207,22. Formae huius sensibilis mundi sunt in substantia animae III 25, p. 139,8. mundus corporalis quomodo sit in anima a sensibilibus purgata III 56, p. 204,21. — c. Substantia intelligentiae est simplicior omnibus substantiis minoris mundi III 2, p. 77,26; diffusa est per totum mundum III 15, p. 111,20. Formae huius sensibilis mundi sunt in substantia intelligentiae III 25, p. 139,8 (*cf.* b). — 5) a. Mundus minor est exemplum maioris mundi III 2, p. 77,24. Mundus corporalis compositus est exemplum spiritalis simplicis, mundus simplex inferior exemplum simplicis altioris, donec peruenit ad mundum simplicem uerum IV 16, p. 247,17. Ordo animae particularis sequitur dispositionem mundi uniuersalis III 58, p. 209,8. — b. Mundus maior, — minor (*cf.* a) III 2, p. 77,24. 26; corporalis, — spiritalis *cf.* a; corporalis III 56, p. 204,21. c. 57, p. 205,11. hic sensibilis mundus III 25, p. 139,8. mundus altior I 2, p. 4,24.

MUTABILIS. Omne mutabile receptibile est passionis III 8, p. 94,20. Possibile est mutabile V 24, p. 803,2.

MVTABILITAS (cf. mutatio). Vniti creatae aduenit mutabilitas II 20, p. 61,11.

MVTARE (syn. commutare). 1) Mutari de possibilitate in necessitatem III 10, p. 100,26. 101,1 (cf. v. 3). Quicquid mutatum est in aliquid, eiusdem generis est cum re in quam mutatum est III 10, p. 101,4. — 2) Mutare est convertere corpus alimenti a sua forma et assimilare formae eius quod aliter III 47, p. 184,25; est actio naturae ib. v. 15; sub uno genere est cum actione generandi ib. 185,2.

MVTATIO (cf. mutabilitas) ex simplicitate et spiritualitate in compositionem et corporeitatem II 23, p. 66,17; totius de loco ad locum III 48, p. 186,14. mutatio quae cadit in lumen diffusum in materia IV 14, p. 244,13. c. 18, p. 251,16. mutatio accessit materiae et formae IV 6, p. 223,4. 6. Recursus caeli cum mutatione III 57, p. 208,13.

N.

NATARE. Mundus corporalis natat in substantiis intelligibilibus, sicut nauicula in mari et sicut auicula in aëre III 57, p. 205,11.

NATIVITAS. Homo apprehendit scientiam sensibiliū a principio nativitatis in hoc saeculo II 6, p. 36,7.

NATVRA. I. Natura i. e. generatio. Superficies altior caeli continentis est initium generationis siue naturae II 24, p. 69,1.

II. Natura i. e. essentia. Natura et essentia II 12, p. 43,14. c. 19, p. 59,26 *passim*. Diversitas perceptionis in natura V 42, p. 334,4. — Si quid dividitur in aliquid, natura totius est in singulis partibus III 19, p. 123,7. naturae universalium inveniuntur in partibus eorum III 13, p. 106,24. Natura multitudinis est in singulis unis III 19, p. 123,7. — Natura alia ex conjunctione fit V 9, p. 273,23. — Natura omnis rei perficitur ex materia et forma IV 11, p. 237,1. Natura materiae est praeter naturam formae in se ipsa V 1, p. 259,18. natura materiae V 9, p. 273,25. c. 26, p. 306,2; formae V 9, p. 273,28. — Natura generis generalis-

simi V 8, p. 270,22; intelligentiae V 15, p. 284,21.

III. Natura, i. e. substantia simplex, media inter substantiam praedicamentorum et animam. 1) Naturae cognitio. Natura minus occulta quam anima, occultior quam substantia praedicamentorum V 20, p. 294,21. 23. De natura quaeritur quid est et quale est et quare est V 24, p. 302,5. — 2) Quid et qualis sit natura. Natura est substantia simplex III 22, p. 131,20; est ultima substantiarum simplicium III 56, p. 203,23. Simplicitas substantiae ex quo incipit usque ad naturam et corporeitas eius a natura usque ad ultimum centrum II 21, p. 63,9. — 3) Naturae materia et forma. a. Materia animae est magis unita cum forma et maioris simplicitatis quam materia naturae V 42, p. 333,20. Materia naturae et materia caelorum in essentia una IV 8, p. 228,17. Voluntas quomodo in materiam naturae agat V 37, p. 324,26. c. 38, p. 326,19 (cf. n. 6 c). — b. Forma naturae alia a forma animae vegetabilis IV 3, p. 216,2; similis est quatuor IV 13, p. 239,11. Natura non habet in se formam propriam III 22, p. 131,21; est receptibilis multarum formarum ib. v. 20. Forma substantiarum corporalium inuenta est in forma naturae. forma naturae in forma animae IV 16, p. 248,4 (cf. V 18, p. 290,14). — Vnitio formarum in natura minor quam in intelligentia V 16, p. 288,4. Formae in natura unde fiunt V 17, p. 289,21 (cf. n. 5 c). Actio formae naturae IV 17, p. 250,15 (cf. n. 5 c). — 4) Ortus naturae. Anima vegetabilis est causa naturae III 46, p. 183,20. — 5) Naturae actio et passio. a. Essentia substantiae praedicamentorum provenit ex essentia naturae II 12, p. 43,21. 44,1. 19. 21. — b. Impressiones naturae in substantiam compositam III 20, p. 126,20. Substantia naturae facit accidentia rerum sensibilem II 12, p. 44,4. natura sigillat et depingit figuras in substantia ib. v. 11; imprimit formas in corpore IV 10, p. 232,2. figurae et signa quae accidunt substantiae praedicamentorum habent esse in substantia naturae aliquo modo II 12, p. 44,12. omnis color fit per naturam III 56, p. 203,23. impressio naturae in lapidibus IV 16, p. 248,11. — c. Natura habet quatuor vires IV 13, p. 239,12. Actio naturae est attrahere, retinere, mutare, pulsare

III 47, p. 184, 14. forma naturae agit conjunctionem partium et attractionem earum et expulsionem earum et commutationem earum IV 17, p. 250, 15. natura agit compositionem partium corporis et retentionem earum III 46, p. 181, 17 (cf. III 45, p. 180, 1). — d. Operatio (actio) naturae minus perfecta quam animae crescibilis (vegetabilis) III 46, p. 183, 19. c. 47, p. 185, 11. Operationes (actiones) naturae et trium animarum (animae vegetabilis) unius generis et sibi similes sunt III 46, p. 182, 11. 183, 17. 184, 3. c. 48, p. 186, 1. IV 17, p. 250, 17; probatur III 46, p. 183, 24 sqq. — e. Natura comprehensa et patiens ab anima vegetabili III 57, p. 207, 10. actio animae vegetabilis in natura III 48, p. 186, 27. c. 57, p. 207, 9. formae sunt in natura ex intuitu animae universalis in naturam V 17, p. 289, 21. — 6) Naturae locus in ordine eorum quae sunt. a. Anima sensibilis et natura sunt mediae inter animam intelligibilem et corpus V 15, p. 285, 16. Cf. II 21, p. 63, 9. III 56, p. 203, 23 (cf. n. 2). — b. Natura est quicquid est infra eam V 18, p. 290, 14. Cf. IV 16, p. 248, 4 (n. 3 b). — c. Substantia praedicamentorum est gradus inferior naturae aut vis inferior eius II 12, p. 43, 23. Inter substantiam praedicamentorum et naturam convenientia est II 12, p. 44, 1. 16. 21. Coniunctio naturae cum substantia composita III 20, p. 126, 21. Cf. n. 5 a. — d. De naturae ad animam ratione cf. n. 4. 5 d; s. v. anima 13 d. — e. Voluntas agit in materia naturae motum localem et ceteros motus V 37, p. 324, 26; attribuit materiae naturae motum, figuram et formam V 38, p. 326, 19. — f. Substantia naturae ordinatur contra colorem III 56, p. 203, 21. — 7) Natura particularis opus habet natura universali III 45, p. 180, 26. esse et existentia naturae particularis est per universalem ib. v. 27.

IV. Natura i. e. res corporea, Captivitas naturae I 2, p. 5, 8. III 56, p. 204, 17.

NATURALIS. 1) Naturalia constant ex materia et forma I 14, p. 17, 16. in naturalibus multae et diversae formae vicissim adveniunt in una materia IV 7, p. 228, 2. Omne naturale est ex suo simili V 81, p. 315, 3. — 2) Factum naturale III 6, p. 92, 3. Forma naturalis V 18, p. 291, 20. Materia naturalis, scilicet substantia quae

sustinet praedicamenta V 34, p. 320, 7. Motus naturalis (opp. voluntatis) III 7, p. 92, 1. motus naturalis corporis III 44, p. 177, 2. — Operatio naturalis, i. e. operatio naturae III 46, p. 183, 17. 19. Virtus naturalis, i. e. virtus naturae III 57, p. 207, 6.

NATURALITER syn. essentialiter, opp. accidentaliter II 16, p. 52, 28.

NAVICYLA. Mundus corporalis natat in substantiis spiritualibus sicut navicula in mari III 57, p. 205, 12.

NECESSARIO. Flumere necessario III 20, p. 127, 6. 7. c. 25, p. 141, 7.

NECESSARIUS. 1) Necessarium est, quod semper est et non mutatur V 24, p. 302, 23. — Possibile et necessarium eiusdem generis sunt III 10, p. 101, 20. quicquid est possibile antequam sit, necessarium est postea quam erat possibile III 10, p. 100, 21. 24. — 2) Necessarium est unus, factor sublimis V 24, p. 302, 19. 303, 8. Esse necessarium, opp. possibile, impossibile V 24, p. 302, 18. Substantia necessaria III 10, p. 101, 24. 102, 2. 3. 4. — 3) Concessio necessaria III 13, p. 106, 5. probatio necessaria IV 1, p. 211, 7.

NECESSE est ante quam possibile III 10, p. 101, 15.

NECESSITAS. Mutari de possibilitate ad necessitatem III 10, p. 100, 27. 101, 1. 4. possibilitas eiusdem generis est cum necessitate ib. v. 6 (cf. v. 20). — Fluxus necessitatis V 33, p. 318, 10.

NEGARE in divinis quid sit III 11, p. 104, 14.

NEGATIO. Ligatio terminorum in negatione III 11, p. 104, 11.

NEGATIVVS. Propositio negativa III 11, p. 104, 7.

NEGOTIVM. Intelligentia apprehendit formas intelligibiles sine negotio III 48, p. 187, 18.

NERVVS. Vis animalis effluit in nervos III 52, p. 196, 15.

NIGREDO corporis IV 14, p. 244, 17.

NOBILIS. Vantio nobilior V 19, p. 293, 9.

NOBILITAS animae I 8, p. 11, 8; intelligentiae III 57, p. 207, 27.

NOMEN. Substantiae altiores (superiores) dant inferioribus nomen suum III 53, p. 198, 23. 24. IV 4, p. 218, 7.

Materia universalis dat omnibus substantiis nomen suum I 10, p. 14,2. c. 11, p. 15,10. IV 10, p. 232,13. Nomen generis susceptum a specie III 18, p. 118,13. 14. — Nomen essendi (esse) IV 10, p. 234,2. V 5, p. 265,24. — Nomina logica III 12, p. 104,21.

NOTVS. Per se nota probatione non indigent I 1, p. 3,20. — Locus notus II 14, p. 49,15.

NVBILVS aer II 9, p. 41,4.

NYMERALIS aggregatio III 2, p. 77,7; duplicitas ib. v. 11; proportio ib. v. 8. unum numerale ib. v. 9.

NYMERVS. 1) Omnis numerus cadit sub uno IV 13, p. 239,15. Compositio numeri II 22, p. 64,28. numerus compositus ex unitatibus II 22, p. 64,9. unitas numeri IV 19, p. 252,3. 4. c. 22, p. 64,12. — Numerus discretus (discretus), cf. s. c. discretus, discretus. Numerus discernit et mensurat numerata II 22, p. 64,22. — 2) Numerus est origo rerum IV 11, p. 236,2. Quaestiones an est, quid est, quale est, quare est ordinatae sunt secundum ordinem numeri V 24, p. 302,6. Substantiae infra intelligentiam ordinatae sunt propter numerorum ordinationem IV 13, p. 239,1. 14. Lineamentum numeri in aere II 21, p. 63,23. — 3) Initium numerorum numerorum i. e. unitas quae sequitur unitatem primam IV 13, p. 240,2.

NVTVS. Substantiae mouentur ad nutum substantiae altioris III 58, p. 209,7.

O.

OBLIGARE. Materia et forma sunt obligatae voluntati V 33, p. 318,12.

OBOEDIENTIA substantiarum inferiorum III 58, p. 209,4; substantiae mundi sub unitate creatrice II 21, p. 62,22.

OBOEDIRE. Omnia oboedientia sunt mandato diuino III 46, p. 184,10. Omnes substantiae sunt oboedientes sectioni factoris primi III 13, p. 107,16. Inferior substantia oboediens altiori III 58, p. 208,20. 209,6. Forma est oboediens voluntati V 13, p. 46,8. Materis et forma sunt oboedientes voluntati V 33, p. 318,12.

OBSCVRARE. Cum speculum clarum substantiae spissae adiungitur, obscuratur lumen eius V 41, p. 331,25.

OBSCVRITAS animae I 2, p. 5,3.

OBSCVRVS. Esse obscurius fit propter subtilitatem suam III 56, p. 203,25. 204,6.

OBSTACVLVM inter visum et uisibile IV 14, p. 243,16. Obstacles inter formam intelligentiae et animae et inter materias formarum sensibilibus et intelligibilibus V 8, p. 271,13. Compositio compositi est obstaculum inter essentiam suam et essentias formarum V 16, p. 287,15. Sol penetrat obstaculum II 9, p. 41,10.

OBSTARE. In substantia simplici nihil obstat inter ipsam et formas V 16, p. 287,17.

OBVIARE. Substantia simplex obuiat formis sensibilibus III 31, p. 151,15; intellectus intellectui IV 3, p. 216,16; formae formis V 8, p. 271,16.

OBVIVS. Substantia (operatio) particularis est obuia substantiae (operationi) particulari III 45, p. 180,13. 14.

OCCVLTAIRE. Res disgregata et subtilis occultatur sensui III 34, p. 159,12. In materia subtili forma occultatur ib. v. 6.

OCCVLTIATIO materiae IV 8, p. 230,10. 12. V 30, p. 313,20; formarum V 20, p. 295,1. Apparitio et occultatio uoluntatis V 40, p. 330,7.

OCCVLTVS (opp. manifestus). Manifestum signum occulti III 56, p. 202,22; exemplum occulti II 5, p. 34,10. c. 15, p. 50,10. c. 24, p. 70,16. esse manifestum est speculum occulti V 20, p. 295,19. — Manifestum est forma occulti IV 8, p. 230,4. 7. — Scientia absentium occultorum II 7, p. 36,24. scientia occulti per manifestum II 7, p. 37,12. — 2) Anima occultior quam natura V 20, p. 294,24. Ligatio animae cum sensibilibus manifestatur quod occultum est in ea V 42, p. 332,21. corporeitas occultior quam figura V 20, p. 294,22. Diuersitas occulta I 12, p. 15,20. Esse fit occultius propter subtilitatem suam III 56, p. 203,26. 204,7. Essentia occulta I 12, p. 15,22. Figura occultior colore V 20, p. 294,22. Forma occulta I 12, p. 15,21. cur formarum aliae sint manifestiores, aliae occultiores V 20, p. 294,18 sqq. forma propinquior primae formae spiritali est occultior V 20, p. 295,7. forma occulta uerbi est intellectus quem significat V 43, p. 336,18. 23. Intelligentia occultior quam anima V 20, p. 294,25. Locus occultior II 15,

p. 50,12. *Materia occulta* II 1, p. 24,12. V 23, p. 299,17. *summum occultum*, i. e. *materia prima* I 15, p. 19,19. quare facta fuerit *materia occulta* V 26, p. 303,7 sqq. *materia* quo remotior est a sensu, est *occultior* IV 8, p. 230,12. *Natura occultior* quam *substantia* V 20, p. 294,23. *Substantia occultior* quam corporeitas ib. *Viros animae occultae* I 3, p. 6,3. — *Progredi de manifesto ad occultum* I 11, p. 14,12. 26.

OCTONARIUS fit quatuor duplicatis II 22, p. 65,3.

OCVLVS. Ante oculos ponere III 56, p. 204, 25. — *ictus oculi* cf. *ictus*.

OFFENDERE. *Sensus et intellectus offendunt in formam* IV 5, p. 221,15.

OMNIS. 1) *Omnia sunt composita ex materia et forma* IV 6, p. 225,23. *omnia resoluuntur in materiam et formam* IV 6, p. 224,15. *materia prima et forma prima sunt agentes in omni* V 21, p. 296,11. — *Tria sunt origo omnium* IV 11, p. 236,8. — *Vnitatis est diffusa in omnibus* V 35, p. 321,17. — 2) *Omne quod est, a factore primo effluens est* III 13, p. 107,12. *Omnia fixa sunt in scientia factoris primi* III 57, p. 208,1. *Omnia obediuntia sunt mandato diuino* III 46, p. 184,10. — *Creator sublimis et sanctus est in omni* V 39, p. 327,13. — *Omnia quae sunt coartata sunt sub voluntate et omnia pendent ex ea* II 13, p. 46,14. *voluntas est infusa in omni et penetrans omne* V 39, p. 327,15. 328,12. — 3) *Omne quod est, est in intelligentia esse simplex* V 15, p. 286,4 (cf. *Add. et Corr.*) *Non omnia sunt in intelligentia nec omnia sunt ipsa intelligentis, propter res habentes hylas* V 15, p. 281,15.

OPERATIO (*syn.* actio, opus). 1) *Scientia et operatio liberant animam a captiuitate naturae et purgant eam a suis tenebris et obscuritate* I 2, p. 5,2. *Per scientiam et operationem coniungitur anima saeculo altiori* I 2, p. 4, 27. *Scientia et operatio sunt causa generationis hominis* I 8, p. 5,5sq. — 2) *Virtus operatio una* III 44, p. 179,6. *propter diuersitatem operationum viros diuersae* III 45, p. 179,26. *Ordinationes operationum* III 46, p. 184,9. *Operatio particularis est obuia universalis* III 45, p. 180,14. — 3) *Operationes in vegetabilibus et animalibus sunt ab una substantia et multis virtutibus* III 44, p. 178,21 sqq. *Operationes naturae et trium animarum sunt*

unius generis et sibi similes III 46, p. 182,10. 183,17. 24 sqq.: *sunt diuersae uno modo et conueniunt alio* III 46, p. 183,10; *conueniunt in uro intellectu* ib. v. 12.

OPINARI. *Forma opinata extra materiam, sed coniuncta materiae in potentia* IV 20, p. 256,1.

OPINATIO. *Anima facile potest apprehendere formas sensibiles sine instrumento secundum opinionationem* III 38, p. 166,20.

OPINIO. *Actio secundum opinionem uel existimationem* III 13, p. 106, 16. *Expoliare in opinione, opp.* in effectu et esse III 40, p. 169,23. 24. *diuidere opinionem* ib. v. 26. *resolutio in opinione* III 44, p. 187,18.

OPPONERE. *Res non est nisi ex suo opposito* V 31, p. 314,24. — *Opposita mouentur ad coniunctionem* V 35, p. 321,12. *Omnia opposita eam coniunguntur sunt unum aliquid* III 20, p. 126,5. c. 34, p. 158,9. — *Principio extremum oppositum* III 10, p. 100,12. *Quid unicuique generi eorum quae sunt in extremo inferiori oppositum sit in extremo superiori* III 27, p. 143, 16. — *Factor primus est oppositus substantiae praedicamentorum* III 3, p. 79, 22. c. 10, p. 100,16. *Notus oppositus* III 47, p. 184,22.

OPPOSITIO. *Differentia oppositionis et uerae contrarietatis, opp.* differentia conuenientium V 2, p. 260,16. — *Dispositio omnium quae sunt secundum oppositionem* III 5, p. 87,12. 17. — *Oppositiones differentiarum quae diuidunt materiam et ducunt ad esse* II 13, p. 47,2. *aequalitas oppositionis formarum in materia* II 13, p. 46,17.

OPVS (*syn.* operatio). *Scientia et opere pertingemus ad applicationem animae cum mundo altiori* I 2, p. 4,27. *Scientia ducit ad opus, et opus separat animam a suis contrariis et reducit eam ad suam naturam* I 2, p. 4,28. — *Substantia quo fuerit subtilior, opus eius magis penetrat in non-tempore* III 15, p. 109,26. — *Opera substantiarum mediarum* III 11, p. 103,1. 3. c. 13, p. 106,2; *uoluntatis* V 40, p. 330,4; *auctoris primi* II 9, p. 40,21.

ORDINATIO *materiae spiritalis cum materia corporali* IV 5, p. 220,20; *formae intelligibilis cum forma sensibili* ib. v. 21; *partium materialium et formarum in intelligibili cum materiis et formis in sensibili* IV 7, p. 227,4;

materie universalis intelligibilis cum materia universali sensibili et formae universalis intelligibilis cum forma universali sensibili ib. v. 9; materia- rum et formarum intelligibilium alia- rum cum aliis IV 7, p. 226,12. 227,6. ordinationes uniuscuiusque materiarum et formarum IV 7, p. 227,19. Ordina- tio numerorum IV 12, p. 239,1; reso- luti et modulandi III 48, p. 187,15. ordinationes operationum III 40, p. 184,8.

ORDINATRIX. Vnitas est ordina- trix materiae et formae V 31, p. 815,12.

ORDO. 1) Deus disposuit mundum secundum hunc pulchrum ordinem in quo est V 41, p. 332,3. Esse ab extremo supremo usque ad extremum in- finitum distinctum est quatuor ordini- bus, scilicet an est, quid est, quale est, quare est V 24, p. 301,17. — 2) Ordo animae III 37, p. 164,7. c. 40, p. 170, 17; animae particularis III 57, p. 209,8. ordo animae ab origine veritatis et formae V 38, p. 326,18. ordines cor- poris (1° corpus caeli, 2° corpus ele- mentorum) V 42, p. 333,22. ordo for- marum substantiarum simplicium uni- versalium IV 5, p. 220,15. ordines sim- plicia hyle IV 15, p. 246,6. ordo in- ferior III 40, p. 170,17. ordines lumi- num IV 19, p. 253,18; materiae II 21, p. 62,17. ordines medii inter extrema IV 20, p. 253,23. ordo numeri V 24, p. 302,6; probationum III 1, p. 75,4; resolutionis III 43, p. 175,20. ordines substantiarum V 43, p. 337,48. ordo substantiarum corporalium IV 4, p. 217,16; substantiarum simplicium (in- telligibilium, spiritualium) III 56, p. 203,2. 7. 12. 204,11. IV 4, p. 217,21. ordo substantiarum simplicium in pri- oritate et posterioritate III 27, p. 144,7. ordo unius V 24, p. 302,9; unitatis II 21, p. 62,14; originis unitatis V 42, p. 334,17. diversi ordines voluntatis V 37, p. 324,12.

ORIGO (syn. fons, radix). 1) Quic- quid est origo alicui, ei unitum est III 24, p. 137,5 (cf. v. 10). quicquid fuerit origo alicuius per se, est sustineus illud III 83, p. 155,14. — Quicquid ema- nat ab origine, circa originem colli- gitur, sed procul ab origine dispergitur III 24, p. 136,6. 18. 20. 24. 137,1. 138,1. — Impressio in materia diversa propter elongationem ab origine V 41, p. 331,14. Quo magis elongatum fue- rit lumen ab origine, erit debilius et spissius IV 15, p. 245, 8. 20, quo pro- pinquius origini, erit fortius et per-

fectius ib. v. 19. — Quomodo lumen defluxum a voluntate possit aliud alio esse propinquius origini IV 19, p. 252, 11. c. 20, p. 253,19. — Elongatio for- mae et materiae (substantiae corpora- lis) ab origine, cf. n. 3. — 2) Volun- tas procedit a prima origine V 39, p. 328,4. Exitus formae ab origine pri- ma, i. e. voluntate V 41, p. 330,18. — Numerus est origo rerum IV 11, p. 235,2. Tria sunt origo omnium ib. v. 8. — 3) Emanatio aquae ab origine V 41, p. 330,20. c. 43, p. 336,1. Origo essendi V 42, p. 335,16. Forma in- telligentiae est origo omnis formae V 15, p. 284, 2. 3. voluntas est origo unde venit forma (origo formae intel- ligentiae) V 30, p. 312,2. c. 40, p. 329, 10. origo formae II 20, p. 60,20. III 42, p. 173,19. V 38, p. 326,18. c. 41, p. 330,18. origo formarum sensibilium III 24, p. 136,15. 19. 137,4. 6. 17. elon- gatio formae ab origine IV 18, p. 251, 24. 252,9. V 21, p. 296,12. 297,24. c. 26, p. 305,2; eius causa IV 20, p. 253, 21. etq. Origo largitatis V 40, p. 330,12; luminis IV 15, p. 245,8. 20. c. 19, p. 251,12. c. 20, p. 253,20. (cf. n. 1). Elongatio materiae ab origine V 21, p. 296,12. Origo motus II 10, p. 41, 13; multiplicatis III 33, p. 155,14; numeri IV 11, p. 236,3; om- nium IV 11, p. 235,8; rerum ib. v. 2. scientiae V 36, p. 322,18. 20; substan- tia (scil. praedicamentorum) II 12, p. 44,21. elongatio substantiae corpora- lis ab origine V 36, p. 324,5. Origo veritatis V 38, p. 326,18; virtutis V 21, p. 298,5; vitae V 43, p. 338,21; unitatis II 23, p. 66,20. V 21, p. 298,5. c. 31, p. 315,17. 20. c. 34, p. 320,21. c. 39, p. 328,21. c. 42, p. 333,17; vo- luntatis V 43, p. 338,19.

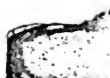
OSTENSIO varietatum colorum et figurarum IV 16, p. 248,10; figurarum artificialium ib. v. 13.

P.

PALPARE essentiam materiae for- ma intelligentiae V 5, p. 265,5.

PANNVS albus tenuis clarus cor- pori nigro adiunctus coloratur colore eius III 28, p. 144,24. pannus subtilis albus a corpore nigro indutus occulta- tur IV 14, p. 244,16.

PARIFICARE. Quando materia fuerit subtilis, simplex, parificabitur ei una II 23, p. 67,11.

PARS. 1) Pars non est nisi totius IV 6, p. 224,11. Stabilitas partium in toto III 32, p. 153,4. — Pars signum est totius IV 16, p. 249,3. Naturae universalium inveniuntur in partibus eorum III 13, p. 106,24. si quid diuiditor in aliquid, natura totius est in singulis partibus III 19, p. 123,7. — Nulla pars est indiuisibilis II 18, p. 57,6. Quantitas infusa est in totalitate essentiae partis II 17, p. 55,17. — Forma partis II 17, p. 54,28. 55,6. Partes licet conueniant in nomine, diuersae sunt in intentione II 16, p. 52,25. — 2) a. Pars accidentalis II 17, p. 53,7; inferior, — superior IV 14, p. 244,27; indiuisibilis III 26, p. 142,9; minima II 16, p. 52,8. 25. c. 18, p. 57,15. c. 19, p. 58,27. 60,3; naturalis II 17, p. 53,7; uegetabilis III 47, p. 184,20. 23. c. 48, p. 186,6. 14. — b. Partes aëris et aquae magis diuersae et separatae II 21, p. 63,17. Densitas et multiplicitas partium aëris IV 14, p. 243,16. pars aquae non est praeter naturam aquae II 16, p. 53,6. Partes alimenti III 47, p. 184,21. Corpus est compositum continuum ex partibus III 44, p. 177,4. 15 sqq. partes corporis non sunt separatae in effectu II 19, p. 60,4. non est uacuitas siue inanitas inter partes corporis ib. v. 7,9. Partes corpora quo magis fuerint coniunctae, ipsum corpus erit spissius, et e contrario II 22, p. 65,18. Subsistentia aliquarum partium corporum similium sibi in partibus in aliis partibus II 14, p. 48,21. Punctum non est pars corporis nisi accidentaliter II 16, p. 62,13. 27. Partes corporis sunt figura color quantitas substantia III 57, p. 206,12. partes corporis, scilicet forma figura quantitas II 24, p. 70,18. III 57, p. 206,12. septem partes corporis (i. e. pars supra, infra, ad dextram, ad sinistram, ante, post, in media posita) III 44, p. 177,19. Partes corporis (simplicis et compositi) coniunctae sunt ab alia substantia III 44, p. 177,5. 14. 28. c. 45, p. 179,23. 29. forma animae uegetabilis apprehendit essentias corporum et mouet partes eorum in loco, et forma naturae agit coniunctionem partium et attractionem earum et expulsionem earum et commutationem earum IV 17, p. 250,18. Partes corpora universalis III 56, p. 203,16. Partes (i. e. genera) formae spiritualis IV 5, p. 220,19. c. 7, p. 227,4. Partes ignis nimis unitas et aequales II 21, p. 63,16. Partes materiae

(hyle) IV 14, p. 243,20. 21. 22. inferior, superior pars materiae IV 14, p. 244,27. nulla pars materiae universalis est denudata a forma IV 18, p. 251,10. non penetrat tantum luminis partem secundam materiae quantum primam, nec ad tertiam tantum luminis peruenit quantum ad mediam; similiter dicendum est de ceteris partibus, donec perueniatur ad partem inferiorem ex illis, quia partes mediae prohibent lumen penetrare IV 14, p. 243,23. Omnia sustentata in materia prima sunt partes ad illam II 5, p. 34,12. Partes (i. e. genera) materiae spiritualis IV 5, p. 220,19. c. 7, p. 227,4. Partes multitudinis IV 11, p. 235,21. Partes quantitatis cf. quantitas n. 3. Partes sapientiae I 8, p. 10,23. V 1, p. 257,11. 12; cf. sapientia I n. 1; scientiae I 7, p. 9,24; cf. scientia n. 4 a. Partes substantiae praedicamentorum III 4, p. 85,6. c. 10, p. 101,8; substantiarum corporalium I 24, p. 70,18. pars indiuisibilis substantiae simplicis universalis III 26, p. 142,9. pars substantiarum spiritualium III 56, p. 205,3.

PARTICIPARE. Res participant aliquid quod est eis commune IV 10, p. 232,20.

PARTICULARIS (opp. universalis). Cf. actio 3 f; anima 11; corpus 8; forma 25 et 41; hyle 3; intelligentia 11; materia 20; modus; operatio 1; regula 3; substantia 7.

PARTICULARITAS (opp. universalitas) substantiarum sensibilium II 24, p. 69,9.

PARTITIO. Vna non recipit partitionem II 23, p. 67,4.

PARTIVITAS substantiae corporalis comparatione magnitudinis substantiae spiritualis V 30, p. 311,23.

PARVVS. Lumen ualde paruum IV 20, p. 255,4.

PASSIO. (opp. actio; cf. pati). 1) Scientia passionis et eius causae III 46, p. 182,14. 18. 19. *Practerea cf. locos s. v. actio n. 1 allatos.* — 2) Omnis passio exit de potentia ad effectum III 4, p. 83,6. Omne mutabile recipit passionem III 8, p. 94,20. — Essentia factoris primi non recipit passionem III 8, p. 94,22. Passiones quas patiuntur substantiae simplices aliae ab aliis III 11, p. 103,5. c. 49, p. 190,6. Passio substantiae praedicamentorum

II 9, p. 41,5. Motus substantiae praedicamentorum est receptibilis passionis III 8, p. 94,21. 27.

PATI (*opp.* agere; *cf.* passio). 1) Scientia (agendi et) patiendi V 40, p. 329, 11. Agere et pati diffusa sunt in omnibus ib. v. 12. non est patiens prius substantia simplici nec posterius substantia composita III 5, p. 89,25. Pati est unum ex decem generibus corporabilibus III 27, p. 143,11. 144,10. quid ei in substantiis simplicibus oppositum sit III 27, p. 144,11. — 2) Non potest eadem res simul esse agens et patiens III 17, p. 116,22 (*sed cf.* III 4, p. 82,25.) Patiens aut est essentia formata aut virtus aut forma corporalis aut motus III 14, p. 109,10. Virtus (agendi et) patiendi est per motum V 30, p. 323, 7. 17. Non est patiens a non agente III 51, p. 193,8. agens fortius est quam patiens III 17, p. 117,2. omne patiens recipit virtutem agendi III 4, p. 82,21. — Quicquid est patiens in aliquo ab aliquo, est in re agente illud III 17, p. 115,14. Omne a quo aliquid motum fuerit patiens, essentia eius erit patiens III 8, p. 94,26. — 3) Patiens sine mora III 4, p. 82,15; sine tempore III 5, p. 88, 19. 21. 22. 89, 21; in tempore III 5, p. 89, 13. quod patitur in non-tempore, prius est eo quod patitur in tempore, et e contrario III 5, p. 88,28. 89,5. c. 9, p. 99,5. patiens in non-tempore est primum patiens III 5, p. 89,1. non est patiens posterius patiente in tempore III 5, p. 89,9. 18. — 4) Esse patiens (*opp.* esse agens) V 25, p. 303,26. 27. — Patiens a primo factore agens est III 4, p. 82,25. patiens a primo factore nullo mediante perfectum est III 6, p. 90,11. — Possibile est patiens V 24, p. 302,20. 303,19. — Creatum patiens est duo, sustinens et sustentatum V 25, p. 303, 13. 304,10. — Substantia praedicamentorum est patiens, non agens II 9, p. 40,17. 19. c. 10, p. 42,5. III 4, p. 83,6. Voitas patiens (*cf.* unitas) IV 19, p. 252,4. c. 21, p. 298,2.

PENETRABILIS. Accidens penetrabilis III 15, p. 110,6. opus penetrabilis ib. 109,26.

PENETRABILITAS substantiarum simplicium III 15, p. 110,20. 111,13; formae primae III 34, p. 159,8. Diversi ordinis voluntatis in penetrabilitate V 37, p. 324,12. Prohibitio penetrabilitatis substantiarum corporearum III 15, p. 110,28.

PENETRARE usque ad saeculum intelligentiae V 43, p. 337,22. — Vires animae penetrant omnia I 8, p. 11,4. Virtus dei penetrat omnia III 15, p. 111,25. Virtus factoris primi penetrat per totum III 16, p. 114,4. Forma penetrat materiam III 34, p. 159,2. 7. IV 14, p. 241,21. 25; oppositum III 14, p. 108,18. compositio compositi prohibet illud a formis penetrari V 16, p. 287,14. substantia simplex penetratur formis V 16, p. 287,18. Intelligentia penetrat *cf.* intelligentia II 8 b f. Debilitas quantitatis ad penetrandum III 15, p. 110,3. Voluntas penetrat totum (omne) II 13, p. 46,7. V 39, p. 327,15. 328,11; penetrat materiam V 38, p. 327,3.

PENETRATIO luminis IV 14, p. 244,15. V 30, p. 313,13. virtutis solis V 38, p. 327,8.

PERCEPTIBILIS. Quicquid est subtilioris essentiae, est perceptibilis rerum II 3, p. 30,6. Anima est perceptibilis a principio incrementi corporis III 38, p. 166,10. Intelligentia omnibus quae sub ea sunt est perceptibilior rerum II 3, p. 30,8. — Perceptibilis scientiae de voluntate V 40, p. 329,1.

PERCEPTIO formarum sensibilium in (ab) anima III 37, p. 164,11. 23; diversitas perceptionis in natura V 42, p. 334,4.

PERCIPERE. Intentio percipiendi formam est impressio substantiae a forma III 31, p. 150,21.

PERFECTIO (*opp.* imperfectio) animae I 3, p. 5,13. 18; formae III 18, p. 119,19. forma est in perfectione V 26, p. 305,17. perfectio intelligentiae III 57, p. 207,15. 26; materiae III 18, p. 119,20. materia mouetur ad habendum perfectionem V 26, p. 305,21; c. 33, p. 318,22. 319,10; recipit perfectionem ab unitate V 33, p. 318,22. 319,10. materia proxima perfectioni est subtilis IV 2, p. 215,15. perfectio potentiae et maiestatis III 55, p. 201,4; sapientiae V 35, p. 321,24. c. 40, p. 329,9. cognoscere perfectionem unius substantiae ex imperfectione alterius III 49, p. 189,23. differentia substantiarum simplicium in perfectione IV 1, p. 212,16. 213,5. — Essentia perfectionis et plenitudinis III 42, p. 173,20. Perfectionem ducere ad effectum I 3, p. 5,9. — Pacciores motus propter perfectionem V 34, p. 820,19.

PERFECTVS (*opp.* imperfectus). Omni imperfecto inuenitur aliquid perfectius III 9, p. 98,8. Omne quo aliquid perfectius inuenitur, procedit ex alio ib. v. 11. quod procedit ex alio, non est sic perfectum ut principium ib. v. 1. 3. Quod perfectius est, agit in minus perfectum et imprimit in illud III 47, p. 185,8. perfectior et fortior substantia est causa agens in debiliorem et imperfectiorem III 49, p. 188,21. operatio perfectior est causa minus perfectae III 46, p. 183,14. — Imperfectum mouetur ad recipiendum formam perfecti V 84, p. 820,17. Materia non est perfecta nisi per formam V 26, p. 305,19. c. 33, p. 318,23. — Factor primus est perfectus V 25, p. 303,22. Patiens a primo factore nullo mediante perfectum est III 6, p. 90,9. — Efficere sustinens et sustentatum perfectius est quam efficere sustinens tantum aut sustentatum tantum V 25, p. 303,16. Perfectum potentia I 3, p. 5,9. 19.

PERMUTATIO luminis secundum comparisonem eius ad materiam, *opp.* in se IV 15, p. 245,23. 26.

PERPETVITAS animae I 8, p. 11, 8. Reuersio substantiae spiritalis ad se ipsam cum perpetuitate III 57, p. 208,12.

PERTRANSIRE (*cf.* transire). Formae pertranseunt super essentiam animae III 37, p. 163,4 (Disc.).

PERPETVVS. Substantiae simplices sunt perpetuae V 24, p. 301,13.

PERVIVS visui II 21, p. 63,13.

PICTOR formae mirabilis V 35, p. 322,3.

PICTURA vel imago III 18, p. 119,14. 15.

PLATO. *Cf.* ind. auctorum.

PLENITVDO. Essentia perfectionis et plenitudinis III 42, p. 173,20.

PLVMBVM ex fornace extractum partim lucidum partim non lucidum est exemplum diuersitatis unitatum in materia II 21, p. 63,12. c. 23, p. 60,23.

PLVRALITAS est ex multiplicatione unius II 22, p. 64,9.

POLITVS. Corpora polita III 37, p. 163,11.

POMVM. Mundus est quasi pomum II 16, p. 51,3.

PONDEROSITAS corporis augeatur

quantitate II 10, p. 41,23. quantitas est causa efficiens ponderositatis ib. v. 24.

PORTA (*cf.* clauis) speculandi III 50, p. 190,11. Materia et forma sunt duae portae clausae intelligentiae V 35, p. 322,9.

POSITIO terminorum III 11, p. 104,25.

POSSIBILIS. Possibile est patiens V 24, p. 302,20. 303,1. 9. Quicquid coepit esse, antequam esset, possibile erat illud esse III 10, p. 100, 20. Possibile et necessarium eiusdem generis sunt III 10, p. 101,20 (*cf.* v. 5). quicquid est possibile antequam sit, necessarium est posteaquam erat possibile III 10, p. 100,21. 24. — Esse possibile, *opp.* necessarium, impossibile V 24, p. 302,18. Substantia praedicamentorum est possibilis III 10, p. 101, 11. 18. 102,1. 7.

POSSIBILITAS eiusdem generis cum necessitate III 10, p. 101,5 (*cf.* v. 20). Mutari de possibilitate in necessitatem III 10, p. 100,26. 101,1,3. — Possibilitas recipiendi III 25, p. 140, 11. — Materia prima appellatur possibilitas V 24, p. 303,3. c. 42, p. 334, 18. 20; *cur hoc sit* V 42, p. 334,20 aqq.

POSTERIORITAS. Ordo in prioritate et posterioritate III 27, p. 144,7.

POTENS. Potentia potentis V 32, p. 316,6 (*cf.* potentia 2).

POTENTIA. 1) Potentia *opp.* actus, effectus. a. Esse in potentia I 13, p. 16,24. III 4, p. 83,17. c. 18, p. 118,24. c. 24, p. 134,23. IV 20, p. 254,24. V 8, p. 271,24. c. 9, p. 273,14. c. 10, p. 274,14. 16. 21. 275,15. 16. 18. 276,5. 12. c. 11, p. 276,17. 277,6. c. 26, p. 305, 17 (*cf.* esse i f). existere in potentia, *opp.* in actu, *syn.* in intellectu V 23, p. 300,6. exire, prodire, procedere de potentia ad effectum, *cf.* exire, procedere, prodire. Diuidi in potentia II 16, p. 62,2. in potentia indiuisibilis ib. v. 3. Esse luminosum in potentia V 11, p. 276,16. — b. Quod procedit de potentia ad effectum, non est perfectum III 6, p. 40,7. Quod exit de potentia in effectum, trahitur in effectum a re quae habet esse in effecta III 4, p. 83, 10. c. 6, p. 90,18. quicquid est perfectum in potentia, et perfectionem suam possibile est duci ad effectum, necesse est ut causa necessaria ipsam essendi sit exitus ipsius in effectum I 3, p. 5,9; *cf.* v. 18—21. Omne causatum est in causa in potentia III 18, p.

118,24. — Quod est in potentia, spirituale est quantum ad id quod est in effectu III 24, p. 134, 23. — c. Factor primus non est in potentia nec in effectu III 4, p. 83,17. Omnis forma est in voluntate in potentia respectu facti IV 20, p. 254, 24. forma est uoluntati ex parte factoris in potentia V 17, p. 289,9. forma quae est in potentia, adhuc son in materia IV 20, p. 256,5. forma coniuncta materiae in potentia ib. v. 2. Materia est (habet esse) in potentia V 26, p. 305,17; cf. *locos s. v. esse 2 a s allatos*. — 2) Potentia i. e. uis siue uirtus Diuersitas luminis in potentia et debilitate III 54, p. 200,12. — Vnitio materiae et formae, quamuis non sint similes, magis significat potentiam potentis V 32, p. 316,6.

PRAECEPTVM dei V 27, p. 307,16.

PRAEDICAMENTVM. Nouem praedicamenta (i. e. quantitas, qualitas, relatio, tempus, locus, situs, agens, patiens, habere, quae III 26, p. 143,11 *post materiam* uniuersalem siue substantiam inter decem genera corporalia enumerantur) sunt forma subsistens in materia uniuersali III 6, p. 35,2; sunt qualitas (qualitates) substantiae III 13, p. 45,5, 7; sunt uniuersitas formarum sensibilibus III 42, p. 173,23; cf. ib. v. 25, p. 173,1. — Sustentatio substantiae ad nouem praedicamenta V 19, p. 294,8. existentia nouem praedicamentorum in substantia V 18, p. 291,18. Nouem praedicamenta habent esse in substantia composita corporaliter, disperse, diuisibiliter, in substantia animae simplicius, in substantia intelligentiae etiam simplicius III 42, p. 172,25 sqq. — In ceteris praedicamentis praeter quantitatem et aliquas species qualitatis non potest dici formas esse substantias III 37, p. 162,22. — Praedicamenta sunt terminus generationis V 28, p. 308,4. — Ad scientiam materiae et formae non opus est scientia praedicamentorum II 9, p. 40,7. — De substantia quae sustinet nouem praedicamenta cf. *s. v. materia n. 24*; substantia n. 28—34.

PRAEPARATIO principiorum III 46, p. 182,22. praeparatio materiae ad receptionem formae III 55, p. 202,2.

PRAESCIRE. Anima praescit ea quae sunt antequam sint III 38, p. 166,9.

PRAESENS exemplum II 7, p. 36, 20, c. 9, p. 40,1.

PRAESENTIA formarum sensibilibus III 37, p. 164,20.

PRIMVS. Accidentia prima V 41, p. 332,10. c. 42, p. 332,23. auctor primus II 9, p. 40,21. primum patiens a factore primo III 5, p. 88,19, 20, 23. *Practerea* cf. esse 6; essentia 6; factor II; forma 9; materia 6; substantia 1 d et 8; unitas I.

PRINCIPIVM. I. Principium, *opp.* ultimum siue terminus (cf. III 1, p. 74,1. V 28, p. 308,11). 1) Finis omnis rei non est sicut principium eius IV 15, p. 245,12. principium rerum distat ab ultimo in essentia et effectu III 1, p. 74,1. quod ex alio procedit, non est sic perfectum ut principium a quo processit III 9, p. 98,1, 8. principium est fortius IV 15, p. 245,14. 2) Principium eorum quae sunt (rerum) est factor primus III 1, p. 73,18. c. 10, p. 100,11. — Substantia intelligentiae habet principium eo quod causata est III 57, p. 206,4. — Quicumque uult scire principia, debet diligenter speculari substantiam intelligentiae V 4, p. 264,5. Materia et forma sunt principium actionis unitatis V 42, p. 333,14. — 3) Principium creationis (*opp.* terminus creationis) V 28, p. 308,11. c. 29, p. 310,20. c. 30, p. 311,19. c. 37, p. 325,25; in definitione V 22, p. 298,11; differentiae et diuersitatis V 8, p. 270,12; formae III 42, p. 173,18; incrementi corporis III 38, p. 166,11; inuestiturae materiae per formam V 28, p. 308,12; materiae IV 20, p. 254,17; motus III 46, p. 184,6; unitatis II 21, p. 63,2. V 42, p. 333,14; unitiois materiae et formae V 29, p. 310,15. c. 31, p. 315,16 (cf. c. 30, p. 311,19); uoluntatis IV 43, p. 338,19.

II. Principium, i. e. *actiua*. Principia praeposita III 46, p. 182,22. 24. Principium est, ut scias quod duae res cum similes sibi fuerint in aliquo intellectuum, quamuis ille intellectus aliter fuerit in uno quam in alio, tamen debet esse unus ib. v. 36.

PRIORITAS. Ordo in prioritate et posterioritate III 27, p. 144,7.

PRIVARE. Priuatum absolute ad esse exire non potest quia de eo nulla scientia praecessit V 10, p. 275,7, 9. — Intellectus priuatus (i. e. notio priuata) V 10, p. 275,2, 3. — Materia dicitur priuata V 10, p. 274,12; non est priuata absolute ib. v. 20, p. 275,6; est priuata comparatione esse formalis V 11, p. 277,3, siue esse rei compositae ex materia et forma ib. v. 8, 10. —

Anima priuata aliqua scientia V 82, p. 316,10.

PRIVATIO (*syn.* absentia). Productio de priuatione ad esse V 6, p. 267,22; *cf.* c. 29, p. 310,6. Impossibile est priuatio (*rer*) esse V 24, p. 302,21. Dolor priuationis V 29, p. 310,6. — Vtrum materia sit priuatio V 10, p. 274,8. 10. materia est similior priuationi, forma similior esse V 26, p. 305,16. esse materiae comparatione esse rei compositae est priuatio V 11, p. 277,8. priuatio materiae est sicut tenebrositas aeris V 11, p. 276,14. — Priuatio colorum, *opp.* essentia III 85, p. 169,19. priuatio motus, *opp.* esse III 60, p. 192,23.

PROBABILIS. Regulae probabiles (*syn.* probationis) I 1, p. 2,12.

PROBATIO. 1) Probationes logicae III 51, p. 193,20; necessariae IV 1, p. 211,7. — Modus loquendi currat inter nos interrogatio et responsio secundum regulas probationis I 1, p. 2,9 (*cf.* v. 12). si uoluerimus obseruare regulas probationis in omni propositione, prolongabitur labor ib. v. 18. Caue ne putes quod aliqua sit ex questionibus ad cuius certitudinem faciendam probatio tibi deficiat, postquam plene dederis arti logicae ius suum I 1, p. 3,10. — Quae per se nota sunt, non est necesse ad sciendum ea probationes inducere; quae uero per se nota non fuerint, fiet cognitio eorum mediante probatione I 1, p. 3,20. — 2) Probatio diuina, *opp.* non diuina III 12, p. 104,20. 28. 105,2. 3. 9. 11. 17. non solum non inconueniens, sed etiam necesse est, probationem diuinam uocari probationem III 12, p. 105,11. probatio diuina et non diuina in certitudine probationum sunt sibi aequales ib. v. 9. quod dicitur in scientia diuina non esse probationem, intelligendum est de probatione non diuina, quae est composita ex nominibus logicis III 12, p. 105,13.

PROCEDERE (*syn.* egredi, exire, prodire). Quod procedit ex alio, non est sic perfectum, ut principium a quo processit III 9, p. 98,1. 8. *sed* imperfectum est ib. v. 6. 9. omne quo inuenitur aliud perfectius, procedit ex alio ib. v. 11. Quod procedit ex alio, eiusdem generis est cum illo ib. v. 16. — Forma processit a factore primo III 14, p. 108,24. Voluntas procedit a prima origine V 88, p. 328,4. — Pro-

cedere de potentia ad effectum III 6, p. 90,6. 17. V 10, p. 275,15. c. 27. p. 307,5.

PROCESSVS substantiarum III 13, p. 106,3; uirtutum substantiarum aliarum ex aliis III 11, p. 103,2.

PROCREARE. Generare est procreare III 47, p. 184,19.

PRODIRE (*syn.* egredi, exire, procedere) de potentia in (ad) effectum III 23, p. 132,2. 4. V 41, p. 332,7.

PRODVCTIO formae in materiam a deo de priuatione ad esse V 6, p. 267,21.

PROFVNDITAS corporis III 44, p. 177,20.

PROHIBERE. Compositio compositi prohibet illud a formis penetrari V 16, p. 287,15.

PROLATIO uerbi V 43, p. 336,21.

PROLIXVS sermo de uoluntate V 40, p. 329,9.

PROLONGARE laborem I 1, p. 2, 15; sermonem III 48, p. 187,6.

PROPE coniungi III 48, p. 186,23.

PROPINQVITAS. Vnitio formarum cognoscentis et cogniti est secundum propinquitatem V 15, p. 285,10. Diuersitas substantiarum in propinquitate et remotione V 37, p. 324,14. Propinquitatem ordinem luminum IV 19, p. 253,17; ad primum esse V 32, p. 316,24; ad factorem primum V 34, p. 319,18; ad originem IV 18, p. 251,17; ad originem unitatis V 31, p. 315,16. c. 34, p. 320, 19 (*cf.* v. 21); ad uoluntatem IV 19, p. 253,14. 16.

PROPINQVVS. Esse quo propinquius fuerit origini unitatis, erit eius actio magis una V 34, p. 320,20. esse quo propinquius fuerit origini essendi, erit fortius lumen et stabilius in esse V 42, p. 335,16. Forma propinquior primae est subtilior et occultior V 20, p. 295,7; est simplicior et firmiter V 21, p. 298,1. Lumen defluxum a uoluntate quomodo possit aliud alio esse propinquius origini IV 19, p. 252,11. c. 20, p. 253,19. Materia quo propinquior est sensui, est similior formae IV 8, p. 230,8. Res una quomodo possit alia re esse propinquior rei quae non habet finem essentiae aut uirtutis IV 19, p. 252,12. Substantiae propinquiores corpori debiliores et minus lumen sunt V 16, p. 283,14. quo substantia fuerit propinquior primi esse,

assequi bonitatem ei erit facilius V 32, p. 316,25. Valtas quae propinquior fuerit unitati verae primae, materia formata per eam erit unitior et simplicior II 20, p. 61,13. Quicquid fuerit voluntati propinquius, erit perfectius V 17, p. 289,15.

PROPORTIO altiorum substantiarum ad inferiores III 13, p. 108,2; ultimi superioris (inferioris) sensibilem ad ultimum inferius (superius) intelligibilem III 51, p. 195,10. 12; factoris primi ad substantias altiores et inferiores III 13, p. 108,3; simplicis ad essentiam primam, compositi ad simplex I 5, p. 15,6. Proportio numeralis III 2, p. 77,8; duplicitatis ib. v. 12. — Coniunctio elementorum secundum aliquam proportionem IV 16, p. 248,16.

PROPOSITIO affirmativa, negativa III 11, p. 104,5. 7; divina, non divina III 12, p. 104,19. 22; theologica, non theologica III 11, p. 104,9. 12. c. 12, p. 104,23. Anima rationalis mouetur a propositionibus ad conclusionem IV 13, p. 239,7. Intelligentia apprehendit proportionem unam ib. v. 6.

PROPRIARE. Quod est in intellectu, diuiditur in proprietatem et proprium V 12, p. 279,6. Proprium per proprietatem V 8, p. 270,15. essentia propria proprietate V 42, p. 333,6.

PROPRIETAS. 1) Quod est in intellectu, diuiditur in proprietatem et proprium, cf. v. propriare. Omnis res inuestigata quam signis uolumus scire non inquiritur nisi per proprietates inseparabiles ab ea I 10, p. 13,9. descriptio fit per proprietates V 22, p. 298,12. 14. Scientia proprietatum II 9, p. 40,8. — 2) Superior proprietates inuenta est in inferiori IV 4, p. 218,4. — 3) Proprietates corporis I 15, p. 19,10. c. 17, p. 21,13; duorum IV 11, p. 236, 13 sqq. c. 12, p. 237,19. — Proprietates essentiae primae V 23, p. 300,14. i. e. sapientia et unitas V 42, p. 333,5. essentia prima est alicuius proprietatis essentialis propter quam distat ab omni re V 42, p. 334,15; non est propria proprietate extrinseca, sed designata essentialiter ib. p. 333,6. 8. essentia prima et eius proprietates unum sunt ib. v. 12. forma est propter proprietatem essentiae primae V 23, p. 300,14. c. 42, p. 333,4. 334,25. 335,6. Ab essentia prima est essentia quae sit proprietatis extrariae V 42, p. 334, 16. Proprietates factoris primi III 11, p. 102,25. 103,24. 104,1. 4. c. 13,

p. 106,21; eorum quae sunt infra factorem primum III 11, p. 104,2. 6. Proprietates formae III 19, p. 125,16. 18; formae uniuersalis I 13, p. 16,9. 15. 25. V 12, p. 278,2. 6. c. 22, p. 299,9; cf. V 23, p. 299,16 sqq. eas esse in formis eorum quae sunt I 13, p. 16,12. 26. V 12, p. 278,4. 8. esse est proprietates formae IV 10, p. 234,18. proprietates formae una est, ac constituere essentiam IV 11, p. 236,22. Cf. IV 5, p. 221,4. V 8, p. 270,14. 24. 271,3. c. 9, p. 272, 11. Proprietates loci corporei III 33, p. 157,2. Lumen attribuit ei in quo est proprietatem V 4, p. 263,9. Proprietates primae materiae in substantiis IV 10, p. 231,25. 232,8. 11; materiae uniuersalis I 10, p. 13,14. 18. 20. c. 11, p. 14,22. 15,9. c. 12, p. 16,7. II 8, p. 38,4. V 12, p. 278,2. 6; cf. V 23, p. 299,16 sqq. eas esse in omnibus quae sunt I 11, p. 14,8. 15,3. c. 12, p. 16,7. V 12, p. 278,4. 8; in materia inferiori II 8, p. 38,5. proprietates quae designatur unaquaeque, materia et forma, per se proprie, non conuenit alii nisi essentiae eius quod est proprium per eam V 8, p. 270,14. proprietates materiae duae sunt, scil. sustinere formam et multiplicitas V 11, p. 236,23. 25. 237,4. unitas est proprietates materiae IV 10, p. 234,21. c. 11, p. 235,12. nulla proprietates cadit in materiam tantum, sed in materiam et formam simul IV 5, p. 221,4. proprietates esse non conuenit materiae per se, sed materiae et formae simul V 8, p. 270,24. 271,3. c. 9, p. 272,11. Proprietates quantitatis I 15, p. 19,10. III 33, p. 156,17. 20. 24. Proprietates substantiae V 22, p. 299,6. 9. c. 23, p. 300,2; substantiae intelligentiae V 1, p. 258, 11; substantiae simplicis III 19, p. 124,16. 125,8. 13. 17. c. 49, p. 100, 5; substantiae praedicamentorum III 11, p. 102,26. c. 13, p. 103, 21. Proprietates unitatis IV 11, p. 235, 18 sqq. 236,12. c. 12, p. 237,19. proprietates unitatis, quae de genere generalissimo dicitur, est essentia generis generalissimi V 8, p. 270,17. — 4) Proprietates extrinsecae V 42, p. 333,6; extrariae V 42, p. 334,16; theologicae III 11, p. 104,17.

PROPRIVM (cf. proprius) in factorem primum non cadit III 11, p. 103, 18. Non-esse, i. e. differentiae propria accidentia, quae attinguntur sensibus III 41, p. 172,9. — Propria mouenter ad coniunctionem V 35, p. 321, 11. Propria (quae sustentur in ma-

teria) sunt impressio a sapientia in materia V 41, p. 331,9.

PROPRIVS (cf. proprium). Accidens proprium III 10, p. 90,28. propria forma V 16, p. 286,19. 20. 24; materia V 17, p. 288,22. proprius modus I 10, p. 13,6; modus inquirendi V 12, p. 277,25. regula propria V 12, p. 278,10.

PROXIMVS. Materia prima proxima est unitati V 33, p. 318,20. 319,2. 8.

PVLSARE est actio naturae III 47, p. 184,15. attrahere et pulsare est mouere partes alimenti in loco motu opposito ib. v. 21. uegetare est sub uno genere cum actionibus attrahendi et pulsandi ib. v. 22. Motus primus pulsat secundum III 51, p. 193,7.

PVNCTVM. 1) Forma quantitatis resoluitur in puncta II 8, p. 39,6. c. 22, p. 64,25. Punctum est minima pars quantitatis II 16, p. 52,8 (Disc.). punctum non est pars quantitatis ib. v. 9. (Mag.). — 2) Punctum est terminus simplex in quem resoluitur corpus II 10, p. 52,6 (Disc.). punctum non est pars corporis ib. v. 13 (Mag.), nisi accidentaliter ib. v. 28. punctum non est de natura corporis ib. v. 30, sed accidens subsistens in corpore ib. v. 29. — 3) Punctum est indiuisibile II 16, p. 52,7. 9. 18; cf. n. 5. Puncta sunt unitates, quae sustentur in materia quae est substantialis II 22, p. 64,25. punctum unitati conferri potest II 22, p. 65,4. 6 (cf. II 8, p. 39,6). — 4) Linea fit ex duobus punctis II 22, p. 65,6. 8; superficies est ex quatuor punctis ib. v. 9. 11; corpus ex octo ib. v. 12. — 5) Formae substantiae compositae sunt quasi punctum indiuisibile ad formam substantiae simplicis III 26, p. 142,8. uisio terrae de medio caeli esset quasi punctum quod mensuram non habet V 30, p. 312,6.

PVPILLA est medium inter nim uisibilem et corpora III 51, p. 194,7.

PVRGARE (syn. expurgare) intellectum a sordo sensibilis III 56, p. 204,16.

PVRITAS. Permutare a puritate IV 14, p. 243,7.

PVRVS. Res pura magis seruatit speciem suam manifestus IV 14, p. 244,5. Substantia simplex quo purior est, eo magis receptibilis est multarum formarum V 16, p. 287,19. Lumen purum IV 14, p. 242,22. unitas pura ib. v. 18.

Q.

QVAESTIO. Quaestiones logicae III 49, p. 139,20. quaestio quare sit, an sit, quid sit, qualiter sit V 24, p. 301,1. quaestio an est ib. p. 302,3.

QVALIS, **QVALE** (cf. qualiter), *opp.* an (quod), quid, quare II 13, p. 45,4. III 11, p. 103,10. V 12, p. 277,22. c. 23, p. 299,15. c. 24, p. 301,18. 20. 302,3. 5. 12. 14. c. 35, p. 321,20. c. 36, p. 323,10. c. 40, p. 329,13. Quale est est ad instar trium V 21, p. 302,12. Illud de quo quaeritur quid est et quale est, non quare est, sc. anima, est infra illud de quo quaeritur an est, sc. deum, et illud de quo quaeritur quid est, sc. intelligentiam V 24, p. 302,3.

QVALITAS. 1) Qualitas est forma III 19, p. 123,24; est forma corpori IV 8, p. 229,15. Forma qualitatum I 9, p. 12,6. Qualitas, id est color et figura IV 8, p. 229,14; cf. V 19, p. 293,20. — Nouem praedicamenta sunt qualitas (qualitates) substantiae II 13, p. 45,5. 7. — Qualitas in supremo inferiori est contra differentias substantiarum spiritualium in extremo superiori III 27, p. 144,3. — 2) Substantia in semet ipsa non habet qualitatem II 13, p. 45,10. Simplicitas substantiae et sustentatio accidentium sunt aliquae qualitas substantiae in se II 13, p. 45,12. — Aliquae species qualitatis non absolute possunt dici accidentia III 37, p. 102,19. aliquae qualitates sunt differentiae substantiales perducentes ad esse essentiam substantiae in qua sunt III 37, p. 162,21. — 3) Qualitas non fit a substantia quae eam sustinet III 19, p. 123,25, sed fit a substantia simplici ib. p. 124,1. — Quae fiunt a substantiis simplicibus, sunt uires et qualitates III 52, p. 106,22 (Disc.). — 4) Qualitas agens III 13, p. 106,14. Qualitates non agunt per se ipsas III 45, p. 179,21. — 5) Qualitatis cum quantitate ratio cf. s. v. quantitas n. 2 c. s. — 6) Forma elementorum, sc. quatuor primae qualitates I 16, p. 19,24. IV 20, p. 256,7; cf. III 25, p. 139,4. quatuor qualitates sunt forma universalis in elementis I 16, p. 19,23. Elementa qualitatis diuersa sunt I 16, p. 19,4. c. 16, p. 19,24. elementorum qualitates contrariae I 14, p. 18,9; unde necesse est ut sit aliquid aliud ab eis quod coniungat eas ac teneat ib. v. 12. — Materia naturalis mouetur ad recipiendum formam qualitatum primarum V 34, p. 320,9. Caelum non

recipit qualitates elementorum I 17, p. 21,2. — Motus corporum simplicium ex qualitatibus III 43, p. 176,2. — 7) Quatuor qualitates in substantia simplici modo subtiliori et simpliciori sunt quam in substantia composita III 25, p. 140,26. 141,2. Qualitas substantiarum simplicium III 43, p. 175,16 (cf. n. 3). — Qualitas materiae et formae universalis IV 4, p. 219,19.

QUALITER (cf. qualis), *syn.* quomodo IV 4, p. 219,17. 19: *opp.* an, quid, quare IV 4, p. 219,19. V 24, p. 301,2.

QUANTITAS. 1) Quid sit quantitas, quae certitudo esse ipsius et unde orta sit in substantia II 19, p. 19, p. 60,16. Essentia quantitatis cf. essentia 4 b. Brevis summa de quantitate II 20, p. 60,26. — a. Quantitas et cetera quae sequuntur accidentia II 2, p. 28,17. quantitas est accidens compositum III 19, p. 124,12. quantitas non absolute potest dici accidens III 37, p. 162,19. — b. Quantitas est forma II 19, p. 59,3. c. 23, p. 66,27. c. 24, p. 68,20. III 19, p. 123,24: est forma inseparabilis essentiae substantiae III 37, p. 162,20 (cf. n. 2 a e). forma quantitatis est altior omnibus formis II 8, p. 39,9. — c. Quantitas est multitudo III 19, p. 124,3; est composita ex unitatibus cf. n. 4 b. — d. Forma quantitatis est exemplar formae universalis II 8, p. 37,23. 38,8 sqq. quantitas in extremo inferiori est contra formam intelligentiae in extremo superiori III 27, p. 143,19. substantia intelligentiae ponitur contra quantitatem III 56, p. 203,18.

2) Quantitatis ad substantiam praedicamentorum, corpus, caelum, elementa, qualitates, locum, substantiam simplicem ratio. — a. Quantitatis cum substantia praedicamentorum necessitudo. a) Quantitas diuersa est a substantia, licet coniunctae sint in esse I 15, p. 19,11. II 5, p. 33,16.19. forma quantitatis non separatur a materia inferiori (a substantia) II 8, p. 38,20. 39,19. III 37, p. 162,20. adnatio (applicatio) quantitatis cum substantia II 5, p. 33,20. c. 24, p. 70,13. quantitas sustentatur (subsistit, sustinetur) in substantia nouem praedicamentorum II 6, p. 34,3. 6. o. 8, p. 37,23. c. 11, p. 43,13. c. 12, p. 43,15. 17. c. 14, p. 48,17. 49,10. c. 21, p. 63,20. c. 22, p. 64,2. IV 15, p. 246,26. materia quae sustinet quantitatem, id est substantia

huius mundi II 21, p. 62,19. substantia est locus quantitati II 14, p. 47,21. 24, quia subsistentia quantitatis est in substantia II 14, p. 49,10. quantitas uestit et circumdat materiam inferiorem (substantiam) II 8, p. 38,24. c. 9, p. 40,26; cf. II 24, p. 68,20. exemplum adnationis quantitatis cum substantia II 5, p. 33,20. quantitas est forma substantiae cf. γ. — Pars quantitatis substantiae utrum possit diuidi II 16, p. 52,1; cf. 3 b. — Forma quantitatis est propinquior materiae inferiori omnibus formis II 8, p. 38,18. 39,9. —

γ) Vtrum substantia praedicamentorum sit extra an intra quantitatem II 16, p. 50,19 sqq. 51,5 sqq. utrum de hac substantia remanserit aliquid extra mundum quod non receperit quantitatem II 24, p. 68,16 sqq. essentia substantiae est intra essentiam quantitatis et intra omnes partes eius II 16, p. 51,15. non potest de hac substantia aliquid simplex inueniri quod quantitatem non sustineat II 24, p. 68,19. forma quantitatis (essentia quantitatis, quantitas) diffusa (infusa) est per totam essentiam materiae inferioris (substantiae) II 8, p. 38,22. c. 9, p. 41,2. c. 17, p. 56,6. IV 14, p. 241,24. essentia substantiae mundi infusa est in totalitate essentiae quantitatis II 19, p. 59,27. continuatio totalitatis substantiae cum totalitate quantitatis II 19, p. 60,14. — γ) Quantitas forma est substantiae II 19, p. 59,3. c. 23, p. 66,27. c. 24, p. 68,20. III 37, p. 162,20. quantitas perficit essentiam substantiae III 37, p. 162,20; comprehendit substantiam et ducit eam ad esse et differo facit eam ab alia II 24, p. 68,20; discernit et mensurat substantias II 22, p. 64,21. Substantia attingitur mediante quantitate II 17, p. 56,7. — Quantitas impedit substantiam nouem praedicamentorum ne agat II 9, p. 40,26. 41,1. 11. cf. III 15, p. 111,6. c. 53, p. 198,11 (n. 6 b). — b. Quantitatis cum corpore, caelo, elementis ratio. a) Quantitas est proprietas corporis I 15, p. 19,10. forma quantitatis constituit speciem corporis II 8, p. 38,11; sustinet omnes formas corporis ib. v. 27. — β) Caelum et elementa in quantitate conuenient I 17, p. 20,29. quantitas infusa est in superficie primi caeli et extendit caelum post caelum, elementum post elementum usque ad finem centri II 16, p. 50,29. c. 24, p. 68,13. supra caelum siue extra mundum non est substantia recipiens

quantitatem II 24, p. 68, 16, 19, 22, 26. — c. Quantitatis cum qualitatibus ratio. a) Qualitas sustinetur in quantitate V 19, p. 293, 15. qualitas non adiacet quantitati nisi quantum ad aensum ib. v. 18. Quantitas est dignius esse quam qualitas V 42, p. 335, 18. Quantitas et qualitas simul sunt V 19, p. 293, 19. — Forma quantitatis sustinet omnes formas corporis II 8, p. 38, 27. — β) Quantitas sustinet formam coloris et figurae II 5, p. 34, 6. p. IV 8, p. 229, 13. c. 15, p. 246, 27. V 19, p. 294, 9. applicatio coloris et figurae cum quantitate II 24, p. 70, 13. III 57, p. 206, 12. color infusus est in totalitate essentiae quantitatis II 17, p. 55, 24. IV 14, p. 241, 23. figura continet quantitatem III 56, p. 203, 21; est finis formae quantitatis et terminus circumdatus eam II 8, p. 38, 29. — Quantitas videtur mediante colore II 17, p. 56, 2. 7. visus, quo magis penetraverit colorem et pertigerit ad figuram et quantitatem et substantiam, obscurius fiet ei esse III 57, p. 203, 24; cf. p. 204, 1. — d. Locus est in quantitate II 14, p. 47, 21. 23. — e. Substantiae simplices non habent quantitatem III 53, p. 198, 14. substantia spiritalia immunitis est a quantitate III 15, p. 110, 17. formae quae sunt in substantia simplici non habent quantitatem III 33, p. 156, 27. — Forma quantitatis in substantia simplici modo subtiliori et simpliciiori est quam in substantia composita III 25, p. 140, 25. 141, 2. — Quantitas substantiarum simplicium (i. e. quot aint) III 43, p. 175, 15. 8) Quantitatis partes. a. Quantitas substantiae mundi composita est ex partibus II 16, p. 51, 21. Pars quantitatis similis quantitati II 16, p. 53, 5. pars quantitatis quantitas est II 19, p. 59, 4. quantitas infusa est in totalitate essentiae partis II 17, p. 55, 17. 21. Partes quantitatis substantiae mundi sunt sibi similes in natura et essentia II 16, p. 51, 23. c. 19, p. 59, 26; existunt aliae in aliis II 16, p. 51, 12. — b. Minima pars quantitatis II 16, p. 52, 8, 25 (cf. II 18, p. 57, 15. c. 19, p. 58, 22. 60, 3). Minima pars quantitatis est punctum II 16, p. 52, 8 (Discip.). punctum non est pars quantitatis ib. v. 9 (Mag.). Vtrum pars quantitatis substantiae possit diuidi in potentia, quoniam in effectu indiuisibilis est, an potentia sit indiuisibilis II 16, p. 52, 1 aeq. pars naturalis ex partibus quantitatis substantiae mundi utrum diuisibilis sit

an non II 17, p. 53, 8 aeq. illa non est substantia simplex ib. v. 18 aeq., neque accidens simplex ib. p. 54, 9 aeq., sed substantia et accidens ib. v. 15 aeq. accidentalitas eius manifesta, quia est pars quantitatis ib. v. 23; substanti-
litas eius in eo constat, quod est vis simplex sustinens quantitatem partis ib. v. 27. pars naturalis ex partibus quantitatis substantiae mundi non constat ex partibus indiuisibilibus ib. 53, 11. c. 18, p. 57, 1; non fit ex coniunctione partium quae in se aint substantiae II 17, p. 54, 1. partes quantitatis non sunt indiuisibiles ib. 53, 10 aeq. — c. Vnaquaeque partium quantitatis subsistit in materia II 19, p. 59, 22. Essentia substantiae est intra essentiam quantitatis et intra omnes partes eius II 16, p. 51, 15 (cf. n. 2 a β).

4) De origine et principiis quantitatis. a. Quantitas fit ex forma III 19, p. 123, 26. non fit a substantia quae eam sustinet ib. v. 25. fit a substantia simplici III 19, p. 124, 1. — b. Quantitas subsistens in substantia effecta est ex coniunctione unitatum multiplicatarum II 21, p. 63, 20. forma quantitatis est multae unae compositae II 8, p. 38, 15; cf. p. 39, 6. quantitas constat ex unitatibus II 23, p. 65, 24; composita est ex multis unitis II 23, p. 66, 28. III 19, p. 124, 4. 11; non uenit in substantiam nisi ex coniunctione et constrictione unitatum in illa II 22, p. 65, 22; probatur II 22, p. 64, 1 aeq. quantitas composita est ex uuo simplici III 19, p. 124, 5; ex uuo substantiae simplicis ib. v. 7, 15. omnia una in quibus diuiditur quantitas conueniunt in forma uuius, diuersa sunt in subiecto tantum II 23, p. 67, 8. — c. Forma quantitatis resoluitur in punctum et unitatem II 8, p. 39, 6. quantitas quae subsistit in substantia resoluitur in puncta, et puncta sunt unitates II 22, p. 64, 24. Punctum est minima pars quantitatis II 16, p. 52, 8 (Discip.). punctum non est pars quantitatis ib. v. 9 (Mag.).

5) Quantitatis mnnera. a. Quantitas sustinet formas corporis II 8, p. 38, 27; formam coloris et figurae IV 8, p. 229, 18. c. 15, p. 246, 27. V 19, p. 294, 9; discernit et mensurat substantias II 22, p. 64, 21; uessit et circumdat materiam inferiorem (substantiam) II 8, p. 38, 24. c. 9, p. 40, 26; perficit essentiam substantiae III 37, p. 162, 20. — b. Quantitas impedit sub-

stantiam nonem praedicamentorum ne agat II 9, p. 40,26; retinet a motu II 9, p. 41.1. substantia corporea prohibetur ad conferendum se propter crassitudinem et tenebrositatem quantitatis III 15, p. 110.11. 111.6. quantitas est prohibens ne substantia conferat suam essentiam, propter crassitudinem quantitatis et suam circumscriptionem III 153, p. 198.11. — c. Quantitas est causa ponderositatis II 10, p. 41,25. — d. Quantitas propter debilitatem et grossitudinem non imprimit suum simile in obstans III 15, p. 110,2; confert umbram suam corpori lucido opposito III 15, p. 110.13.

6) Genera quantitatis. a. Quantitatis species septem simplices sunt contra numerum septem substantiarum simplicium III 27, p. 143,21. — b. Quantitas diuiditur in quantitatem discretam sine numerum et quantitatem continuam, cf. II 22, p. 65,16. a) Continua quantitas non inuenitur nisi in substantia quae sustinet eam II 22, p. 64,20. Continua quantitas aduenit substantiae ex unitatibus II 22, p. 64, 18. unitates quantitatis continuae ib. v. 13. — p) Radix continuae et discretae quantitatis una est II 22, p. 65,16. compositio numeri discreti et quantitatis continuae non surgit nisi ex perfectis duplicationibus II 22, p. 65,15. inter unitates numeri discreti et unitates quantitatis continuae subsistentis in materia non est differentia nisi quod illae sunt segregatae, istae continuae II 22, p. 64,12. — γ) Proprietas continuae quantitatis est ut occupet locum aequalem sibi III 33, p. 156,17. proprietas quantitatis (sc. continuae) est ut nulla res occupet locum eius, quamdiu ipsa occupauerit illum ib. v. 20. proprietas quantitatis (sc. continuae) est ut sit impossibile ipsam coniungi alii rei in uno loco ib. v. 24.

QVANTVS. Substantia spiritualis non est quanta III 18, p. 120,28.

QVARE, *opp.* an (quod), quid, quale, quomodo II 18, p. 45,18. 20. III 11, p. 103.11. c. 13, p. 106,8. 17. IV 4, p. 219,19. V 1, p. 259,24. c. 12, p. 277,23. c. 23, p. 300,13. c. 24, p. 301,1. 4. 6. 7. 18. 20. 302,2. 3. 5. 13. c. 26, p. 304,16. c. 35, p. 321,20. c. 36, p. 323, 10. c. 40, p. 329,18. Quare est est ad instar, quatuor V 24, p. 302,13.

Quaerens scire quare sint ea quae sunt quaerit causam per quam exit unumquodque generum specierum indiuiduorum de potentia ad effectum et finem in quo subsistit unumquodque illorum II 13, p. 46,2. — Scire quare est inuenitur in sciendo quid est II 13, p. 45,20; cf. V 24, p. 301,7. quare est eliciendum ex qualitate IV 4, p. 219,19. Scire quare sint ea quae sunt continetur in scientia de voluntate II 13, p. 45,21. — Illud de quo quaeritur quid est et quale est et quare est, sc. natura et generata ex ea, est infra animam, de qua quaeritur quid est et quale est, non quare est V 24, p. 302,4. Substantiae simplices non habent quare sint extra suam essentiam V 24, p. 301,5. in substantiis simplicibus quare sint et quid sint unum fit ib. v. 7.

QVATERNARIVS fit duobus multiplicatis II 22, p. 65,3. Superficies quaternario conferri potest ib. p. 10.

QVATVOR. Natura est similis quatuor IV 13, p. 239,11. Superficies est ex quatuor punctis II 22, p. 65,9. 11. Quaestio quare est est ad instar quatuor V 24, p. 302,13.

QVID, *opp.* an (quod), quale, quare, quomodo II 12, p. 43,16. c. 13, p. 45, 8. 19. III 11, p. 103,10. c. 13, p. 106, 7. 9. IV 4, p. 219,18. V 1, p. 259,24. c. 12, p. 277,22. c. 23, p. 299,14. c. 24, p. 301,2. 18. 20. 302,1. 3. 4. 10. c. 35, p. 321,20. c. 36, p. 323,10. c. 40, p. 329,13. Quid est habet ad instar duorum, quia constat ex genere et differentia V 24, p. 302,10. — Illud de quo quaeritur quid est, non quale est nec quare est, sc. intelligentia, est infra illud de quo quaeritur an. est tantum, sc. deum V 24, p. 302,1. In substantiis simplicibus quare sint et quid sint unum fit V 24, p. 301,7.

QVIES (*opp.* motus). Motus fortior est quam quies III 47, p. 185,21. Quies ex debilitate est ib. v. 22. — Quies cunctorum quae generata sunt est ex quieto voluntatis I 2, p. 4,19. quies in generatione hominis et ceterorum est ex causa cogentis voluntatis ib. v. 22. — Voluntas est in se quies V 89, p. 328,7. Quies motus voluntatis V 40, p. 330,6. Quies cum retinetur anhelitus V 87, p. 325,7. Effluxio aquae sine quiete V 41, p. 330,21. — Finis quietis V 20, p. 310,16. 23. c. 31, p. 315,18. ultimus terminus quietis V 80, p. 318,5.

QVIESCERE (*syn.* sistere). In infimo extremo forma quiescit IV 18, p. 251,21. Motus cur quiescat V 82, p. 817,2. Voluntas quiescit super materia V 42, p. 835,24. Voluntas animae quiescere facit aliquid membrorum corporis V 87, p. 825,6.

QVIETVS. Omne quietum est ex fine mobili III 7, p. 93,11. mobile causa est quieti III 22, p. 130,9. — Corpus quietum est in se II 10, p. 42,3. III 7, p. 93,10. Substantia praedicamentorum quieti est in se II 10, p. 41,15. III 7, p. 93,11. c. 22, p. 130,10.

QVOD (*syn.* an), *opp.* quid, qualis, quare V 85, p. 821,19.

QVOD-EST. Forma intelligentiae est quod-est V 5, p. 264,20. 265,21; dedit omni formae quod-est V 16, p. 286,16.

QVOMODO, *opp.* an, quid, quare III 13, p. 106,8. 11. IV 4, p. 219,17; *syn.* qualiter IV 4, p. 219,17. 19.

R.

RADIVS solia II 8, p. 87,26. III 13, p. 108,11. — Radii qui effluunt de corpore III 15, p. 110,9. Radii substantiarum simplicium defluunt et effunduntur, non essentiae III 52, p. 196,6. 18. radii qui fluunt a substantiis simplicibus non sunt praeter intellectum substantialitatis III 52, p. 196,24. c. 55, p. 200,15; excedunt terminos suos III 52, p. 196,9. Radius voluntatis V 36, p. 823,24.

RADIX (*syn.* origo). 1) Radix i. e. principium argumentandi. Radices probationum III 38, p. 166,1; sapientiae I 7, p. 10,18; scientiae V 36, p. 322,18. 20. radix prima, secunda III 5, p. 88,27. 89,4; cf. III 1, p. 73,17. Radix cui innititur ad scientiam absentium occultorum II 7, p. 36,24; cf. II 15, p. 50,12. ex his duabus radicibus acquirimus unam propositionem III 82, p. 154,18. radix communis in hoc est hoc V 35, p. 821,26. communis radix de omni quod venit a superiore ad inferius II 14, p. 48,9. Radix ad cognoscendam divisionem rerum II 16, p. 51,17. radix prima ad probandam substantiam medium III 1, p. 73,17. —

2) Radix i. e. principium rerum. a. Diversitas radicum prohibet convenientiam in ramis IV 10, p. 232,22. — Radix communis eorum quae sunt, disposita secundum oppositionem

III 5, p. 87,17. 20. — b. Unitas non est radix totius IV 11, p. 236,5. Omnia rediguntur ad duas radices, non ad unam aut amplius quam unam I 6, p. 8,6. IV 6, p. 224,18. 19. 225,12. V 12, p. 279,9. Tria sunt radix omnium IV 11, p. 237,16. — c. Materia universalis et forma universalis sunt radix omnium I 5, p. 7,22. 24. IV 11, p. 237,16. radix, scil. principium differentiae et diversitatis, sunt materia et forma V 8, p. 270,11. — d. Substantia simplex est radix formarum quae sustentantur in substantia composita III 19, p. 123,3. forma intelligentiae est radix omnia formae V 15, p. 284,2.3. Radix motus II 10, p. 41,13; multiplicata III 19, p. 122,23. 123,1. Radix numeri discreti et quantitatis continuae una est II 22, p. 65,16.

RAMVS. Convenientia in ramis IV 10, p. 232,23. Rami sapientiae multiplices sunt I 7, p. 10,18.

RATIO. 1) Ratio i. e. causa. Ratio cui acquiescas V 13, p. 280,1. ratio essendi substantias spirituales in corpore V 21, p. 296,7. ratio exigit V 4, p. 264,8. ratio convenientiae III 38, p. 168,14; distantiae III 1, p. 74,7. — 2) Ratio i. e. notio. Ratio intellecta V 7, p. 268,6. ratio scientiae intelligibilis V 19, p. 292,21.

RATIOCINARI. Motus ratiocinandi III 46, p. 181,21.

RATIONALIS. Anima rationalis, cf. anima n. 12 c. forma rationalis V 34, p. 320,11. virtus rationalis III 52, p. 196,14.

RATIONALITAS non est in anima animalis III 49, p. 189,2.

RECEPTIBILIS. Omne quod est formae unius in actu, non est receptibile formarum diversarum in actu II 3, p. 31,1. quod est receptibile multarum formarum, non habet in se unam formam propriam III 22, p. 131,12. in eo quod multarum formarum receptibile est, haec sunt in potentia III 22, p. 130,20. — Forma dat se, cum invenit materiam receptibilem sui III 14, p. 109,1. 15; cf. III 34, p. 159,2. Materia est receptibilis in se V 10, p. 275,20. 23. materia in se non est nisi receptibilis tantum, i. e. subiecta vel parata ad recipiendum actionem V 31, p. 814,14. Substantia est receptibilis diversitatis V 22, p. 299,10. substantia simplex receptibilis est multarum formarum III 22, p. 131,20. c. 89, p.

169,9. substantia quo subtilior et simplicior est, eo est magis receptibilis multarum formarum V 16, p. 287,10. 20. 288,1. — Intelligentia est receptibilis formarum omnium rerum II 3, p. 30. 21. 23. 25. — Receptibile unitatis et substantialitatis V 7, p. 270,9.

RECEPTIBILITAS diuersitatis V 22, p. 299,12; formae V 10, p. 276,4.

RECEPTIO formae in materia III 55, p. 202,1. 3; impressiois aliquo mediante et sine aliquo mediante V 41, p. 331,14; impressionum sapientiae in anima ib. v. 22. Omnis impressio fit in corporali III 17, p. 117,17.

RECEPTRIX. Materia est receptrix formae mediante uoluntate V 42, p. 335,22. receptrix formae (i. e. materia) est infra eam ib. v. 14.

RECIPERE. Quicquid recipit aliquid sine medio, magis illud recipit quam cum medio III 5, p. 85,17. 86,1. 18. 23. Si substantia corporalis recipit formas ab alia substantia, haec est superior ea III 17, p. 117,23. — Materia (substantia) recipit formam cf. materia n. 15; substantia n. 5 c. a. n. 20 c. γ γγ; actionem cf. materia 14 b.

RECOMPENSARE. Vnumquodque uegetabilium et animalium opus habet materia, ex qua recuperet recompensatum quod resolutum est ex illo III 44, p. 178,9.

RECUPERARE resolutum III 44, p. 178,9.

RECVRSVS animae ad id quod est in intelligentia V 13, p. 281,22; caeli circa se ipsum III 57, p. 208,12.

REDIGERE. Omnes formae rediguntur ad unam, sicut et materiae IV 15, p. 247,8 (cf. 246,17. 20).

REDIRE. Vnumquodque redit ad suum simile I 2, p. 425. anima accidentia et opere purgata redit ad suum saeculum altius I 2, p. 5,4.

REGVLA. 1) Regula generalis I 3, p. 5,27 (ad cognoscendam causam finalem generationis); II 1, p. 24,2 (materialium et formarum); III 11, p. 102,17 (inueniendae substantiae mediae); III 50, p. 191,1 (de uniuersitate substantiarum simplicium). — 2) Regulae probationis I 1, p. 2,10. 14. 3,23; probabiles I 1, p. 2,12; dialecticae artis I 1, p. 3,23; logicae I 1, p. 2,19. III 1, p. 75,8; figurarum logicarum I 1, p. 3,2. III 12, p. 104,26. Regula com-

positionis III 43, p. 175,21; comprehendendi separationem rerum II 3, p. 28,18. — 3) Regula ad assignandum substantias uniuersales IV 4, p. 219,25 (cf. III 11, p. 102,17. c. 50, p. 191,1). — Duae regulae ad inquirendum esse materiae uniuersalis et formae uniuersalis, una communis uniuersalis, secunda propria particularis V 12, p. 277,26. 278,10. regula (Platonis) quomodo fiant formae intelligibiles V 17, p. 290,1. regula considerandi infusionem formarum III 34, p. 159,13. c. 35, p. 161,21. — 4) Summe hoc pro regula I 16, p. 20,6. V 19, p. 294,2. c. 24, p. 301,16.

RELATIO in extremo inferiori est contra esse substantiarum simplicium in causa et causato in extremo superiori III 27, p. 144,4. Nomina in relatione tantum diuisa V 7, p. 269,20.

REMANERE sphaerarum III 50, p. 192,1.

REMOTIO scientiae intelligibilis (sensibilis) a substantia animae III 38, p. 165,24. 166,13; similitudinis et talitatis III 1, p. 74,7. 8. Diuersitas substantiarum in propinquitate et remotione V 37, p. 324,14.

REMOTVS. Materia quo remotior est a sensu, est similior materiae IV 8, p. 230,11. materia quanto remotior fuerit a prima unitate, erit magis multiplex et composita II 20, p. 61,15. Substantia quo remotior est a primo esse, non assequitur bonitatem, nisi longissimo motu, et quo magis erit remotior, quiescit motus eius V 32, p. 316,27.

REMOVERE. Remota anima destruit corpus V 9, p. 273,2; remota forma formatum V 9, p. 272,26. Remotione similitudinis remouetur conuenientia III 1, p. 74,8.

REQVIES animae rationalis III 49, p. 190,2.

RES. Intellectus huius quod dicitur res V 8, p. 269,22. Res non sunt omnino diuersae nec omnino conuenientes IV 6, p. 223,11. V 12, p. 279,5. res participant aliquid quod est eis commune IV 10, p. 232,20. collatio omnium rerum ad unum IV 10, p. 232,18. Resoluere res in radices V 12, p. 279,8. Essentia et natura omnia rei constituitur ex materia et forma IV 11, p. 236,26. Res non habet esse nisi ex forma V 8, p. 271,9. 22 *passim*. Quic-

quid est in effectu in aliqua re, erat in potentia, antequam prodiret in effectum III 23, p. 132,1. Formae omnium rerum habent esse in forma intelligentiae II 20, p. 62,4; cf. III 26, p. 142,17. *Etc. etc.*

RESOLVERE. Quicquid compositorum intelligentia dividit et resolvit in aliud, est compositum ex illo in quod resolvitur II 16, p. 51,18. quicquid resolvitur in aliud sennu vel intellectu, compositum est V 7, p. 260,8. Impossibile est aliquid resolui in non-genus suum II 18, p. 57, 10. — Omnia resolvuntur in materiam et formam IV 6, p. 224,16. Quantitas resolvitur in puncta II 8, p. 89,6. c. 22, p. 64,24.

RESOLVTIO. Modus resolutionis, *opp.* modus compositionis III 25, p. 188,17. c. 43, p. 175,11. ordo resolutionis III 43, p. 175,20. c. 46, p. 181,13. resolutio intelligibilis I 11, p. 14,11. resolutio in partes in opinione III 44, r. 177,18. — Resolutio usque ad materiam simplicem certissime IV 8, p. 229,24. resolutio substantiarum sensibilium et intelligibilium in suam formam in intellectu V 12, p. 278,12. resolutio numeri discreti et quantitatis continuas II 22, p. 65,14.

RESONARE. Actio animae animalis est resonare et modulari sine ordine qui significet intellectus, actio animae rationalis resonari et modulari cum ordinatione et comparatione significante intellectus III 48, p. 187,11. 14.

RESVLTAIRE. Forma resultat in speculo ex inspectore V 41, p. 330,24.

RESVLTIATIO formae in speculo V 41, p. 330,24. c. 43, p. 336,2.

RETENTIO. Intellectus retentionis III 45, p. 180,6. retentio operis, *opp.* in loco I 14, p. 18,14. — Retentio est quies et debilitas motus III 47, p. 185,19. retentio non est nisi motione partium III 44, p. 177,8. — Retentio elementorum in lapidibus herbis animalibus III 44, p. 178,4; partium corporis III 46, p. 181,17 (cf. III 45, p. 180,1); unitatis V 81, p. 315,25.

RETENTIVVS. Via retentiva III 47, p. 185,18.

RETENTOR, RETENTRIX. Substantia praeter corpus est retentrix partium corporum III 44, p. 178,8. Forma est retentrix materiae V 26, p. 306,2. Voluntas est retentor materias

et formae V 39, p. 327,22. Unitas est retentrix omnium V 31, p. 315,21. 24. c. 35, p. 321,17.

RETINERE est actio naturae III 47, p. 184,15. — Materia est retenta et forma retinens V 26, p. 305,23. c. 39, p. 328,2. forma improprie retinet materiam, quia suscepit a voluntate virtutem quae retinet materiam V 39, p. 327,23. 328,3. Voluntas retinet materiam mediante forma V 39, p. 327,27. Virtus retinendi unitatis (voluntatis) V 39, p. 327,26. 27.

RETORQVERE diversitatem virtutis in essentiam virtutis III 55, p. 202,7.

REVERBERARE. Forma quae fluit ab aliquo, reuerberatur ab opposito III 18, p. 120,10.

REVERSIO substantiae spiritualis III 57, p. 208,11.

REVOLVTIO. Recursus caeli cum resolutione III 57, p. 208,13.

RISVS. Commouere ad risum IV 15, p. 246,21.

ROTA (*syn.* circulus, sphaera). 1) Substantiae spirituales rotae vocantur, quia aliae sunt altiores et continentiores aliis III 57, p. 206,19. 23. Rota quanta sunt superiores, tanto sunt maioris corporis et subtilioris essentiae et fortioris actionis et simplicioris motus III 50, p. 191,4. — 2) Rota corporales sunt ad instar rotarum spiritualium IV 1, p. 211,15, et defluxae ab eis ib. v. 16. rotae corporales et spirituales habent materiam et formam ib. v. 18.

S.

SAECVLVM altius I 2, p. 4,28. 5,4. hoc saeculum II 6, p. 86,8. circumdator et comprehensor totius saeculi I 8, p. 11,15. Saeculum naturae II 6, p. 86,2; intelligentiae V 43, p. 337,22; deitatis V 43, p. 338,6.

SANCTVS. Excelsus et sanctus V 24, p. 301,13. 302,1. creator sanctus V 30, p. 313,3. c. 39, p. 327,13. deus sanctus V 6, p. 267,22. c. 19, p. 293,9. essentia prima et sancta V 42, p. 333,12. 334,14. factor primus et sanctus III 45, p. 201,2. 11. c. 57, p. 208,1.

SAPIENS. Vidi sapientes in hoc conuenire V 16, p. 286,18.

SAPIENTIA. I. Sapientia, *syn.* scientia. 1) Tres partes sunt sapientiae, 1^a scientia de materia et forma,

2^a scientia de voluntate, 3^a scientia de essentia prima V 1, p. 257,12 (cf. I 7, p. 9,24. V 36, p. 322,20. 323,1). Cf. scientia u. 4. Scientia materiae et formae prima pars sapientiae et ordine prior duabus ultimis est I 8, p. 10,22. scientia materiae et formae est prima pars sapientiae et scala ad ceteras I 8, p. 10,23. V 1, p. 257,11. scientia materiae et formae et scientia voluntatis sunt fundamenta et radices sapientiae I 7, p. 10,17. Intellectus actionis et passionis sunt ultimus finis sapientiae III 58, p. 209,12. Lector ex verbis dispositis acquirit perfectionem sapientiae V 35, p. 321,24. perfectio sapientiae est scientia de voluntate V 40, p. 329, 9. — Rami sapientiae multiplices sunt I 7, p. 10,18. — 2) Differentia substantiarum simplicium in sapientia IV 1, p. 212,16. Forma intelligentiae est sapientia perfecta V 40, p. 329,11.

II. Sapientia diuina i. e. Verbum sive Voluntas. 1) Sapientia est proprietates essentiae (sc. primae) V 42, p. 333,5 (cf. p. 335,5). Voluntas, id est sapientia V 42, p. 335,5. — 2) Esse materiae sine forma in sapientia creatoris excelsi et magni (dei) quale sit V 10, p. 274,23. 275,1 (cf. scientia n. 6 b). — 3) Actiones sapientiae V 40, p. 330,4. Forma est a sapientia V 42, p. 333,5. omnes formae quae subsistunt in materia impressiua sunt a sapientia essentiae primae V 41, p. 331,9. c. 42, p. 332,25. genera species differentiae propria accidentia et omnino omnes formae quae subsistunt in materia sunt impressio a sapientia in materiam V 41, p. 331,8.

SCALA. Scientia materiae et formae est scala ad secundam et tertiam partem sapientiae V 1, p. 257,12.

SCIENTIA (syn. sapientia, cf. scire). 1) Scientia quid sit et unde proveniat. a. Scientia scientia est comprehensio ad rem scitam I 5, p. 7,9. — Scientia est existentia rerum multarum in una re simplici III 32, p. 153,1. — b. Scientia est subsistentia formae rei scitae in anima et intelligentia III 23, p. 133,1. Scientia ex forma est IV 14, p. 243,5. intelligentia et anima concipiunt scientiam ex formis rerum III 23, p. 133,7. Scientia intelligentiae de formis rerum non est nisi quia unitas sunt ei II 3, p. 30,13. Scientia intelligentiae (intelligentiae et animae) de formis rerum est ex uitione (applica-

tione) suae formae (suarum formarum) cum formis rerum (forma intellecti) III 23, p. 133,10. V 2, p. 260,22. c. 5, p. 265,16. c. 19, p. 292,21. — c. Apprehensio intelligentiae est scientia (i. e. *ἡσθησις*), animae animalis existimatio (*δόξα*). Anima animalis non cognoscit formam ueritatis cognitione perfecta, sed existimat eam et uidetur ei, quia natura eius longe est a natura intelligentiae; et cum fuerit hoc, sicut dicimus, quod intelligentia assequitur formam ueritatis per se ipsam, quia subsistit in ea, et apprehensio est scientia rerum: tunc oportet ut circumdet et comprehendat illas II 3, p. 29,8 sqq. — d. Discipuli de uatura et origine scientiae opinio. Anima non habet propriam scientiam III 37, p. 164,14. animae non aduenit scientia, nisi quando est superstans materiae, et eius accidentibus et quando unitur eius forma cum formis accidentium ib. v. 17. scientia quae est in anima est acquisita ab accidentibus quae sustinentur in substantia composita III 40, p. 171,12. scientia est attractio formarum sensibiliu ad uim imaginatam et perceptio earum in anima III 37, p. 164,8. scientia est generatio et subsistentia omnium formarum in anima, deinde coniunctio et diuisio earum per differentias et per propria et per accidentia III 37, p. 163, 25. 164,5. Cf. anima 9 c. s. — e. Magistri de ortu scientiae sententia (cf. anima 9 c. β—d). a) Anima habet in se scientiam quae est ei propria V 41, p. 331,20. scientia est in essentia hominum III 38, p. 166,6. anima est sustentatrix formae scientiae V 32, p. 316,13. — β) Anima priuata aliqua scientia mouetur ad inquirendum eam V 32, p. 316,10. Homines apprehendunt scientiam sine disciplina III 38, p. 166,7. — γ) Scientia sensibilis (i. e. *ἐμπειρία* quae sensibus fit) non agit in animam nisi memoriam et exitum in effectum V 41, p. 332,12. — δ) Scientia animae particularis est ex anima uniuersali et intelligentia uniuersali III 45, p. 181,3. — Verbum est uirtus conferens substantiis spiritalibus scientiam V 36, p. 323,15. — e. Scientia est finis formae intelligentiae et terminus circumdans eam II 8, p. 38,30. scientia quomodo sit figura II 8, p. 39,1. intelligentia coniungitur intelligentiae per scientiam ib. v. 4. — g. Unio formae uniuersalis cum materia uniuers-

sali non uocatur scientia V 19, p. 293,2. — Finis (l. e. summum) scientiae V 20, p. 296,6. c. 35, p. 321,24.

2) Scientia intelligibilis, *opp.* sensibilis V 9, p. 292,21. 22. Scientia intelligibilis, l. e. apprehensio animae per se ipsam ad formas intellectas III 38, p. 165, 24. scientia sensibilis, l. e. apprehensio formarum sine instrumento III 38, p. 168,13. *Practerea* cf. V 41, p. 332,12 (*supra* n. 1 e 7).

3) De scientiae utilitate, *in-* primis scientiae sui ipsius a. Postquam pars hominis sciens melior est omnibus partibus eius, tunc quod magis opus est inquirere scientia est I 2, p. 4,1. Scientia ducit ad opus ib. v. 28. Scientia et operatio liberant animam a captiuitate naturae et purgant eam a suis tenebris et obscuritate, et sic reddit anima ad saeculum altius I 2, p. 5,2; cf. 4,27. Scientia et operatio sunt causa generationis hominis I 3, p. 5,5. c. 4, p. 6,5. — b. Quod de scientia homini magis necessarium est scire, hoc est ut sciat se ipsum I 2, p. 4,3 (cf. scire n. 4). Cum hoc etiam debet inquirere scientiam causae finalis propter quam conditus fuit, et ut multum student ad illam, quia propter hoc consequetur felicitatem ib. v. 6.

4) Scientiae partes tres (cf. sapientia I n. 1.). a. Tres scientiae universales V 36, p. 323,1. Partes scientiae omnis tres sunt, scilicet scientia de materia et forma, et scientia de voluntate, et scientia de essentia prima I 7, p. 9,24. origines et radices scientiae tres sunt: scientia de materia et forma, scientia de uerbo agente, id est voluntate, scientia de essentia prima V 36, p. 322,20. Cf. V 1, p. 257,12. *Supra* has scientias non est alia I 7, p. 10,15. post has non restabit aliquid ad inquirendum V 36, p. 323,3. totum continetur in illis et refertur ad illas ib. v. 4. — b. Secundum disciplinam scientia materiae et formae scientiam voluntatis et scientiam essentiae primae praecedit; secundum esse e contrario est I 7, p. 10,13. cf. I 8, p. 10,22. V 1, p. 257,11 (cf. sapientia I n. 1). Scientia eius quod est *supra* (ultra) materiam et formam V 36, p. 322,5. c. 40, p. 329,5.

5) Scientias varia genera. a. Scientia deitatis III 49, p. 190,6; de saeculo deitatis V 43, p. 338,6. duo modi personandi ad eam ib. v. 10sq.

Scientia essentiae primae est terra pars sapientiae cf. n. 4; est impossibilis I 5, p. 7,8 (*sed* cf. v. 11sq.; quomodo possumus inuenire uiam sciendi an essentia est). Scientia factoris primi III 11, p. 101,23. c. 57, p. 207,27. 208,2. — b. Scientia de voluntate I 7, p. 9,25. 10,13. III 55, p. 202,14. V 1, p. 257,13. c. 36, p. 322,23. c. 39, p. 328,10. c. 40, p. 328,25. 329, 1. 8. 14. 16. 18. 21. 24. 26. 330,12; est secunda pars sapientiae cf. n. 4. scientia voluntatis sublimis lata subtilis V 40, p. 329,21 (cf. v. 9). quid opus sit speculari in scientia de voluntate V 40, p. 329,23 sqq. Scientia de voluntate 1° secundum quod infusa est in totam materiam et formam, 2° secundum quod cum nihilo materiae et formae commixta est V 43, p. 333,11. Scientia de uerbo V 36, p. 323,11. de uerbo agente id est voluntate V 36, p. 322,23. — c. Scientia materiae et formae I 7, p. 9,25. 10,12. 21. c. 8, p. 10,22. 25. II 9, p. 40,7. IV 1, p. 201,10. c. 10, p. 233,4. V 36, p. 322,21. c. 40, p. 328,25. 329,17. c. 43, p. 337,12. scientia primae formae universalis II 20, p. 60,19; materiae primae universalis IV 10, p. 231,22. scientia esse materialis et esse formalis V 11, p. 277,15. scientia de essentia (esse) materiae universalis et formae universalis V 1, p. 257,9. c. 12, p. 279,18. scientia materiae et formae est prima pars sapientiae cf. n. 4. quomodo comparetur V 1, p. 258,4; non sufficit ad omnia V 43, p. 337,12. — d. Scientia sui ipsius cf. n. 3b. scientia causae finalis propter quam conditus est homo cf. ib. — e. Scientia absentium occultorum II 6, p. 36,24; accidentium primorum et secundorum cf. sc. substantiarum II 6, p. 35,23; actionis et passionis III 46, p. 182,13. 18; agendi et patiendi V 40, p. 329,11; causae actionis et passionis III 46, p. 182,14. 19; creationis V 40, p. 329,2; differentiarum cf. scientia generum. scientia esse rei, l. e. definitio eius III 41, p. 172,21. scientia generum, specierum, differentiarum, proprietatum II 9, p. 40,8; passionis (patiendi) cf. sc. actionis; praedicamentorum II 9, p. 40,7; probationis I 2, p. 3,26; proprietatum, cf. sc. generum. breuia summa de scientia quantitatis II 20, p. 60,26. scientia sensibilium II 6, p. 36,7; substantiarum simplicium III 49, p. 190,2. 4; substantiarum primarum et accidentium

primorum V 41, p. 332,10. c. 42, p. 332,23; secundorum accidentiam et secundarum substantiarum II 6, p. 35, 23. — f. De priuato absoluto nulla scientia est V 10, p. 275,8.

6) Scientia dei. a. Totum est per scientiam dei excelsi V 27, p. 307,15. — b. Materia habet esse in scientia aeterni V 10, p. 274,21. forma erat in scientia dei excelsi et magni per se V 27, p. 306,7. 16. 18. esse materiae et formae in scientia dei uniuscuiusque per se ib. v. 25 sqq. Cf. sapientia II n. 2; esse 2 a c; forma 14 c; materia 17 a. Forma quae est in scientia antiqui, alti et magni procedit de potentia ad effectum sine tempore V 27, p. 307,4. Materia stabilis est in scientia altissimi et magni, sicut stabilitas terrae in medio caeli V 30, p. 313,10.

SCIRE (cf. scientia). 1) Rerum alias possibile est scire, eo scilicet quod cadant sub intelligentia humana, alias non est possibile homini scire, eo scilicet quod excedunt intelligentiam eius I 1, p. 3,14. — Quae possibile est homini scire, aut illa necesse est ut sint per se nota, aut non, quae utem per se nota sunt, non est necesse ad sciendum ea probationes inducere; quae uero per se nota non fuerint, fiet cognitio eorum mediante probatione ib. v. 20. — 2) Anima sciens, i. e. sustentatrix formae V 32, p. 316,13. anima creata est sciens V 41, p. 331,19. — Seire intelligentiae est essenziale III 40, p. 170,11. forma intelligentiae scit formas omnis rei V 16, p. 286,11; cf. intelligentia 8 b p. 18. 23. quando uoluntas infunditur toti materiae intelligentiae, fit ipsa materia sciens V 38, p. 326,15. — 3) Comprehensio scientis ad scitum III 57, p. 207,2. Seire principia V 4, p. 264,5. Quomodo possumus inuenire uisum sciendi an essentia est I 5, p. 7,11. — 4) Quod de scientia homini magis necessarium est scire, hoc est ut sciat se ipsum, ut per hoc nidelicet sciat alia quae sunt praeter ipsum, quia eius essentia est comprehendens omnia et penetrans et omnia subiecta sunt eius uirtuti I 2, p. 4,3.

SCRIPTOR. Voluntas est actor, sicut scriptor V 38, p. 326,24.

SCRIPTURA. Forma est acta, sicut a scriptura V 38, p. 326,24.

SECRETVM uoluntatis II 13, p. 47,5. magnum secretum II 13, p. 46,13. III 58, p. 200,1. alta secreta V 39, p. 327,12.

SECUNDVS. Substantiae secundae et accidentia secunda (opp. prima) II 6, p. 35,23. 36,5. V 41, p. 332,8. c. 42, p. 332,22.

SEDERE. Voluntas sedet in materia V 42, p. 335,24.

SEMPITERNITAS. Tempus cadit infra sempiternitatem III 3, p. 78,25. factor primus est supra sempiternitatem III 3, p. 79,1. substantia praedicamentorum eadit infra sempiternitatem III 2, p. 78,26.

SENSATVM. Sensus percipit sensatum V 5, p. 265,7. applicatio sensus cum sensato V 6, p. 267,20. c. 27, p. 307,12. emissio sensus super sensatum V 6, p. 267,24. deprehensio sensus ad sensatum V 27, p. 307,14. Forma impressionis sentientis per sensatum est secundum formam sensati in se II 4, p. 32,7. 9. sensus recipit formam sensati sine materia V 41, p. 331,4. 5.

SENSIBILIS (cf. anima 12 b; forma 33—39; substantia 35—36).

1) Esse aut est sensibile aut intelligibile IV 5, p. 221,14. V 8, p. 271,10. — 2) Omnia sensibilia constant ex materia et forma I 14, p. 17,7. III 50, p. 190,15. in sensibilibus non est nisi materia et forma I 17, p. 22,3. 21. II 64, p. 69,9. III 57, p. 200,2. IV 4, p. 219,10. c. 7, p. 227,17. V 1, p. 257,6. — 3) Substantia nouem praedicamentorum est terminus distinguens inter sensibilia et intelligibilia II 6, p. 35,11. Materia corporalis non sensibilia est II 1, p. 23,18; cf. V 26, p. 305,12(n. 3). Finis rerum sensibilibus est materia uersalis, per quam substat II 6, p. 34,22. — Materia sensibile est corpus I 17, p. 22,21. — 4) Omne sensibile terminatur et finitur per suam formam et figuram V 29, p. 309,21. Forma in non-materia non est sensibilia II 19, p. 59,10. 12. Formae sensibiles sunt, quia sunt receptae in materia corporeitati proxima III 16, p. 112,22. siue propter coniunctionem cum substantia corporea III 25, p. 141,12. In sensibilibus formae corporales sunt, sed materia comparatione formarum spiritualis V 26, p. 305,11. — Figura sensibilia V 41, p. 332,5. d.

Lumen sensibile, *opp.* intelligibile V 30, p. 313,16. c. 39, p. 328,17. — 5) Sensibilia sunt spissa V 15, p. 285,2. — Aliqua corporum sensibilia sunt nobiliora aliis III 51, p. 195,4. aliquid sensibile est superius alio propter elongationem a superiori III 51, p. 194,18. 22. 195,1. — 6) Res sensibiles exemplum intelligibile III 56, p. 203,4. Proportio ultimi superioris (inferioris) sensibilem ad ultimum superius (inferius) intelligibile III 51, p. 195,10. 12. Res sensibiles sunt in anima simpliciter, i. e. sine materiis III 23, p. 133,15. formae sensibiles in substantia intelligibili simplicius sunt quam in materia III 16, p. 112,24. Sensibilia corporalia habentia hyle non sunt intelligentia nec ipsa intelligentia, sed extra essentiam eius V 15, p. 284,18. — Omne quod est sensibile in substantia corporea, est impressio substantiae sensibilibus III 21, p. 129,6; *cf.* 128,25. — 7) Scientia sensibilis V 41, p. 332,12. Homo apprehendit scientiam sensibilem a principio suae naturae II 6, p. 36,7. Si formae fuissent in anima in effectu, essent sensibiles semper III 28, p. 146,10. — Sensus est vis colligens formas sensibiles III 23, p. 132,9. Vis sensibilis *ib.* Formae sensibilem sigillantur in instrumentis, quia sunt similes eis, deinde subtilius in imaginatione, deinde in essentia animae II 6, p. 36,9. 11. 13. Anima sentit formas sensibiles mediantibus instrumentis et aëre V 15, p. 285,20. Anima in apprehendendo sensibilia est similis homini videnti multa, et cum discesserit ab eis, non remanet in eo nisi visio imaginationis et memoriae V 41, p. 332,14. — Intelligentia separat inter substantiam et sensibilia, etsi sint simul in eodem II 8, p. 23,6. Sensibilia (formae sensibiles) non apprehenduntur ab intelligentia nisi mediante sensu V 15, p. 284,9. 285,4. — 8) Minoritas sensibilibus III 56, p. 204,23. corpora sensibilia comparatione substantiarum intelligibilium in ultima utilitate III 57, p. 206,10. — Ligatio animae cum sensibilibus V 42, p. 332,18. utilitas quam anima inde consequatur *ib.* v. 17. 20. — Purgare intellectum ab omni corde sensibilibus III 56, p. 204,16. sensibilia transcendere V 1, p. 258,2. sequestrari a sensibilibus V 43, p. 338,24.

SENSIBILITAS acta in substantia composita a simplici III 16, p. 112,17;

nec corporalis absolute, nec spiritualis absolute *ib.* 14. 18.

SENSIO fit cum formae sensibiles imprimunt aliquid in re sentiente II 4, p. 32,5. forma sensationis est impressio sentientis per formam sensatam *ib.* v. 9; est secundum formam sensatam in se *ib.* v. 11.

SENSVS. I. Sensus i. e. notio (*syn.* intellectus II., significatio). Sensus materiae IV 7, p. 226,23; materialitatis IV 15, p. 246,14; spiritualitatis IV 7, p. 226,26.

II. Sensus i. e. vis sentiendi. 1) Sensus quid et qualis sit. a. Sensus est vis colligens formas sensibiles III 23, p. 132,9. 11. Deus aptavit animae sensus, quibus apprehendat formas et figuras sensibiles V 41, p. 332,4. — Sensus mansio in cognoscendo III 37, p. 164,12. Sensus exemplum intelligentiae V 3, p. 262,1. — b. Sensus est medius inter spiritualitatem intelligentiae et corporalitatem hyle V 15, p. 284,22 (*cf.* p. 285,5). — 2) Sensus operationes. a. Sensus percipit sensatum V 5, p. 265,6. Applicatio sensus cum sensato V 6, p. 267,20. V 27, p. 307,12. Deprehensio sensus ad sensatum V 27, p. 307,14. emissio sensus super sensatum V 6, p. 267,24. — Motus immutationis in sensu III 46, p. 181,20. — b. Quod non habet formam, non subiacet sensui II 17, p. 55,8. sensus aut intellectus non apprehenditur nisi forma IV 3, p. 217,3. c. 5, p. 221,15. sensus non applicatur nisi formae sensibili V 8, p. 271,11; *cf.* n. 3. Forma sensus coniungitur cum formis sensibilibus IV 5, p. 221,19. 22. — In sensu subtilitatur et attenuantur formae sensibiles III 37, p. 164,13 (Disc.). — Sensus recipit formam sensati sine materia V 41, p. 331,4. b. — c. In materia subtili forma non apparet sensui III 34, p. 159,6, sed in materia obtusa *ib.* v. 7. 9. Cum essentia rei coadunatur, ipsa res corporatur et offert se sensui; cum disgregatur, fit subtilis et occultatur sensui III 34, p. 159,9. — e. Sensus iudicat de diversitate rerum sensibilem, etiam coniunctarum II 2, p. 27,27. c. 4, p. 81,21. 82,27. c. 5, p. 83,13. 24. cur hoc sit II 4, 32,3 *sqq.* sensus discernit inter colorem et corpus V 3, p. 262,1. Lumen quando sensu deprehendatur III 35, p. 160,2. 4. — Sensus transcendere V 1, p. 258,2. — 8) Sensus ad intelligentiam ratio. In-

telligentia indiget sensibus ad apprehendendum formas sensibilibus V 15, p. 284,9. 285,4. Intelligentia apprehendit res habentes hylō mediantibus sensibus ib. v. 11. 20. — Animae, cum se inclinat ad sensum, eripitur apprehensio eius quod est in intellectu, cum ad intellectum, apprehensio eius quod est in sensu III 37, p. 165,8 (Disc.).

III. Sensus i. e. sensuum animaduersio. a. Sensus est actio animae sensibilis in animali III 48, p. 186,8 (cf. 187,10). Sensus est etiam in anima rationali, sed non in uegetabili III 49, p. 189,1. 2. — b. Materia quo propinquior est sensui, est similior formae IV 8, p. 230,8, et manifestior ib. v. 9; quo remotior est a sensu, est similior materiae ib. v. 11, et occultior ib. v. 12. Forma sensui manifestior V 20, p. 204,21. formae absentes a sensu IV 16, p. 249,12. Color propinquior sensui V 20, p. 294,21. — c. Adiacere quantum ad sensum V 19, p. 293,19. Aliquid resolueri in aliud sensu V 7, p. 269,10.

SENTIRE. Substantia sentiens V 15, p. 285,5. — Actio animae animalis est sentire formas grossiorum corporum in tempore III 48, p. 187,10. anima est sentiens a principio incrementi corporis III 38, p. 166,10. — Formae sensibiles imprimunt aliquid in re sentiente II 4, p. 32,4. forma impressiois sentientis per sensatum est secundum formam sensati in se ib. v. 6.

SEPARABILIS forma IV 8, p. 228,9.

SEPARABILITAS (opp. inseparabilitas) formae a materia IV 8, p. 228,7. 18.

SEPARARE (syn. diuidere; cf. separatio). 1) Intelligentia separat coniuncta V 18, p. 292,10. — 2) Esse potest separari ab unitate, non unitas ab esse V 9, p. 272,16. Formae separatae a sua materia III 25, p. 141,3. Materia et forma non sunt separatae ictu oculi V 31, p. 314,18 (cf. forma 13 f β). materia separata in se II 23, p. 68,10. Partes separatae aliae ab aliis in effectu II 19, p. 60,4. partes aëris diuersae et separatae II 21, p. 63,18. Quantitas separata est a substantia in se et in intelligentia II 5, p. 33,22. Vna quando separata fuerit a materia unita per eam, destruetur unitio materiae II 23, p. 68,4. una per accedens potest separari IV 12, p. 238,12.

SEPARATIM. Esse materiae et formae separatim V 27, p. 306,5.

SEPARATIO (syn. distinctio, diuersitas; cf. separare). 1) Regula generalis comprehendendi separationem rerum II 3, p. 28,18. c. 4, p. 32,25 (cf. II 16, p. 51,17). Cf. diuersitas n. 1; intelligentia n. 9 b γ. — 2) Res quae tenet per se non potest facere separationem rerum II 23, p. 68,2. Materia facit separationem II 23, p. 67,22. Causa separationis infusae in extremo inferiori V 35, p. 321,1. — 3) Separatio uoluntatis ab unitate V 40, p. 330,1; formae V 27, p. 306,12; substantiarum intelligibilium II 5, p. 33,25; intelligentiae et animae IV 2, p. 214,2. Separatio accidentis a sustinente V 22, p. 299,3; corporum et accidentium sensibilibus II 5, p. 33,12; quantitatis a substantia II 5, p. 33,22. 34,2; coloris et figurae a quantitate II 5, p. 33,23. 34,1.

SEQUESTRARI a sensibilibus V 43, p. 338,24.

SEQUI. Forma sequitur uoluntatem II 13, p. 46,8. Spiritualitas sequitur corpus IV 2, p. 214,7.

SEMO de uoluntate V 40, p. 329,8.

SERVITVS substantiarum III 58, p. 209,4 (cf. v. 6).

SIGILLARE. Natura sigillat figuras in substantia II 12, p. 44,11.

SIGILLATIO diuisionum formae II 13, p. 46,9; formae in materia V 41, p. 330,22.

SIGILLVM. Aurum expoliatum forma sigilli est materia sigilli II 11, p. 43,6.

SIGNIFICATIO (syn. intellectus II, sensus I) materiae et formae IV 7, p. 226,21.

SIGNVM. Manifestum signum occulti, compositum simplicis, causatum causae III 56, p. 202,22.

SIMILIS (syn. comparabilis, conferibilis, consimilis). 1) Omne simile alicui exemplum eius est III 18, p. 119,11. Omnia similia aut similia sunt in genere aut in specie aut in accidente aut in qualitate III 19, p. 123,18. — Quicquid non fuerit quantum aliud in uirtute et perfectione, est simile illi III 18, p. 119,8. — Medium simile extremis V 15, p. 285,8. 15. — 2) Omne naturale est ex suo simili V 31, p. 315,4. — Vnumquodque redit ad suum simile I 2, p. 4,25. Res non unitur

nisi cum suo simili V 82, p. 316,8. ratio similitudinis est ut applicentur et fiant unita III 29, p. 148,6. desiderium et applicatio non est nisi similitudinis V 82, p. 317,24. — 3) Intelligentia est similis animae I 6, p. 7,1. Unio formarum inferiorum in formis superioribus est similis unioni formarum intelligibilium in forma intelligentiae V 18, p. 290,15. substantiae quo magis descenderint, erunt similiore corpori V 16, p. 288,15.

SIMILITUDO (syn. exemplum).

1) Convenientia non fit nisi ex similitudine III 1, p. 74,9. remotio similitudinis remouetur convenientia ib. v. 8. Vnitio est similitudinis III 23, p. 133,4 (cf. V 8, p. 271,18). unio formarum cognoscentis et cogniti est secundum similitudinem V 16, p. 285,10. Remotio similitudinis est ratio distantiae III 1, p. 74,7. — Locus similitudinis II 8, p. 88,1. III 49, p. 189,21. IV 17, p. 250,5. Certificare secundum modum similitudinis III 50, p. 190,24. — 2) Ad similitudinem animae V 9, p. 278,2. similitudo ad duo extrema V 16, p. 285,21; formarum V 8, p. 271,18; infusionis formae IV 18, p. 251,7; separationis substantiarum intelligibilium II 6, p. 83,26. — 3) Inter materiam et primum esse non est similitudo V 82, p. 317,25. Inter materiam et formam non est similitudo V 82, p. 318,5. c. 83, p. 318,6. 8. Similitudo inter formam intelligentiae et formas rerum hyle habentium V 8, p. 271,21; inter formam animae et formas quae transeunt per eam III 40, p. 170,6. Similitudo inter substantias intelligibiles in suis actionibus IV 17, p. 249,23; inter actiones naturae et trium animarum III 46, p. 184,4. Verbum est similitudo creationis V 43, p. 336,7. 11. Aëris cum materia similitudo V 83, p. 318,24.

SIMPLEX (cf. simpliciter). 1) Simplex locus non occupat III 82, p. 153,12. — 2) Simpliciter ad compositum ratio, cf. compositum n. 2. — Simplex non potest coniungi cum spatio sine medio similibus extremis V 16, p. 285,2. — 3) Quomodo multae res existant in una re simplici III 82, p. 152,29 sqq. Substantia quo magis est simplex, eo magis colligit formas III 23, p. 132,18. c. 82, p. 154,15. V 16, p. 287,9. 288,1. — 4) Superius simplicius est III 56, p. 203,20. Spirituale quo magis ascenderit, erit simplicius V 29, p. 310,19. au-

perius ex elementis est simplicius quam inferius V 42, p. 333,24. corpus caeli est simplicius quam corpora elementorum ib. v. 23. substantia formae est multo simplicior quam substantia animae V 4, p. 263,19. — Formae expoliatae a materia corporali simpliciores III 25, p. 141,6. c. 42, p. 173,2. — Quaecumque unitas fuerit propinquior unitati verae primae, materia formata per illam erit unitior et simplicior II 20, p. 61,13. — 5) Corpora simplicia III 43, p. 175,28. Esse simplex cf. esse 6 d. Intellectus simplices III 37, p. 163,4. Materia prima simplex vere V 7, p. 269,5. 10. Mundus simplex inferior et altior IV 16, p. 247,18. mundus simplex vere ib. v. 20. Substantia simplex cf. substantia n. 9. substantia intelligentiae simplex III 57, p. 206,5.

SIMPLICITAS. 1) Finis simplicitatis IV 2, p. 215,16. V 1, p. 257,16. extremitas simplicitatis V 1, p. 258,15. ultima simplicitas V 3, p. 261,18. — 2) Simplicitas animae III 15, p. 111,20. c. 28, p. 147,10. c. 37, p. 164,16; intelligentiae III 28, p. 147,12. Materia intelligentiae est maioris simplicitatis quam materia animae, materia animae maioris simplicitatis quam materia naturae V 42, p. 333,18.20. fortior simplicitas materiae et formae in substantiis simplicibus IV 2, p. 214,19. Simplicitas substantiae est eius aliqua qualitas II 13, p. 45,12. simplicitas substantiae ex quo incipit usque ad naturam II 21, p. 63,8. simplicitas substantiae altioris ib. v. 1. Vnitio simplicitatis II 21, p. 62,11. mutatio unius simplicis ex simplicitate in compositionem II 23, p. 66,19.

SIMPLICITER (cf. simplex), id est sine materia (expoliatum a materia) III 23, p. 183,15. c. 24, p. 184,14. c. 26, p. 142,14.

SIMVL. 1) Materia est creata cum forma simul V 42, p. 334,11. materia et forma sunt ligatae (unitae) simul V 31, p. 314,19. c. 83, p. 318,14. Existencia materiae et formae uerbi simul V 43, p. 336,24. — Quantitas et qualitas simul sunt V 19, p. 293,20. — 2) Mouens simul et mobile III 50, p. 192,26. Non potest eadem res esse simul agens et patiens III 17, p. 116,22. — 3) Non est impossibile ut subsistant in substantia simplici multae formae simul III 82, p. 154,7. — In loco corporali non locantur multa simul III 82, p. 154,1. proprietates est loci

corporei ut multa non coniungantur in eo simul III 33, p. 157,3.

SISTERE (*syn.* quiescere). Forma sistit in ultimo inferiori substantiae V 17, p. 289,16.

SITVS in extremo inferiori est contra substantiam in extremo superiori III 27, p. 144,8.

SOL. 1) Corpus solis confertur materiae primae II 8, p. 37,25. — 2) Solis lumen. a. Lumen solis excedit terminos solis III 52, p. 196,11. effluxio luminis solis a sole III 52, p. 195,25. sol fecit se effluentem et dat radios suos propter primam influxionem III 13, p. 108,10. — b. Sol penetrat aliquid obstaculum et pertransit II 9, p. 41,10. — Lumen solis reuerberatur a corpore III 18, p. 121,10. — Cum sol eleuatur, completur aer splendore et lumine V 33, p. 318,25. Lumen solis infusum aëri apparet in corpore solido III 16, p. 112,27. infimus radius solis diffusus super sphaeram terrae II 8, p. 37,26. — Lumen solis mutatur, quando permiscetur tenebris IV 14, p. 244,15. — c. Penetratio uirtutis solis, i. e. uirtutis diffundentis lumen, et unio eius cum lumine solis in aëre V 38, p. 327,8. — Sol in se ipso non excedit finem suum III 51, p. 196,18. Lumen solis et lumen diffusum super terram non idem III 54, p. 200,10. — Lumen infusum in aërem comparatione luminis in essentia solis ualde paruum est IV 20, p. 255,4. — d. Lumen solis exemplum formae IV 2, p. 215,17. Infusio (diffusio) solis in aërem exemplum infusionis formae IV 18, p. 251,7. V 30, p. 313,12. Vnitio luminis solis cum corporibus similis est unioni substantiae simplicis cum composita III 25, p. 141,18.

SOLIDVS. Corpus solidum III 16, p. 113,2. c. 35, p. 160,3.

SOMNVS. Anima recipit formam intelligibilem ab intelligentia in somno III 42, p. 174,13. Formae animalis apprehensae in somno IV 16, p. 247,22. 23.

SORDES. Purgare intellectum a sorde sensibilis III 56, p. 204,16.

SPATIUM quod habet hyle IV 15, p. 246,5. spatia materiae IV 20, p. 254,16; temporis V 42, p. 334,12.

SPECIALITAS. Fons specialitatis II 20, p. 60,21.

SPECIES. I. Species, *syn.* genus. 1) Scientia specierum II 9, p. 40,8. Speculari cuius speciei sit res V 4, p. 263,1. — 2) Diuisio generis in species III 18, p. 118,11. species sunt in generibus III 33, p. 157,12. species multae sunt ib. v. 11. — Nomen et definitio generis a speciebus recipiuntur III 18, p. 118,13. 14. — Omnis species differt ab aliis speciebus quae continentur sub eodem genere communi III 2, p. 77,20. Species generi diuersae non conueniunt in uno genere communi IV 10, p. 232,25. — 3) Esse in omnibus rebus, scil. forma unius simplex, i. e. genera et species III 41, p. 172,7. Omnes species conueniunt in intellectu formae uniuersalis IV 13, p. 240,5. — Species mouentur ad coniunctionem V 35, p. 321,11. — 4) Lumen attribuens intellectum speciei V 4, p. 263,9. Species quae sustentur in materia sunt impressio a sapientia in materiam V 41, p. 331,9. — Res pura magis seruabit speciem suam fortius IV 14, p. 244,5. — 5) Species in factorem primum non cadit III 11, p. 103,17.

II. Species, *syn.* figura. Figura et species est extremitas substantiae sensibilis V 29, p. 309,23.

SPECIFICARE. Formae rerum specificantes res V 14, p. 283,10. Forma intelligentiae est specificans res ib.

SPECIFICATIO rerum est uniuersalitas earum formarum V 14, p. 283,12.

SPECVLARI. Clauis speculandi II 6, p. 35,15. porta speculandi III 50, p. 190,11. Speculari quid est res uel cuius speciei V 4, p. 263,1; intelligentiam V 4, p. 264,6.

SPECVLATIO substantiarum simplicium III 49, p. 190,8. c. 60, p. 190,18.

SPECVLATOR materiae et formae V 35, p. 321,21; libri (i. e. materiae) per intelligentiam depictionum V 43, p. 338,1.

SPECVLVM recipit formam ab inspectore V 41, p. 331,1. resultatio formae in speculo V 41, p. 330,24. c. 43, p. 336,2. transitus formarum in speculo III 40, p. 170,4. Cum speculum clarum substantiae spissae adiungitur, lumen eius obscuratur V 41, p. 331,24. — Esse manifestum est speculum occultum V 20, p. 295,18.

SPES nobilis V 43, p. 338,22.

SPHAERA (*syn.* circulus, rota).

1) Sphaerae sunt infra corpus uniuersale III 50, p. 191,11. — Motus sphaerarum III 50, p. 191,9. — 2) Communio superiorum et inferiorum sphaerarum III 50, p. 191,25; earum differentia ib. p. 192,2. — Propinquior sphaerarum sensibilibus, deinde per ordinem sursum III 50, p. 191,8. — Sphaerae sensibiles et intelligibiles compositae sunt ex materia et forma IV 5, p. 222,12. — 3) Sphaerae sensibiles defluxae sunt a sphaeris intelligibilibus IV 5, p. 222,11. sphaerae corporales deductae (defluxae) sunt a spiritualibus sphaeris IV 15, p. 247,13. 248,1. c. 16, p. 249,4. Sphaerae spirituales continent sphaeras corporales V 30, p. 311,9.

SPIRITVALIS (*opp.* corporalis;

syn. intelligibilis). 1) Spirituale locum non occupat III 32, p. 153,12. Omnis actio fit in spirituali III 17, p. 117,17. uis spiritualis agens II 10, p. 42,1. Spirituale quo magis scenderit, erit unitius et simplicius V 29, p. 310,18. — 2) Homo, cum anima se subtiliauerit, fit spiritualis V 35, p. 322,16. — Forma animae intelligentis spiritualis est V 15, p. 285,12. Formae in substantia animae mediae inter corporales et spirituales III 41, p. 172,3. c. 42, p. 173,10. In sensibilibus materia comparatione formarum spiritualis est V 26, p. 305,12. — 3) Accidens spirituale, cf. accidens 7 b. color spiritualis, cf. color 5; esse spirituale, cf. esse 5 d. figura spiritualis, cf. figura 5; forma, cf. forma 26; anima 4 d; 13 e y. intellecta spiritualia V 15, p. 284,17. locus spiritualis, cf. locus 4. materia spiritualis, cf. materia 21; mundus IV 15, p. 247,17. sphaerae spirituales, cf. sphaera 2. substantia spiritualis, cf. substantia 9. spiritus uirtus V 38, p. 327,5; uis II 10, p. 42,1; unitio, cf. unitio.

SPIRITUALITAS (*opp.* corporalitas, corporeitas). 1) Intelligentia apprehendit spiritualitatem rerum III 23, p. 132,22. Intellectus spiritualitatis est praeter intellectum corporeitatis IV 2, p. 213,23. — Spiritualitas non prohibet diuisionem IV 2, p. 214,8. spiritualitati accidit diuersitas ib. v. 14. spiritualitas non est una ib. v. 13. — Diuersitas substantiarum in spiritualitate et corporalitate V 37, p. 324,16. Spiritualitas perfectior supra spiritualitatem quae corpus sequitur IV 2, p. 214,7. — Finis (extremitas) spirituali-

tatis IV 2, p. 215,16. V 1, p. 257,16. 258,15. — 3) Spiritualitas animae III 28, p. 147,10; intelligentiae III 28, p. 147,12. V 15, p. 284,22. 285,7. Formae particulares sunt participantes in sensu spiritualitatis IV 7, p. 226,25. — Mutatio unius simplicis ex spiritualitate in corporeitatem II 23, p. 66,18.

SPIRITVS animalis (*i. e.* *πνεῦμα*)

III 51, p. 194,5. — Spiritus est medius inter animam et corpus III 2, p. 75,24. anima et spiritus media inter intelligentiam et corpus III 2, p. 77,27. Corpus humanum non recipit actionem animae rationalis nisi per spiritum animale III 51, p. 194,4.

SPISSARE. Materia cum magis descenderit et spissabitur, tunc multiplicabitur et diuersificatur V 35, p. 321,4. Substantia animae postquam cum substantia praedicamentorum unita est, spissata est V 41, p. 331,24.

SPISSITVDO corporis III 44, p. 177,25; materiae IV 14, p. 243,4. c. 16, p. 251,16; substantiae inferioris II 21, p. 62,25 (cf. III 55, p. 200,21); substantiae sensibilibus V 16, p. 287,25.

SPISSVS (*opp.* simplex, subtilis).

1) Esse spissi est ex esse subtiliori V 21, p. 297,2. Spissum non coniungitur subtili (simplici) nisi per medium simile extremis III 51, p. 194,1. V 15, p. 285,3. Subtilius ex substantiis est subiectum spissiori IV 9, p. 230,7. — 2) Aer spissus IV 2, p. 215,19. Speculum clarum substantiae spissae adiunctum obscuratur V 41, p. 331,25. — 3) Forma quae magis accesserit ad formam corporealem ultimam erit spissior V 20, p. 295,8. Materia quae de causa spissa fiat IV 14, p. 243,10 sqq. materia spissa debilitatur ad subito recipiendum actionem uoluntatis V 39, p. 328,21. Substantia unde spissa sit IV 18, p. 251,15. — Sensibilia sunt spissa V 15, p. 285,2.

SPLENDOR in aëre V 33, p. 318,25. 26. Materia acquirit splendorem ab eo quod est in essentia uoluntatis V 32, p. 318,1.

SPOLIARE (*syn.* exspoliare). Formae spoliatae a suis substantiis III 25, p. 141,4.

STABILIMENTVM animae in scientia substantiarum simplicium III 49, p. 190,3.

STABILIS. Propinquius origini stabilis in esse V 42, p. 335,17. Ma-

teria stabilis est in scientia altissimi V 30, p. 313,9.

STABILIMENTVM animae in scientia deitatis III 49, p. 190,6; formae primae V 21, p. 298,4; inferiorum in superioribus et partium in toto III 82, p. 153,4; terrae in medio caeli V 80, p. 313,10.

STAGNVM. Aqua in stagnum densata II 21, p. 63,11.

STATVA est particulare artificiale I 14, p. 17,13.

STATVS cursûs voluntatis V 40, p. 330,7.

SVAVITAS animae rationalis III 49, p. 190,2.

SVBIECTIO substantiae mundi sub unitate creatrice II 21, p. 62,22.

SVBIECTVM. 1) Omnis auctor excepto primo auctore in suo opere indiget subiecto quod sit susceptibile suae actionis II 9, p. 40,21. effectus non apparet nisi in aliquo subiecto III 20, p. 127,27. — Substantia non est in subiecto V 22, p. 299,9. — 2) Subtilius ex substantia est subiectum spissiori IV 9, p. 230,7. Primum subiectum est materia universalis I 15, p. 19,16. — 3) Subiectum actionis III 20, p. 128,2. 3; coloris V 27, p. 307,11. Subiectum corporis est substantia I 15, p. 19,11. Subiectum elementorum est unum I 14, p. 18,2. 7. 19. 26; est corpus I 15, p. 19,5. 21. c. 16, p. 19,25. 20,2. Subiectum in quo fit generatio I 14, p. 18,25. Subiectum luminis III 64, p. 200,12.

SVBIECTVS. Substantiae subiectae sunt sibi ipsae, donec venias ad primum subiectum I 15, p. 19,15. Omnia subiecta sunt voluntati unius magni I 2, p. 4,11.

SVBITO. Lumen subito diffunditur V 39, p. 328,16. Debilitari ad subito recipiendum ib. v. 22.

SVBLIMIS. Scientia de voluntate est sublimis V 40, p. 329,21. — Creator sublimis V 39, p. 327,18. factor sublimis V 24, p. 302,19. c. 25, p. 303,22.

SVBSISTENTIA. 1) Subsistentia eorum quae sunt est in novem ordinibus: 1° substantia omnium rerum in scientia creatoris, 2° formae universalis in materia universali, 3° substantiarum simplicium aliarum in aliis, 4° accidentium simplicium in substan-

tiis simplicibus, 5° quantitatis in substantia, 6° superficierum in corpore, linearum in superficie, punctorum in linea, 7° colorum et figurarum in superficiebus, 8° aliquarum partium corporum similium sibi in partibus in aliis partibus, 9° aliquorum corporum in aliis corporibus II 14, p. 48,11. — Situs in extremo inferiori est contra subsistentiam in extremo superiori III 27, p. 144,8. — 2) Omnis forma ad subsistentiam suam opus habet materia quae sustinet eam II 19, p. 59,2. subsistentia omnium formarum in materia universali III 32, p. 152,6. subsistentia formarum in anima III 23, p. 133,3. c. 37, p. 163,26; in intelligentia II 4, p. 33,7. III 23, p. 133,3. subsistentia formarum in anima et intelligentia est sicut subsistentia formarum in hyle V 19, p. 293,12. Subsistentia materiae universalis et formae universalis in voluntate III 32, p. 153,7; quantitatis in substantia II 14, p. 49,9; substantiarum spiritualium aliarum in aliis II 24, p. 70,17.

SVBSTANTIA.

A. De substantia generaliter dicta. 1) Quid sit substantia. 2) Substantiae cum accidentibus quae interit ratio. 3) Substantiarum origines. 4) Substantiarum actiones. 5) Substantiae a summo ad imum descendens. 6) Substantiae genera praecipua. 7) Substantia universalis et particularis. 8. 6) Substantia prima. C. Substantia media sive simplex sive spiritualis (intelligibilia). 9) Nomina. 10) Scientia de substantiis simplicibus 11) Quid sit substantia media et quomodo eam esse probetur. 12) Substantia simplex unde originem accipiat. 13) Substantia spiritualis ex materia et forma composita. 14) Substantiae simplices proprietates quae sint. 15) Substantia simplex quomodo omnes formas (omnes res) in se comprehendat. 16) Substantiarum simplicium vires, actiones, passionem. 17) Substantiae simplices quomodo cognoscant. 18) De substantiarum simplicium fere. 19) Substantiarum simplicium genera. 20) Substantiae simplices ad ea quae supra eam et quae infra eam sunt ratio. a. Eius ad deum diuinam quae voluntatem ratio. b. Eius ad hominem ratio. c. Eius ad substantiam compositam corpusque ratio. 21) Substantia continens. D. Substantia composita (corporalis, corporis). 22) Nomina. 23) Quid et qualis sit substantia composita quaeque sint eius genera et partes. 24) De substantiae compositae origine. 25) Substantia composita ex materia formaque constituta. 26) Substantiae compositae motus. 27) Substantiae compositae cum eis quae supra eam sunt necessitate. I. Substantia praedicamentorum. 28) Nomina. 29) Substantia praedicamentorum quomodo cognoscatur. 30) Substantia praedicamentorum quid et qualis sit. 31) Substantia praedicamentorum unde proficiatur. 32) De formis quae in substantia praedicamentorum insunt. 33) Substantiae praedicamentorum virtutes, passionem, motus. 34) Substantiae praedicamentorum locum in rerum ordine. II. Substantia sensibilis. 35) Proprietates et genera eius. 36) Eius materia et forma. E. Substantiae urinae divisiones (n. 37).

A. (n. 1—7). De substantia generaliter dicta.

1) Quid sit substantia I 6, p. 89. Substantiae tres significationes, quas Aristoteles distinxit, ut alii Neoplatonici, ita etiam Avencebrol agnoscit. Nominis substantiae enim ab eo tum tota res ex materia et forma composita (id est *εἶδος*) designatur tum forma per se sola aut materia per se sola. Primum genus, ab eiusdem Aristotelis sententia ita profectus ut eam cum Platoniorum coniungat, diuidit in substantiam primam et secundam, i. e. *αἰσθητὴν* et *διεστικὰν* *οὐσίαν*, ut rebus sensibus subiectis res exemplares soli intellectui apertas opponat. (Ab hac prima substantia distinguas substantiam primam i. e. *factorem* primum). Ad quas partitiones quae aliae accedunt, cae neque omnes ex Aristotelis doctrina originem trahunt, sed pleraeque solum Neoplatonicorum philosophandi modum recipiunt, neque ad intellegendum quae uocis substantiae apud Avencebrol sit sententia tantum ualent.

a. De substantia in uniuersum dicta. a) Omnes substantiae conueniunt in intellectu substantialitatis aequaliter I 5, p. 8, 13, 19, 23. — Sex proprietates substantiae V 22, p. 299, 6. Proprietas substantiae est ut existat per se V 23, p. 300, 2. substantia non est in subiecto V 22, p. 299, 9; est receptibilis diuersitatis ib. v. 10. — β) Substantia inferior secundum aliquid est uirtus substantiae superiori ex qua fuit, secundum aliquid substantia uirtuti quae fuit ex illa III 52, p. 197, 11; cf. v. 20. — b. Substantia i. e. res ex materia et forma composita. γ) I 9, p. 12, 3 (cf. n. 6 a). — c. Substantia i. e. forma. Omne quod perficit esse substantiae, substantia est III 17, p. 118, 8 (cf. III 36, p. 161, 21. 162, 1. c. 12, p. 162, 12). — Forma quare ratione sit substantia, qua accidens III 36, p. 161, 20 sqq. forma quae fuit a substantia, substantia est III 36, p. 162, 3. — Forma prima uocatur forma substantialis, non substantia III 37, p. 162, 11. V 22, p. 298, 26. Cf. forma 2 f; 11 d. — d. Substantia i. e. materia. e) Essentia substantiae est essentia materiae V 7, p. 269, 18. nomina substantiae et materiae non diuiduntur nisi in relatione ib. v. 19. — Nomen materiae illi soli congruit, quod paratum est recipere formam quam non dum recepit, nomen uero substantiae illi materiae congruit quae iam

aliquam formam recepit et per ipsam formam facta est substantia propria II 11, p. 42, 21. Dicitur materia, cum refertur ad formam; dicitur substantia, cum per se stat V 7, p. 269, 20. Cf. materia 2 c. — β) Substantia intelligentiae est praeter suam formam V 2, p. 261, 2 (cf. v. 11. 14. 16). Substantia est subiectum corporis (supp. eius proprietates, i. e. quantitas) I 15, p. 19, 11. — c. Substantia prima et secunda. Postquam anima priuata est scientia secundorum accidentium et secundarum substantiarum, ex quo ligata est cum corpore, sed postea recuperat eam, quando attingit prima accidentia et primas substantias et meditatur in illis et intelligit: manifestum est quod non ab aliud proponuntur ei accidentia prima et substantiae primae, hoc est saeculum naturae, et adaptantur ei sensus ut per eos attingat accidentia prima et substantias primas, nisi ut, postquam apprehenderit anima substantias primas et accidentia prima, apprehendat etiam per illa accidentia secunda et substantias secundas II 6, p. 35, 22. apprehensio substantiarum secundarum et accidentium secundorum non est nisi per scientiam primarum substantiarum et primorum accidentium V 41, p. 332, 8; cf. v. 22.

2) Substantiae cum accidente quae intersit ratio. a. Substantia et accidens absoluta non conueniunt in uno genere IV 10, p. 232, 26. Substantia est dignius esse quam accidens, V 42, p. 335, 17. — b. Visus cum penetrauerit colorem, pertinet ad figuram et quantitatem et substantiam III 56, p. 203, 24. Substantia sustinet quantitatem et quicquid est in ea figurae et coloris IV 15, p. 246, 26. *Practerea* cf. e. v. quantitas n. 2 a.

3) Substantiarum origines. a. Substantiae defluxae sunt a substantiis III 53, p. 199, 2; aliae ex aliis III 45, p. 181, 8. Essentiae substantiarum non minuuntur propter generationem substantiarum inferiorum III 54, p. 199, 23. — Intuitus in substantiis V 17, p. 290, 4. 5 (cf. forma a γ). — b. De origine substantiae simplicis cf. n. 12; substantiae compositae cf. n. 24; substantiae praedicamentorum cf. n. 31;

4) Substantiarum actiones. a. Motus omnium substantiarum est appetitus et amor V 82, p. 317, 14; est ad unum et propter unum V 82, p. 316, 21. Omnes substantiae agunt se-

candum actionem primam III 16, p. 113,24. — *b.* Quo substantia fuerit propinquior primi esse, assequi bonitatem ei erit facilius V 82, p. 316,25. Substantia quo fuerit subtilior, fortior et luminosior, erit actio eius fortior III 13, p. 109,25. 110,21. Substantia non est altior et perfectior, cuius operatio non est ita III 44, p. 178,24. — *c.* Perfectior et fortior substantia est causa agens in debiliorem et imperfectiorem III 49, p. 188,21. Substantia altior continet et cognoscit inferiorem III 57, p. 207,21. Inferior ex substantiis est obediens altiori et deuoluens, donec motus peruenit ad intelligentiam (substantiam altioiorem) III 58, p. 208,20; 209,4. 14. Omnes substantiae inveniuntur reuolutes et obediennes substantiae altiori et sequentes eam et mouentes se ad nutum eius III 58, p. 209,6. Substantiarum uniuersalium aliae continent alias et omnes continent substantiam compositam III 57, p. 207,16. 20. — *d.* Quantitas retinet substantiam ab agendo et conferendo se cf. quantitas *b* *b*.

b) Substantiae a summo ad imum descensus. *a.* Substantia descendendo magis multiplex, ascendendo magis unita fit III 2, p. 77,14. In supremo substantia spiritualis, subtilis, in extremo inferiori corporalis, spissa IV 18, p. 251,12. 14. Substantia inferior in sua spissitudine et grossitudine fuit opposita substantiae altiori in sua subtilitate et simplicitate, quia haec substantia est subiectum principii et initii unitatis, et haec alia substantia est subiectum finis et extremitatis unitatis II 21, p. 62,25. Cf. III 52, p. 197,11 (n. 1 a *β*). — Exemplum simplicitatis substantiae ex quo incipit usque ad naturam et corporeitatis substantiae a natura usque ad ultimum centrum est aqua decurrens II 21, p. 63,7 (cf. II 24, p. 68,14). — Substantiae quo sunt superiores, sunt similiores materiae primae IV 10, p. 232,6. Cf. V 16, p. 288,13 (cf. infra *c*). — *b.* Una substantia est sapientior et perfectior alia propter spissitudinem et turbationem materiae, non propter formam in se ipsa IV 14, p. 243,3. 7. Cf. praeterea n. 4 *b* *c*. — *c.* *a*) Substantiae quo sunt superiores, sunt magis collectivae formarum IV 10, p. 232,5. omnis substantia quanto magis fuerit simplex et subtilis, tanto magis erit colligens formas III 23, p. 182,13. Substantiae quanto fa-

erint superiores, tanto erunt magis collectivae omnium formarum et communiores et magis comprehendentes III 49, p. 189,6. substantia quo magis alta et clarior fuerit, erit eius forma magis collectiva formarum et magis comprehendens illas IV 15, p. 246,24. substantia quo fuerit subtilior et simplicior, erit receptibilior multarum formarum et diuersarum, et ipsae formae sunt in ea melius et pulchrius; et e contrario V 16, p. 287,9; probatur ib. v. 14 sqq. Substantiae quo magis descenderint et propinquiores corpori fuerint, erunt debiliores in recipiendo formas et minus lumen et similiores corpori V 16, p. 288,13. — *β*) Quicquid est in substantiis inferioribus, est et in superioribus; sed non e conuerso III 49, p. 188,25.

6) Substantiae genera praecipua (cf. n. 1 et 37). *a*) Substantia est duobus modis, simplex scilicet et composita II 15, p. 49,20. Diuisio substantiae in simplici et composita, et diuisio simplicis in intelligentia et anima et forma et hyle, et diuisio compositi in crescibile et non crescibile et in uiuum et non uiuum et in omnes oppositiones differentiarum quae diuidunt materiam et decunt ad esse II 13, p. 46,26. Compositum ex materia et forma diuiditur in duo, quorum unum est substantia corporea composita, aliud substantia spiritualis simplex; et substantia corporea diuiditur in duo, quia eius aliud est materia corporea sustinens formam qualitatum, et aliud materia spiritualis quae sustinet formam corporalem I 9, p. 12,3. Substantiam spirituales cum antecedit substantia siue essentia prima, haec existit substantiarum diuisio:

1) substantia prima					
2) substantia media s. spiritualis s. simplex	<table border="0"> <tr> <td>a) intelligentia</td> <td rowspan="3">} substantia intelligibilis</td> </tr> <tr> <td>b) animae tres</td> </tr> <tr> <td>c) natura</td> </tr> </table>	a) intelligentia	} substantia intelligibilis	b) animae tres	c) natura
a) intelligentia	} substantia intelligibilis				
b) animae tres					
c) natura					
3) substantia corporea s. composita	<table border="0"> <tr> <td>a) substantia nouem practica-mentor</td> <td rowspan="2">} substantia sensibilis</td> </tr> <tr> <td>b) corpus</td> </tr> </table>	a) substantia nouem practica-mentor	} substantia sensibilis	b) corpus	
a) substantia nouem practica-mentor	} substantia sensibilis				
b) corpus					

Quibus substantiae sensu principali acceptae generibus accedunt etiam substantia i. e. forma et substantia i. e. materia,

de quibus cf. n. 1 c. d. — b. Substantia diuiditur in inferiorem et superiorem (altiore), de qua diuisione cf. n. 6 a. c; tum in primam et secundam (cf. n. 1 c). — c. De substantiis in uniuersalem et particularem diuisione cf. n. 7.

7) Substantia uniuersalis et particularis. a. Substantiae uniuersales sunt animae tres et intelligentia III 46, p. 180,2. substantia intelligentiae est substantia uniuersalis simplex in extremitate simplicitatis et spiritualitatis V 1, p. 258,14. Omnes formae existunt in forma collectiua earum qualiscunque est forma ex formis substantiarum uniuersalium III 38, p. 167,26. forma substantiarum sensibilium sunt defluxae a formis substantiarum uniuersalium IV 16, p. 249,1. — Substantia uniuersalis (i. e. natura; cf. III 46, p. 181,18) componens et retinens est partes corporis III 45, p. 179,29. — b. Substantia particularis obuia est substantiae uniuersali III 45, p. 180,13. Substantiae uniuersales designantur per substantias particulares quae sunt in uegetabilibus et animalibus ib. v. 21. Substantiae spirituales mouentes corpus hominis sunt contra substantias uniuersales mouentes corpus uniuersale III 58, p. 208,19. Per has substantias particulares (i. e. uirtutem naturalem comprehendentem corpus, animam uegetabilem, animam rationalem, intelligentiam) perpendes quod substantiarum uniuersalium aliae sunt continentes alias et omnes sunt continentes substantiam compositam III 57, p. 207,16. Substantia uniuersalia agens in corpus uniuersale attribuit substantiae particulari agenti in corpus particulare essentiam et uirtutem III 45, p. 180,10. Cum inuenta fuerit aliqua ex actionibus particularibus ex substantia particulari, opus est ut inueniatur etiam actio uniuersalis manifesta in corpore uniuersali ex substantia uniuersali ib. v. 15.

II. Substantia prima.

8) Substantia prima sustinet omnia III 24, p. 135,17. omnes substantiae sunt infra substantiam primam V 17, p. 290,7. — Motus substantiae primae non est ex essentia factoris primi III 8, p. 94,24. Substantia prima fuit per se V 17, p. 290,7. Substantia prima est causa luminis quod fuit ab altiori ad inferius III 52, p. 197,4.

C (n. 9—21). Substantia media siue simplex siue spiritalis (intelligibilis).

9) Nomina. Substantia media siue substantiae mediae I 15, p. 19,19. II 24, p. 71,3. III 1, p. 73,17. 74,12. 16. 22. 75,2. III 3, p. 80,2. 15. 17. c. 11, p. 102,13. 18. 20. 29. 103,8. 11 *passim*. Est enim media inter factorem primum et substantiam praedicamentorum II 24, p. 71,3. III 11, p. 102,18 (media inter summum occultum, quod est materia prima, et summum manifestum, quod est formae sensibiles I 15, p. 19,19). — Substantia simplex I 9, p. 12,18. 20. II 8, p. 39,15. c. 13, p. 46, 26. 27. c. 14, p. 47,18. 48,15. c. 15, p. 49,20. 26. 60,3 *passim*; spiritalis I 9, p. 12,14. II 9, p. 41,9. c. 24,16. 21. 26. 70,5. 7. 9. 11. 15. 17 *passim*; spiritalis simplex I 9, p. 12,4; intelligibilis I 17, p. 22,28. II 5, p. 34,1. 5. c. 9, p. 40,14. 16. 25. 41,8. c. 24, p. 70,24. III 16, p. 113,18. 20. 23. c. 50, p. 190,16. c. 51, p. 194,24. 27. c. 56, p. 203,7. c. 57, p. 205,9. IV 6, p. 224,9. c. 7, p. 226,18. c. 8, p. 228,6. 15. 20. 230,1. c. 16, p. 249,18. c. 17, p. 249,19. 250,5. c. 12, p. 278,11. 20. 24. c. 16, p. 288,1. c. 29, p. 309,24 *etc.* Animaduertendum tamen est, in substantiarum intelligibilium numerum etiam substantiam praedicamentorum referri; cf. n. 6 et 30 b c.

10) Scientia de substantiis simplicibus. Quomodo substantias spirituales imaginari possimus III 56, p. 204,13 sqq. Inductio omnium substantiarum intelligibilium V 12, p. 278, 11. eleuari per gradus substantiarum simplicium III 57, p. 205,8. — Substantiae simplices non percipiuntur nisi in corporibus III 17, p. 118,3. III 20, p. 124,18. — Scientia substantiae praedicamentorum praecedit scientiam omnium substantiarum intelligibilium II 9, p. 40,13. — Ei qui ab omni sorde sensibilis purgatus est, substantiae spirituales ponuntur ad manus et ante oculos III 56, p. 204,10. 25. Intelligere substantias simplices est requies et suauitas animae rationalis III 49, p. 190,1. amoenitates floridae substantiarum intelligibilium III 57, p. 205,9.

11) Quid sit substantia media et quomodo eam esse probetur. a. Quid, qualis, quare sit substantia media III 11, p. 103,10. — In substantiis simplicibus non inuenitur quaeatio quare sint, sed potius quaeatio an sint et quid sint et quae-

liter sint V 24, p. 300,27 (Disc.). Substantiae simplices non habent quaestionem quare sint extra suam essentiam; sed quare sint et quid sint in eis unum est ib. p. 301,5. — Quantitas (*i. e.* numerus, et qualitas substantiarum simplicium III 43, p. 175,16. — Essentia substantiae simplicis (spiritualis) *cf.* essentia 4 b. — *Practerea cf.* n. 14. — Substantiae spirituales circuli et rotae appellantur, quia aliae aliis sunt continentiores III 57, p. 206,19,23. — *b.* Probationes quibus demonstratur inter factorem primum et substantiam compositam esse substantias medias. Tractatus tertius de asseveratione substantiarum simplicium I 9, p. 12,17. inter factorem primum et substantiam praedicamentorum substantias medias esse eget probatione multa et manifestatione longa II 24, p. 71,3. — Regula generalis de inquisitione scientiae inneniendi substantiam mediam inter factorem primum et substantiam quae sustinet praedicamenta III 11, p. 102,17. Regula generalis de universitate substantiarum intelligibilium III 50, p. 191,1. — Inquirere scientiam de istis substantiis quae sunt mediae inter factorem primum et substantiam quae sustinet praedicamenta possumus duobus modis. unus eorum est considerare proprietates substantiae quae sustinet praedicamenta. secundus modus est inquirere inventionem substantiarum mediarum inter factorem primum et substantiam quae sustinet praedicamenta. secundum opera istarum substantiarum et actiones earum et secundum processum virtutum earum aliarum ex aliis III 11, p. 102,22; *cf.* III 13, p. 105,20. 25. differentia horum modorum est, quia primus duxit nos ad scientiam inveniendi substantiam mediam absolute inter factorem primum et substantiam quae sustinet praedicamenta; secundus duxit nos ad sciendum quid est et qualis est et quare est substantia media III 11, p. 103,6. — *Ipae probationes multae et variae exhibentur* III 1, p. 73,14 sqq. III 51, p. 193, 17 sqq. 194,15 sqq. — Esse substantiarum intelligibilium certificatum secundum modum considerandi actiones diversas et secundum modum generalitatis harum actionum et similitudinis earum III 50, p. 190,22. iam certificatae sunt substantiae simplices secundum modos quos propalasti III 52, p. 195,16.

12) Substantia simplex unde originem accipiat. Substantia media est creata III 3, p. 80,17. — Factor primus non facit nisi substantiam simplicem III 2, p. 76,27. Voluntas est virtus efficiens substantias intelligibiles III 57, p. 205,23. *Ceterum inferior quaeque substantia intelligibilis a superiore defluit; cf.* anima 6 a; natura 4 et infra n. 18. At substantiae simplices terminatae sunt unaquaeque a sua causa, et omnes a prima causa V 28, p. 303,25.

13) Substantia spiritualis ex materia et forma composita. a. In substantiis simplicibus est materia et forma (substantiae simplices constant siue compositae sunt ex materia et forma *et similia*) II 24, p. 69, 12. IV 1, p. 211,8. c. 2, p. 213,14. c. 4, p. 217,10. 218,17. 219,11. c. 5, p. 200, 10. 222,16. c. 6, p. 224,9. c. 7, p. 226, 17; *quod probatur* IV 1, p. 211,9 sqq. c. 2, p. 213,17 sqq. c. 4, p. 217,11 sqq. 218,18. V 12, p. 278,15 sqq. substantiae simplices habent materiam universalem et formam universalem IV 7, p. 226,14. substantiae simplices non sunt materia tantum nec forma tantum IV 1, p. 212,18. 24. c. 5, p. 222,15. — Substantia simplex diuiditur in materiam et formam secundum divisionem generis in species III 18, p. 118,10. Exemplum ad sciendum diversitatem materiae et formae in unaquaque substantiarum simplicium V 4, p. 263, 21. — Substantiae spirituales quomodo sint simplices, cum sint compositae ex materia et forma IV 4, p. 218,17; *cf.* IV 2, p. 213,26 sqq. — *b.* Materiae substantiarum simplicium sunt praeter suas formas V 2, p. 261, 4. — Materia substantiarum intelligibilium eadem est IV 8, p. 228,14. Materia substantiarum intelligibilium et materia substantiarum sensibilium una est IV 8, p. 230,1. — In substantia simplici non est materia (*i. e.* hyle) III 33, p. 156,2. *Practerea cf.* c. y. — c. a) Omnis substantia spiritualis habet formam III 18, p. 120,6. Forma constituit essentiam substantiarum simplicium V 29, p. 310,10. — Resolutio substantiarum intelligibilium in suam formam in intellectu V 12, p. 278,12. — Extremitas substantiae intelligibilis est differentia et forma V 29, p. 309,24. — *g)* Substantia simplex habet formam sibi propriam III 39, p. 168,21. 25. 169,4. 14. — Subst. simplex non habet in se formam propriam III 22, p.

131,21; non habet formam in se (in cognoscendo) III 37, p. 163,1 (Disc.). — *γ*) Formae substantiarum simplicium materiae affixae sunt II 8, p. 30,15; cf. III 36, p. 161,26. 162,6 (cf. *δ*), in materia intelligibilium substantiarum non sibi succedunt diuersae formae IV 8, p. 228,6. — Abstrahere formas substantiarum simplicium a suis materiis V 12, p. 278,20. — *δ*) Forma substantiae simplicis substantia est, quia perficit essentiam substantiae simplicis III 36, p. 161,26; substantia est sibi ipsi ib. p. 162,5; est accidens materiae sustentis ac III 36, p. 161,27. 162,6. — *ε*) Vnitas substantiae simplicis est forma eius III 32, p. 155,5. formae substantiarum simplicium unae sunt III 19, p. 123,11. c. 32, p. 154,13. c. 33, p. 155,11; compositae sunt ex multis unitis II 23, p. 67,1. — *ζ*) Formae substantiarum intelligibilium sunt similes IV 17, p. 260,19. 21: cf. v. 5. Substantia simplex in sua forma non est similis substantiae compositae III 25, p. 140,28. — *η*) Formae substantiae simplicis unitiores sunt quam formae substantiae compositae III 32, p. 155,8. Forma substantiae simplicis unita est cum omnibus formis III 29, p. 148,8; universalis est ad omnes formas cum quibus unita est III 30, p. 150,21. 23. — *θ*) Forma substantiae simplicis fluit necessario III 20, p. 127,6; unitur cum substantia composita ib. v. 10; reuerberatur ab opposito III 18, p. 120,12, i. e. a corpore ib. p. 121,11. — Ex forma substantiae simplicis deducta est forma corporalis III 36, p. 161,26. 162,8.

14) Substantiae simplicis proprietates quae sint. *α*) Eius spiritualitas, subtilitas, simplicitas. *α*) Substantiae simplices sunt spirituales V 28, p. 809,5. — Omnis subst. spiritualis est subtilis III 18, p. 120,7. Subst. simplex est capax omnium rerum sine coangustatione et densitate III 32, p. 152,27. — *β*) Subst. simplex similis est formis III 29, p. 148,8. substantiae simplices quomodo debeant esse sicut hyle, quamuis sint formae V 19, p. 294,12. — *γ*) Substantia spiritualis est simplex quodammodo et composita quodammodo III 22, p. 180,17. quomodo substantia simplex possit esse composita IV 2, p. 213,26 sqq. c. 4, p. 218,17. — *δ*) Eius unitas. *α*) Substantia simplex est unum III 19, p. 122,23; similior est uni quam substantia composita III 19, p. 123,14.

substantiae simplices sunt simplices unitates V 24, p. 301,8. — Forma substantiae simplicis est una (unitas, composita ex unitis) cf. 13 c. i. — *β*) Substantiae simplices unitae sunt, substantia corporalis diffusa III 26, p. 142,22. unitio substantiae simplicis est ex unitate quae est in ea III 32, p. 154,24. essentia eius unita est unitione spirituali III 30, p. 150,1. 7. — *γ*) Substantia simplex est radix multiplicatis III 19, p. 129,1. — *δ*) Substantia simplex quomodo ad quantitatem, locum, tempus se habeat. *α*) Substantia simplex quantitatem non habet, sed tamen subtiliori quodammodo forma quantitatis est in ea, cf. s. v. quantitas 2 e et s. v. quantus. — *β*) Substantia simplex non habet locum III 33, p. 156,9; non est localis III 20, p. 125,5; non est locus corporeus III 33, p. 157,2; non eget loco sed stat in sua causa II 14, p. 47,18. — Subst. simplex non habet intus et extra III 29, p. 148,17. — Substantiae simplices non sunt in tali loco, qualis est locus corporum compositorum II 14, p. 49,5. Subst. simplex est locus spiritualis formis spiritualibus III 32, p. 154,4; non agit sine loco III 16, p. 113,22. Species substantiae simplicis sunt alia locus alii II 15, p. 50,2; quod exemplis illustratur ib. v. 4 sqq. Praeterea cf. d. *α*. — *γ*) Substantiae simplices sunt perpetuae V 24, p. 301,13. — Substantiae intelligibiles non agunt sine tempore, motu, instrumento, loco III 16, p. 113,22. Motus substantiae mediae est in non-tempore III 3, p. 80,1. Substantia simplex est patiens in non-tempore III 5, p. 89,21. — Reversio substantiae spiritualis ad se ipsam cum perpetuitate et mora est, sicut recursus caeli ad se ipsum, cum mutatione et resolutione III 57, p. 208,11. — *δ*) Substantiae simplices quomodo (ab inferiori) et finitae et infinitae sint V 28, p. 309,3 sqq. *α*) Subst. spiritualis non est quanta nec finita III 18, p. 120,28. essentia substantiae simplicis non habet finem III 15, p. 111,12. subst. spiritualis non habet finem corporealem II 24, p. 69,24; est interminabilis essentiae III 20, p. 127,15; est in omni loco III 18, p. 121,3. eius essentia est extensa III 20, p. 127,6; est ubique ib. v. 18; est unita cum omni quod locus comprehendit ib. v. 21. — *β*) Substantia media est finita, quia est creata III 3, p. 80,17. substantiae simplices termina-

tae sunt unaquaeque a sua causa et omnes a prima causa V 28, p. 303,25. — Substantiae simplices per se coniunctae finitae sunt, scil. ubi coniunguntur III 9, p. 96,17. — *γ*) Essentiae uniuscuiusque substantiarum simplicium sunt finitae et terminatae, non extensae usque in infinitum; sed radii earum fluunt ab illis et excedunt terminos suos et limites III 52, p. 196,7. — Vires substantiarum intelligibilium utrum finitae an infinitae sint III 57, p. 206,19. uirtus substantiae mediae est infinita secundum suam simplicitatem, finita secundum quod est creata III 3, p. 80,15. — *c*. Accidentia substantiarum spiritualium. Existentia accidentium simplicium in substantiis simplicibus II 15, p. 50,7. applicatio substantiarum spiritualium cum accidentibus spiritualibus II 24, p. 70,14. V 6, p. 267,12. Diuersitas substantiarum spiritualium et accidentium quae sustentantur in eis V 3, p. 262,7. — Accidens corporale quomodo generatum sit a substantia spiritali III 34, p. 158,5.

15) Substantia simplex quomodo omnes formas (omnes res) in se comprehendat. *a*. Substantia simplex est omnes res III 32, p. 152,26. In substantia simplici sunt omnes formae III 39, p. 169,18. subst. simplex figuratur omnibus figuris III 22, p. 131,16. Substantiae spirituales collectivae sunt formarum sensibilibus III 24, p. 136,17. *Praeterea cf. n*. 20 *c* *γ* *yy* *dd*. — *b*. Subst. simplex recipit omnes formas III 5, p. 87,15; est receptibilis multarum formarum III 22, p. 131,20. *c*. 39, p. 169,9; quo fuerit superior, erit magis receptibilis formarum *cf.* 19 *b* *d*. — *c*. In substantia simplici sunt multae formae in potentia III 22, p. 130,21. Subst. simplex appetit quod habet in potentia exire in effectum III 20, p. 127,25. subst. simplex formas quae in ea in potentia sunt in effectum educit III 22, p. 130,23. *c*. 81, p. 132,22. — *d*. Forma substantiae simplicis (substantia simplex) unita est cum omnibus formis III 29, p. 148,8. *c*. 30, p. 150,16. 18. — subst. simplex unita est cum essentia formarum simplicium III 24, p. 136,16. 18. — Formae quas apprehendit subst. simplex uniuntur cum essentia eius unitioe spiritali III 30, p. 149,29. 150,3. 6; *cf.* III 29, p. 149,26. unitio formae sustentatae in materia cum substantia simplici non

est corporalis, sed spiritalis III 31, p. 152,16. — *e*. Formae inuentae in substantia simplici non sunt intus uel extra essentiam eius III 29, p. 148,21, sed ipsae et essentia eius unum sunt ib. v. 25. omnes formae sunt (inuentae sunt) in essentia substantiae simplicis III 22, p. 131,17. *c*. 29, p. 147,17. 148,11. 149,22. *c*. 30, p. 150,30. *c*. 33, p. 156,14; etiam formae sensibiles III 31, p. 151,8. *Cf. d*. *f* et 17 *c*. — In substantia simplici nihil obstat inter ipsam et formas V 16, p. 287,17. — *f*. Formae multae collectae in substantia simplici sunt simplices et spirituales III 32, p. 152,11. *c*. 33, p. 156,15. formae sensibiles, id est forma quantitatis, figura, color et qualitates, sunt in substantia simplici modo subtiliori et simpliciiori quam in substantia composita III 25, p. 140,22. 25. 141,2. Formae quae sunt in substantia simplici non habent quantitatem III 33, p. 156,27. Subst. simplex est capax omnium rerum sine coangustatione et densitate III 32, p. 152,27; penetratur formis V 16, p. 287,18. — Formae unitae non inueniuntur nisi in substantia simplici III 29, p. 149,25. in substantia simplici sunt formae unientes se, non multiplicantes se III 33, p. 156,3. 4. *Cf. d*. — Substantia simplex est locus spiritalis formis spiritalibus III 32, p. 154,4.

16) Substantiarum simplicium vires, actiones, passiones. *a*. Vires substantiarum simplicium infusae sunt et penetrant per totum III 16, p. 114,2. Vires substantiarum intelligibilium quomodo finitae, quomodo infinitae sint *cf.* 14 *d* *γ*.

b. Actio substantiarum simplicium III 15, p. 110,19. *a*) Generatim dicta. *aa*) Substantiae intelligibiles sunt agentes II 9, p. 40,18. substantia simplex est mouens et agens III 20, p. 125,6. Substantia spiritalis est agens per se III 16, p. 112,6. — Substantia spiritalis est recipiens (*i. e.* patiens) et agens III 22, p. 130,16. — Substantia simplex appetit, quod habet in potentia, exire in effectum III 20, p. 127,25. substantiae simplices educunt quod habent in potentia et dant corporibus III 16, p. 113,20. — *β*) Actiones substantiarum intelligibilium sunt similes IV 17, p. 250,18. Actio substantiae simplicis simplex est III 17, p. 114,15. Substantiae simplices agunt secundum actionem primam III 16, p. 113,24. — *γ*) Substantiae intelligibiles

non agunt sine tempore, motu, instrumento, loco III 16, p. 113,23. Motus substantiae mediae est in non-tempore III 3, p. 80,1. — *dd*) Effectus substantiae simplicis apparet in aliquo subiecto III 20, p. 127,28. Actio substantiarum intelligibilium in corpore II 9, p. 41,7. 9; *cf.* III 16, p. 113,20 (*cf. aa*); in corpore manifesta III 16, p. 113,18. Actiones et opera substantiarum mediarum suntfigurationes apparentes in substantia praedicamentorum et passionibus in singulis substantiis simplicibus III 11, p. 103,8. — *ee*) Substantia simplex non est creatrix ex nihilo III 25, p. 139,24. — *ff*) Substantiarum simplicium variae actiones. *aa*) Substantiae simplices conferunt se ipsas III 15, p. 111,5. 10. c. 16. p. 112,2. 5; *cf.* p. 113,20 (*cf. a aa*); essentiae III 15, p. 109,23. 110,8. 18. c. 53. p. 198,9; formas III 15, p. 109,23. 110,8. 18. 111,6. 8. 10. c. 16. p. 112,2. 5; vires suas III 15, p. 109,20. 111,6. 9; uirtutem III 15, p. 109,20; lumina III 15, p. 109,20. 110,18. c. 16. p. 113,0. substantia simplex imprimit quod habet in sua essentia III 25, p. 139,16. 140,19; formas III 52, p. 195,19; infligit *sive* imprimit lineamenta et figuras (in substantia composita) III 18, p. 122,7. c. 25, p. 138,21. Substantiae spirituales origo sunt formarum sensibilium III 24, p. 136,10. 19. 137,4. 7. 11. *Cf.* 18 b. c. — *ββ*) Penetrabilitas substantiarum simplicium III 15, p. 110,20. 111,13. substantia simplex penetrat substantiam compositam III 20, p. 124,26; eius forma substantiam praedicamentorum III 18, p. 120,16. 18. vires substantiarum simplicium infusae sunt et penetrant per totum III 16, p. 114,2. — *γγ*) Substantia simplex consimilat se omni rei III 82, p. 152,26; aetinet omnes res ib. — *δδ*) Substantia simplex discernit subiectum suum ab alio III 20, p. 125,2. restringit partes sui subiecti ib. v. 3. — *ee*) Accidens corporele quomodo generatum sit a substantia spirituali III 84, p. 158,5. — Substantia simplex est radix multiplicitatis III 19, p. 123,1. — *De substantiarum simplicium cognitione cf. n. 17; de earum fluxu cf. n. 18.*

c. Passiones quas patiuntur substantiae simplices alia ab alia III 11, p. 103,5. — Non est patiens prius substantia simplici III 5, p. 89,25. — Substantia simplex est patiens in non-tempore III 5, p. 89,21.

17) Substantiae simplices quomodo cognoscant. a. Substantia simplex apprehendit omnes formas III 39, p. 169,13. — b. Substantia simplex apprehendit omnes formas per se ipsam III 28, p. 145,12. c. 29, p. 147,15. 21. c. 30, p. 150,11. c. 81, p. 151,9, etiam essentiae formarum sensibilium III 24, p. 130,13; apprehendit omnes (multas) formas per suam formam III 30, p. 150,14. c. 39, p. 169,3; apprehendit formam per unionem III 29, p. 148,28. — c. Subst. simplex per se apprehendit multas formas simul III 29, p. 149,12. — Formae, quas apprehendit subst. simplex simul, non sunt formae dispersae in corporibus III 29, p. 149,16. 19, sed necessario debent esse unitae III 29, p. 149,24, nempe ununtur cum essentia substantiae simplicis unitione spirituali III 30, p. 149,29. 150,6. — Subst. simplex percipit formas exutas a suis materiis III 31, p. 151,22. — d. Substantia simplex apprehendit formas cum motu et in tempore III 29, p. 149,1. 2 (*haec in argumentatione quam apagogicum appellamus proferuntur*). — Vtrum substantia simplex, cum uoluerit formas imaginari per se ipsam uel quando obuiauerit eis per se ipsam, percipiat eas sic esse ut sunt, quamuis non sint inuentae in ipsa III 31, p. 151,14 (*Disc.*).

18) De substantiarum simplicium fluxu. a. Substantiae simplices effluere debent III 15, p. 110,10. subst. spiritualis fluens est, non quiescens III 18, p. 121,7. Forma substantiae simplicis fluit necessario III 20, p. 127,6. Subst. spiritualis effluxione sua omnes substantias superat III 16, p. 112,8. — Substantiae simplices continentur sub primo fluxu qui effluit a uoluntate III 52, p. 196,10. — b. Essentiae substantiarum simplicium non sunt defluxae, sed vires et qualitates earum et radii III 52, p. 196,5. 22. Quaelibet substantiarum simplicium extendit radium et lumen suum ib. v. 18. Lumina substantiarum fluunt alia ad alia ab aliis III 16, p. 113,7. — Substantia spiritualis effluens est suam essentiam et uirtutem et lumen suum III 15, p. 118,18. Quod fluit a substantia simplici, ipsum quoque est substantia III 53, p. 197,20. 198,14. 21. Praeterea *cf.* 16 b β *aa*. — c. Substantiarum simplicium aliae fluunt ab aliis III 52, p. 196,1. IV 17, p. 249,16. Formae substantiarum intelligibilium

defluxae sunt aliae ab aliis IV 17, p. 249,19. 250,2. c. 18, p. 250,22. 251,4; probatur IV 17, p. 249,21 sqq. Ex substantia simplicis fuit forma eius III 18, p. 120,8. 9. Formae quae sustentantur in substantia composita fluunt et adueniunt a substantia simplici III 25, p. 138,10. 14. formae substantiarum sensibilium defluxae sunt a formis substantiarum simplicium IV 16, p. 249,1. c. 17, p. 249,17. Cf. 16 b β aa.

19) Substantiarum simplicium genera. a. Quantitas (i. e. numerus) substantiarum simplicium III 43, p. 175,15. a) Substantia media non est una, sed multae III 11, p. 102,20. Septem substantiae simplices: materia, forma, intelligentia, tres animae, natura III 27, p. 143,22. Substantia spiritualis disposita est tribus ordinibus: primo eorum substantia spirituali quae sequitur substantiam corporalem, deinde substantia spirituali quae est spiritualior illa, deinde materia et forma ex quibus composita sunt IV 4, p. 217,20. — Divisio substantiae simplicis in intelligentia et anima et forma et hyle III 13, p. 46,26. — Substantiae spirituales sunt natura et tres animae et intelligentia III 24, p. 60,16. Enumerantur materia (materia prima), intelligentia, anima, natura III 22, p. 131,20. c. 56, p. 203,16 sqq. — β . Substantia simplex universalis, — particularis III 26, 142,1.4. IV 16, p. 248,24. 249,2. — b. Differentia substantiarum simplicium IV 1, p. 212,16. c. 2, p. 214,23. 215,4. c. 3, p. 216,7. 9. 20. 24. 25. V 3, p. 262,6. a) Ordo substantiarum simplicium III 56, p. 203,2. 7. 12. 204,11. IV 4, p. 217,21. exemplum huius ordinis III 56, p. 203,7—204,12. Gradus substantiarum simplicium cf. s. v. gradus. — β) Aliqua substantia intelligibilis est superior et subtilior alia III 51, p. 194,27. Substantiae simplices sunt diversae in perfectione et in imperfectione IV 1, p. 213,7. — γ) Substantiae simplices non se ipsis diversae sunt IV 1, p. 213,5; communes sunt in materia, sed diversae in forma IV 1, p. 212,2. c. 4, p. 219,12. c. 6, p. 222,20; quo magis descendunt, sunt crassiores et epissiores, donec fiant corporeae III 55, p. 200,20. — δ) Subst. simplex quo fuerit superior et purior, erit magis receptibilis formarum multarum V 16, p. 287,19; cf. III 22, p. 181,3. 7. 23. substantiae intelligibiles quod fuerint simplices

et clariores, erant formarum receptibiliores V 16, p. 288,1. — c. Coniunctio substantiarum simplicium. a) Diversitas substantiarum spiritualium, quomodo sint unitae V 3, p. 262,6. Nulla substantiarum simplicium composita est ex alia V 15, p. 285,26. — β) Existencia (subsistentia, sustentatio) substantiarum simplicium aliarum in aliis II 5, p. 34,4. II 15, p. 49,26. c. 16, p. 50,16. c. 24, p. 70,11.17. III 56, p. 203,3; explicatur II 24, p. 70,12. applicatio substantiarum spiritualium aliarum cum aliis II 24, p. 70,11. III 57, p. 206,9. V 6, p. 267,11; quomodo exemplis imaginari possit III 57, p. 206,9; cf. II 24, p. 70,12 sqq. Substantiae simplices alia species est locus alii II 15, p. 50,2; exemplis illustratur ib. v. 4 sqq.

20) Substantiae simplices ad ea quae supra eam et quae infra sunt ratio. a. Eius ad deum diuinamque voluntatem ratio. a) Extra substantias simplices nihil est nisi deus V 24, p. 301,12. Subst. simplex est similis primo factori III 2, p. 76,26. — β) Substantiae simplices continentur sub primo fluxu, qui effluit a voluntate III 52, p. 196,10. omnes substantiae spirituales et corporales sunt mobiles a voluntate V 37, p. 325,3. — Comparatio substantiae spiritualis et corporalis ad voluntatem sic est ut comparatio terrae ad caelum V 30, p. 322,11. — Verbum est uirtus infusa substantiis spiritualibus, confersa eis scientiam et uitam V 36, p. 323,14.

b. Eius ad hominem ratio. Quomodo homo sit pars substantiarum spiritualium et quomodo omnes illae esse putetur III 56, p. 205,3. 5.

c. Eius ad substantiam compositam corpusque ratio (cf. n. 34 c). a) Substantiae simplices a composita differentia atque cum ea similitudo. aa) Differentia inter substantiam simplicem et substantiam compositam V 16, p. 287,23. Substantia simplex et composita contrariae (oppositae) sunt III 20, p. 127,9. c. 32, p. 153,24. c. 34, p. 138,11. — Subst. simplex in sua forma non est similis substantiae compositae III 25, p. 140,28. — $\beta\beta$) Subst. simplex sequitur substantiam compositam III 16, p. 112,10. substantiae spirituales sunt post substantiam praedicamentorum III 56, p. 204,5. —

yy) Subst. simplex et subst. composita convenientes sunt III 6, p. 88,11; eiusdem generis sunt III 5, p. 88,13. c. 20, p. 126,24. — Sicut essentia substantiae corporalis et eius forma est contra essentiam substantiae (cf. *Ad I. et Corrig.*) spiritualis et eius formam, similiter est comprehensio substantiae spiritualis contra comprehensionem substantiae corporalis III 57, p. 208,2. Ordo substantiarum corporalium est ad instar ordinis substantiarum spiritualium IV 4, p. 217,17. — *ad*) Materia substantiarum intelligibilium et materia substantiarum sensibilibus una est IV 8, p. 230,1. — *β*) Substantiae simplices cum composita coniunctio. *αα*) Applicatio substantiae spiritualis cum substantia corporali II 24, p. 70,7. 9. III 57, p. 206,6. V 6, p. 267,12; *exemplis illustratur* II 24, p. 70,12. III 57, p. 206,7. subst. simplex unitur cum composita III 20, p. 126,17. 127,5. 10. 13. 23. 30. 128,4. 6; *exempla huius rei* II 24, p. 69,25. III 58, p. 208,18. subst. simplex et subst. composita uniuntur sine destructione formae cuiuslibet earum III 5, p. 88,8. Forma (essentia) substantiae simplicis unitur cum substantia composita III 20, p. 127,10. 23. — *ββ*) Substantiae spirituales continent eius complectuntur substantiam praedicamentorum (compositam) II 24, p. 69,16. III 8, p. 81,14. 16. 23. c. 20, p. 124,27. 127,11. c. 57, p. 208,9. Cf. II 24, p. 70,2. III 58, p. 208,16 (cf. *infra γ*). Subst. simplex comprehendit substantiam compositam et omnem eius formam III 26, p. 142,2. 5. — Subst. spiritualis penetrat substantiam praedicamentorum III 18, p. 120,16. 18. c. 20, p. 124,26. — *γγ*) Substantiae et formae spirituales habent esse in corporalibus IV 4, p. 218,1. Cf. III 56, p. 203,14 sqq. (cf. *infra γ*). Esse substantiae corporales defigitur et continetur in substantia spirituali III 57, p. 208,9. — Existentia substantiae corporalis universalis in substantia spirituali universali comparatur existentiae corporis in anima II 24, p. 69,25. III 58, p. 208,18. — *δδ*) Subst. simplex est forma substantiae compositae (praedicamentorum) III 8, p. 81,12. 20. 22. c. 20, p. 124,21. — *γ*) Substantiae simplices in compositam actio. *αα*) Substantia simplex causa est compositae III 22, p. 129,17. 24. 180,2. subst. composita creata est a subst. simplici III 5, p.

88,1. c. 32, p. 130,8. — *ββ*) Subst. simplex agit in substantiam compositam III 16, p. 112,10. c. 17, p. 115,9. c. 20, p. 126,26. 127,4. 128,3. subst. composita recipit actionem substantiae simplicis III 20, p. 127,3. — *γγ*) Formae quas recipit substantia composita sunt in substantia simplici III 17, p. 115,17. Formae subsistentes in subst. composita sunt ex formis substantiarum simplicium III 17, p. 118,5. omnes formae sensibiles in substantia corporali sunt ex actione substantiae spiritualis III 16, p. 112,20. subst. composita recipit formas a substantia simplici III 17, p. 115,10. 118,1. formae subsistentes in subst. corporali fiunt a subst. simplici III 17, p. 115,26. forma quae sustinetur in subst. spirituali resultat ex subst. corporali III 18, p. 121,14. subst. simplex imprimit formas sensibiles in substantia composita III 21, p. 129,10. c. 25, p. 138,10. 25. c. 33, p. 157,25. ex forma substantiae simplicis deducta est forma corporalis III 36, p. 161,26. 162,3. exemplum fluxus formae a substantia spirituali et actionis eius in materia corporali III 16, p. 112,25. — Formae quae subsistunt in substantia praedicamentorum sunt patientes a substantiis simplicibus et aduenientes ex eis III 17, p. 114,9; *probat* ib. v. 11 sqq. Proprietates et impressiones substantiae simplicis sunt in forma quae sustinetur in substantia composita III 20, p. 125,8. 14. Cf. 32 d. — *δδ*) Subst. simplex imprimit quod habet in sua essentia III 25, p. 139,16. 140,19; cf. III 18, p. 119,2. agit vegetabilitatem, sensibilitatem, motum, colores, figuras III 16, p. 112,10. motus substantiae corporalis inditus est a substantiis spiritualibus V 36, p. 324,13. subst. composita acquirit a substantia simplici figuras vires et motus III 17, p. 116,4. 6. quicquid lineamentorum et figurarum apparet in subst. composita, est in subst. simplici III 19, p. 122,7. 20. ex coniunctione substantiae simplicis et substantiae compositae sunt figurae vires motus, quae inveniuntur in substantia composita III 20, p. 128,15. Subst. corporalis non habet motum ex se, sed inditus est ei ex substantiis spiritualibus V 36, p. 324,1. subst. simplex imprimit (infigit) in composita figuras, colores, lineamenta III 19, p. 122,1. 122,7. 20. 22. c. 22, p. 130,1. c. 25, p. 138,21; cf. III 22, p. 130,5. IV 16, p. 248,4. — *εε*) Actio substantiae

simplicis in corpore est sensibilis III 16, p. 112,13; non corporalis absolute nec spiritualis absolute, sed media ib. v. 14. 18. — *a*) Substantiae compositae cum simplici comparatio. *aa*) Subst. simplex est superior (altior) quam composita III 17, p. 117,25. c. 25, p. 138,12. c. 61, p. 194,24. IV 4, p. 217,13. — *ßß*) Subst. simplex dignior est ad intellectum substantialitatis quam subst. praedicamentorum III 6, p. 91,3. Subst. intelligibilis est subtilior quam subst. sensibilis III 51, p. 194,24. Substantiae simplices unitae sunt, substantiae corporales diffusae III 26, p. 142,22. subst. simplex est similior uni quam subst. composita III 19, p. 123,14; est plurium figurarum et formarum quam subst. composita III 22, p. 131,3. 7. 23. Subst. corporalis non habet tantum vim recipiendi motum quantum habet subst. spiritualis V 36, p. 324,1. — *γγ*) Subst. composita diminuta est a substantia simplici III 22, p. 130,7. comparatione substantiarum intelligibilium corpora sensibilia in ultima utilitate sunt III 57, p. 205,10. paruitas substantiae corporalis comparatione magnitudinis substantiae spiritualis V 30, p. 311,22; *conferitur* comparationi terrae ad caelum V 30, p. 312,3. Omnes formae substantiae compositae sunt quasi punctum indivisibile ad substantiam simplicem III 26, p. 142,7. — Subst. praedicamentorum est quasi centrum ad ceteras substantias intelligibiles II 9, p. 40,25. Totus mundus natat in substantiis intelligibilibus sicut nauicula in mari et auicula in aëre III 57, p. 205,12. materia corporalis talem habet comparationem ad spirituales, qualem auis ad aërem V 30, p. 311,13. — *α*) Substantiae spiritualis ad corpus ratio. Subst. spiritualis corpus mundi (corpus universale) continet et sustinet II 24, p. 70,2. III 58, p. 208,16. subst. spiritualis corpori mundi iuncta, non cohaerens II 24, p. 70,5. Ratio essendi substantias spirituales in corpore V 21, p. 296,7. — Termini aequidistantiae inter simplices substantias et partes corporis universales III 56, p. 203,14 sqq. — *Praeterea* cf. III 57, p. 205,10 (cf. c. *α* *γγ*).

21) Substantia sentiens media est inter corporeitatem formarum sensibilibus et spiritualitatem intelligentiae V 15, p. 285,5.

D (n. 22—36). Substantia composita (corporalis, corporea).

22) Nomina. Substantia composita III 17, p. 115,5. 7. 9. 13. 16. 18. 25. 116,1. 4. *G passim*; corporalis II 24, p. 69,25. 70,10. 18. III 17, p. 114,12. 20. 22. 24 etc. corporea I 9, p. 12,5. III 3, p. 78,20. c. 15, p. 110,23. 111,2. 16 *saepius*; corporea composita I 9, p. 12,4. *Interdum* substantia corporea (corporalis) et substantia praedicamentorum *in promiscuo habentur, uelut* III 3, p. 78,20. 23. c. 17, p. 114, 13. 16. *Cf. quae infra* n. 23 c. *explicabuntur*.

23) Quid et qualis sit substantia composita quaeque sint eius genera et partes. *a*) Quid sit. Substantia composita est omne id quod locus comprehendit III 20, p. 127,22. — Subst. composita est corpus sensibile compositum II 16, p. 112,12. — *Essentia* substantiae corporalis cf. *essentia* 4 b. — *b*. Qualis sit. *a*) Omnis substantia corporea sensibilis est III 21, p. 128,24. — *ß*) Substantiae compositae quanto magis descendunt, sunt crassiores et spissiores III 55, p. 200,23; cf. III 15, p. 111,2 (*infra* *γ*). — Subst. corporalis diffusa est III 26, p. 142,23. dispersio substantiae corporalis III 23, p. 133,22. — *γ*) Omnis substantia corporalis habet intus et extra III 29, p. 148, 15. Subst. corporea non potest esse ubique III 15, p. 111,16; non est in omni loco III 18, p. 120,26; finita est ib. v. 24. — Subst. composita locus corporalis est formis corporalibus III 32, p. 153,28. — Subst. composita quiescit est III 22, p. 130,10; (*cf.* n. 33 b); prohibita est a conferendo se propter crassitudinem et tenebrositatem III 15, p. 111,2; debilis est ad penetrandum res ib. v. 17. Subst. corporalis est recipiens tantum et composita tantum III 22, p. 130,15. — *c*. Substantiae compositae genera et partes. *a*) Tres ordines substantiae corporalis, id est corpus spissum, corpus subtile, materia et forma IV 4, p. 217,18. — Substantia corporea (corporea composita v. 4) diuiditur in duo, quia aliud eius est materia corporea sustinens formam qualitatum (*i. e.* substantia sensibilis), et aliud materia spiritualis quae sustinet formam corporalem (*i. e.* substantia praedicamentorum) I 9, p. 12,5. *Substantia corporea cum et substantia m praedicamentorum*

et substantiam sensibilem contineat, quae de ea dicuntur plerumque in utramque valent, rarius aut ad substantiam praedicamentorum aut ad sensibilem tantum spectant, velut II 16, p. 112,12 (cf. a), ubi substantia sensibilis significatur, et locis supra n. 22 laudatis, quibus substantia praedicamentorum in corporeae vicem succedit. — *β*) Substantia corporalis universalis II 24, p. 69,25 (syn. corpus universale mundi ib. p. 70,3). — *γ*) Applicatio partium substantiarum corporalium, scilicet coloris et figurae et quantitatis et substantiae, et subsistentiae earum aliarum in aliis I 24, p. 70,18.

24) De substantiae compositae origine. a. Substantia composita causata est III 22, p. 120,12: est causatum substantiae simplicis III 22, p. 131,6; creata est a simplici III 5, p. 88,1. c. 22, p. 130,8. — b. Deus formavit substantiam, id est mundum V 41, p. 332,2.

25) Substantia composita ex materia formaeque constituta. a. In substantiis compositis est materia et forma IV 1, p. 201,5. materiae substantiarum compositarum sunt praeter suas formas V 2, p. 261,4. — b. Materia substantiarum corporalium est forma spirituali IV 8, p. 230,5; est materia ei quod est corpulentum ib. v. 6. — c. Eius forma «) Essentia substantiae compositae non habet formam III 25, p. 140,8. Essentia substantiae compositae ante esse formam in ea non habebat nisi possibilitatem recipiendi eam ab alio ib. v. 11. formae quae in substantia composita sunt in effectum, erant in potentia, antequam prodirent in effectum III 22, p. 132,3; cf. III 21, p. 128,21. — *β*) Formae substantiae corporeae (impressiones in substantia sensibili) sunt sensibiles (sensibiles in effectum) III 21, p. 128,26. 129,8. 8. c. 24, p. 184,19; cf. II 8, p. 39,20. formae sunt sensibiles (incorporantur) propter coniunctionem cum substantia corporea III 25, p. 141,12. c. 28, p. 144,24; exemplum huius rei p. 144,25. formae quae inveniuntur in subst. composita egrediuntur in effectum et apparent sensui, quando unita fuerit substantia simplex cum composita III 21, p. 128,21. — Forma sustentata in subst. composita non est spiritualis absolute nec corporalis absolute III 84, p. 158,14. — Forma quae

sustinetur in subst. composita expandit se super superficiem substantiae et tegit eam: ne appareat III 18, p. 121,18. — *γ*) Formae quae sustinentur in substantia composita sunt multitudo III 19, p. 123,9; sunt multae III 32, p. 154,10. forma quae est in subst. simplici similior est uni quam substantia composita III 19, p. 123,15. In subst. composita formae sunt dispersae et diuisae, non unitae III 41, p. 171,20. — Subst. composita est pauciorum figurarum et formarum quam subst. simplex III 22, p. 131,3. 7. — *δ*) Subst. composita receptibilis est formarum III 17, p. 115,5; non est receptibilis nisi unius formae III 33, p. 169,8; recipit formas a substantia simplici et similia, cf. n. 20 c. *γ* *γ*; non ab essentia factoris primi III 17, p. 116,6. 16; item uegetabilitatem, sensibilitatem, motum, colores, figuras, lineamenta, vires cf. n. 20 c. *γ* *δ*. — Proprietates et impressiones substantiae simplicis sunt in forma quae sustinetur in substantia composita III 20, p. 125,8. Formae substantiae compositae sunt in causa eius in potentia III 18, p. 119,2. formae quae sunt in substantia composita prius fuerunt in substantia animae in potentia III 24, p. 134,22. impressio animae est in substantia composita III 22, p. 130,5. forma substantiarum corporalium inuenta est in forma naturae IV 16, p. 248,4. — Vires formae motus, quae sunt in substantia corporali, sunt de numero accidentium substantiae simplicis III 17, p. 115,4; sunt simpliciores et subtiliores substantia corporali III 17, p. 114,20. — Formae quae sustinentur in substantia corporali patientes sunt a substantiis simplicibus et spiritualibus et adueniunt ex eis III 17, p. 114,12 sqq. — *ε*) Color, figura, linea, superficies sunt coniunctae in substantia composita III 33, p. 157,8.

26) Substantiae compositae motus. a. Motus est uirtus infusa substantiis corporalibus, quae attribuit eis uim agendi et patiendi V 36, p. 323,16. 25. — Necesso est ut substantia corporea (praedicamentorum v. 23) moueatur in rem ipsius capacem et coniunctam ei III 3, p. 78,20. — b. Substantia corporalis recipit motum a simplici cf. 20 c. *γ* *δ*. Subst. corporalis non habet tantam uim recipiendi motum quantum habet subst. spiritalis, propter elongationem sui ab origine V 36, p. 324,4.

27) Substantiae compositae cum eis quae supra eam sunt necessitudo. a) Substantia corporalis elongata est ab origine V 36, p. 324,5. — b) Comparatio substantiae corporalis et spiritualis ad uoluntatem sic est, ut comparatio terrae ad caelum V 30, p. 312,11. Omnes substantiae corporales sunt mobiles a uoluntate V 37, p. 325,4. — c) Substantia composita ad substantiam simplicem quomodo se habeat cf. 20 c. — Impressio animae est in substantia composita III 22, p. 130,5. Formae quae sunt in substantia composita, prius fuerunt in substantia animae in potentia III 24, p. 134,22. Ligatio animae humanae cum substantia corporali III 56, p. 205,4. — Forma substantiarum corporaliu inuenta est in forma naturae IV 10, p. 248,4.

I. Substantia praedicamentorum.

28) Nomina. Substantia quae sustinet nouem praedicamenta II 6, p. 35,1. 7. 14. c. 7, p. 36,19. 37,14. c. 9, p. 39,26 *passim*; substantia quae sustinet praedicamenta III 2, p. 78,3. 5. c. 3, p. 78,22. 24. 26 *passim*. Substantia sustinens nouem praedicamenta III 2, p. 76,21 *etc.* Substantia sustinens praedicamenta III 4, p. 85,4. 10. 16. c. 51, p. 194,11. 14. c. 52, p. 195,19 *etc.* Substantia praedicamentorum III 8, p. 96,8. c. 10, p. 102,8 *etc.* *Pernaep* nomine substantiae nulla adiectione facta substantia praedicamentorum designatur, uelut I 16, p. 19,11. II 7, p. 36,17. 19. c. 10, p. 41,27. c. 12, p. 44,1. 15. 18. 19. 21 *etc.* V 20, p. 294,23. c. 41, p. 331, 21. *Itaque interdum substantia mundi idem sonat ac substantia praedicamentorum, uelut II 19, p. 58,25. 59,14. 19. 23. c. 21, p. 62,20* (materia quae sustinet quantitatem, id est substantia huius mundi); II 24, p. 68,12 (substantia mundi infusa est in omni quantitate quae subsistit in illa); II 1, p. 23,6 (materia corporalis, hoc est substantia quae sustinet corporeitatem mundi); cf. V 41, p. 332,2: deus formauit substantiam, id est hunc mundum (cf. n. 24 b).

29) Substantia praedicamentorum quomodo cognoscatur. a. Subst. praedicamentorum remota est a comprehensione sensus II 6, p. 35,10. c. 17, p. 53,22; est occultior corporeitate V 20, p. 294,23; est intelligibilis, non sensibilis cf. n. 30 b c. — b. Sci-

entia substantiae nouem praedicamentorum praecedit scientiam omnium substantiarum intelligibilium II 9, p. 40,13. in speculatione intelligibilium incipiendum est a substantia praed. II 6, p. 35, 12. subst. praed. est clauis speculandi ea quae sunt remota a sensibus II 6, p. 35,26; est exemplum praesens, subiectum significationi rerum non sensibilem II 6, p. 35,18. c. 7, p. 36,20. 23. c. 9, p. 40,1; est exemplum extremi superioris, sc. materiae universalis quae sustinet omnia II 7, p. 37,14. 22.

30) Substantia praedicamentorum quid et qualis sit. a. Substantia praed. quid sit II 12, p. 43,14. a) Materia universalis quae sustinet sensibilia et quae subiecta est illis, est substantia quae sustinet nouem praedicamenta, et nouem praedicamenta sunt forma universalis subsistens in illa II 6, p. 34,23. 27. Materia naturalis, scilicet substantia quae sustinet praedicamenta V 34, p. 320,7. materia corporalis, hoc est substantia quae sustinet corporeitatem mundi II 1, p. 23,6; cf. v. 14. Materia quae sustinet quantitatem, id est substantia huius mundi II 21, p. 62, 19. — Substantia praed. aliquando materia uel hyle, aliquando substantia nominatur II 11, p. 42,18. 43,2. 8. 11; cf. materia n. 2 c. 24 a. — b) Substantia praed. est gradus inferior naturae aut uis inferior eius II 12, p. 43,22. Subst. inferior secundum aliquid est uirtus, secundum aliquid substantia III 52, p. 197,11. 25. Subst. praed. est uirtus receptibilis formae suae ipsius III 5, p. 87,13. — c) Caelum est substantia sustinens praedicamenta III 51, p. 194,17.

b. Substantiae praedicamentorum proprietates. a) Qualitas aliqua substantiae praed. in se est simplicitas substantiae et sustentatio accidentium II 13, p. 45,12. Nouem praedicamenta sunt qualitas substantiae ib. v. 5. 7. — b) Subst. praed. eiusdem generis est cum illo a quo procedit III 9, p. 98,16; eiusdem generis est cum substantia quae est prior ea III 10, p. 101,21. 102,8. — c) Subst. praed. est species cum differentiis, propriis et accidentibus III 2, p. 77,19; sustinet genera, species, differentias, proprietates II 9, p. 40,11. — d) Subst. praed. est corpus III 7, p. 93,9; est corpus III 17, p.

117,21; in se non est corpus II 14, p. 47,20. 27; est subiectum corporis I 15, p. 19,11. — *a*) Subst. praed. est composita III 3, p. 82,3 (cf. p. 79,19); est multiplex III 2, p. 76,28; est in maxima multiplicitate III 2, p. 76,16. Multitudo quae est in substantia praed. non est eiusdem generis cum uno vero III 2, p. 76,23. — *Essentia* substantiae est una continua II 19, p. 69,20. 60,6; est aggregata ex multis unis III 2, p. 77,2; est subiectum finis et extremitatis unitatis II 21, p. 63,3; unitatem recipere non potest nisi compositam et corporam II 23, p. 66,21. — *c*) Subst. praed. est intelligibilis, non sensibilis II 9, p. 40,12; est materia non sensibilis quae sustinet formam corporis II 1, p. 23,18; sustinet omnia sensibilia II 6, f. 35,9; est terminus distinguens inter sensibilia et intelligibilia II 6, p. 35,11; cf. II 7, p. 37,11. 14; est prima substantiarum intelligibilium II 9, p. 40,2. Cf. 34 *a* β . — *r*) Subst. praed. est possibilis III 10, p. 101,11. 18. 102,1. 7; est procedens de potentia ad effectum III 6, p. 90,16. — *Subst. praed.* non est perfecta III 6, p. 90,8. 13; est magnae nobilitatis II 6, p. 35,7; non est tantae dignitatis quanta ceterae substantiae intelligibiles II 9, p. 40,15. — *Subst. praed.* non est agens, sed patiens cf. n. 83 *b*; quiescit in se cf. ib. — *o*) Tenebrositas substantiae extinxit lumen animae V 41, p. 331,23. substantia mundi densata, corpulentata, coadunata II 21, p. 62,23. eius spissitudo et grossitudo ib. v. 25. Subst. praed. est similis flammæ ignis obscurae propter humiditatem II 9, p. 41,3; est sicut aer nubilus qui prohibetur penetrari lumine ib. v. 4. — *i*) Substantiae praedicatorum cum loco et tempore necessitas. — *aa*) Substantia praedicatorum finita est III 8, p. 96,10. c. 9, p. 97,16. — *bb*) Subst. praed. non eget loco corporali ad statum uel esse suum II 14, p. 47, 15. 17; in se non est corpus, ut loco egeat, sed illa est locus quantitatis, in qua est locus certissime ib. v. 20. 24; non habet in se superficiem ib. v. 26; mouetur motu locali cf. 33 *c* *y*. inueniuntur partes eius in loco, postquam non erant in eo III 10, p. 101,8. — *yy*) Motus substantiae praed. in tempore est III 8, p. 78,25. 79,23. c. 4, p. 82,16. subst. praed. non est mobilis in non-tempore III 7, p. 94,1; non est patiens

sine mora III 4, p. 82,15; transit locum in quo mouetur tempore finito III 8, p. 95,23. 96,2; cadit infra sempiternitatem III 2, p. 78,26. — *x*. De substantiae simplicis cum quantitate coniunctione cf. quantitas 2 *a*.

31) Substantia praedicatorum unde proficiatur. *a*. Quare sit substantia nouem praed. II 13, p. 15, 18. — *b*. Substantia sustinens praedicatorum est ex alia essentia a qua finit III 51, p. 194,21; cf. III 9, p. 96, 16 (n. 30 *b* β); exemplata est ad exemplar, quod est prius ea III 3, p. 80,24; cf. III 10, p. 101,21. 102,8 (n. 30 *b* β). — *c*. Subst. praed. non est creata ex nihilo, sed composita ex suis simplicibus III 3, p. 79,19. — *d*. Subst. praed. non fuit a motore primo III 51, p. 194,26 (substantiam praed. a deo esse creatam *Discipulus contendit* II 12, p. 44,25; cf. III 1, p. 74,17). eius essentia provenit ex essentia naturae II 12, p. 43,21. 44,1. 19. 21 (cf. 30 *a* β).

32) De formis quae in substantia praedicatorum insunt. *a*. Subst. praed. sustinet aliquas ex formis III 9, p. 99,1; est uirtus receptibilis formae suae ipsius III, 5, p. 87,13. Substantia sic est constituta ut aliquid eius magis receptibile formae sit quam aliud III 5, p. 86,9. 87,6 (cf. 86,7). — *b*. Ex formis substantiae praed. quaedam sunt affixae, quaedam non affixae II 8, p. 39,17. 18. — *Forma* quae subsistit in substantia praed. in ea accidentaliter est III 10, p. 99, 21. — *Subst. praed.* inuenitur uestita aliqua forma, postquam non fuerat uestita ex illa III 10, p. 101,9. Formae in ea subsistentes procedunt de potentia ad effectum III 6, p. 90,16. — *c*. Formae substantiae sunt obuiantes sensui II 8, p. 39,20. Cf. 25 *c* β . — *d*. Formae quae subsistunt in substantia praed. patientes sunt a substantiis simplicibus et aduenientes ex eis III 17, p. 114,9; impressae sunt a substantiis simplicibus et deductae ab illis III 52, p. 195, 18. Cf. n. 25 *c* *y* *yy* et *dd*. — *Forma sustentata* in substantia praed. non est in essentia factoris primi III 10, p. 100,4. figurae vires motus, quae subsistunt in substantia praed., non sunt acquisita ab essentia factoris primi III 17, p. 116,6. 16. Formae, quae fiunt in substantia, fiunt ex intuitu animae universalis V 17,

p. 280,22. Natura sigillat et depingit figuras in substantia ll 12, p. 44,11. figurae et signa quae accidunt substantiae praed. habent esse in substantia naturae aliquo modo ib. v. 12.

33) Substantiae praedicamentorum uirtutes, passionēs, motus. a. Subst. praed. est finitae uirtutis ll 3, p. 80,4. Eius uirtus non est de essentia factoris primi ib. 12. — Subst. praed. in se non habet uoluntatem ll 7, p. 92,4. — Subst. praed. sustinet omnia sensibilia ll 6, p. 35,9; sustinet formam corporis ll 1, p. 23,18; sustinet quantitatem ll 21, p. 62,19 (cf. quantitas 2 a). — b. Substantia praed. non est agens ll 9, p. 40,20. c. 10, p. 42,4. 11. 16. ll 4, p. 83,1. c. 17, p. 117,22. quantitas prohibet substantiam praedicamentorum ab agendo ll 9, p. 40,26. c. 10, p. 41, 11. subst. praed. quieta est in se ll 10, p. 41,15. c. 7, p. 93,11; cf. c. 22, p. 130,10. — Subst. praed. est patiens ll 9, p. 40,17. 19. 41,5. ll 4, p. 83,6; probatur ll 9, p. 40,21 sqq. 41, 11 sqq. 42,10. ll 4, p. 83,6. non est patiens a factore primo sine medio ll 4, p. 82,17. 83,2. c. 5, p. 88,25. c. 6, p. 90,15. c. 9, p. 99,20; est patiens in tempore cf. 30 b i γ; est posterior eo quod patitur in non-tempore ll 5, p. 89,15. c. 9, p. 99,10. non est patiens posterior substantia praed. ll 5, p. 89,19. 26; cf. ll 9, p. 40,23. — c. Subst. praed. est mobilis ll 4, p. 83,4. a) Subst. praed. mouetur motu uario siue secundo, non uniformi ll 4, p. 83,13. 21; sequitur ordine substantiam quae mouetur motu uniformi ib. v. 27. motus secundarius substantiae praed. recurrit ad motum uniformem ll 4, p. 85,1. 4. — β) Motus substantiae praed. est finitus ll 6, p. 91,11. 25. c. 8, p. 95,9. 17; est mutabilis ll 8, p. 94,19; est receptibilis passionis ib. v. 21. — Substantia sic est constituta ut aliquid eius magis receptibile motus sit quam aliud ll 5, p. 86,7 (cf. 86,9. 87,6). — γ. Substantia praed. mouetur motu locali ll 3, p. 79,15. c. 6, p. 90,3; cf. c. 10, p. 101,8; pertransit locum in quo mouetur tempore finito ll 8, p. 95,23. 96, 2; non mouetur loco infinito ll 8, p. 95,26. 27. unaquaeque partium substantiae praed. recurrit ad locum unde mota est, et tunc unitur motus eius ll 4, p. 85,6 (innuitur dixit Alexander Aristotelis et Stoicorum). — Motus substantiae praed. in tempore est ll 8, p.

78,25. c. 7, p. 94,1 (cf. 30 b i γ). —

δ) Subst. praed. non mouetur in factore primo ll 2, p. 78,23. c. 8, p. 96, 2. 8. 15. motus eius non est ex essentia factoris primi ll 8, p. 94,24. c. ll 17, p. 116,16 (cf. n. 34 b), sed ex anima ll 3, p. 79,17. uirtus aut substantia per quam mouetur coniuncta est ei ll 3, p. 79,7.

34) Substantiae praedicamentorum locus in rerum ordine. a. Generatim dicta. a) Subst. praed. est extremum inferius ll 7, p. 37,20. c. 9, p. 40,6. 24; est ultimum (extrema) rerum ll 2, p. 75,11. c. 10, p. 100,15. Non est patiens posterior substantia praed. ll 5, p. 89,19. 26. Subst. praed. est exemplum extremi superioris, sc. materiae universalis quae sustinet omnia ll 7, p. 37,14. 22. — β) Prior quam substantia praed. est substantia necessaria ll 10, p. 101,18. 102,2. 3. — Subst. praed. sequitur post sensibilia in ordine ll 6, p. 35,16; est terminus distinguens inter sensibilia et intelligibilia ll 6, p. 35,11; cf. ll 7, p. 37,11. 14; est prima substantiarum intelligibilium ll 9, p. 40,2; est quasi centrum ad ceteras substantias intelligibiles ll 9, p. 40,25; non est tantae dignitatis quanta ceterae substantiae intelligibiles ll 9, p. 40,15. in speculatione intelligibilium incipendum a substantia nouem praed. ll 6, p. 35,12; cf. ll 9, p. 40,13. — b. Subst. praed. factori primo opposita est ll 10, p. 100,16; non est coniuncta factori primo ll 2, p. 79,6 (i. e. non est proxima a factore primo; itaque non repugnat illud ll 2, p. 76,4; si substantia praedicamentorum non coniungeretur factori primo, non existeret uno ictu oculi ll 2, p. 76,4, quo loco illud coniungi factori primo idem uellet ac pendere ab eo). inter factorem primum et substantiam praed. est subst. media ll 24, p. 71,3. ll 51, p. 194,11. 14; probatur ll 1 sqq. p. 73,14 sqq. c. 11, p. 102,17 sqq. c. 13 sqq. p. 105,25 sqq. — Subst. praed. non fuit a motore primo ll 61, p. 194,26; non recipit substantialitatem a primo factore sine medio ll 6, p. 91,5. Virtus eius non est de essentia factoris primi ll 3, p. 80,12. motus eius non est ex essentia factoris primi ll 8, p. 94,24. figurae uires motus quae subsistunt in subst. praed. non sunt acquisite ab essentia factoris primi ll 17, p. 116,16. forma sustentata in subst. praed. non est in essentia

factoris primi III 10, p. 100,4. Subst. praed. non mouetur in factore primo III 2, p. 78,23. c. 8, p. 96,2. 8. 15. factor primus non est motor substantiae praed. nullo mediante III 6, p. 91, 29. c. 7, p. 92,2. 9. 93,7. 94,2. 17. 95,4. c. 11, p. 102,12. subst. praed. non est patiens a primo factore sine medio III 4, p. 82,17. 83,2. c. 5. p. 89,25. c. 6, p. 90,15. c. 9, p. 99,20. — c. Eius cum substantia simplicis necessitas. —) Subst. praed. sequitur substantiam simplicem III 3, p. 82,8; cf. III 4, p. 84,27. — Subst. praed. continetur substantiis spiritualibus *sive* simplicibus II 24, p. 69,16. III 4, p. 81, 16. Subst. simplex est forma substantiae praed. III 3, p. 81,22. Forma substantiae spiritualis penetrat et circumdat formam substantiae praed. III 18, p. 120,17. 19. — Formae sustentatae in substantia praed. impressae sunt a substantiis simplicibus et deductae ab illis III 52, p. 195,18; patientes sunt a substantiis simplicibus et aduenientes ex eis III 17, p. 114,9; *probat*ur ib. v. 11 sqq. — *Præterea* cf. n. 20 c. — *ρ*) Subst. praed. anima et intelligentia continetur III 3, p. 81,25; contingitur a substantia animae III 3, p. 80,8. anima unita est cum substantia et commiscuit se illi V 41, p. 831,21. motus substantiae praed. est ex anima III 3, p. 79,17. Tenebrositas substantiae extinxit lumen animae V 41, p. 831,23. — *γ*) Subst. praed. provenit ex essentia naturae II 12, p. 43,21. 44,1. 19. 21; est gradus inferior naturae aut uis inferior eius II 12, p. 43,22. inter substantiam praed. et naturam conuenientia est II 12, p. 44,1. 16. 21. — Natura sigillat et depingit figuras in substantia II 12, p. 44,11. figuras et signa quae accidunt substantiae praed. habent esse in substantia naturae aliquo modo II 12, p. 44,12.

II. Substantia sensibilis.

35) Proprietates et genera eius. a. Extremitas substantiae sensibilis est figura et species V 4, p. 309, 28. — Denudatus a substantia sensibili est quasi ignarus eius factus III 56, p. 204,20. — *δ*. *Diuiditur* in substantias compositas ex elementis et substantias quae sunt supra elementa V 21, p. 267, 18. — *Inductio* omnium substantiarum sensibilium V 12, p. 278,11.

36) Eius materia et formae. a. In substantiis sensibilibus in sua universalitate *sive* particularitate non

est nisi materia et forma II 24, p. 69 9; cf. V 12, p. 278,16. — *b*. Reductio substantiarum sensibilium in suam formam in intellectu V 12, p. 278,12. abstrahere formas substantiarum sensibilium a suis materiis V 12, p. 278, 18. — Subst. sensibilis propter suam spissitudinem non est receptibilis multarum formarum V 16, p. 287,24. *sed* est comes unius formae ib. 288,1. — Formae substantiarum sensibilium defluxae sunt a formis substantiarum simplicium IV 17, p. 249,17.

E. Substantiae uariae diuisiones.

37) Substantia altior (*syn.* superior, *opp.* inferior) cf. n. 5 a. c.; animae III 15, p. 111,18. c. 23, p. 132,12. 15. 16. c. 24, p. 134,16. 22. 24. 135,1. 3. c. 25, p. 139,9. c. 40, p. 169,23. c. 41, p. 172,8. c. 43, p. 175,1. c. 49, p. 190,9. c. 56, p. 203,20. IV 1, p. 212,11 *passim*; caeli II 10, p. 41, 28; composita (*opp.* simplex) cf. n. 22; corporea *sive* corporalis (*opp.* spiritualis), ib.; corporis III 17, p. 117,9. V 16, p. 288,10; corporis mundi II 17, p. 53,20; elementorum II 10, p. 41,28; inferior (*opp.* altior, superior) cf. n. 5 a. c.; intelligentiae II 20, p. 61,21. III 2, p. 77,25. c. 9, p. 98,24. 99,2. 6. 9. 13. 19. c. 15, p. 111,20. 23. c. 25, p. 139,9. c. 26, p. 142,16. c. 41, p. 172,5. 6. c. 43, p. 173,3. c. 48, p. 187,20. 24. c. 49, p. 188,13. 190,9. c. 56, p. 203,18. c. 57. p. 207,14. 26. IV 12, p. 238,1. V 1, p. 258,12. 13. c. 2, p. 261,1. 2. c. 4, p. 264,6. c. 7, p. 268,8. c. 13, p. 280,20. c. 14, p. 282,9. c. 18, p. 288,6. 12. 19. c. 18, p. 291,4. 7. 8. 9. c. 28, p. 308, 17. c. 35, p. 322,11. 12; intelligibilis (*opp.* sensibilis) cf. n. 9 et 30 b c; materiae V 39, p. 829,19; media cf. n. 9; naturae II 12, p. 44,4. III 56, p. 203,21; particularis (*opp.* universalis) cf. n. 7; praedicamentorum cf. n. 28; prima (*opp.* secunda), cf. n. 1 c; prima (*opp.* media), cf. n. 8; secunda (*opp.* prima), cf. n. 1 c; sensibilis (*opp.* intelligibilis) cf. n. 35–36; simplex (*opp.* composita), cf. n. 9; spiritalis (*opp.* corporea) cf. n. 9; superior (*syn.* altior, *opp.* inferior) cf. n. 5 a. c.; universalis (*opp.* particularis) cf. n. 7.

SVBSTANTIALIS. Forma substantialis cf. forma n. 41. Forma prima est forma substantialis, non substantia absolute III 87, p. 162,11. V 22, p. 298,16. Forma prima substantialis non est nisi una

V 26, p. 304,18. Formae substantiales non possunt separari a materia quae sustinet eam nisi intellectu resolvendo et componendo II 23, p. 66,11. — Differentia ansubstantialis III 37, p. 162, 21. V 5, p. 264,19.

SVBstantialITAS. 1) Intellectus substantialitatis I 6, p. 8,18. 22. III 52, p. 196,26. 197,1. 3. 7. 9. Substantialitas est praeter accidentalitatem II 17, p. 54,21. Vtrum substantialitas subsistat in esse V 8, p. 270,1. Substantialitas non est separata ab essentia materiae V 7, p. 269,17: non est forma materiae ib. v. 18 (cf. V 8, p. 270,6. 9). materia dedit omnem substantialitatem V 16, p. 286, 16. — 2) Communitas substantiarum simplicium in substantialitate IV 1, p. 212,15. Radii qui (vires quae) fluunt a substantiis simplicibus, non sunt praeter intellectum substantialitatis III 52, p. 196,24. 26. — Substantia praedicamentorum non recipit substantialitatem a primo factore sine medio III 6, p. 91, 5. — 3) Causa dignior est intellectu substantialitatis causato III 52, p. 197,1. substantia simplex dignior est ad intentionem substantialitatis quam substantia praedicamentorum III 6, p. 91,3.

SVBTILIARE animam V 36, p. 322,13. Formae sensibiles subtiliantur in sensu et in existentione III 37, p. 164,12.

SVBTILIS (*opp.* spissus). 1) Ex omni subtili fluit forma eius III 18, p. 120,8. Subtile pertransit oppositum III 14, p. 108,16. Spissum non coniungitur subtili nisi per medium III 51, p. 194,1. — 2) Aer subtilis III 51, p. 194,7. IV 2, p. 216, 18. Corpus subtilius magis unitum III 57, p. 206,17. Esse subtile, subtilius cf. esse 5 d. Forma subtilior est quam materia III 14, p. 108,15. formae expoliatae a materia subtiliores III 25, p. 141,5. Forma propinquior primae est subtilior V 20, p. 295,7. Forma intelligentiae est subtilis V 21, p. 296,24; cf. intelligentia 3 b. 3. Materia proxima perfectioni est subtilis IV 2, p. 215,15. Scientia de voluntate est subtilis V 40, p. 329,22. Substantia quo magis est subtilis, eo magis colligit formas III 23, p. 132,13. V 16, p. 287,9. substantia intelligentiae est subtilis V 15, p. 285, 2; cf. intelligentia 2 b.

SVBTILITAS 1) Subtilitas facit influxum III 15, p. 110,1. Esse fit

obscurius et occultius propter subtilitatem suam III 56, p. 203,26. 204,7. Deus formavit subtilitate sua mundum V 41, p. 332,2. — Convenire in subtilitate V 20, p. 295,25. Recipere propter subtilitatem IV 15, p. 246,1. — 2) Subtilitas animae I 8, p. 11,8. III 15, p. 111,19. 22. c. 37, p. 164,16; animae animalis (sensibilis) III 48, p. 186,20. IV 15, p. 246,2; virium animae V 20, p. 295,25; formarum V 20, p. 295, 25; formarum sensibilium IV 15, p. 246,3; intelligentiae III 15, p. 111,22. c. 67, p. 207,15; substantiae altioris II 21, p. 63,1.

SVFFICIENS (*opp.* indigens). Factor primus est sufficiens V 25, p. 303,22.

SVMMa brevis II 20, p. 60,27. V 30, p. 312,14; horum verborum V 17, p. 289,17; sufficiens V 24, p. 301,15. conficere quandam summam IV 13, p. 239,4.

SVPERFICIES. 1) Superficies est ex quatuor punctis II 22, p. 65,9. 11; est conferibilis quatuor numeri ib. v. 10. — 2) Subsistentia superficierum in corpore II 14, p. 48,19. c. 15, p. 50, 6. c. 16, p. 53,2. corpus est locus superficiei II 14, p. 49,14. superficies accidentaliter pars corporis est II 16, p. 53,2. Superficies substantiae III 18, p. 121,19. color, figura, linea, superficies in substantia composita coniuncta sunt III 33, p. 157,8. — 3) Forma ex-pausa super superficiem III 34, p. 158, 20. — Color sustinetur in superficie corporis III 35, p. 161,17. in superficie corporis apparet lumen III 16, p. 113,4. lumen apparet cum coniungitur superficiei corporis III 35, p. 161,8. — 4) Quantitas infusa in superficie primi caeli II 16, p. 50,29. Superficies primi caeli est finis mundi II 16, p. 51,3. Superficies altior caeli continens II 24, p. 69,1.

SVPERFLVVS. Virtus expellens foras superfluum materiae in vegetabilibus et animalibus III 44, p. 178,16.

SVPERIOR (*syn.* altior, *opp.* inferior). 1) Superius est unum III 33, p. 157,17. multa habent esse in superiore ib. v. 16. — Forma superior est unitas II 32, p. 64,5. Vnitas est superior materia et forma V 31, p. 315,8. — 2) Superius est formae similis III 3, p. 81,17. forma est superior materia IV 11, p. 235,26. Forma venit

a superiore V 42, p. 335,9. — Vnaquaeque substantia est materia subiecta ei quod est superius ea III 42, p. 173,21. — Substantiae quo sunt superiores, sunt similiores materiae primae IV 10, p. 232,6. Materia est in extremo superiori V 4, p. 263,15. — 3) Contineus superius est contento III 3, p. 81, 26. Substantiae quanto fuerint simpliciores, tanto erunt magis collectivae (receptibiles) formarum III 49, p. 189,6. IV 10, p. 232,5. V 16, p. 287,19. Substantiae simplices sunt superiores compositis IV 4, p. 217,13. Simplex compositum est ad id quod superius est eo IV 4, p. 218,23. Superius ex elementis est unitius et simplicius quam inferius V 42, p. 333,24. Forma quo superior, erit unitior et magis definita in materia V 21, p. 297,22. Superius est nobilior inferiori III 51, p. 195,5; est subtilior, simplicior, fortius, unitius inferiori III 56, p. 202,20. Rotae quo sunt superiores, tanto sunt maioris corporis et subtilioris essentiae et fortioris actionis et simplicioris motus III 50, p. 191,4. — 4) Superius est agens in inferiori V 19, p. 294,15. c. 21, p. 296,9. Si substantia corporalis recipit formas ab alia substantia, haec est superior ea III 17, p. 117,23. Virtus superior eorum quae sunt et eius essentia est in inferiori V 80, p. 313,4. — 5) Esse superius, cf. esse 4 d; extremum superius, cf. extremum 2; forma superior, cf. forma 41; substantia superior cf. substantia 5 a. c.

SVPERIORITAS. Diversitas substantiarum in superioritate et inferioritate V 37, p. 324,14.

SVPERPONERE. Genus superponitur super differentiam III 41, p. 172,17.

SVPPLEMENTVM et perfectio totius potentiae et maiestatis III 55, p. 201,4.

SVpra (opp. infra). Voluntas est supra formam V 42, p. 334,23. Quomodo intelligentia apprehendat quae supra eam sunt V 1, p. 259,5 sqq.

SVPREMVS cf. s. v. infimus.

SVSCEPTIBILIS multarum formarum V 16, p. 287,25.

SVSPENDERE. Suspendi a datore bonitatis V 43, p. 338,25.

SVSPENSIO animi in virtute V 43, p. 338,17.

SVSTENTARE (syn. sustinere). Sustinens est dignius sustentato V 23, p. 299,22 sqq. Sustinens indiget sustentato et sustentatum sustinente V 25, p. 303,24. Substantiae intelligentes sustentantur aliae in aliis II 5, p. 34,4. Forma est sustentata cf. forma 2 b.

SVSTENTATIO accidentium V 22, p. 299,2. sustentatio accidentium est aliqua qualitas substantiae praedicamentorum II 13, p. 45,12. Sustentatio coloris et figurae in quantitate II 5, p. 34,6; quantitatis ad colorem et figuram V 19, p. 294,9. Forma propter sustentationem sui in materia accidentis (accidentalis) est III 36, p. 162,6. V 22, p. 298,24 (sed cf. ib. p. 299,4. 11). sustentatio substantiarum ad formas V 18, p. 291,14; intelligentiae et animae ad formas intellectus V 19, p. 294,6; materiae primae ad formas ib. v. 5. Sustentatio substantiae ad novum praedicamentum V 19, p. 294,8; quantitatis in substantia II 5, p. 34,3. 6; unitiois essentialis V 18, p. 291,12.

SVSTENTATRIX diversitatis V 22, p. 298,15; formae (formarum) V 16, p. 287,22. 288,13. c. 18, p. 292,5. c. 32, p. 316,15; scientiae V 32, p. 316,13. Materia est sustentatrix et forma sustentata V 23, p. 299,16.

SVSTINERE (syn. sustentare). 1) Cur creatum patiens sit duo, sustinens et sustentatum V 25, p. 303,13 sqq. sustinens indiget sustentato et sustentatum sustinente V 25, p. 303,24. Sustinens et sustentatum sunt finita V 25, p. 304,8. sustinens terminatur a non-sustineute, non-sustinens a sustinente ib. v. 9. — 2) Anima sustinet corpus II 24, p. 70,1. substantia animae (animae et intelligentiae) sustinet omnia I 8, p. 11,10. 12. III 49, p. 190,9. Color, figura et similia accidentia sustentantur in quantitate, quantitas in substantia II 5, p. 34,9. Materia est sustinens, sustinet formam etc. cf. forma a. 2 b. n. 13 d a; materia n. 8 c. omnes formae sustentantur in materia prima II 5, p. 34,7. formae diversae non prohibentur in uno sustinente, nisi cum locus impedit V 18, p. 290,22. Substantia altior sustinet inferiorum III 57, p. 207,21. Praeter substantiam non est sustinens nisi substantia simplex III 17, p. 117,14. Unitas sustinet omnia V 31, p. 315,21.

T.

TABVLA. Videre materiam tamquam tabulam propositam V 35, p. 321,22. Materia subiecta voluntati et formae est, sicut tabula V 38, p. 326,25.

TALITAS. Remotione talitatis remouetur conuenientia III 1, p. 74,8. remotio talitatis est ratio distantiae ib. v. 7.

TEMPORALIS. Substantia simplex non temporalis III 57, p. 206,5.

TEMPVS. 1) Tempus cadit infra sempiternitatem III 3, p. 78,25. tempus in extremo inferiori est contra sempiternitatem in extremo superiori III 27, p. 144,5. — 2) Omnis motus est in tempore III 29, p. 149,1. Quicquid mouetur a mouente in non-tempore, est mobile in non-tempore III 7, p. 93,26. si est aliquid mobile in tempore, oportet ut sit aliquid mobile in non-tempore III 7, p. 94,3. — Cf. motus 4 c., mobilis 2, mouere 3, motor 2. — Patiens in non-tempore prius est eo quod patitur in tempore, et e contrario III 5, p. 88,28. 89,5. c. 9, p. 99,5. non est patiens posterius patiente in tempore III 5, p. 89,9. 18. — Esso quo magis ascenderit, erit eius actio durabilior sine tempore V 34, p. 320,22. Cum una fuerit actio, faciet multa sine tempore V 34, p. 320,24. — Locus infinitus tempore finito transiri non potest III 8, p. 95,22. 96,4. — Opus penetrabile in non-tempore III 15, p. 109,28. — 3) Virtus dei agit in omnibus sine tempore III 15, p. 111,26. Voluntas agit omnia sine tempore III 16, p. 113,22. V 39, p. 328,12. voluntas agit sine tempore in materia esse V 37, p. 324,20. exitus formae a voluntate sine tempore V 41, p. 330,22. — Materia fuit creata cum creatione formae sustentatae in ea sine spatio temporis V 42, p. 334,12. forma composita est cum materia sine tempore V 27, p. 306,8. 14. materia apicea debilitatur ad subito recipiendum actionem voluntatis sine tempore V 39, p. 328,22. materia est mobilis a voluntate in tempore V 39, p. 328,24. quomodo materia et forma sint in tempore V 31, p. 314,7. — Substantiarum aliae fluunt in tempore, aliae in non-tempore III 13, p. 108,1. Substantiae intelligibiles quomodo ad tempus se habeant cf. substantia

16 b = γγ. — Actio intelligentiae et animae sine tempore est V 39, p. 328,25. intelligentia et anima mouentur in non-tempore III 48, p. 187,14. 17. intelligentia inspirat animae formam intelligibilem sine tempore V 37, p. 324,25. — Substantiae praedicatorum cum tempore ratio cf. substantia 30 b = γγ. — Diffusio luminis subito sine tempore V 39, p. 328,16.

TENEBRAE animae I 2, p. 5. 3. Lumen solis permiscetur tenebris IV 14, p. 244,15.

TENEBROSITAS aëris V 11, p. 276, 14; luminis materiae infusi V 14, p. 243,1. tenebrositas prohibet substantiam corpoream a conferendo se III 15, p. 110,13. 111,3. tenebrositas substantiae extinguit lumen animae V 41, p. 331,23.

TENVITAS animae III 37, p. 164,16.

TERMINABILIS cf. essentia 4 c.

TERMINABILITAS in fine quietis propter elongationem ab origine unitatis V 31, p. 315,18.

TERMINARE (syn. finire). Sustinens terminatur a non-sustinente et non sustinens a sustinente V 24, p. 304,9. Substantiae simplices sunt terminatae a causa V 28, p. 308,25. Forma intelligentiae est terminata IV 20, p. 254,6. Omne sensibile et intelligibile terminatur per suam formam et figuram V 29, p. 309,21.

TERMINATIO virtutis principii II 21, p. 63,5.

TERMINATRIX. Forma est terminatrix materiae V 29, p. 309,19.

TERMINVS. I. Terminus i. e. finis. Termini aequidistantiae III 56, p. 203,14. Terminus superior caeli II 24, p. 68,14. terminus creationis, i. e. principium unitatis materiae et formae V 28, p. 303,11. c. 29, p. 310,15. c. 30, p. 312,16 (cf. principium creationis, principium I 3). termini dispositionis voluntatis V 40, p. 330,5. terminus conueniens utrorumque extremorum II 7, p. 37,11. forma et materia non habent terminum V 6, p. 267,5 (Disc.). terminus generationis V 28, p. 306,4. figura est terminus circumdatus quantitate II 8, p. 38,29. termini intelligentiae V 28, p. 308,18. ultimus terminus quietis V 30, p. 313,5. substantia praedicatorum est terminus distinguens

inter sensibilia et intelligibilia II 6, p. 35,11. terminus simplex II 16, p. 52,6. ultimus terminus substantiae spiritualis V 30, p. 311, 9. radii substantiarum simplicium excedunt terminos suos et limites III 52, p. 196,9.

II. Terminus, i. e. ultima pars orationis. Complexiones terminorum III 1, p. 75, 7. definitio terminorum propositionum III 15, p. 103,26. 28. termini definiti III 11, p. 103,15. insentio terminorum I 1, p. 2,19. ligatio terminorum in affirmatione et negatione III 11, p. 104,11. 13. medium terminum ponere IV 11, p. 235,27. ordinatio terminorum in propositionibus I 1, p. 8,3. positio terminorum secundum regulas figurarum logicarum III 12, p. 104,25.

TERRA. Corpus solidum sicut terra III 16, p. 118,2. c. 35, p. 160,3. — Terra quiescit propter elongationem a primo esse V 32, p. 317,3. materia stabilis est in essentia altissimi sicut stabilitas terrae in medio caeli V 30, p. 313,19. — Lumen diffusum super terram III 54, p. 200,10. — Terra de ultimo caeli altiore uisa non esset nisi quasi punctum V 30, p. 312,6. comparatio substantiae corporalis ad spirituale, corporalis et spiritualis ad uoluntatem, est sicut comparatio terrae ad caelum ib. v. 3. 11.

THEOLOGICVS. Propositio theologica III 11, p. 104,9. 12.

TONVS non habet finem V 6, p. 267, 9. toni insunt uocibus particularibus V 43, p. 336,14. applicatio toni, i. e. motus, cum uoce V 6, p. 267,7. materiae particulares uocis sunt toni V 43, p. 336,7.

TOTALITAS corporis II 16, p. 52, 15; corporum IV 17, p. 250,12; essentiae corpora IV 14, p. 241,23; essentiae partis II 17, p. 55,17; essentiae quantitatis II 17, p. 55,24. c. 19, p. 60, 15; substantiae II 19, p. 60,14.

TOTVS. 1) Pars non est nisi totus IV 6, p. 224,11. pars signum est totius IV 16, p. 249,3. — 2) Totum, i. e. mundi uersitas (cf. mundus). a. Fabrica totius, scil. corpus uersale et substantiae spirituales continentes illud III 58, p. 208,15. — b. Totum quod est, est continuum et extensum ab extremo superiori usque ad extremum infimum IV 6, p. 226,3. —

Totum quod est, est ex materia et forma IV 6, p. 224,13. 226,5. non erat rectum ut diceretur quod unitas esset radix totius, quia unitas est forma tantum, et totum non est forma tantum, sed forma et materia IV 11, p. 236,5. — Forma prima existit in toto V 21, p. 296,15. actio formae in toto est esse V 21, p. 296,17. Materia prima sustinet totum IV 9, p. 330,24. c. 10, p. 231,23. V 21, p. 296,13. materia continet totum et totum existit in eo V 30, p. 311,4. proprietates primae materiae sunt in toto IV 10, p. 231, 23. — c. Totum est per scientiam dei et per intuitum eius et praceptum V 27, p. 307,15. totum quod est, tam spirituale quam corporale, est existens in essentia creatoris sicut aliquis intellectus in anima V 30, p. 312,19. uirtus factoris primi penetrat per totum III 16, p. 114,4. — Vnitatis prima totum retinet et totum existit in ea V 26, p. 305,24. — Voluntas est penetrans totum et continens totum II 13, p. 46,7. uoluntas est totum et totum in illa V 17, p. 289,2. uoluntas est agens totum et mouens totum V 40, p. 329,15. totum paratum est ad recipiendum formam uoluntatis III 42, p. 173,25. — d. Totum est in essentia intelligentiae V 4, p. 264,10. c. 15, p. 285,24. totum deficit ab intelligentia V 15, p. 285, 25. totum non est compositum ex intelligentia ib. v. 26. cognitio intelligentiae ducit ad cognitionem totius V 4, p. 264,12.

TRANSCENDERE sensus et sensibilia V 1, p. 258,2.

TRANSIRE (cf. pertransire, transitus). Voluntas transit per omnia V 39, p. 328,8. Forma transit per omnes substantias V 43, p. 337,17. Formae transeunt super animam (per essentiam animae) III 37, p. 164,12. 13. c. 40, p. 170,4. c. 43, p. 337,17.

TRANSITVS animae rationalis per formas intelligibiles IV 17, p. 240,9; formarum super animam III 37, p. 164,25. c. 40, p. 170,4. c. 42, p. 174,8; formarum in speculo III 40, p. 170,4; formarum resultantium in politis corporibus super ipsa corpora III 37, p. 163,10; luminia super aërem III 42, p. 174,9. c. 43, p. 175,6.

TRES, TRIA. Tria sunt origo (radix) omnium IV 11, p. 236,8. 237,16. Anima sensibilis est similis tribus IV

13, p. 239,9. Quæstio quale est est ad instar trium V 24, p. 302,12.

TVRBATIO luminis materiae infusi IV 14, p. 242,27; materiae ib. 243,4.

TVRBIDITAS luminis IV 14, p. 245,1. c. 15, p. 246,7.

V.

VACVITAS (*syn.* inanitas). Inter partes corporis non est uacuitas siue inanitas II 19, p. 60,8.

VARIETAS colorum et figurarum in animalibus, herbis, lapidibus IV 16, p. 248,10.

VBIQUE. Omne cuius essentia extensa est, essentia eius ubique est III 20, p. 127,17. essentia substantiar simplicis ubique est ib. v. 18; cf. III 18, p. 121,3.

VEGETABILIS. 1) Vegetabilia constant ex materia et forma I 14, p. 17,10. 29. 18,3. 24. Vegetabile opus habet materia ad recompensandum quod resolutum est, ut coagulante, uirtute assimilante, uirtute superfluum expellente III 44, p. 178,10. 12. 15. 16. Substantia componens partes vegetabilium una est III 44, p. 179,11. motus crescendo, alendi, generandi in uegetabilibus ab anima uegetabili est III 46, p. 181, 14 (cf. III 47, p. 184, 16). — 2) Anima uegetabilis cf. anima 12 a, forma uegetabilis V 34, p. 320,10; partes uegetabiles III 47, p. 184, 20. 24. c. 48, p. 186,6. 14.

VEGETABILITAS nec corporalis absolute, nec spiritualis absolute III 16, p. 112,14. 18; in substantia composita a substantia simplici acta ib. v. 17.

VEGETARE est actio animae uegetabilis III 47, p. 184,17; est mouere partes uegetabiles a centro ad extrema ib. v. 19; est sub uno genere cum actionibus attrahendi et pulsandi ib. v. 22.

VEGETATIO est etiam in anima animali III 49, p. 188,27.

VERBUM. I. Verbum, i. e. uocabulum humana uoce prolatum (cf. uox). Cum homo loquitur uerbum, forma eius et intellectus imprimatur in auditu auditoris et in intellectu eius V 43, p. 336,5. intellectus eius quod uerbum significat ib. v. 18. forma manifesta, — occulta uerbi ib. v. 14. 18. 23. cum prolatione uerbi habet esse materia quae sustinet for-

mam uerbi manifestam et occultam, et existentia eorum simul ib. v. 21. — Videre formam tamquam uerba disposita V 35, p. 321,24. creatio assimilat uerbo quod loquitur homo V 43, p. 336,4.

II. Verbum diuinum (cf. sapientia II; uoluntas II). 1) Quid sit uerbum diuinum. Scientia de uerbo agente, id est uoluntate V 36, p. 322,23. uerbum, scilicet uoluntas V 36, p. 323,17. — Verbum lumen est, scilicet intelligibile, non sensibile V 30, p. 313,16. — Quomodo dicatur: creator locutus est uerbum V 43, p. 336,7. — *Practerea* cf. V 36, p. 323,14 (n. 2). — 2) Verbi diuini actio. a. Verbum est uirtus infusa substantiis spiritualibus, conferens eis scientiam et uitam V 36, p. 323,14. uerbum postquam creauit materiam et formam, ligauit se cum illis, sicut est ligatio animae cum corpore, et effudit se in illis et non discessit ab eis et penetrauit a summo usque ad infimum ib. v. 17. intellectus uerbi impressus est in materia V 43, p. 336,8. per inspectam uerbi insita est forma V 30, p. 313,15. — b. Motus est uis insita a uerbo V 36, p. 323,9. differentia inter motum et uerbum ib. v. 12. 13. dictio de motu continetur sub dictione de uerbo ib. v. 8. — Actio et passio continetur intra scientiam de uerbo ib. v. 11.

VERITAS. Origo ueritatis V 38, p. 326,18.

VERVS. Esse uerum V 42, p. 335, 15. locus uerus V 31, p. 314,6.

VESTIRE. Corpus uestitum uirtute naturali III 57, p. 207,8. — Forma est uestiens V 26, p. 305,15. uestiri forma III 10, p. 101,9. V 8, p. 271,7. Materia uestitur IV 15, p. 246,7. V 26, p. 305,15. materia uestitur lumine formae V 42, p. 334,21. Lumen uestire III 45, p. 181,6. 7.

VIA eliciendi scientiam materiae et formae IV 1, p. 201,10; ad sciendam diuersitatem materiae uniuersalis et formae uniuersalis V 5, p. 264,13; ascendendi ad scientiam eius quod est supra materiam et formam V 35, p. 322,5; perueniendi ad scientiam de saeculo deitatis V 43, p. 338,8. Inquisitio in cuius uia sumus IV 8, p. 230,18. V 39, p. 328,9. — Viae uoluntatis V 40, p. 330,3.

VIDERE. Forma quae uidetur a uigilante IV 16, p. 247,21.

VIGILARE. Quomodo anima imaginetur formas rerum secundarum secundum imaginationem uigilantis V 13, p. 281,23. Forma corporalis quae uidetur a uigilante IV 16, p. 247,21.

VILITAS corporum sensibilium III 57, p. 205,11.

VINCERE. Vnitas vincit omnia V 35, p. 321,16.

VIOLENTIA. Fluxus uolentiae V 33, p. 318,10.

VIR. Applicatio uiri ad gymnasium V 26, p. 305,11.

VIRTUS (*syn. uis*). 1) De uirtute generaliter dicta. a. Vnius uirtutis operatio una III 44, p. 179,6. Esse actionis pendet ab esse uirtutis ib. v. 9. — b. Virtus superioris eorum quae sunt est in inferiori V 30, p. 313,4. — Exitus uirtutis a re forti III 54, p. 199,8. — Omnis uirtus quae fuit ab aliquo circa illud fortior est III 55, p. 201,10. manifestatio uirtutis in materia propinquiori est fortior quam in materia remotiori ib. 202,12. Receptio formae in materia a uirtute efficiente non est nisi secundum praeparationem materiae ad hoc ib. v. 1. — c. Virtus agendi et patiendi est per motum V 36, p. 323,7. — Finis non est dictus nisi defectio uirtutis principii et terminatio II 21, p. 63,4. — d. Substantia inferior secundum aliquid est uirtus III 52, p. 197,11; cf. 2 b. — 2) Virtutum genera. a. Virtus diuina (uoluntatis, unitatis). a) Virtus dei sancti (factoris primi) penetrat omnia III 15, p. 111,25, c. 16, p. 114,4. Virtus diuina est finis totius uirtutis et supplementum et perfectio totius potentiae et maiestatis III 53, p. 201,3. Virtus quae facit omnia et mouet omnia III 13, p. 106,19. uirtus creatoris est in omni quod est V 30, p. 313,2. diffusio uirtutis primae in omnibus quae sunt III 16, p. 114,1. uirtus factoris primi essentialis non est finita III 55, p. 201,16. — Essentia uirtutis agentis (*i. e.* essentia diuina) IV 20, p. 254,21. — Virtus quae fuit a factore primo III 55, p. 201,11. 202,5. Quomodo possit esse ut uirtus diuina debilitetur et commutetur et corporetur III 55, p. 200,25. non est possibile ut uirtus diuina debilitetur, sed desiderio eius uires exercent se et fecerant umbram in inferioribus III 55, p. 201,8. — De uirtute agentis omnia

et mouentis omnia non defluxit quicquam ad substantiam praedicamentorum II 9, p. 41,13. — *β*) Virtus retinendi unitatis est V 39, p. 327,26. Quomodo possit esse ut uirtus unitatis diuersificetur in fortitudine et debilitate V 31, p. 315,22. Debet ut de lumine et uirtute unitatis fluat in materiam primam V 33, p. 319,3. materia acquirit ab unitate uirtutem apprehendendi V 33, p. 318,21. — Voluntas est uirtus unitatis *cf. γ.* — *γ*) Voluntas est uirtus creatoris V 39, p. 327,15; est uirtus diuina V 38, p. 326,4. c. 43, p. 337,7; est uirtus diuina adinueniens omnia et mouens omnia I 2, p. 4,14; est uirtus unitatis V 37, p. 325,16. c. 39, p. 327,26. uirtus retinendi uoluntatis est V 39, p. 327,27. uoluntas est uirtus spiritualis, sed multo excellentior quam spiritualis V 38, p. 327,5. — Voluntas est uirtus efficiens substantias intelligibiles III 57, p. 205,28. uirtus uoluntatis defluxit in materiam et ligata est cum ea sicut ligatio animae cum corpore V 37, p. 325,19. materia non recepit a uoluntate secundum quod est in uirtute uoluntatis, sed secundum quod essentia eius parata est recipere V 17, p. 289,3. — Forma suscepit uirtutem quae retinet materiam V 39, p. 327,24. Motus est uirtus defluens a uoluntate V 43, p. 337,6. Considerare uirtutem uoluntatis IV 20, p. 254,25. — Verbum est uirtus infusa substantiis spiritualibus V 36, p. 323,14. — b. Materia est uirtus ad sustinendum formam V 10, p. 275,11. essentia materiae est uirtus spiritualis V 4, p. 263,6. *Cf.* III 52, p. 197,11 (*n. 1 d*). — Hyle est uirtus receptibilis formarum sensibilium V 18, p. 291,21. — Forma suscepit uirtutem retinendi materiam V 39, p. 327,24; *cf. α γ.* — c. Virtutes substantiarum intelligibilium. a) Substantia universalis attribuit particulari uirtutem III 45, p. 180,10. Processus uirtutum substantiarum aliarum ex aliis III 11, p. 103,2; *cf. s. r. uis 1 c.* — *β*) Virtus substantiae mediae est infinita secundum suam simplicitatem, finita secundum quod est substantia creata III 3, p. 80,15. — *γ*) Anima est uirtus receptibilis formarum intelligibilium V 18, p. 291,22. — *δ*) Virtus naturalis comprehendit corpus III 57, p. 207,8; agit in corpus ib. v. 7. — Operationes in uegetabilibus et animalibus sunt ab una substantia et multis uirtutibus III

44, p. 178,21. 179,5. — Substantia praedicamentorum est finita uirtutis III 3, p. 80,4. — *d.* Virtutes hominis, animalium, uegetabilium. *a.* Omnia subiecta sunt uirtuti hominis I 2, p. 4,6. Vis animalis effluit a uirtute rationali, cuius sedes est cerebrum III 52, p. 196,14. Virtus imaginans est una de uiribus animae V 4, p. 263,18. formae subsistentes in uirtute imaginante IV 16, p. 249,11. Aer quo magis appropinquauerit uisui, penetrabitur uirtute uisibili et ramper IV 14, p. 243,17. — *p.* Virtus retinens partes materiae et assimilans eas in uegetabilibus et animalibus III 44, p. 178,13. 15. uirtus superfluum expellens ib. v. 16. (*cf. c. d.* — *c.* Virtus solis, id est uirtus diffundens lumen V 38, p. 327,8.

VIS (*syn.* uirtus). 1) Vires unde proficiantur. *a.* Omnia quae sunt conferunt uires suas III 16, p. 109,19. defluxio uirium aliarum ad alias V 17, p. 290,6; *cf.* III 11, p. 103,2. c. 55, p. 200,15. — *b.* Desiderio uirtutis diuinae uires exerxerunt se et fecerunt umbram in inferioribus III 55, p. 201,7. Motus est uis insita a uerbo V 36, p. 323,9. — *c.* Quae fluunt a substantiis simplicibus, sunt uires III 52, p. 196,22 (*hisc.*). uires quae defluunt a substantia simplicis sunt substantiae propter uirtutem earum in semetipsis, et quia fluunt ab eis aliae uires III 55, p. 200,14. Vis animalis effluit a uirtute rationali III 52, p. 196,14. uires quae fluunt a substantiis, fluunt a uiribus earum, non ab essentiis III 53, p. 198,15. uires et radii substantiarum simplicium effluunt et effunduntur, non essentiae III 52, p. 196,6. — Substantia composita acquirit uires a simplicis III 17, p. 116,4. *G.* c. 20, p. 128,15. c. 22, p. 130,2. uires substantiae corporalis sunt de numero accidentium substantiae simplicis III 17, p. 114,4. — Substantia praedicamentorum est uis inferior naturae II 12, p. 43,23. — *d.* Vires quae effluunt de corpore III 15, p. 110,9. — 2) Virium genera. *a.* Vires diuersae sunt propter diuersitatem operationum III 45, p. 179,26. — Duae uires contrariae non conueniunt in eodem V 10, p. 275,21. — *b.* Septem uires substantiarum simplicium III 27, p. 144,2. uires substantiarum simplicium et omnino uires eorum quae sunt infusae sunt et penetrantes per totum III 16, p. 114,2. uires substantiarum simplicium, utrum

finitae sint an infinitae III 57, p. 205,19. — Vires substantiae corporalis III 17, p. 114,4; *cf.* I c. — *c.* Intelligentia habet duas uires III 56, p. 203,19. Accedere cum ui intelligentiae ad ultimum quod possibile est III 56, p. 204,18. Vis intellectus est comprehendens omnia V 1, p. 253,3. — *d.* Vires animae I 8, p. 11,2. IV 16, p. 249,12. V 4, p. 263,18. uires animae occultae et manifestae I 3, p. 6,3. uis universalis (anima universalis?); *cf.* Add. et Corr.) colligens uires animae habilior est ad sustinendum multas formas quam aliqua suarum uirium III 23, p. 132,5. Anima latet in corpore cum uiribus suis, et unaquaeque uirium suarum coniungitur illi formae quae sibi conuenit in subtilitate V 20, p. 295,23. Quando uoluntas infunditur in materiam animae, fit ipsa materia uiuens, mouens, apprehendens formas secundum suam uim V 38, p. 326,16. — Vis sensibilis III 23, p. 132,9. uis colligens formas sensibiles ib. Vis uisibilis animae III 23, p. 132,6. c. 51. p. 194,6; *cf.* IV 14, p. 243,17. Vis imaginans III 37, p. 164,10; *cf.* IV 16, p. 249,12. V 4, p. 263,18. — *e.* Natura habet quatuor uires (*scil.* attrahendi, retinendi, mutandi, pulsandi) III 47, p. 184,15. IV 13, p. 239,12. Vis attrahens partes materiae III 44, p. 178,11; coagulans ib. 178,12; retentiva III 44, p. 184,18. — Vis inferior naturae II 12, p. 43,23; *cf.* n. 1 c. — *f.* Varia. Vis agendi et patiendi V 36, p. 323,16. Vis spiritalis agens corpora mobilia II 10, p. 42,1. — Vis simplex sustinens quantitatem partis II 17, p. 54,27. — Effluxio est ex impulsu, impulsus ex ui III 15, p. 109,29. uis facit influxum III 15, p. 110,1.

VISIBILIS. Impedimentum inter uisum et uisibile IV 14, p. 243,16. Virtus (uis) uisibilis, *cf.* uirtus 2 d a; uis 2 d. Formae uisibiles IV 14, p. 243,14.

VISIO imaginationis et memoriae V 41, p. 332,16. Imaginari uera uisione V 13, p. 281,24.

VISVS penetrat colorem et pertingit ad figuram et quantitatem et substantiam III 56, p. 203,24. uisus impeditur ab intendo in aërem, si aer magis elongatur ab eo IV 14, p. 243,13. Inter uisum et corpora medium pupilla et aer subtilis III 51, p. 194,6. Lumen uisus coniungitur lumini solis

propter similitudinem III 35, p. 160, 14. Formae sensibiles transeuntes super sensum uisus III 37, p. 165, 14.

VITA. Origo uitae V 43, p. 338, 21. Verbum confert substantiis spiritalibus uitam V 36, p. 323, 15. Voluntas agit in materia animali uitam V 37, p. 324, 26. — Quid homo debeat inquirere in hac uita I 2, p. 3, 30 sqq.

VITREA. Lumen penetrans tres uitreas IV 14, p. 244, 18.

VITRVM. Lumen transiens per multa uitra IV 14, p. 245, 1. uitra prohibentia penetrationem luminis ib. 244, 21.

VIVERE. Materia animae infusione uoluntatis fit uiuens V 38, p. 326, 17.

VIVVS. Compositum diuiditur in uiuum et non-uiuum II 13, p. 47, 2.

VLTIMVS. 1) Vltimum rerum ab initio distat III 2, p. 75, 11. Substantia praedicamentorum est ultimum rerum III 2, p. 75, 12. Materia universalis et forma uniuersalis sunt finis ultimus eorum quae sunt (creata sunt) V 1, p. 257, 14. c. 4, p. 262, 19. — 2) Vltima extremitas V 4, p. 262, 19; factura III 1, p. 74, 7; forma V 20, p. 295, 4. ultimum quod intellectus apprehendit V 12, p. 279, 7. ultimum substantiarum IV 20, p. 254, 4. V 31, p. 315, 19. ultimum substantiae inferius V 17, p. 289, 16. ultimum supremum, — infimum IV 18, p. 251, 5. 6. V 16, p. 288, 9. 10. ultima unitio et simplicitas V 3, p. 262, 19.

VMBRA materiae primae III 57, p. 245, 15; uoluntatis V 36, p. 323, 24. Desiderio uirtutis diuinae uires fecerunt umbram in inferioribus III 55, p. 201, 7. Quantitas confert umbram suam (i. e. formam suam) corporibus quae opposita sunt III 15, p. 110, 14.

VNA (syn. unitas; cf. unus). 1) Vna facit unitatem II 23, p. 67, 21. una est forma II 23, p. 67, 20. 68, 6. IV 12, p. 237, 19. 21; probatur IV 12, p. 237, 23 sqq. — 2) Vna uou recipit partitionem II 23, p. 67, 4; non est diuisa in quantitate nisi propter substantiam subiectam II 23, p. 67, 6. 9. — Vna simplex (prima simplex) II 8, p. 38, 15. c. 23, p. 66, 16. unae compositae II 8, p. 38, 16 (una composita *neutr. plur.* II 23, p. 66, 15). Causa mutationis unius simplici ex simplicitate et spiritualitate in compositionem et corporeitatem est elongatio ab origine unitatis et im-

possibilitas substantiae recipiendi unam in alia forma praeter hanc formam II 23, p. 66, 17. — 3) Vna est forma materiae II 23, p. 67, 20; contraria est materiae ib.; materiam ducit ad esse ib. v. 10; tenet et unit materiam ib. 68, 1. 3. quando una separata fuerit a materia unita per eam, destruetur unitio eius et fiet non-unum II 23, p. 68, 4. — 4) Formae substantiarum simplicium compositae sunt ex multis unis II 23, p. 61, 1 (cf. substantia 13 c. v.). Vna est in forma intelligentiae IV 12, p. 238, 9. forma intelligentiae et una unum sunt ib. v. 14. — Forma quantitatis est multae unae compositae II 8, p. 38, 15. forma substantiae praedicamentorum, id est quantitas, composita est ex multis unis II 23, p. 66, 27 (cf. quantitas 4 b.).

VNIFORMIS. Motus animae uniformis III 4, p. 83, 23. 84, 2. 10. 27. 85, 8.

VNIRE (cf. unitus). 1) Quicquid unit aliquid, non multiplicat illud III 33, p. 155, 21. — Omnia multa appetunt uniri IV 10, p. 220, 14. 16. — Res non unitur nisi cum suo simili V 32, p. 316, 3. Contingens unitur cum contento III 20, p. 127, 12. Cuiuscumque effectus apparet in subiecto, unitur ei III 20, p. 128, 1. — Quicquid unitur cum alio unitione spirituali, hoc et illud unum sunt V 14, p. 283, 4. Si duo substantiae oppositae in forma uiuersa a formis propriis ipsarum III 20, p. 125, 23. — 2) De natura formae est ut uniatur materiae paratae recipere eam III 14, p. 108, 19. Forma prima unita est materiae primae cf. forma 13 d. a. materia et forma appetunt uniri V 35, p. 321, 1; uniuntur simul V 33, p. 318, 13; uniuntur in esse V 27, p. 306, 23. uniuntur, quamuis non sit similitudo inter illas, propter potentiam potentia V 32, p. 316, 4. 6. *scilicet* quia obligatae sunt uoluntati V 33, p. 318, 12. — Forma intelligentiae unitur per se ipsam cum omni forma V 13, p. 280, 18 etc.; cf. intelligentia 5 a. b. a. substantia simplex unitur compositae cf. substantia 20 c. β a. Anima unita est cum substantia praedicamentorum V 41, p. 331, 21. — Esse in omnibus rebus, id est forma uiuens simplex III 41, p. 172, 7. — 3) Uniri unitione spirituali V 13, p. 280, 24. c. 14, p. 283, 4. uniri per se ipsum sine medio V 15, p. 285, 18. essentialiter uniri V 16, p. 280, 12. — Vnire, i. e. cogitando in

unum redigere *passim*, uelut IV 5, p. 220,18: donec unitas nobis fuerint partes materiae spiritualis et partes formae spiritualis.

VNITAS. I. Vnitas prima. 1) Quid sit. a. Vnitas est proprietates essentialis (*scil.* primae) V 42, p. 333,5. — b. Voluntas est ex unitate V 37, p. 325,15, immo ipsa est uirtus unitatis ib. v. 16. c. 39, p. 327,26. uoluntatis ab unitate separatio V 40, p. 329,27. — c. Bonitas quae est unitas V 33, p. 318,16; cf. V 32, p. 317,9. — 2) Qualis sit. a. Vnitas prima est unitas uera et agens per se ipsam IV 13, p. 239,22. unitas prima pura indiuisibilis agens per se ipsam IV 14, p. 242,12. unitas prima est in se sufficientia agens V 23, p. 300,21. unitas agens IV 13, p. 240,9. V 21, p. 298,2. c. 23, p. 300,21. actio unitatis V 42, p. 333,14. non fuit prima unitas agens per unitatem numeri IV 19, p. 252,3 (cf. Add. et Corrig.). — b. Vnitas prima non habet hyle V 23, p. 300,21. Vnitas prima retinet totum et totum existit in ea V 26, p. 305,25; est retentrix omnium et sustinens omnia V 31, p. 315,21. 24. unitas vincit omnia et est diffusa in omnibus et retentrix omnium V 35, p. 321,16. — c. Prima unitas uera non habet principium nec finem neque mutationem nec diuersitatem II 20, p. 61,5. — d. Vnitas prima est origo omnia unitatis et uirtutis V 21, p. 298,4. origo unitatis cf. origo 3. — 3) Quomodo materia et forma ceteraque creata ab ea pondeant. a. Materia et forma sunt principium actionis unitatis V 42, p. 333,14. materia universalis et forma uniu. sequuntur unitatem consecutione creaturae ib. p. 334,1 (cf. Add. et Corrig.). unitas est superior materia et forma, quia unitio formae et materiae non est nisi ex impressione unitatis in illis V 31, p. 315,8; cf. v. 5—7. unitas (*sc.* prima) est ordinatrix materiae et formae ib. v. 12. — b. Forma est ab unitate V 42, p. 333,5; est impressio unitatis V 39, p. 327,25; est unitas patiens ab unitate prima V 26, p. 305,24; cf. V 19, p. 252,4. materia recipit formam ab unitate V 42, p. 334,3. — Quia materia est proxima unitati, et unitas infuit in ea, facit debere ut acquirat ab ea uirtutem apprehendendi, et facit moueri ad eam ad recipiendum ab ea perfectionem; et cum recipit formam, fit per eam sciens

et perfecta V 33, p. 318,20. De lumine et uirtute unitatis fuit in materiam V 33, p. 319,3. 8. — c. Omnia appetunt unitatem V 32, p. 317,11 (cf. ib. v. 8: motus omnis rei non est nisi propter bonitatem, quae unus est). Materia mouetur ad unitatem V 33, p. 318,22. 319,3; desiderat unitatem ib. 318,4. 9; acquirit ab unitate desiderium ib. v. 9. inquisitio materiae consequendi unitatem ib. 318,16. — d. Prima unitas, quae est unitas sibi ipsi, fuit creatrix alterius unitatis quae est infra eam II 20, p. 61,3. unitas ueniens a prima unitate quae creauit eam ib. v. 2. unitas hylearis creata est ab unitate prima IV 14, p. 242,18. unitas creata a prima unitate II 20, p. 61,5. 7. 62,2. prima unitas fecit unitatem intelligentiae II 20, p. 61,20. — e. Propinquitias ad originem unitatis V 31, p. 315,16. elongatio ab origine unitatis ib. v. 19.

II. Vnitas creata. 1) Vnitas creata est unitas numeri, facta ex una. a. Vnitas patiens a prima unitate est quasi unitas numeri, hoc est debet ut sit multiplicabilis et diuisibilis V 19, p. 252,4. unitas quae sequitur unitatem primam ueram est initium numerorum numerorum IV 13, p. 240,2; cf. II 22, p. 64,9. IV 11, p. 236,3. — b. Una facit unitatem cf. una 1. — Vnitates coniunctae diuiduntur in una secundum diuisionem totius in partes III 19, p. 123,5.

2) Vnitas est forma II 20, p. 60,28. 61,26. IV 10, p. 234,23. c. 11, p. 235,3. 6. 17. 29. p. 236,6. 8. c. 13, p. 239,19. 240,11. V 9, p. 272,13. 29; cf. III 32, p. 155,5. IV 12, p. 238,15. 16. c. 13, p. 238,23. 239,15. V 13, p. 280,25. c. 16, p. 288,8; probatur IV 10, p. 235,7 sqq. unitas est forma materiae IV 10, p. 234,22; est forma tantum IV 11, p. 236,5. unitas formae V 21, p. 298,6. forma superior et inferior est unitas II 22, p. 64,5. unitas est forma existens in materia, quae perficit essentiam omnis rei et per quam factum est unumquodque quicquid est II 20, p. 60,28. formae omnium generum et omnium specierum et indiuiduorum unitates sunt ib. 61,26. intellectus unitatis non est praeter intellectum formae IV 11, p. 235,9 sqq. cf. V 8, p. 271, 1. proprietates unitatis affixae sunt formae IV 11, p. 235,18. 236,12. forma est unitas secunda impressa (patiens) ab unitate prima agente IV 14, p. 240,23. c. 19, p. 252,1.

3) Vnitatis ad materiam ratio. a. Essentia unitatis est aliud a materia IV 10, p. 234,22. 27. materia non facit unitatem, sed separationem II 23, p. 67,22. 23. — Vnitas est proprietate materiae IV 10, p. 234,21. c. 11, p. 235,12. — b. Vtrum unitas sit forma generis generalissimi, id est materiae primae V 8, p. 270,6. proprietate unitatis, quae de genere dicitur generalissimo, non est aliud quam sua essentia, sed est sua essentia; et cum hoc sit, falsa est dictio qua dicitur quod haec est res quae est receptibilis intellectus unitatis, . . . scilicet formae, quia materia non habuit esse nisi per conjunctionem formae sibi ib. v. 17. p. 271,1. — c. Materia non est nisi propter unitatem quae sustinetur in ea V 9, p. 279,20. 21. 23 (sed II 22, p. 64,26: unitates non subsistunt in materia, eo quod sunt intelligibiles; quod de unitatibus quae numerum componunt dictum est, ita ut hae unitates punctis opponantur quippe quae materia nutineantur). materia et unitas coeperunt esse simul V 9, p. 272, 22. Materia coaptabilis est proprietati unitatis propter unitatem V 9, 272,24. — d. Vnitas uestit materiam IV 19, p. 252,9. materia unitur et retinetur ab unitate V 26, p. 306,3. Inter unitatem et materiam et formam non est medium V 31, p. 315,11. — e. Vnitas diuersificatur propter diuersitatem materiae cf. 5 a y.

4) Proprietates unitatis creatae. V 11, p. 235,19. V 8, p. 270,17. c. 9, p. 272,24. a. Vnitas creata habet principium et finem II 20, p. 61, 7. 11. principium et initium, — finis et extremitas unitatis II 21, p. 63, 2. 3. — b. Essentia unitatis una est III 33, p. 155,18. — Vnitati creatae aduenit mutatio et diuersitas II 20, p. 61,8; aduenit multiplicitas et diuersitas et mutabilitas ib. v. 10; cf. n. 5 a β, γ. — c. Vnitas est origo multiplicitatis per se III 33, p. 155,14; est sustinens multiplicitatem per se ib. v. 15; est efficiens et retinens multitudinem IV 11, p. 235,19; multitudini dat esse ib. v. 20; est existens in omnibus partibus multitudinis ib. p. 21; est dignior multitudine IV 11, p. 235,22. Vnitas est origo numeri IV 11, p. 236,3. numerus componitur ex unitatibus II 22, p. 64,9. non est radix totius, quia est forma tantum IV 11, p. 236,5. — Propter multiplicationem unitatis multiplicatur numerus formarum

IV 19, p. 252,7. — d. Vnitas communis est omni rei et est in omni re IV 13, p. 240,14. Vnitas retinet et constituit omnia IV 13, p. 240,11; est collectiua et unitrix essentiae ib. v. 12 (cf. II 20, p. 61,13. III 32, p. 154,24. IV 12, p. 238,19. 21); collectiua est multarum formarum III 32, p. 155,1 (cf. V 13, p. 280,25. c. 16. p. 288,8); aduenit et coniungit rem V 26, p. 305,21; unit materiam V 6, p. 306,3 (cf. 3 d). virtus retinendi unitatis est V 39, p. 327,26. — e. Vnitas est causa rei V 9, p. 273,3. 5. 6. — Vnitas ducit ad esse II 20, p. 61,16. 20. 23. Vtrum unitas subsistat in esse V 8, p. 270,1. unitas non existit in non-esse V 9, p. 272,14. esse est ante unitatem, quia esse potest separari ab unitate et unitas non potest separari ab esse ib. v. 16 (Disc.). esse non est prius unitate ib. 273,8 (Mag.). esse quo propinquius fuerit origini unitatis, erit eius actio magis una et durabilior sine tempore V 34, p. 320,21. — f. Vnitas creata est patiens IV 19, p. 252,1. V 21, p. 298,2. c. 23, p. 305,24 (cf. 5 b α).

5) Vnitatis creatae a superiori ad inferius descensus; genera unitatum. a. Generatum dicta. α) Vnitas creata sequitur unitatem primam. Vnitas patiens sequitur unitatem agentem V 21, p. 298,2; cf. II 20, p. 61,20. IV 13, p. 240,9. c. 14, p. 242,18. V 21, p. 298,2. c. 23, p. 300,22. 25. Origo unitatis cf. origo 3. — β) Vnitati creatae aduenit mutatio et diuersitas cf. 4 b. unitas creata est diuisibilis habens varios ordines II 20, p. 61,12; cf. IV 14, p. 242,12. — γ) Secundum descensum gradus materiae ad inferius et elongationis suae a superiori fuit necesse ut augmentaretur unitas, et adueniret ei mutatio et diuersitas II 21, p. 62,15. unitates diuersae in materia simplicitate et aequalitate ib. 63,14. unitas diuersificatur in fortitudine et debilitate propter diuersitatem materiae V 31, p. 316,1. cf. IV 14, p. 242, 16 (cf. δ α). Elongatio ab origine unitatis causa est mutationis cuius simplicis ex simplicitate et spiritualitate in compositionem et corporeitatem II 23, p. 66,20. Multitudo accidit formae, quanto magis substantia elongauerit se ab origine unitatis V 42, p. 333,17. quaecumque unitas fuerit propinquior unitati verae primae, materia formata per illam

erit unitior et simplicior, et e contra, quanto remotior fuerit a prima unitate, erit multiplicior et compositior ll 20, p. 61,13. — Vnitatis intelligentiae est simplex, et formae omnium rerum non sunt nisi unitates augmentatae ll 20, p. 62,7. — *b.* Vnitatis varii ordinis. *a.)* Vnitatis i. e. forma universalis. Vnitatem primam puram indiuisibilem agentem per se ipsam debet sequi unitas hylearis diuisibilis, i. e. forma universalis sustentata in materia universali IV 14, p. 242,12. Forma universalis (prima) est unitas sequens unitatem agentem (primam) IV 13, p. 240,9. c. 14, p. 242,18. V 21, p. 208,2. forma est unitas impressa ab unitate prima V 14, p. 240,23; est unitas secunda patiens ab unitate prima agente IV 19, p. 252,1. V 26, p. 305,24. — Vnitatis quae sequitur unitatem primam est hylearis, diuisibilis; et haec est forma universalis sustentata in materia universali IV 14, p. 242,13; est hylearis, quia est sequens unitatem primam, hoc est quia est creata ab ea ib. v. 18; est multiplicabilis et diuisibilis propter materiam quae eam sustinet, etsi sit in se una ib. v. 17 (cf. v. 20); quod probatur ib. v. 21 sqq. unitas quae sequitur unitatem primam agentem facta est duo, i. e. hyle subiecta et unitas sustentata V 23, p. 300,23; indiget sustinente, i. e. hyle quae eam sustineat ib. v. 23,26. — Inter unitatem et materiam et formam non est medium V 31, p. 315,11. — *β.)* Vnitio substantiae simplicis est ex unitate quae est in ea III 32, p. 154,24. substantiae simplices sunt simplices unitates V 24, p. 301,8. unitas substantiae simplicis est forma eius III 32, p. 155,5. — Vnitatis intelligentiae est eius essentia V 18, p. 291,11. unitas est forma intelligentiae IV 12, p. 238,15. 16. c. 13, p. 238,23. 239,15. forma intelligentiae resoluitur in materiam et unitatem ll 8, p. 39,7. unitas duxit ad esse materiam intelligentiae ll 20, p. 61,16. 23; est una simplex, non diuisibilis nec multiplicabilis essentialiter, sed accidentaliter ib. v. 17; est simplicior et unitior ceteris unitatibus ib. v. 19; cohaeret primae unitati quae fecit eam ib. v. 20. Vnitatis intelligentiae comprehendit omnes unitates quae constituunt essentiam omnium rerum ib. v. 23. unitas simplex intelligentiae per se est coniungens omnes unitates ib. p. 62,7.

forma intelligentiae est unitas universalis collectiva omnis unitatis (omnis unae) IV 11, p. 238,19. 21; est forma uniens et collectiva omnis formae in sua unitate V 13, p. 280,25. c. 16, p. 288,8. Essentiae unitatum quae subsistunt in partibus materiae habent esse et existere in essentia unitatis primae (scil. intelligentiae), quoniam omnes unitates multiplicantur ex prima unitate creata, et prima unitas creata facit subsistere essentias earum, quia essentiae unitatum multiplicium non coeperunt nisi ex essentia unitatis unius ll 20, p. 61,25. — Vnitatis subsistens in materia animae augmentatur et multiplicatur ll 21, p. 62,13. — *γ.)* Vnitates quae subsistunt in partibus materiae, scilicet formae omnium generum et omnium specierum et omnium indiuiduorum ll 20, p. 61,26 (cf. *β.*). formae omnium rerum non sunt nisi unitates augmentatae ib. 62,7. — *δ.)* Vnitatis numeri discreti et quantitatis continuae. *αα.)* Numerus compositus ex unitatibus ll 22, p. 64,9; resoluitur in unitates ib. v. 23, quae non subsistunt in materia (*opp.* puncta), eo quod sunt intelligibiles ib. v. 26. — *ββ.)* Forma quantitatis resoluitur in punctum et unitatem ll 8, p. 39,6. quantitas subsistens in substantia constat ex unitatibus ll 22, p. 65,24; non est nisi unitates coniunctae ib. 64,2. effecta est ex coniunctione unitatum multiplicatarum ll 21, p. 63,20; aduenit substantiae ex unitatibus ll 22, p. 64,18; non venit in substantiam nisi ex coniunctione et constrictione unitatum in illa ll 22, p. 65,22. Probatur ll 22, p. 64,3 sqq. Puncta sunt unitates quae sustentantur in materia quae est substantia ll 22, p. 64,25. Vnitates quae quantitatem efficiunt non habuerunt esse per se antequam in materia componantur ll 23, p. 66,1 coll. v. 8. — *γγ.)* Inter unitates numeri discreti et unitates quantitatis continuae subsistentis in materia non est differentia, nisi quod illae sunt disgregatae, istae continuae ll 22, p. 64,12. — *δδ.)* Varia. Vnitates augmentatae ll 20, p. 62,8. prima unitas creata ll 20, p. 62, 2. unitas hylearis IV 14, p. 242, 14. 18. 20. unitates multiples (multiplicatae) ll 20, p. 62,3. 13. 16. c. 21, p. 63,21. unitas numeri IV 19, p. 252, 8. 4; cf. ll 22, f. 64,9 (n. 4 c); simplicitatis ll 21, p. 62,11.

VNITIO (*syn. adunatio*). I. Vnitio l. e. conlunctio. 1) Vnitio unde fiat. a. Vnitio materiae et formae fit et relinquitur unitate V 81, p. 316,7; non est nisi ex impressione unitatis in illis ib. v. 9. Vnitias quae sequitur unitatem primam agentem recipit unitiorem et facta est duo, hyle et unitas V 23, p. 300,22. — b. Vnitio formarum cum intelligentia inde est, quia recipit illas II 3, p. 30, 14. — Vnitio est similitudine III 23, p. 133,4. unitio formae cognoscentis et cogniti est secundum similitudinem V 15, p. 286,8. Vnitio substantiae cum forma fit motu III 29, p. 148, 20. — c. Omnia diuersa et diuisa tam in superioribus quam in inferioribus inquirunt unitiorem V 35, p. 321,13. unitio materiae et formae est ideo quod appetunt uniri V 35, p. 320,25. — 2) Vnitione quid efficiatur. a. Si duae substantiae oppositae in forma uniuntur, ex vnitione earum fit forma diuersa a formis propriis ipsarum II 20, p. 125,23. corpora simplicia et substantiae simplices cum uniuntur, fit ex eorum vnitione forma alia a forma cuiusque eorum III 25, p. 141, 15; item substantiae simplices et substantiae compositae cum uniuntur ib. v. 16. — b. Quicquid unitur cum alio vnitione spiritali, hoc et illud unum sunt V 14, p. 283,4. — Substantia simplex apprehendit formam per unitiorem III 29, p. 148,28; cf. c. 31, p. 152,3. V 15, p. 286,1. 8. Vnitio formae universalis cum materia uniuersali non uocatur scientia V 19, p. 293,2. — Ex vnitione luminis solia cum corporibus diuersis proveniunt lumina diuersa III 25, p. 141,18. — 3) Gradus vnitionis. a. Quicquid receperit multipliciter descendendo et unitiorem ascendendo, peruenit ad unitiorem ueram III 2, p. 77,15. — b. Vnitio materiae et formae in eorum creatioe firma, stabilis, perpetua est V 31, p. 316,14. Vnitio formarum maior et manifestior est in substantia intelligentiae, quam in natura et in animabus V 16, p. 288,3. unitio formarum rerum maior est in forma intelligentiae quam in formis ceteris III 24, p. 137,26. c. 41, p. 172,1. Vnitio formarum intelligibilium cum intelligentia uou est nobilior quam unitio formae uniuersalis cum materia uniuersali V 19, p. 293,4. — Vnitio in corpore maior, ubi est subtilius III 57,

p. 206,17. — c. Vnitio spiritalis III 30, p. 150,2. 3. 5. 7. 8. c. 31, p. 152,20. V 13, p. 280,24. c. 14, p. 283,4. c. 15, p. 286,6. c. 16, p. 286,13. c. 26, p. 304,22; corporalis III 31, p. 152, 17. Vnitio essentialis III 24, p. 137,5. 10. 11. V 15, p. 286,6. c. 18, p. 291,12. Vnitio in esse, *opp.* diuersitas in essentia V 27, p. 306,23. Vnitio particularis V 19, p. 292,23. — 4) Res unitiione coniunctae. Vnitio cum amato V 32, p. 317,16. unitio accidentis cum anima III 57, p. 206, 15, cum corpore ib. v. 14; animae cum corpore ib. v. 15, cum substantia composita III 20, p. 126,21; coloris cum quantitate II 5, p. 33,21; corporum simplicium et substantiarum simplicium III 25, p. 141,15; essentiae hominis cum essentia substantiarum spiritalium III 56, p. 205,8; intelligentiae cum formis omnium rerum V 14, p. 283,3; essentiarum substantiarum simplicium III 26, p. 142,22, figurae cum quantitate II 5, p. 33,21. Vnitio formae et materiae (formae primae *sive* uniuersalis et materiae primae *sive* uniuersalis) V 3, p. 261, 18. c. 5, p. 266,25. c. 6, p. 267,4. 16. c. 19, p. 202,23. c. 31, p. 315,7. 14. c. 35, p. 320,25; cf. IV 5, p. 221,1. principium (initium) unitiionis materiae et formae V 29, p. 310,16. c. 30, p. 311,19. 312,16. c. 31, p. 315, 16. c. 37, p. 325,26. Vnitio formarum cum intelligentia II 3, p. 30,14; formarum rerum in forma intelligentiae III 24, p. 137,26. formae intelligentiae cum forma omnium rerum V 13, p. 280,24. formae intelligentiae cum forma intellecti V 2, p. 260,23. c. 15, p. 285,1; cf. III 29, p. 148,28; formarum intelligibilium in substantia (forma) intelligentiae III 41, p. 172,1. V 16, p. 288,3. c. 18, p. 290,20, in natura et animabus V 16, p. 288,4; omnium formarum in forma animae III 40, p. 170, 22. unitio formae sustentatae in materia cum substantia simplici qualis sit III 31, p. 152,16. Vnitio formae cognoscentis et cogniti V 15, p. 285,8; formae perceptae cum substantia percipiente III 31, p. 152,3. Vnitio formarum inferiorum in formis superioribus V 18, p. 290,15. Vnitio luminis solis cum corporibus diuersis III 25, p. 141,18; materiae cum forma cf. unitio formae cum materia; naturae cum substantia composita III 20, p. 126,21; substantiarum spi-

ritualium inter se III 57, p. 206,16; substantiae simplicis cum substantia composita III 25, p. 141,17; substantiae cum forma III 29, p. 148,29; uirtutis solia cum lumine solis in aëre V 38, p. 327,9; voluntatis cum unitate V 40, p. 830,1. — 5) Vnitio id est coniunctio mente facta. Vnitio materiae universalis et formae universalis V 5, p. 221,1.

II. Vnitio l. e. simplicitas.

1) Materia necesse habet una ad suam unionem II 23, p. 68, 7. quando una separata fuerit a materia unita per eam, destruetur unitio eius et fiet non-unum ib. v. 4. — Vnitio substantiae simplicis est ex unitate quae est in ea III 32, p. 154,24. — 2) Vnitio substantiae est causa collectionis multarum formarum in ea III 32, p. 154,23. — 3) Vnitio quae maior esse non potest V 31, p. 315,24. In extremo superiori est unitio V 35, p. 321,9. — Materia et forma sunt in ultima unitione et simplicitate V 3, p. 261,18. unitio primae formae V 21, p. 298,3. Forma quo fuerit propinquior primae formae, erit simplicior et firmiter et similior formae primae in unitione et stabilitate V 22, p. 298,1. Vnitio substantiae simplicis III 32, p. 154,24; substantiae spiritualis (opp. dispersio substantiae corporeae) III 23, p. 133,22.

VNITRIX. Vnitas est unitrix essentiae IV 13, p. 240,13.

VNITVS (cf. unire). 1) Forma quo superior, eo unitior est V 21, p. 297, 22. spirituale quo magis ascenderit, erit unitius V 29, p. 310,19. Quaecumque unitas fuerit propinquior unitati uerae primae, materia unita per illam erit unitior II 20, p. 61,13. materia intelligentiae magis est unita quam materia naturae V 42, p. 333, 18,20. corpus caeli unitius et simplicius est, quam corpora elementorum, superius ex elementis unitius quam inferius ib. v. 23. — 2) Substantia quo unitior fuerit, erit magis collectiva multarum formarum III 32, p. 154,15. Formae unitae non inveniuntur nisi in materia simplici III 29, p. 149,25. Vnita singula non habent tantum uirtutis et perfectionis quantum forma simplex per se III 18, p. 119,4.

VNIVERSALIS (opp. particularis).

1) Quae conueniunt, sunt uniuersale

IV 7, p. 226,21. Proprium est uniuersalium, ut naturae eorum inueniantur in partibus eorum III 13, p. 106, 24. Si quid uniuersale est ad multas res, ipsae multae res inueniuntur in eo III 30, p. 150,24. — Res uniuersalis omnibus communis quae omnes participant IV 10, p. 232,19. — 2) Motus omnium uniuersalium V 34, p. 320, 13. — Forma quae unitur cum omnibus formis uniuersalis est ad omnes formas quibus unita est III 30, p. 150, 20. forma substantiae simplicis (intelligentiae) uniuersalis est ad omnes formas quibus unita est III 30, p. 150, 21. V 14, p. 283,15. c. 15, p. 284,5. c. 16, p. 286,14. 287,5. Materia prima uniuersalis est ad omnia sustentata in ea II 5, p. 34,13. Tres scientiae uniuersales V 36, p. 323,1. Voluntas uniuersalis V 37, p. 324,21. — Continentia uniuersalis V 4, p. 262,23. — *Præterea* cf. anima II; corpus 8; forma 9—25; intelligentia II 11; materia 6—19; modus; natura II 7; regula 3; substantia 7.

VNIVERSALITAS (opp. particularitas) II 24, p. 69,9) formarum V 14, p. 283,12. 13; materiae et formae V 43, p. 337,23; specierum IV 13, p. 240,3.

VNIVERSALITER comitari V 19, p. 293,21.

VNIVERSITAS. Vniuersitas essentiae aëris IV 14, p. 241,22; formae (formarum) IV 14, p. 241,20. V 13, p. 280,23. c. 16, p. 286,9; formarum sensibilibus III 42, p. 172,23; materiae et formae V 43, p. 337,23; essentiae materiae IV 14, p. 241,21; rerum V 18, p. 290,11; substantiarum intelligibilium III 50, p. 190,25.

VNVS. 1) α. Omnis numerus cadit sub uno IV 13, p. 239,15. Vnum est radix multiplici-tatis III 19, p. 122,23. una partes sunt multitudinis III 19, p. 123,8. natura multitudinis est in singulis unis ib. v. 9. — Omnia una in quibus diuiditur quantitas sunt conuenientia in forma unius II 23, p. 67,8. — β. Multa ex uno sunt III 32, p. 154,8. — Existencia multarum rerum in una re simplici III 32, p. 152,28 aeqq. 153,10 aeqq. multa inueniuntur (habent esse) in uno III 32, p. 154,9. 12. c. 33, p. 157,18. 20. Formae multae colliguntur in uno, nisi locus impedit V 18, p. 290, 18. 22. — c. Vna composita sunt ex

uno simplici III 19, p. 124,4. una composita multiplicata pronenerunt ex duplicationibus unius primae simplicis II 23, p. 66,15. Una composita sunt accidens compositum III 19, p. 124,12. Vnum simplex est in substantia simplici ib. v. 6. unum in substantia simplici est accidens simplex ib. v. 8. — Causa mutationis unius simplicis ex simplicitate et spiritualitate in compositionem et corporeitatem est elongatio ab origine unitatis II 23, p. 66,17. — d. Quicquid unitur cum alio unitioe spirituali, hoc et illud unum sunt V 14, p. 283,4. Omnes duae essentiae unitae quasi una III 24, p. 137,19. quicquid est cum alio unum, est id ipsum ib. v. 7. — 2) a. Esse dicitur unum V 9, p. 272,13. Quaestio an est posita est secundum ordinem unius V 24, p. 302,9. — b. Motus omnium substantiarum est ad unum et propter unum V 32, p. 316,21. 317,4. omnia appetunt esse unum ib. 317,11. — c. Superius est unum III 33, p. 157,7. Esse quo magis ascenderit, erit eius actio magis una V 34, p. 320,21. Res quo magis fuerit una in sua essentia, erit magis una eius actio ib. v. 22. cum una fuerit actio, faciet multa sine tempore ib. v. 23. — d. Vnum simile est formae IV 11, p. 236,10. 237,13. proprietates formae una est IV 11, p. 236,18. — Materia prima sustineat omnia una est IV 10, p. 231,18. collatio omnium rerum ad unum IV 10, p. 232,18. quando una separata fuerit a materia unita per eam, fiet non-unum II 23, p. 68,5. — Essentia substantiae (praedicamentorum) una continua est II 19, p. 69,30. 60,5. — e. Vnum quantitatis II 23, p. 67,8. Vnum sibi ipsi, *opp.* unum per accidens IV 12, p. 238,11. Vnum primum, — secundum ex duobus, quibus assimilatur materia IV 11, p. 237,2. 8; *cf.* ad 237,2. — 3) Vnus i. e. deus. Creator est unus IV 6, p. 222,25. V 12, p. 279,4. V 25, p. 303,18 (creatum non assimilatur uni IV 5, p. 222,27, sed est multiplex V 25, p. 303,19). Factor primus est unus uerus III 2, p. 76,16 (*cf.* IV 6, p. 224,20). Vnus excelsus et sanctus V 24, p. 301,20. — Vnus nerus non est eiusdem generis cum multitudine quae est in substantia praedicamentorum III 2, p. 76,23. — Vnus est esse necessarium V 24, p. 302,19. 303,8. Vnus est bonitas V 32, p. 317,8. 9. Omnia subiecta sunt voluntati unius magni I 2, p. 4,11. Materia est cathedra unius V

42, p. 335,23. Forma universalis est impressio ab uno uero altissimo (ab uno) IV 13, p. 239,20. V 32, p. 317,7.

VOLVME. Materia prima est quasi uolumen lineatum II 6, p. 34,16.

VOLUNTARIUS (*cf.* uoluntas). I. Voluntarius i. e. sua sponte factus. Motus uoluntarius (*opp.* naturalis) III 7, p. 92,1. 4. — II. Voluntarius i. e. ad diuinam uoluntatem pertinens. Forma uoluntaria (*opp.* forma materialis) IV 20, p. 255,6; *cf.* forma 40 b. 41 c. fin.

VOLUNTAS. I. Voluntas in creatis (*cf.* uoluntarius I). Voluntas animae mouet corpus aut quiescere facit aliquid membrorum eius V 37, p. 325,5. — Exemplum quod uoluntas uoluntatis (i. e. dei) agit formam uoluntatis in materia intelligentiae hoc est, quod uoluntas particularis, id est intelligentia particularis, agit formam intelligentiam particularem in anima V 37, p. 324,20. — Substantia praedicamentorum in se non habet uoluntatem III 7, p. 92,4.

II. Voluntas diuina (*cf.* sapientia II; uerbum II; uoluntarius II). 1) Scientia de uoluntate. a. Scientia de uoluntate est secunda pars scientiae I 7, p. 9,25. V 36, p. 322,23 *sive* sapientiae V 1, p. 257,13. Iam docuisti me scientiam de materia et forma et uoluntate secundum quod capax fui huius disciplinae et secundum quod uidisti me esse perceptibilem scientiae de uoluntate V 40, p. 328,25 (Disc.). Perfectio sapientiae est scientia de uoluntate V 40, p. 329,9. Sermo de uoluntate prolixus est V 40, p. 329,9. — Describere (i. e. definire) uoluntatem impossibile est; sed paene describitur, cum dicitur *etc.* V 38, p. 326,3 (*cf.* n. 2 a). — b. Inquirere materiam et formam utile est ad scientiam uoluntatis I 7, p. 9,20; *cf.* V 1, p. 257,12. Secundum disciplinam scientia materiae et formae est ante quam scientia uoluntatis; sed secundum esse e contrario est I 7, p. 10,12; *cf.* c. 8, p. 10,20—24. — c. Scientia de uoluntate 1° secundum quod infusa est in totam materiam et formam, 2° secundum quod cum nihilo materiae et formae est commixta V 43, p. 338,11. 16. — Difficillius de scientia uoluntatis est quomodo uoluntas, quae in se est quies, transeat per omnia et fiat motus V 39, p. 323,10. — D. Ergo quid

consulis quaerere de scientia voluntatis, postquam iam non scientiam materiae et formae? M. Oportet ut supersedeas ab inquisitione scientiae de voluntate longo tempore, eo quod omnis scientia non est nisi in illa. unde non oportet tantum intendere in aliquam scientiarum, quantum in scientiam de voluntate, quia est sublimis et lata et subtilis, et opera eius multa, et actiones diuersae. D. Ergo quid opus est speculari in scientia de voluntate? M. Postquam concesseris voluntatem esse, opus habes scientia de voluntate ad considerandum essentiam eius, et quid est et quousque peruenit, et quae eius actio et eius ab unitate separatio, et quae eius cum ea unio, et differentia quae est inter eam et materiam et formam, et inductio suarum descriptionum et suarum viarum et actionum in substantiis spiritualibus et corporalibus, et ad sciendum actiones sapientiae et opera eius et terminos dispositionis et aequalitatem in suis motibus et in suis impressionibus, et ad sciendum quietem sui motus et statum sui cursus et loca suae apparitionis et suae occultationis, et ad sciendum qualiter est forma ab ea, ante quam appareat et postea quam appareat, et cetera quae hoc sequuntur de quibus nondum inquisimus in hac disputatione. et iam disposui verba de his omnibus in libro qui tractat de scientia voluntatis; et hic liber vocatur origo largitatis et causa essendi, et debet legi post hunc V 40, p. 329, 16. — d. In scientia de voluntate continetur scientia quare sint ea quae sunt II 13, p. 45, 21. intelligere quid sunt substantiae et quales sunt et quare sunt et cetera quae accidunt eis non elicitur nisi ex scientia voluntatis V 40, p. 329, 13. Omnino haec scientia (sc. quomodo fieri possit ut virtus quae defluit a factore primo, quo longius procedat, eo magis debilitetur) non est praesentis negotii, quia continetur sub scientia de voluntate III 55, p. 202, 18. — e. Diuersitas quae est inter materiam et formam significat esse voluntatem V 25, p. 304, 5. Discernere formam a voluntate et voluntatem a motu in intelligentia discretionem certissima V 43, p. 337, 19.

2) Voluntas quid sit et quomodo ad essentiam primam se habeat V 37, p. 326, 1. a. Essentia voluntatis of, essentia 4 a. — Describere (i. e. definire) voluntatem impos-

sibile est; sed paene describitur, cum dicitur quod est virtus diuina, faciens materiam et formam et ligans illas, et diffusa a summo usque ad imum, sicut diffusio animae in corpore; et ipsa est mouens omnia et disponens omnia III 38, p. 326, 3. voluntas est virtus diuina adiuuans omnia et mouens omnia I 2, p. 4, 14; est virtus diuina omnia penetrans et diffusa in omnibus V 43, p. 337, 7. voluntas est virtus dans formam III 16, p. 113, 13; est virtus efficiens substantias intelligibiles III 57, p. 205, 23; est virtus spiritualis, sed multo excellentior quam spiritualis V 38, p. 327, 5. — Voluntas est causa agens IV 20, p. 256, 11. — Voluntas est essentia perfectionis et plenitudinis III 42, p. 173, 20. — b. Voluntas qua ratione forma dici possit: Debet ut formae sint tres: una earum forma quae est in essentia voluntatis; et haec forma, licet vocetur forma, non est nisi innuendo eam et appellando; sed secundum veritatem non est forma, quia non sustentatur in aliquo IV 20, p. 256, 15; cf. v. 10. Forma voluntaria (opp. forma materialis) ib. v. 6. — c. Voluntas est lumen primum IV 20, p. 255, 8; est lumen quod est in essentia virtutis IV 20, p. 254, 20. — d. Voluntas est virtus unitatis V 39, p. 327, 26. voluntas est ex unitate, immo ipsa est virtus unitatis V 37, p. 325, 15. voluntatis ab unitate separatio et eius cum ea unio V 40, p. 329, 27. — Voluntas unius magni I 2, p. 4, 11. — Voluntas non est diuersa in se V 37, p. 325, 13. — e. Verbum, scilicet voluntas V 36, p. 323, 17. verbum agens i. e. voluntas ib. 322, 23. — Voluntas i. e. sapientia V 42, p. 335, 5.

3) Voluntas quomodo ad essentiam primam se habeat. a. Voluntas est media inter essentiam primam et materiam formamque I 7, p. 9, 29. 10, 4. voluntas est media inter essentiam altissimam et formam quae definita est a voluntate IV 19, p. 253, 1. — Voluntas procedit a prima origine V 39, p. 328, 4. — b. Voluntas quando intelligitur non agens, est idem cum essentia IV 19, p. 253, 3. remota actione a voluntate, voluntas et essentia sunt unum; considerata cum actione est alia ab essentia V 37, p. 325, 23. — Exemplum voluntatis est anima, exemplum essentiae primae intelligentia I 7, p. 10, 9. — c. Non

est possibile ut uoluntas faciat contra id quod est in essentia V 42, p. 335,1. — *d.* Deus continet uoluntatem et quicquid materiae et formae est in ea V 19, p. 298,19.

4) Voluntas qua ratione infinita, qua finita sit. *a.* Voluntas finita est secundum effectum, et non est finita secundum essentiam III 57, p. 205,24. uoluntas infinita est considerata tantum secundum essentiam abeque actione IV 19, p. 252,19. 253,4; non est infinita secundum formam quae est defluxa ab ea ib. 252,21. — *b.* Essentia uoluntatis initium non habet III 57, p. 206,2. — *c.* Voluntas finita est secundum actionem IV 19, p. 253,5. actio uoluntatis habet initium et ideo sequitur uoluntatem III 57, p. 206,1; est finita, unde habet initium IV 19, p. 252,22. effectus uoluntatis est finitas III 57, p. 205,25. — Voluntas non est finita nisi secundum hoc quod creata est (*leg.* nisi secundum quod creatrix est uel nisi secundum quod forma quae ex ea est creata est; cf. Add. et Corrig.) V 28, p. 308,9.

5) Voluntas omnia continet mouet penetrat. *a.* Omnia subiecta sunt uoluntati unius magni I 2, p. 4,11. omnia quaecumque sunt, coartata sunt sub uoluntate, et omnia pendunt ex ea II 13, p. 46,14. 19. — Nihil est sine uoluntate, quoniam ex ea est esse omnium et constitutio eorum V 39, p. 327,16. non est possibile ut aliquid fiat sine ea I 2, p. 4,15. — Origo prima, i. e. uoluntas V 41, p. 330,18. — *b.* Voluntas est totum et totum in ipsa V 17, p. 289,2. Esse rerum in essentia uoluntatis non est nisi in quantum sunt causatae ab ea IV 20, p. 256,15. — Voluntas continet totum II 13, p. 46,8; retinet et sustinet essentiam omnium I 5, p. 7,15. uirtus retinendi uoluntatis est V 39, p. 327,27. — Voluntas penetrat totum II 13, p. 46,7; est penetrans omne V 39, p. 327,15; cf. 328,11; penetrat materiam cf. n. 6 a β aa. In substantiis spiritualibus et corporalibus sunt diversi ordines uoluntatis in penetratione et impressione V 37, p. 324,11. — Voluntas infusa est in omni V 39, p. 327,15; est diffusa a summo usque ad imum, sicut diffusio animae in corpore V 38, p. 326,5. infusa est materiae cf. n. 6 a β aa. exemplum infusionis uoluntatis in substantiis V 38, p. 326,8 sqq. — *c.* Voluntas

est agens totum et mouens totum V 40, p. p. 329,15; est mouens omnia et disponens omnia V 38, p. 326,7; est causa agens IV 20, p. 256,11. actio uoluntatis V 40, p. 329,27. 330,3. uoluntas adiuuenit omnia et mouet omnia I 2, p. 4,14; est motor, mensurator, diuisor V 42, p. 335,26. motus est uirtus defluens a uoluntate V 43, p. 337,6; est a uoluntate et ab umbra eius et a radio eius V 36, p. 323,23. discernere uoluntatem a motu V 43, p. 337,19. omnes motus deriuati sunt a uoluntate V 37, p. 325,2. omnes substantiae spirituales et corporales mobiles sunt a uoluntate V 37, p. 325,4. Primus influxus effluit a uoluntate III 52, p. 196,11. — *f.* Quia motus per quem cuncta generata sunt alligatus est uoluntati, necesse est ut motus eorum sit ex motu eius et quies eorum ex quiete eius I 2, p. 4,17. Voluntas stare facit secundum terminos et fines II 13, p. 46,19. Voluntas est in se quies V 39, p. 328,7, sed fit motus propter substantiam materiae quae ei est subiecta ib. v. 19. Quies motus uoluntatis V 40, p. 330,6. — *g.* Diuersitas actionis uoluntatis accidit ex materia quae recipit actionem eius, non ex uoluntate in se V 37, p. 324,16. Motus diffusus in omnibus substantiis a uoluntate est diuersus in fortitudine et debilitate propter diuersitatem substantiarum recipientium, non propter diuersitatem uoluntatis in se V 37, p. 325,9. — *d.* Non est possibile ut uoluntas faciat contra id quod est in essentia V 42, p. 335,3. — *e.* Voluntas agit siue tempore, motu, instrumento, loco III 16, p. 113,22; penetrat omnia et agit omnia siue tempore propter suam magnam fortitudinem et unitatem V 39, p. 328,11. — *c.* Voluntati conuenit facere rem et eius oppositum V 25, p. 304,6. Termini dispositionis uoluntatis V 40, p. 330,5. — Voluntas apparitio et occultatio V 40, p. 330,7; uiae ib. v. 4; descriptiones ib. v. 3; opera ib. v. 4; umbra et radii V 36, p. 323,24; uirtus IV 20, p. 254,20. Aequalitas in motibus et impressionibus uoluntatis V 40, p. 330,5. — *v.* Quomodo lumen defluxum a uoluntate possit aliud alio esse propinquius origini IV 19, p. 252,11. 253,5 sqq. Propinquitas luminis ad uoluntatem non est corporalis ib. 253,14. — Quicquid fuerit uoluntati propinquus, est perfectius V 17, p. 289,15.

6) *Materia universalis et forma universalis* quomodo ad voluntatem se habeant. a) *Voluntas*, a materia et forma diversa, nihilominus intime cum eis coniuncta est. α) *Voluntas a materia et forma diversa.* αα) *Voluntas est aliud quam materia et forma* V 37, p. 325,18. 21; est aliud a forma V 42, p. 335,25, quod probatur ib. v. 25 aqq. differentia inter voluntatem et materiam et formam V 38, p. 226,21. 23. c. 40, p. 330,1; discernere formam a voluntate V 43, p. 337,19. distinguere formam a voluntate difficile est V 28, p. 308,7. *Materia* in natura sua diversa est ab essentia voluntatis III 16, p. 113,15. — *Voluntas qua ratione forma dici possit, qua ratione non possit* IV 20, p. 255,10. 16. 18. — ββ) *Voluntas est media inter essentiam primam et materiam formamque* cf. 3 a. forma est media inter materiam et voluntatem V 39, p. 328,2. voluntas est supra formam V 42, p. 334,23. — γγ) *Voluntas cum nihilo materiae et formae permixta est* V 43, p. 338,16. *Materia* non recipit essentiam voluntatis a qua recipit formam V 41, p. 331,2. *materia non movetur ad consequendam essentiam voluntatis, sed movetur ad consequendam formam quae creatur ex ea* V 32, p. 318,3. — δ) *Voluntas cum materia formaeque coniuncta.* αα) *Voluntas infusa est materiae et formae* V 39, p. 329,4; in totam materiam et formam V 43, p. 338,11; in tota materia V 38, p. 327,3. voluntas penetrat materiam V 38, p. 327, 3. quod forma infusa est in tota materia, non impedit, quominus etiam voluntas sit infusa in tota materia et penetrans in illa V 38, p. 327,3; quod similitudine explanatur ib. v. 7 aqq. — *Voluntas ligavit se cum materia et forma* V 36, p. 323,18; cf. V 37, p. 325,19. *virtus voluntatis defluxit in materiam et ligata est cum ea* V 37, p. 325,19. — *Materia et forma sunt rami voluntatis* I 7, p. 10,20. — *Voluntas donatrix formae sedet in materia et quiescit super eam* V 42, p. 335,23. — ββ) *Subsistentia materiae universalis et formae universalis in voluntate factoris primi* III 82, p. 153,7. *deus continet formam et quicquid materiae et formae est in ea* V 19, p. 293,19. *voluntas est locus materiae et formae* V

31, p. 314,3. 8. *voluntas continet formam* V 19, p. 293,8. *omnes formae, tam spirituales quam materiales, sunt in voluntate* III 42, p. 173,18. *formae in essentia voluntatis* IV 20, p. 254,25; cf. IV 16, p. 113,13. *forma universalis quomodo sit in essentia voluntatis* IV 20, p. 256,9 aqq. — *Forma est simplicius in essentia voluntatis quam in materia prima quae recipit illam* III 16, p. 113,13. in voluntate est omnis forma plene et perfecte V 17, p. 289,1. *formae sunt in voluntate prima perfectius, quoad esse potest, et ordinatissime et plene* V 17, p. 289,13. — *Omnis forma est in voluntate in actu respectu agentis, in potentia respectu facti* IV 20, p. 254,23. *Contra: forma absoluta est voluntati in actu ex parte facti, et est voluntati ex parte factoris in potentia* V 17, p. 289,8. — γγ) *Exemplum ligationis voluntatis cum materia formaeque* I 7, p. 10,5. *exemplum materiae et formae est sicut corpus hominis et eius forma, exemplum voluntatis est anima* ib. v. 7. *dictio voluntatis talem habet comparisonem ad dictionem materiae et formae, qualem comparisonem habet dictio intelligentiae ad dictionem animae, et qualem habet dictio materiae et formae primae ad dictionem intelligentiae* II 13, p. 47,9.

b. *Voluntas creat materiam et formam.* α) *Voluntas creatrix est materiae et formae* II 13, p. 47,8; *creavit materiam et formam* V 36, p. 323,17. *existentia materiae et formae est ex voluntate* V 39, p. 327,21. *materia et forma indigent voluntate ad habendum esse et consistere* V 31, p. 314,5. *voluntas est virtus divina, faciens materiam et formam* V 38, p. 326,4. *voluntas est factor, materia et forma factae* V 37, p. 325,22. *voluntas est actor materiae et formae* V 39, p. 327,21. *voluntas est actor, sicut scriptor, et forma acta sicut scriptura, et materia subiecta illis sicut tabula aut charta* V 38, p. 326,24. — *Materia et forma sunt rami voluntatis* I 7, p. 10,20. — β) *Forma est a voluntate* V 40, p. 330,3. c. 42, p. 335,5. *voluntas est donatrix formae* V 42, p. 335,22; *est virtus dans formam* III 16, p. 113,13; *est principium et origo formae* III 42, p. 173,18; *est origo unde venit forma* V 30, p. 312,2. *forma creatur ex voluntate* V 32, p. 318,4. *voluntas eduxit formam de potentia ad effectum* IV 20, p. 254,22. *Forma advenit ma-*

teriae a voluntate V 41, p. 330,23; venit ad materiam desuam, scil. ex voluntate V 28, p. 308,2. materia est receptrix formae ab essentia prima mediante voluntate V 42, p. 335,22; cf. c. 41, p. 331,2. noluntas influit super materiam formam uniuersalem in effectu V 33, p. 319,11. materia propria formae intelligentiae, i. e. extremitas sublimior materiae uniuersalis, recipit formam intelligentiae, quae sustinet omnes formas, a voluntate V 17, p. 288,22. totum paratum est ad recipiendum formam voluntatis III 42, p. 173,25. Cf. c. u. — Exitus formae a voluntate sine motu et sine tempore est V 41, p. 330,18. 22.

c. Voluntas quomodo in materiam formamque agat. a) Voluntas formam super materiam influit cf. b β. Voluntas mouet omnem formam subsistentem in materia II 13, p. 46,5; est mouens materiae et formae p. 47,8; adducit formam usque ad ultimum materiae II 18, p. 43,6. sigillatio diuisionum formae in materia est secundum hoc quod est in voluntate de hoc II 18, p. 46,9. formae penes voluntatem sunt ordinatae, id est competentes materiae, et sunt etiam coactae ab illa et strictae per eam ib. v. 20. aequalitas oppositionis et librationis formarum in materia ex voluntate est II 18, p. 46,17. — β) Actio noluntatis in materia est manifesta III 16, p. 118,17. ea) Voluntas educit quod habet in essentia sua et dat materiae III 16, p. 113,19. — Virtus voluntatis defluxit in materiam et ligata est cum ea V 37, p. 325,19. — βr) Materia recipit formam a voluntate cf. b β. materia non recipit essentiam voluntatis, a qua recipit formam V 41, p. 331,2. Materia acquirit lumen et splendorem ab eo quod est in essentia voluntatis V 82, p. 318,1. lumen quod materia uniuersalis de voluntate acquisiuit comparatione eius quod habet voluntas in se ualde paruum est IV 20, p. 264,26. V 17, p. 289,5. — γ) Voluntas fit motus propter substantiam materiae quae ei est subiecta V 39, p. 328,19. — Materia est mobilis a voluntate in tempore ib. v. 23. Materia mouetur ad voluntatem et desiderat eam; non autem mouetur ad consequendam essentiam voluntatis, sed mouetur ad consequendum formam quae creatur ex ea V 82, p. 318,2. — δ) Materia non recipit a voluntate secundum quod in uirtute

uoluntatis est, sed secundum quod essentia eius parata erat recipere V 17, p. 289,3. diuersitas actionis voluntatis accidit ex materia quae recipit actionem eius, non ex voluntate in se V 37, p. 324,16. quando materia fuerit spissa, remota ab origine unitatis, debilitatur ad subito recipiendum actionem uoluntatis sine tempore et sine motu V 39, p. 328,22. — γ) Voluntas ligat materiam et formam V 38, p. 326,5. uoluntas est actor coniunctor retentor materiae et formae V 39, p. 327,21. Quod materia et forma, cum diuersae sint in essentia, tamen unitae sunt simul. signum est quod obligatae sunt uoluntati et oboedientes illi V 33, p. 318,12. diuersitas quae est inter materiam et formam significat esse uoluntatem V 25, p. 304,5. — Forma suscepit a voluntate uirtutem quae retinet materiam V 39, p. 327,24. 328,3. uoluntas retinet materiam mediante forma ib. 327,27.

7) Voluntatis cum substantiis intelligibilibus ceterisque substantiis ratio. a. Voluntas est uirtus efficiens substantiis intelligibilibus III 57, p. 205,23; cf. substantia 18 et 20 a β. Voluntas non potest esse in inferioribus ex substantiis spiritualibus ex illis V 37, p. 324,8. — b. Substantia intelligentiae finita est ex superiori propter uoluntatem, quae est supra eam V 28, p. 308,17. — Forma intelligentiae est in essentia noluntatis IV 20, p. 255,21. — Cum influit uoluntas super materiam uniuersalem formam uniuersalem et unitur cum ea completurque natura eius, tunc fit intelligentia V 33, p. 319,12. Materia propria formae intelligentiae, i. e. extremitas sublimior materiae uniuersalis, recipit formam intelligentiae, quae sustinet omnes formas, a voluntate V 17, p. 288,22. uoluntas est origo formae intelligentiae V 40, p. 329,10. secundum Platonem formae sunt in intelligentia ex intuitu uoluntatis V 17, p. 299,19. uoluntas (uoluntas uniuersalis) agit in materia intelligentiae esse, i. e. formam uniuersalem quae sustinet omnes formas, sine tempore . . . similiter agit in materia animae uitam et motum essentialem, et agit in materia naturae et in materia quae est infra eam motum localem et ceteros motus V 37, p. 324,18. 20. 25. — Quando uoluntas infunditur

toti materiae intelligentiae, fit ipsa materia sciens et comprehendens formas omnium rerum; et quando voluntas infunditur in totam materiam animae, fit ipsa materia uiuens, mobilis, apprehendens formas secundum suam uim et secundum suum ordinem ab origine uirritatis et formae; et quando infunditur materiae naturae et materiae (cf. Add. et Corrig.) corporis, attribuit ei motum, figuram et formam V 38, p. 326, 14. — c. Comparatio substantiae corporalis et spiritalis ad uoluntatem sic est, ut comparatio terrae ad caelum V 30, p. 312, 12. Hoc quod materia universalis acquisiuit ex uoluntate, scilicet omnes formas sustentatas in ea, licet luminosae sint, multae et magnae, comparatione eius quod habet uolun-

tas in se, est sicut quod acquisiuit aer ex lumine solis IV 20, p. 251, 26. Id luminis quod materia acquisiuit ex uoluntate ualde minimum est comparatione eius quod in uoluntate est V 17, p. 289, 5.

VOX est materia universalis sustinens omnes uoces particulares V 43, p. 336, 13; est similis materiae universalis ib. v. 12. uocibus particularibus insunt toni, motus, distantiae ib. v. 14. applicatio toni cum uoce V 6, p. 267, 8.

VSITATVS. Esse usitatum V 11, p. 277, 4.

VTILITAS quam anima consequitur ex ligatione sui cum sensibilibus V 42, p. 332, 17. 20.

Addenda et Corrigenda.

- p. 1 v. 12 dele cum *M* de ante forma; cf. p. 12,22, 256,23.
- p. 1 ad v. 6 *praeponi*, quod ex coniectura scripsi, in epitome Campililensi exhibetur; cf. p. 341.
- p. 6 v. 27 pro *Falaquera* leg. *Falaqera*.
- p. 7 v. 8 pro *intelligentiae* fortasse cum Campililensi legendum *animae*.
- p. 11 ad v. 26 pro 'la leg. cop'la.
- p. 12 v. 8 pro *tractatus* leg. *tractatus*.
- p. 19 v. 4 pro in *his* ep. Camp. legit in *qualitatibus*, qua voce glossa contineri mihi probabile est.
- p. 19 v. 5 pro in *cis* leg. cum *AMN* et Campil. in *illis*.
- p. 20 v. 13 pro nunquam leg. *numquam*.
- p. 23 v. 13 pro *aliquid* fortasse leg. *aliud*, quae vox cum *M* (aliud) et *A* (aliquid aliud) etiam Campililensi conuenit.
- p. 24 v. 2 codicum *imagina* retinendum erat.
- p. 24 v. 11 pro *sustinetur* in leg. *sustinetur* in.
- p. 24 ad v. 20 ad hunc usum participii *declaramentem* illustrandum etiam loci III 17, p. 115,6. 7. c. 44, p. 177,2 alique conferri possunt.
- p. 27 v. 4 uerba *particulares naturales* spatiis singulis litteris interiectis eminentiora facere debui.
- p. 27 v. 19 pro *sua* conicio *causa*. ablatius *eandem* ante nomen quod ab eo pendet etiam III 50, p. 191,12. c. 53, p. 198,6 positus est.
- p. 29 v. 9 comma post eam delendum, post *ei* addendum.
- p. 31 v. 5 quod ex coniectura posui *intelligentiae*, in epitome Campil. (p. 347) legitur.
- p. 31 ad v. 10 pro *intellectivae C* leg. *intellectivae C*.
- p. 36 ad v. 19: praedicti] cf. p. 35,17-19.
- p. 39 ad v. 15 pro השכל leg. השכל.
- p. 40 v. 29 pro *Falaqera* I, § 14 leg. *Falaqera* II, § 14.
- p. 42 in annot. crit. dele numerum 27.
- p. 43 v. 22 pro *uiribus suis* leg. *suis uiribus* (cum *AMN*).
- p. 48 ad v. 2 leg. materia uel hyle *AMN* (ut fere semper). Versu proximo ante *expoliatam* adde 3.
- p. 44 v. 5 pro *fundet* leg. cum *ACM* *fundat*.
- p. 45 v. 20 pro *superfluo* leg. *superfluoibus*.
- p. 48 ad v. 20 pro ןן leg. ןן.

- p. 60 v. 4 pro *imaginare* leg. *imagina*.
 p. 67 v. 10 inter uerba non et *genus* pono copulandi signum.
 p. 64 v. 20 pro *substantiae* leg. *substantia*.
 p. 96 ad v. 13 pro *Huic* leg. *huic*; similiter ad v. 20 pro *Proponam* leg. *proponam*.
 p. 99 v. 28 post *essentialiter* comma addendum.
 p. 102 v. 22 pro *uina* leg. *una*; ib. v. 23 pro *stis* leg. *istis*.
 p. 103 v. 7 pro *horum modorum conicio harum probationum*; cf. v. 12.
 p. 108 v. 11 pro *neccantem* leg. *neo dantem*.
 p. 122. Numerus 10 in margine positus in suum locum transferendus est.
 p. 123 v. 14 contra codicum consensum *similior* pro *similius* restituendum esse nunc arbitror.
 p. 132 v. 5 pro *Vis universalis* conicio *Anima universalis*; cf. v. 8.
 p. 141 v. 7. sqq. Sententia sic distinguenda: et quia hae formae simplices habent vires fluentes necessario, sicut praedicta est eorum probatio: cum infuderint se etc. Ad *fluentes* necessario cf. III 20, p. 127,6.
 p. 141 v. 88 ante a *lumine solis* adde 21—22; ib. v. 89 ante *imaginem* adde 22, post V 7 adde p. 268,1.
 p. 151 v. 4 pro *in substantia simplici* argumentationis conexu i: *forma substantiae simplicis* postulatur.
 p. 151 v. 89 ante tamen adde 24.
 p. 164 v. 10 post *in substantia* uerba *in sensu* supplenda videntur esse.
 p. 169 v. 22—25. Locum nunc non codicum uitii deprauatum, sed interpretatione minus idonea obscuratum esse puto. Videtur enim essentia esse haec: non dicimus, substantiam animae secundum opinionem a forma exspoliari non posse, sed dicimus eam secundum effectum et esse a forma exspoliari non posse.
 p. 172 ad v. 1: manifestabo] cf. V 16, p. 286,3.
 p. 174 v. 15 an pro *ea* reponendum *eam*?
 p. 181 ad v. 13: promisi] cf. III 43, p. 175,20.
 p. 181 ad v. 16: contestatus es] cf. p. 179,1—180,2.
 p. 186 in summa pagina pro III, 47—48 leg. III, 46—48.
 p. 187 v. 85 pro v. 7 leg. v. 17.
 p. 191 in anima pag. dele signum §. post III.
 p. 191 v. 31 pro p. 198,6 leg. p. 198,6.
 p. 193 v. 32 pro v. 1—2 leg. v. 2—3.
 p. 195 v. 26 pro p. 194,4 leg. p. 195,4.
 p. 198 v. 5. Verba quod . . . fluxa nunc sana esse arbitror.
 p. 204 v. 25 pro *oculos* leg. *oculos*.
 p. 205 v. 27 insere: p. 205,14—18 = Falaquera III, §. 88.
 p. 208 v. 8 pro *animae* codicum legi debet *substantiae*.
 p. 217 ad v. 14: saepe praedixi] cf. II 7, p. 87,6. 9. III 83, p. 167,15.
 e. 56, p. 203,10. c. 57, p. 208,6.
 p. 220 ad v. 16: ad sententiam cf. I 17, p. 21,17—27.

- p. 222 ad 14: declarauit] *cf.* IV 1, p. 212,18 sqq.
 p. 223 v. 22 *leg.* *Falaqera* IV, §. 9.
 p. 224 v. 26 *leg.* *Falaqera* IV, §. 10.
 p. 226 v. 16 ante *intelligibiles* inserendum uidetur esse *substantiae*.
 p. 226 ad v. 17. Locus fortasse ex usu ad p. 314,16 commemorato explicari potest.
 p. 227 ad v. 16: praemisi] *cf.* II 24, p. 69,9. 12. III 57, p. 209,24. IV 4, p. 219,9.
 p. 229 ad v. 18: Ablatus corpore, quem ex coniectura scripsi, epitome Campillifensi approbatur.
 p. 242 post v. 27 adde: p. 242,10—245,3 = *Falaqera* IV, §. 22.
 p. 246 ad v. 22: praemissarum] *cf.* p. 218,1 sqq. (*cf.* p. 133,18; 142,23).
 p. 252 v. 3 nisi cum N et epit. Camp. delendum. Apud *Falaqeram* pro באחרות המספר fortasse legendum באחרות המספר; namque in codice Parisino prima littera utrum כ au ב significet, hoc loco certo iudicari non potest. Sed utcumque de *Falaqera* iudicandum est: sententiam hanc esse oportet: et non fuit prima unitas agens per se ipsam ut per unitatem numeri.
 p. 256 v. 7 post *materiae* semicolon ponatur.
 p. 261 v. 82 ante *materia* add. 11.
 p. 262 v. 5 pro *intellectus leg. intelligentia*; *cf.* v. 12.
 p. 262 ad v. 5 pro *cf.* 120,6. 9 *leg.* *cf.* v. 12; 13—14.
 p. 264 v. 5 *leg.* *quicumque*.
 p. 270 v. 14 ante uerba *materia et forma* et post ea commata ponenda sunt.
 p. 270 v. 22 *leg.* *exstilit*.
 p. 272 v. 14 itemque p. 274 v. 10, p. 276 v. 13, p. 300,17 scribere *deleui non-esse*, similiter p. 286 v. 16 quod-est.
 p. 277 ad v. 25: posuimus] *cf.* I 10, p. 13,16.
 p. 281 ad v. 22: memor esto] *cf.* III 42, p. 173,27. 174,5. 13 (IV 16, p. 247,20).
 p. 283 ad v. 15 pro *deleui leg. deleui*.
 p. 285 ad v. 24: dicitur] *cf.* V 4, p. 264,10 et supra p. 283,26.
 p. 286 v. 4 pro *in eo* contra codicum consensum scribendum est *in ea*.
 p. 288 ad v. 5: feci te] ad sententiam *cf.* IV 20, p. 254,20.
 p. 290 v. 11 ante *rerum* desidero *formarum*; *cf.* V 14, p. 283,13 c. 16, p. 286,3.
 p. 293 ad v. 12: dixisti] *cf.* V 18, p. 291,16 sqq.
 p. 294 v. 15 pro *noluerunt leg. noluerunt*.
 p. 297 ad v. 24 pro 261,24 *leg.* 251,24.
 p. 301 v. 15 pro *capi tulo leg. capitulo*.
 p. 302 v. 28 ante *non* *leg.* 3. Ib. v. 31 ante *post* *leg.* 7.
 p. 304 v. 9 scribendum *non-austimente et non-austinens*.
 p. 306 v. 27 pro p. 306,25—306,7 *leg.* p. 306,25—307,7.

p. 308 v. 10 pro *secundum hoc quod creata est* legi debet aut *secundum hoc quod creatrix est* aut *secundum hoc quod forma quae ex ea est, creata est.*

p. 312, v. 2 post *formae* distinguendum est.

p. 314 ad v. 19: praedictum est] cf. IV 4, p. 218,26 sqq. V 27, p. 306,15. 307,6.

p. 316 v. 26 *magis* delendum, ut quae hic dicta sunt adiectione p. 317,1 data (*quo magis remotior*) incrementum accipiant.

p. 318 ad v. 18: praedictum est] cf. V 19, p. 292,21.

p. 319 v. 21 pro *hylae* illud codicum *hyle* (sensu plurali dictum) retinendum est.

p. 320 v. 1 dele comma post *principio* positum.

p. 320 ad v. 2 post *intellectivae* adde C.

p. 321 v. 10 pro *divisa* leg. *divisa*.

p. 322 ad v. 16 verba *et delectabile* N uncis includenda sunt.

p. 325 ad v. 12: praedixi] cf. V 32, p. 316,24. c. 37, p. 324,15 etc.

p. 326 v. 19 post *naturae* et adiunge cum *Falaqera materiae*, ut homotelenton eueat.

p. 328 ad 20 pro *sed* lege: *sed* (litteris non resupinis).

p. 330 v. 18—19 leg. *noluntate*, v. 20 leg. *aquae emanantis*.

p. 332 ad v. 24: in quo eramus] cf. V 41, p. 331,9.

p. 333 v. 29 pro *scribendum* leg. *scribendum*.

p. 334 v. 2 pro *universitatem* leg. *unitatem*, quod etiam codices praebent.

p. 335 v. 32 leg. 9—10 ab inferiore.

p. 336 v. 24 pro *eorum* leg. cum codice A *eorum*.

p. 339 v. 10 leg. 2 *universali* bis. Ibid. v. 12 leg. 3 *consumatus*. Pro numeris 4 et 5—8 repono 5 et 6—9.

p. 395 col. b s. v. *defluere* adde: p. 248,3.

p. 397 col. b s. v. *materialis* del. 276,25 et 277,17.

p. 399 col. a, v. 4 del. 114,14.

p. 401 col. b post ACTIO add. *syn. operatio*.

p. 402 col. b, v. 25 insere: ADINVENTOR omnium II 7, p. 37,10.

p. 407 col. b, v. 39—40 leg. IV 3, p. 216,2.

p. 409 col. a, v. 38 leg. II 3, p. 29,6. 7.

p. 410 col. a, v. 30 leg. 77,26.

p. 422 col. b s. v. *creare* in fine adde *Unitas creata*, cf. *unitas* I n. 3 d.

p. 423 col. a, v. 44 pro *universitatem* leg. *unitatem*.

p. 427 col. b, v. 36 pro III 3 leg. II 3.

p. 429 col. b ordo uocum DIVISVM et DIVISOR mutandus est.

p. 431 col. b, v. 21 leg. non-esse.

p. 432 col. a, v. 45 pro *essentia* leg. *sapientia*.

p. 444 col. a, v. 4 ab ima pagina leg. III 17, p. 118,9.

p. 444 col. b, v. 6 pro *ualent* leg. *ualeant*.

p. 448 col. b, v. 13 ab ima pag. leg. *Formae*.

- p. 454 col. b, v. 7—8 dele locum V 42, p. 334,23 iterum positum.
p. 460 col. a, v. 28 adde *f. rationalis* V 84, p. 320,11. Ib. v. 1 ab ima pag. adde *f. uegetabilis* V 84, p. 320,10.
p. 462 col. a, v. 46 insere: HVMIDITAS. Flamma ignis obscura propter humiditatem II 9, p. 41,3.
p. 465 col. b, s. v. infinitus adde in fine: *Longitudines corporis sunt diuisibiles in infinitum* II 18, p. 57,7. 9.
p. 466 col. b, v. 11 leg. V 84, p. 319,14.
p. 487 col. a, v. 2 ab ima pag. ante iungitur adde non.
p. 487 col. b, v. 27 pro III 2, p. 77,27 leg. III 2, f. 77,26.
p. 518 col. a, v. 15 ab ima pag. post *cf. unilin* adde: I 8 c.
p. 518 col. b, v. 18 pro III 2, p. 77,27 leg. III 2, p. 77,26.
p. 528 col. b, v. 19 pro *spirituali* leg. *corporali*; ib. v. 20 pro *corporali* leg. *spirituali*.
-

8

Acme
Bookbinding Co., Inc.
300 Summer Street
Boston, Mass. 02210

3 2044 050 969 492

A FINE IS INCURRED IF THIS BOOK IS
NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON
OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED
BELOW.

511073
JUN 2 1976
CANCELLED
FEB

CANCELLED
64193853

MAY 20 1980

MAY 24 1980

BOOK DUE WID

FEB 9 1979

6327680

WIDENER
BOOK DUE

FEB 8 1982

7197374

BOOK DUE WID

6754359

FEB 24 1980

APR 24 1980

WIDENER

WIDENER
JUN 13 2003

FEB 10 2000

CANCELLED
BOOK DUE

